

Historien om et drab 12. maj 1945

Version 4, 2024-09-23

Antal tegn/sider: 440.000/223.

Forfatter: Peter Gundelach, gundelach0103@gmail.com

Forord

Jeg har nok arvet min interesse for slægtsforskning fra min farfar, som i 1930'erne var begyndt at kortlægge den Gundelachske slægt. Det viste sig, at vores gren af Gundelach-slægten havde været glasmagere i mange generationer i Tyskland. I 1826 kom de til Danmark og var blandt de første glasmagere på det nyåbnede Holmegaard Glasværk i Fensmark.

Min farfar havde koncentreret sig om Gundelach'erne. På min farmor Emilie Sophie Pedersens side var familien pæredanske. Emilies far var mælkekusk på Enighedens Mejeri og kom fra en familie, der var daglejere og kulsviere i Nordsjælland. Emilies mor var fra en gård i Sorterup på Midtsjælland. Emilie havde to yngre søstre og to brødre. Alle søstre blev meget gamle. Emilie blev 100 år, Ingrid 103 og Gerda 99. Familiens to sønner blev derimod ikke så gamle. Bror Ernst døde blot 57 år gammel af kræft. Og lillebror Erik blev bare 26 år. Han blev skudt den 12. maj 1945, en uge efter befrielsen. Ved min fars konfirmation den 8. april 1945 var Erik såret af skud i brystet. Det var det eneste, jeg havde hørt om Erik.

Jeg var nysgerrig efter, hvad der mon var sket og begyndte at søge oplysninger. I modsætning til i min farfars tid har jeg været jeg privilegeret af, at store mængder arkivmateriale, kirkebøger, folketællinger mv., i dag er digitaliseret og kan tilgås på internettet.

Det viste sig at blive et meget langt forløb. Havde jeg på forhånd vidst, hvor det ville tage mig hen, er jeg ikke sikker på, at jeg overhovedet var startet. Jeg tog noter undervejs, som mandede ud i en længere bog om opklaringsforløbet, som jeg dog ikke kunne udgive, da den indeholdt oplysninger, der ikke måtte offentliggøres.

Sidst i forløbet dukkede en uventet og stor overraskelse op.

På et tidspunkt blev jeg gjort opmærksom på, at historien kunne egne sig som "true crime".

Dette er derfor den sande historie om min farmors lillebror Erik, der blev skudt den 12. maj 1945, som det vel ville hedde, hvis det var en amerikansk bog.

Historien er baseret på historiske kilder i primært Rigsarkivet, Frihedsmuseets arkiv og Arbejdermuseet samt en række bøger, blade og aviser og bidrag fra Nils Erwin Hansen.

Lørdag den 12. maj 1945 kl. 01:44, Tagensvej ud for Bispebjerg Hospital

Drabet

Klokken 01:44 denne nat i maj, en uge efter befrielsen, blev Københavns Brandvæsens ambulance kaldt til adressen Tagensvej ud for Bispebjerg Hospital. Da ambulancen ankom til stedet, mødte ambulancefolkene nogle mennesker, der stod rundt om en mand, der var skudt og lå i rendestenen tæt på hjørnet til Charlotte Munks Vej og hospitalets indgang.

Ambulancefolkene konstaterede, at manden var ramt flere skud men fortsat var i live. De forstod på den lille gruppe mennesker, der stod omkring manden, at manden hed Petersen og boede på Firkløvervej. Han var stikker og blev skudt af frihedskæmperne, da han forsøgte at flygte fra en påvisning. Ambulancefolkene nåede ikke få flere oplysninger, før de kørte til Rigshospitalet med manden. Han var død ved ankomsten til hospitalet.

Der var ikke noget politi, der kunne optage rapport. Politiet havde været interneret i krigens sidste 7-8 måneder og genoptog først arbejdet dagen efter drabet. De mennesker, der havde afgivet forklaring til ambulancefolkene, blev derfor ikke identificeret.

Nogen havde hentet Erik sidst på eftermiddagen dagen før, altså den 11. maj, på hans morbror Hans' gård i Sorterup. De havde udgivet sig fra Secret Service, men Erik vidste nok, hvem de var. Han kendte dem endog særdeles

godt. De havde fundet frem til ham efter først at have opsøgt hans forlovede Ellen på Sommervej i Charlottenlund og dernæst hos hans bror Ernst i Krungerup på Lolland. Han vidste godt, hvor det bar henad, da den lille sorte Opel Olympia kørte ind på gårdspladsen. Den var godt bulet og støvet og så ud til at være tæt på at opgive ævred efter den lange tur fra København til Lolland og nu til et sted mellem Sorø og Slagelse. Ud steg to kendte ansigter. Den høje i sin sædvanlige lyse cottoncoat og hat. Han plejede at smile under det smalle overskæg men ikke denne gang. Han havde en stor ring på lillefingeren. Den lille var i et nålestribet jakkesæt og uden hat. Hans stikkende øjne glimtede ildevarslende i det brede ansigt. De havde taget hårdt fat i Erik og ville til at give ham nogle klø, men hans morbror Hans havde lagt sig imellem og bedt dem om at tage den med ro.

På turen mod København blev der nok ikke sagt så meget. De kom til København ud på aftenen. Erik troede, at de ville køre ham til Alsgade Skole, hvor han vidste, at modstandsbevægelsen internerede mistænkte stikkere og værnemagere. Men kort før de kom dertil, standsede de bilen. Han kunne se indgangen til Bispebjerg Hospital bag sygeplejeboligerne. Han vidste, at det var her, hun boede. Sidst han havde set hende, var da han havde besøgt hende i Vestre Fængsels tyske afdeling for et par måneder siden. Han havde haft blomster og kiks med. Han havde skaffet en løsladelsesordre, så han kunne have taget hende med ud, uden at blive standset af de tyske fangevogtere. Men det havde hun afslået. Det undredeham.

Denne aften havde de konfronteret ham. Han havde ikke lagt skjul på, at han havde arbejdet for tyskerne. Men han var ikke Hipochefen Erik V. Han bedyrede, at han ikke havde angivet nogen. Heller ikke sygeplejersken. Han sagde, at de jo også havde fået oplysninger af ham. Han erkendte, at han skyldte dem 270 kroner. Han fastholdt, at han havde forsøgt, men det var ikke lykkedes for ham at skaffe våben til gengæld for lånet, sådan som han ellers havde lovet. Han kendte de to, der havde hentet ham, og vidste, at de ikke var blege for at plukke ham ned lige på stedet. De var bevæbnet med en maskinpistol og mindst en revolver.

På et tidspunkt havde han set sit snit og forsøgte at stikke af. Han løb fra kolonihaverne bag sygeplejerskeboligerne ad grusstierne og ud på Tagensvej, hvor der var lidt gadelys. Han søgte hen mod hospitalets indgang. Der var mennesker, så der måtte han kunne søge ly. Han løb hen ad Tagensvej mod Charlotte Muncks Vej for at dreje til venstre og løbe ind ad hovedindgangen til hospitalet. Lige før han nåede hjørnet, hørte han nogle

skarpe smæld og mærkede samtidig flere hårde slag i den nederste del af ryggen, i hofterne og venstre ben. Han faldt forover på fortovet og landede på maven. Han forsøgte måske at kravle fremad men benene lystrede ikke længere. Han var kommet op på albuerne og så sin hat ligge en meter længere fremme, hvor den havde lagt sig til rette på kanten af fortovet og tilsyneladende ikke kunne finde ud af, om den ville lægge sig til hvile på fortovet eller i rendestenen. Han forsøgte at vende sig om på ryggen og prøvede at komme op på den ene albue. Han så op. De stod lige foran ham.

Han nåede at opfatte tre glimt og mærkede to hårde slag i underlivet og et i brystet, der slog ham bagover. Det sortnede for hans øjne, hans krop gav efter og hans vejtrækning blev langsommere og langsommere som livet sivede ud af hans krop.

Erik Werner Pedersen blev 26 år og 151 dage gammel.

Tirsdag den 15. maj 1945 kl. 09:05, Retsmedicinsk Institut, Frederik d. 5tes Vej 9

Ligsyn

Retsmediciner Erik Brandt Nielsen tog papiret ud af skrivemaskinen og læste det igennem. Han havde afsluttet med at udfylde side 2 af formular B2 Mediolegal Ligsynsattest jf. lov af 4. maj 1875 med de oplysninger, som han havde fået overleveret fra vagthavende natten til lørdag, da den dræbte var blevet indbragt i brandvæsenets ambulance.

“Ad. 1 og 2: Afdøde blev bragt til Rigshospitalet men var død ved ankomsten. Ad.3 og 4: Afdøde var anholdt af frihedskæmpere. Under en paavisning forsøgte han at fløjte, blev herunder skudt.”

Han havde slået forkert. Igen. Det skete en gang imellem for ham. Han så dog ikke behov for at ændre sin slåfejl. Der var alligevel ingen til at tage sig af sagen. Ligsynet var foregået uden politiets medvirken, sådan som det havde været tilfældet siden september året før. Han vendte papiret og gennemgik oplysningerne på forsiden. Den afdøde var en ung mand, Erik Werner Pedersen, svømmelærer, ugift, født den 13. december 1918 i

København og altså kun 26 år gammel. Adressen var Firkløvervej 13. Det fremgik af de identitetspapirer, som blev fundet på afdøde.

Han havde noteret, at Brandvæsenets ambulance var blevet kaldt kl. 01:44. Findestedet var Tagensvej, så han vurderede, at dødstidspunktet må have været et kvarter tidligere, altså ca. kl. 01:30. I rubrikken "Findes paa Liget Tegn på Vold?" havde han noteret det, som han havde fundet, da han gennemgik liget:

"1 indskudslæsion til højre i brystet, 1 indskudslæsion opadtil i underlivet, 1 indskudslæsion i ryggen i højde med 2. lændehvirvel. I huden paa underlivet findes et projektil (11 mm). Desuden findes gennemskud af begge hofter og af venstre laar."

Han så op fra papiret og ud gennem vinduet. Det var en lys og dejlig morgen i maj, krigen var slut og alt var godt. Og alligevel. Her stod han med ligsynsattesten på en kun 26-årig mand, der var blevet skudt i både ryggen og brystet syv skud fra mindst to forskellige våben. 11-millimeterprojektilet kunne efter hans vurdering kun stamme fra en af de sjældne danskproducerede Schouboe rekylpistoler, som var kendt og berygtet for ikke at have særlig stor gennemtrængningskraft.

De øvrige skud var kraftige nok til at trænge igennem, så han gættede på en svær kaliber, mest sandsynligt en 9-millimeter. De dræbende skud var skuddet i brystet og skuddet opadtil i underlivet, som efter hans opfattelse kun kunne være affyret mod en liggende person.

Den sidste rubrik, "Døds måden", havde han kort og godt udfyldt med "drab". Men til hvilken nytte? Ingen interesserede sig for drabet. Men selvom den unge mand var ugift, så havde han vel noget familie. Forældre? Måske en forlovet? Det var mandens storebror Ernst og en nevø Jørgen, der var mødt frem for at identificere liget.

Brandt Nielsen stemplede resolut attesten og underskrev den. Han lagde den i en kuvert og skrev "Til Øvrighedens kontor" og lagde den i udbakken. Så ville afdelingens sekretær tage den med, og "Øvrigheden" ville formentlig bare stemple sagen "Ingen hindring for ligbrænding".

2147
B²**Medicolegal Ligsynsattest.**

Lov af 4. Maj 1875.

675

1910
Form. Nr. 22 a.

(Denne Blanket maa ikke benyttes til Børn under 1 Aar.)

1) Fulde Navn (for gift Kvinde, Enke, separeret eller fraskilt tidligere Pigeaavn). Ugift, gift, Enkemand, Enke, separeret eller fraskilt. Er afdøde ukendt, oplyses Kønnet.	Erik Werner Pedersen
2) Født.	ugift
3) Stilling og Hæderstegn (egen, Mandens, Forældrenes eller Forsørgers; eventuelt om under offentlig Forsørg eller Aldersrentenyder; for Børn født udenfor Ægteskab Moderens Navn og Stilling). For Børn under 14 Aar: Hos Forældrene eller i Pleje, og da hos hvem?	Fødselsdag og Aar. Fødested. (For Landet: 1) By eller Sogn 2) Amt) 13. december 1918 København
4) Bopæl (sidste faste Opholdssted), Folkeregisterkommune.	SVømmelærer Adresse: Folkeregisterkommune, Amt: Firkilsvervej 13, st København
5) Dødsdag. Fødselsdag.	d. 12. maj 1945 Kl. 1,30 Alder (event. Skøn). 19 Kl. 26 aar
6) Dødsstedet (eller Stedet, hvor Liget først fandtes). Stedet for Ligsynet. (Er Liget transporteret, da hvor langt og hvorledes).	Tegensvej, paa gaden (?) Ligsyn paa retsmedicinsk Institut
7) Dødsmaaden (naturlig Død, Ulykkestilf., Drab, Selvmord).	Drab
8) Findes paa Liget Tegn paa Vold? Findes andet af særlig Interesse? (f. Eks. vedr. Ermerugtilland, Defekter, Tatoveringer).	1 indskudsskud til højre i brystet, 1 indskudsskud opadtil i underlivet, 1 indskudsskud i ryggen i højde med 2. lændehvirvel. I huden paa underlivet findes et projektil (11 mm). Desuden findes gennemskud af begge horter og af venstre laar.
9) Dødsårsagen (saavel paa Dansk som paa Latin).	paa Dansk skudsskud af bryst og underliv paa Latin vuln. sclopet. thoracis et abdominis
10) Hvilke skade Dødsstegn (Dødsstivhed, Dødspletter, Forrædelse) konstateres ved Ligsynet?	Dødsstivhed, dødspletter, ingen forrædelse
11) Er der efter det oplyste Anledning til yderligere Undersøgelse, eventuelt legat Obduktion?	nej

Underlegnede Læge har d. 15. maj 1945 Kl. 9 i Tilstedeværelse med
uden politiets medvirken synet Liget af Erik Werner Pedersen
og forefundet ovennævnte
sikre og utvivlsomme Dødsstegn.

E. Brandt Nielsen

Indført i Sogns Kirkebog d. 16. Maj 1945 (Lægens Navn og Adresse tydeligt skrevet).

Jordpaakastelse

Se Anmærkninger paa Bagsiden.
F. E. Andersen
F. E. Andersen, Retsmedicinsk Klinik
København K.V. Tegensvej 13

Ligsynsattest (Rigsarkivet)

Han havde en nagende tvivl på forklaringen om, at manden skulle være skudt under flugtforsøg. Det lignede mere et overlagt drab. Skud i ryggen og brystet og et skud, der tydeligvis var affyret mod en liggende mand, tyder på noget helt andet end blot et flugtforsøg. Han var også i tvivl, om drabet var foregået på selve Tagensvej, som det var blevet fortalt, eller om manden var skudt et andet sted og smidt af eller faldet om ud for Bispebjerg Hospital. Han kunne ikke pege på noget helt konkret ved liget, som kunne underbygge dette. Men han havde ikke set, om afdøde havde haft en frakke og en hat, da han blev indbragt. Det var der i hvert fald ikke, da han modtog liget.

Han havde derfor nøjedes med for "Dødsstedet" at skrive "Tagensvej paa gaden(?)" med et spørgsmålstegn i parentes.

Fredag den 3. juli 1942, 19:30 Emdruplund

Indmeldelsen

Der var stuvende fuldt på denne "kammeratskabsaften" i Danmarks Nationalsocialistiske Arbejderpartis afdeling 13 på Emdruplund ved Husum Torv. Emdruplund var en populær kro og forlystelsespark med skuespil, musik og dans. Mødelederen denne aften var afdelingsleder Fredal. Indgangen var smykket med de flotte røde flag med sort hagekors i den hvide cirkel. Det var den rare Bøgely, der havde inviteret Erik med. Bøgely var gammel ven af Eriks familie. Han var lille og tyk og havde en autohandel. En overgang havde han også en lakfabrik. De seneste par uger kunne man se denne annonce i avisen:

"Genealogisk Kontor. Frederiksborgvej 196. Tlf. Søborg 1644. Alle arter attester til brug for stamtavler, race- og arierattester fremskaffes. Frederik Bøgely (tlf. kl. 16 – 19)".

Bøgely og hans kone havde været medlem af partiet siden 1940, og han var nu forfremmet til partiets raceforsker.

Gennem den tykke tobaksrøg og larmen fra de mange mennesker, bød afdelingsleder Fredal velkommen. Distriktspropagandaleder Erik Hans Gaust, der også var redaktør på partiets avis "Fædrelandet", gik på podiet og gjorde klar til at holde tale. Derefter skulle der være sang, film og pakkeleg. Gaust havde en "livvagt", Fernando Heinrich Christensen, en lille

firskåren mand med et rundt ansigt, mørkt hår, mørke øjne og en skjorte knappet helt op i halsen. Han optrådte som livvagt for Gaust og gik hele tiden to skridt bag ham og boede, meget behændigt, i lejligheden lige neden under Erik og Erna Gaust på Guldstjernevej 8 ovre på den anden side af Emdrup Torv. Der var nogen, der sagde, at Fernando var lun på Gaust' kone. Det kunne man i så fald heller ikke fortænke ham i, tænkte Erik, der havde set fru Gaust.

Lige rundt om hjørnet i samme bebyggelse, på Frederiksborgvej 196, boede Bøgely. Og lige rundt om næste hjørne, på Rosmarinvej 5, boede Bøgelys gode ven, overpolitibetjent ved Københavns Politi, Johannes Martin Larsen, som også var medlem af partiet. Alt sammen kun nogle få hundrede meter væk fra Eriks forældres hus på Firkløvervej 13.

23-årige Erik Werner Pedersen var netop meldt ind i partiet. Han kunne fuldt tilslutte sig partiets formål om en genrejsning af det danske folk, økonomisk og moralsk, på et nordisk kultur- og racegrundlag. Han følte nu, at han hørte til noget. Var en del af noget større. Var blandt mennesker med samme opfattelse.

På dette tidspunkt vidste han ikke, at han med underskriften på indmeldelsesblanketten samtidig havde underskrevet sin egen dødsdom blot nogle få år senere.

Erik

Erik Werner Pedersen blev født kort før julen 1918 som den yngste af mælkekusk ved Enighedens Mejeri, Niels Peter Petersen, og hustru Kristine født Nielsens fem børn. Faktisk så meget den yngste, at han var en vaskeægte "efternøler".

Faderen Niels stammede fra Vejby i Nordsjælland, hvor hans far var daglejer ved landbruget, hvor han hovedsagelig arbejdede som kulsvier. Moderen Kristine kom fra en fin gårdejerfamilie fra Sorterup på Midsjælland mellem Slagelse og Sorø. Kristines næstældste bror, Hans Nielsen, overtog gården efter faderen. Storebroderen Andreas blev møvet til side og blev forflyttet til et husmandssted i nabobyen. Hans Nielsen blev også formand for sognerådet og var en stor mand i området. Han var hård overfor sine ansatte på gården. Med sin baggrund fra den laveste sociale klasse var kulsvierens søn Niels derfor nok ikke den fine gårdejerfamilies oplagte drøm om en

svigersøn. Men gift blev de, Niels og Kristine. Og det var der i hvert fald én grund til. Blot 4 dage efter brylluppet nedkom Kristine med deres første barn, Emilie Sophie.

Niels og Kristine fik herefter børnene Ingrid, Ernst og Gerda. De boede i en lejlighed på Helgesvej på Frederiksberg men flyttede siden til en lejlighed i Julius Bloms Gade 11. Og i 1918 fik de så efternøleren Erik. Hans aldrende forældre overlod Eriks opdragelse til hans 22 år ældre storesøster Emilie, som i forvejen havde ansvaret for 9-årige lillesøster Gerda.

Da Erik var 4 år, flyttede familien til et nybygget hus på Firkløvervej 13 i Emdrup. Det lyder umiddelbart underligt, at en mælkekusk med hjemmegående hustru og fem børn havde råd til at få bygget et nyt hus på en stor grund, hvor der på en del af grunden blev anlagt en lille æbleplantage. Men det var vist nok noget med en arv.

Kort efter blev Eriks storebror Ernst uddannet som lærer ved KFUM lærerseminarium på Christian Winthers Vej på Frederiksberg. Han fik job som lærer ved Falkerslev Skole i Horbelev på Falster. Året efter blev han indkaldt til at aftjene sin værnepligt. Han kom på kornetskolen på Kronborg Slot og blev udnævnt til Kornet, som var den laveste officersrang. Han blev hjemsendt og fik herefter job som enelærer på Krungerup Skole på Lolland.

Eriks næstældste storesøster Ingrid var også flyttet hjemmefra. Hun var blevet gift med Paul Halling, der på det tidspunkt ligesom Ingrids far var mælkekusk ved Enighedens Mejeri. Paul, der senere blev sølvsmed, og Ingrid fik børnene Jørgen og Birgit. Ingrid, der altid havde håret sat op i to fletninger, der var snoet rundt om hovedet, arvede desværre faderens "rystesygge".

Erik, som nu var 6 år, blev fortsat opdraget af sin storesøster Emilie, der havde et job som kontorist. Erik holdt meget af Emilie, for hun tog sig af ham og gav ham kærlighed og tryghed. Men træerne groede ikke ind i himlen. Emilie havde lært en af Ernsts kammerater fra lærerseminariet, Johan Gundelach, at kende. Johan var 5 år yngre end Emilie, og det var åbenbart et problem for Johans mor, som derfor gjorde, hvad hun kunne, for at forhindre, at de to unge mennesker blev gift. Det passede nok også Emilies forældre meget godt, for så kunne hun jo fortsat passe lille Erik. Johans mor fik sendt Johan i eksil som lærer ved en nybygget skole, Grønbjerg skole, i Nørre Omme i Vestjylland og siden i Haderslev for at han skulle glemme Emilie. Men han glemte ikke sin Emilie. Da han kom tilbage i 1923 og fik job

på Vanløse Skole, inviterede han Emilie på café. Efter nogle år blev de gift, helt præcist den 27. maj 1929.

Opdragelsen af den nu 10-årige Erik blev herefter overtaget af hans yngste storesøster Gerda, der var mere optaget af sit arbejde i en modeforretning. Hun havde store planer om at åbne sin egen forretning, og det lykkedes faktisk allerede året efter, hvor hun åbnede hatteforretningen "Ega" på Rolighedsvej 17.

Erik ca. 1928 (familiefoto)

Ikke lang tid efter blev Gerda gift med en hr. Sørensen, så fra da af var den nu 15-årige og netop konfirmerede Erik stort set overladt til sig selv. Han var usikker, uden selvtillid og uden nogen til at vise ham en retning. De fraværende forældre medførte, at han fik et stort og stigende behov for bekræftelse, for at spille en rolle og være i hændelsernes centrum. At høre til. Det mest synlige bevis på hans usikkerhed var en udtalt stammen, som blev værre med alderen. Og som om det ikke var nok, havde han totalt manglende blik for konsekvenserne af sine handlinger.

Det kunne kun gå galt. Eriks nu 63-årige far arbejdede stadig som kontrolkusk på mejeriet. Faderens "rystesyg" blev værre med alderen. Og Eriks mor besøgte oftere og oftere sin fædrene gård i Sorterup, hvor hun

kunne finde på at blive i ugevis. Med til historien hører, at Gerda efter kun et par år blev skilt igen fra hr. Sørensen. Han var alkoholiker og tævede hende. Hun flyttede ikke tilbage til Firkløvervej men flyttede ind i et lejet værelse i et pensionat på Edisonsvej på Frederiksberg.

Erik gik nu for "lud og koldt vand", som man sagde dengang. Han gik i folkeskolen på Rådmandsgade Skole. Han var ikke dum, men han kunne ikke koncentrere sig og var konstant kilde til stor uro i klassen og klassens absolut førende elev, når det kom til antallet af påtaler, lussinger og eftersidninger. Han havde fået brev med hjem fra skolen flere gange. De første havde han afleveret derhjemme, men da de kun havde givet anledning til, at han havde fået nogen på hovedet af sin far, havde han i stedet valgt at smide brevene ud.

Det lykkedes ham at gennemføre skolegangen uden at blive smidt ud. Og uden at blive drillet. Han var en ganske køn dreng med lysblondt hår og store, blå øjne, men han var skæmmet af nogle forfærdelig skæve fortænder.

På et tidspunkt havde han og et par venner forsøgt indbrud i Børneværnets Kontor, hvor de troede, at der var nogle penge, de kunne stjæle. Det var der ikke, og de blev taget på fersk gerning af en vagtmænd. På grund af Eriks unge alder blev der ikke rejst en sag.

Det hjalp heller ikke på Eriks humør, at hans bedste ven fra skolen, Adam Eigil Bjørn Bentzen, havde fået job på en flyfabrik i Tyskland, hvor han også ville få mulighed for at uddanne sig som ingeniør. Arbejdsløsheden var høj i Danmark, men i Tyskland var der arbejde at få i den tyske rustningsindustri. Det var der mange, der benyttede sig af for at skaffe penge til husleje og mad.

Som 18-årig blev Erik indkaldt til session, hvor han som alle andre 18-årige drenge blev vurderet med henblik på egnethed som værnepligtig soldat. Erik blev erklæret egnede og blev i lægdsrullen noteret med nummer 4353 til tjeneste ved 1. bataljons 2. kompagni. I stambogsbladet stod, at han var 167 cm høj, middel vækst, blondt hår, blå øjne, ingen særlige kendetegn og ikke straffet.

Efter episoden på Børneværnets Kontor blev Erik sendt nogle måneder ned til sin 18 år ældre storebror Ernst i Krungerup på Falster. Erik kendte stort set ikke noget til Ernst, der var flyttet hjemmefra, da Erik var lille. Erik var

glad for opholdet. Skolen var en lille bygning med have og en lille æbleplantage. Krungerup kan næsten ikke siges at være en by - snarere et par håndfulde huse spredt omkring et vejkryds. Ernsts "husbestyrerinde", frk. Aagaard, sørgede godt for Erik. Hun sagde stort set aldrig noget og virkede altid meget alvorlig.

Erik fik for første gang i sit liv et mandligt forbillede. Desværre var Ernst nok et af de værste forbilleder, som Erik havde brug for.

Ved siden af jobbet som enelærer havde Ernst gang i et lokalt rejsebureau, et vandrehjem, Hanemosegaard, opdræt af hunde, køb og salg af biler, og sidst men ikke mindst var han organist i den nærliggende Radsted kirke. Ernst udnyttede hensynsløst alt og alle og ikke mindst sin familie til sin egen sag. For eksempel blev storesøster Emilie sat til at skrive og duplikere reklamer for rejsebureauet ved siden af sit job som kontorist. Hun skulle også være rejseleder, mente Ernst.

Ernst blev både kendt og berygtet på egnen for at fremstå som en nordtysk junker med ridebukser og ridestøvler og ved festlige lejligheder endda med skrårem og sin elskede kornetsabel. Aagaard kom til at følge ham hele livet. Kort før hans død af kræft i 1958, blev de gift, så hun kunne få hans tjenestemandspension.

Ernst lagde ikke skjul på en stor og mangeårig fascination af Tyskland. Hans rejsebureau havde Tyskland som mål. Han tilmeldte derfor Erik til et handelskursus og et tysk sprogkursus i Vordingborg, så han kunne være til gavn for Ernst. Erik gjorde, som han fik besked på, men gennemførte ikke handelskurset. Han havde dog så meget sprogøre, at han kunne læse og tale tysk uden problemer. Ernst satte Erik i sving som sekretær og tolk.

Ernst havde også sine humoristiske sider. Som dengang han som organist spillede i Radsted Kirke. Midt i salmen så han ud gennem vinduet, at der kom røg fra under motorhjelmene i hans flotte amerikanske Essex automobile. Røgen udviklede sig til flammer. Men Ernst spillede videre. Man var jo til gudstjeneste. Bilen udbrændte.

Eller da Krungerup Skole skulle have nyt gulv. Det var den 15. juni 1940. Ernst skrev en kort hilsen til fremtiden og lagde sedlen i en flaske, som blev lagt ned under gulvet. Her dukkede flasken op 80 år senere. På sedlen stod: "I det krigens år 1940 blev dette gulv lagt. Hr. Stryger lagde det sidste bræt. Når brevet engang i fremtiden igen kommer for en dag, så lad der da bringe

hilsener fra Krungerup Skoles børn og lærer af i dag. Underskrevet Ernst Pedersen.”

Hjemme i Krungerup fortalte Ernst ved aftenmaden Erik om sit syn på verden. Han mente, at man havde været alt for hård ved Tyskland efter Versailles-freden. Han var imponeret over genrejsningen af det tyske rige og det tyske folk. Han vidste, hvad han talte om, for han havde været på besøg i Tyskland adskillige gange. Efter Ernsts opfattelse var det helt legitimt, at Tyskland gjorde krav på Sudeterlandet. Med den italienske fører Mussolini som mægler havde den engelske premierminister Chamberlain og den franske ministerpræsident Daladier givet efter og tilladt, at Sudeterlandet blev indlemmet i Tyskland.

Ernst mente, at nazismen som styreform var det rigtige. Han mente ikke, at Danmarks fremtid lå i alliance med England og Frankrig, der havde vist sig svage over for Tyskland i spørgsmålet om Sudeterlandet. Han analyserede, at Danmark under alle omstændigheder ville blive overtaget af Tyskland, og at man derfor burde støtte ”de unge tyskere”, som han kaldte Hitlers nationalsocialistiske parti, som han forventede, ville acceptere Danmarks frihed og selvstændighed under de for dem selvfølgelige forudsætninger, nemlig nazismen som styreform. De gamle tyske partier ville benytte statsminister Stauning som stråmand, indtil krigen var slut, og derefter annektere Danmark under en eller anden form. Danmark havde ærligt og realistisk set derfor kun disse to muligheder: Et frit Danmark under dansk Nationalsocialisme. Eller et ufrit annekteret land under tysk overherredømme. Den tyske ambassadør i Danmark med det mundrette navn Cecil Karl-August Timon Ernst Anton von Renthe-Fink havde sagt det meget tydeligt: ”Europatoget afgår snart. Afgangssignalet har lydt. De, som vil med i første klasses vogne, må stige ind nu. Og de, der ikke stiger ind, bliver blot bagefter, bundne og sorterede, smidt ind i godsvognene i togets bageste ende. Toget kører nu og alle skal med - frivilligt eller ufrivilligt.”

Ernst mente, at så mange som muligt skulle melde sig ind i det danske nationalsocialistiske parti for at præge partiet, som han kaldte et opkomlingsparti med den uduelige fører Fritz Clausen.

Samtidig var der den store fare fra kommunisterne, som fik støtte fra den store fælles fjende, det barbariske Sovjetunionen, hvor millioner af uskyldige mennesker sultede og frøs ihjel i iskolde fangelejre i Sibirien. Hvis ikke Danmark valgte side nu, kunne vi på et tidspunkt meget vel risikere en

kommunistisk magtovertagelse i landet, måske endda støttet af Socialdemokratiet. Det ville betyde fængslinger, forfølgelser, arbejdsleje og henrettelser. En del unge danske kommunister var taget til Spanien for dér at kæmpe mod de spanske falangister og fascister under ledelse af den stærke general Franco. Ved hjemkomsten kunne man forudse, at kommunisterne ville være bevæbnede og trænede i guerillakrig og fast besluttede på at omstyrte Danmark. Det måtte ikke ske.

Erik så op til Ernst, der talte ofte og kategorisk om sit syn på verdenssituationen. Erik havde heller ikke så mange valgmuligheder. Aagaard sagde aldrig noget. Krigen nærmede sig. Det vidste de. Benzin og kul blev rationeret, og snart fulgte sukker, kaffe og te. Men det var kun begyndelsen. Snart blev mange almindelige varer rationeret. Kort efter stoppede al privat kørsel i Danmark, fordi der ikke var benzin nok. Ernst var rasende, fordi han ikke kunne få benzin til sin bil. Det blev ikke bedre af, at vinteren blev usædvanlig kold med flere måneder med strenge frostgrader.

Efter sit ophold hos Ernst, det første af flere skulle det senere vise sig, var Erik tilbage i København, hvor han begyndte at færdes ude i byen. Han besøgte sine venner, bl.a. sin gode gamle skolekammerat Mogens Friis Rasmussen, der i mellemtiden var flyttet med sine forældre og søskende til en lejlighed på Ålekistevej. Her mødte Erik familien Rasmussens hushjælp, den unge, søde og smukke Ellen, der også var kusine til Mogens. Erik var meget genert og usikker og turde ikke vise sin interesse i Ellen. Heller ikke selvom Ellen nok gjorde, hvad hun kunne, for at han skulle se hende. Men det skulle ændre sig senere.

Den 9. april 1940 krydsede Den tyske Wehrmacht grænsen og mødte kun ringe modstand fra udvalgte og svagt udrustede danske militære enheder. Danmark blev taget på sengen denne aprilmorgen. Eller måske var det ikke så overraskende endda. Den danske regering og dermed militæret måtte være klar over, hvad der ville ske. I modsætning til Norge overgav Danmark sig hurtigt. Dermed slap landet for de store ødelæggelser og mange tab. Men det var ikke alle, der var enige i den strategi.

For at der ikke skulle herske nogen tvivl om, at befolkningen skulle forholde sig roligt og undgå at yde modstand, udgav Kong Christian X og regeringen under ledelse af Thorvald Stauning en proklamation:

“Til det danske Folk!

Tyske Tropper har i Nat overskredet den danske Grænse og har gjort Landgang forskellige Steder. Den danske Regering har under Protest besluttet at ordne Landets Forhold under Hensyn til den Besættelse, som har fundet Sted, og i Henhold hertil kundgøres følgende:

De tyske Tropper, der nu befinder sig her i Landet, træder i Forbindelse med den danske Værnemagt, og det er Befolkningens Pligt at afholde sig fra enhver Modstand overfor disse Tropper. Den danske Regering vil forsøge at sikre det danske Folk og vort Land imod de af Krigsforhold følgende Ulykker og opfordrer derfor Befolkningen til rolig og behersket Holdning overfor disse Forhold, som nu er opstået.

Ro og Orden må præge Landet, og loyal Optræden må udvises overfor alle, som har en Myndighed at udøve.

København, den 9. April, Christian R. /Th. Stauning.”

Man skulle altså kort og godt afholde sig fra modstand og optræde loyalt overfor myndighederne. Der var ikke mange, der på dette tidspunkt forestillede sig, at man efter krigen ville kunne blive straffet med tilbagevirkende kraft, hvis man havde optrådt loyalt overfor tyskerne.

Det lyder mærkeligt, men på trods af, at Danmark var besat af den tyske Wehrmacht, blev Erik indkaldt til aftjening af sin værnepligt ved Gardehusarregimentet. Han skulle egentlig være mødt på Østerbrogades Kaserne. Men tyskerne skulle bruge kasernen, så Gardehusarregimentet blev flyttet til den nybyggede Næstved Kaserne på Skyttemarksvej, hvor Erik mødte til tjeneste den 2. november 1941. Erik huskede nok værnepligtstiden med stor glæde. Og det undrede ham måske. Kæft, trit og retning. Tidligt op, sent i seng. Rengøring. Eksercits. Øvelser. For lidt søvn. Dårlig mad. Og så endnu en forbistret kold vinter med streng frost i månedsvis.

Men det gode var den forudsigelige hverdag og den faste disciplin. Og vennerne og sammenholdet. Under værnepligten mødte han flere personer, som han blev meget gode venner med, bl.a. to andre Erik'er, Erik Gardan og Erik Peters.

Efter et års værnepligt kom han ud til en ukendt fremtid uden job og uden uddannelse. Efter ordre fra Ernst blev Erik sendt på et kursus på

Gymnastikhøjskolen i Ollerup på Fyn, hvor han startede den 10. november 1941. Og det var nok her, han blev overbevist. Han mødte en imponerende stor og flot skole med to fløje til 170 elever, eget stadion, en stor svømmehal og et stort udendørs svømmebassin. Skolen var på mange måder en fortsættelse af værnepligten. Streng disciplin, orden, enkelhed. Skolens forstander Niels Bukh havde udviklet sin helt egen mandegymnastik, hvis mål var med gymnastiske øvelser at forebygge stivhed og uheldige kroppsstillinger – især hos karlene på landet. Forstanderen bekendte sig åbentlyst til nazismen og delte Danmarks Nationalsocialistiske Partis formål. Under et opvisningsarrangement på Østerbro Stadion bar Ollerupgymnasterne, som de kaldte sig, et hagekorsflag ved indmarchen. Erik fuldførte heller ikke denne gang det, som han havde påbegyndt, og rejste fra kurset i februar 1941 – en måned før tid. Det afholdt ham dog ikke fra siden hen at betegne sig som svømmelærer. Men endnu vigtigere, så havde han fundet noget, som han kunne bruge. Et ståsted, nogle værdier, et fællesskab baseret på en klar mission om at genrejse det danske folk på et nordisk kultur- og racegrundlag. Det gav mening. Han var blevet overbevist om, at nazismen var fremtiden. Han blev bestyrket af, at Hitler havde brudt med Stalin og vendt sig mod kommunisterne. I Danmark havde regeringen senere samme år ved lov forbudt kommunisme og interneret kommunisterne i fangelejre.

Fredag den 25. november 2020 kl. 11:30, Fensmark

Tilbageblik

Nils kiggede ud gennem vinduet på denne regnfulde novemberdag – ud på det nøgne landskab. Han ventede besøg af sin søn og børnebørnene. De kom for at fejre ham på 75-årsdagen. Der skulle ikke ske noget særligt – de skulle bare hygge sig og have en god frokost. Han var glad for, at han og Hanne var flyttet væk fra Østerbrolejligheden og sydpå til det dejlige rækkehus i seniorkollektivet lidt nord for Næstved.

Men som sædvanlig på sin fødselsdag blev han eftertænksom. Tænkte tilbage på sit liv og funderede.

”Hvad er din tidligste erindring, hvor længe kan du huske tilbage? Til du var to år eller 3 år? Hvor længe går erindringen tilbage? Og hvad vil det sige ‘at huske’? Er fornemmelser det samme som erindring, og hvad er fornemmelse, og hvad er reelle oplevelser? Erindringer er måske andenhånd fortællinger, der igen er blevet til en fast del af ens livsfortælling. Mange morsomme episoder fra konfirmationssange hører nok til her.

Jeg har en erindring om Sten, som jeg legede med, og en hundelort, men det er alt. Det var i hvert fald noget, man ikke skulle røre ved, men om Sten, der var et år ældre, havde prøvet at lokke mig til at røre, husker jeg ikke, men i en tåge optræder min mor, men intet er klart. En første, måske infantil seksuel erindring eller snarere følelse, er en lykkefølelse ved at kravle rundt på alle fire i bar numse, men samtidig havde jeg en mærkelig fornemmelse af, at her var noget ”forbudt”.

Ligeså kan en erindring fortrænges, det er vist en helt klar psykologisk kendsgerning, at en oplevelse eller begivenhed kan glemmes og måske alligevel ligge gemt et sted i sjælen, hvor den end så hører til. Og så måske langt senere, kommer netop den erindring frem fra glemslens – måske nådige – dyb.

Min næste og meget tydelige erindring var en formiddag, hvor jeg legede med legetøj, og min mor pludselig sagde, at der var noget, hun skulle fortælle mig. Jeg blev sat op på hendes skød, og så sagde hun, at hun var min mor, men ikke min rigtige mor. I min erindring stak jeg i et hyl og råbte, at hun da var min mor. Hun blev – i hvert fald i min erindring - forfjamsket, smågrædende og forvirret, og efter kort tid opgav hun forklaringer, og sluttede med at hun fastslog, at hun selvfølgelig var min mor, og at hun ikke var det, var noget vrøvl, hun bare havde fundet på.

Else og Erwin havde adopteret mig, og som de moderne og oplyste forældre, de var, må de have diskuteret, hvornår og hvordan denne viden skulle overbringes mig. Jeg er født den 25. november 1945 og hentet på Rigshospitalet den 4. december samme år, jeg tror at denne erindring er fra jeg var omkring 4 år, i hvert fald mener jeg ikke, at Elin, min søster, var født

I hvert fald fortrængte jeg hurtigt den ret så chokerende oplevelse. Den lå dybt i baghovedet, En gang i mellem, når det – jeg i dag tror – er genernes indflydelse, kom i konflikt med det kærlige miljø, som jeg voksede op i, undrede jeg mig over forskellen uden at forstå noget.

Familien Hansen var velklædt og ordentlig, det var – og er – jeg ikke. Men igen, hvad er arv og hvad er miljø? Uordentlighed kunne vel være en del af 60'ernes oprør. Men jeg erkender en oprørstrang i mig, en trang til at være på tværs og en diskussionslyst, en trang og lyst, der af og til slog gnister i det univers af konsensus og borgerlig ordentlighed som var tidens, middelklassens og mine forældres værdi.

Det var jeg jo totalt uvidende om. Jeg lå jo og suttede på tommelfinger i min mors mave, hvorfra man ville komme ud og møde livet. Den historie, husker jeg, at jeg også havde spurgt Else og Erwin Hansen om. Jeg stillede mig i hvert fald tilfreds med, at børnene kom ud af moderens mave. Da jeg åbenbart ikke var den lyseste kniv i skuffen, husker jeg intet om, at jeg skulle have spurgt om, hvorledes børnene kom ind i de mødrene maver.

Det er symptomatisk, at jeg blev 4-5 år og samtidig troede, at børnene kom med storken, i hvert fald lagde jeg sukkerknalder i vinduet på Kongedybets Alle, som storken skulle have, når den afleverede det barn, som så skulle puttes ind i min mors voksende mave. Man kan hævde, at det var håbløst naivt, men for mig må det have været ganske logisk. At storken skulle komme med børnene, var jo ikke mere mærkeligt end, at jeg vidste og havde bevis for, at julenissen lagde noget godt i min sok, når jeg hang den op ved sengen lillejuleaften.

Der var for øvrigt tale om en usædvanlig sofistikeret nisse, jeg flyttede hjem til mine forældre lillejuleaften til jeg var ca. 20 år gammel og hængte min sok op. Og den snedige nisse var velorienteret om min smag, idet sokken først blev fyldt med legetøj, så Jan- eller Flemming bøger, siden udstyr til Märklintog og til sidst Hudibras.

Det siger noget om nissen – og måske mig – at jeg aldrig fik afsløret den eller det eller Nissen. Men i de sidste år var Erwin dog hovedmistænkt.

Min mor kunne have temperament, og blive rigtig vred og en sjælden gang stikke en lussing ud, medens Erwin, der med flid, ordentlighed og dygtighed havde kæmpet sig ud af arbejderklassen og op til en betroet stilling i et stort import-/eksportfirma, var roligheden og besindigheden selv. Han kunne nødes til et glas vin, han havde været fuld og syg til min onkels konfirmation først i 30'erne, siden var han meget tilbageholdende. Modsat min mor, der godt kunne være let overrislet ved selskabelige lejligheder. Til deres sølvbryllup var vi alle 4 i Harzen, og efter en bedre middag på en god restaurant, greb hun fat i min far for at danse med ham på fortovet

i Goslar, hvilket fik Elin – min ægtefødte lillesøster til at stikke i et hyl og råbe "Mor er fuld".

Erwin var som sagt roen selv, men han har i høj grad præget mit liv, han læste for mig hver aften, om Flemming og Kvik med mottoet: "Prøv med kærlighedens stærke arm". Var der ballade over klager fra skolen, endnu en sveder, jeg nåede 56 til og med 5. klasse, eller almindelig uopdragenhed, kunne de sende mig i seng som straf. Men inden jeg faldt i søvn, dukkede Erwin usvigeligt sikkert op med sit bonmot: "Man skal aldrig lade solen gå ned over sin vrede".

Engang havde jeg været særlig slem, og Else insisterede på, at når far kom hjem, skulle jeg have en endefuld. Han kommanderede mig ind i soveværelset, råbte – hvilket i praksis var det samme som sagde – med høj stemme: "Tag bukserne af og læg dig der", hvorpå manden hviskede: "hyl nu", hvorefter han klappede hænderne højlydt sammen. Efter 4-5 klap med hænderne, sagde han højt "og det gør du aldrig mere!".

Ikke underligt, at jeg elskede, og elsker, den mand. Han havde pæne konservative ideer og manerer, han ville nødtigt diskutere politik, og han fulgte med garanti ikke med i den pædagogiske debat i fald den Berlingske Avis havde en sådan. Men hans opførsel gjorde, at han hos mig var højt respekteret. Jeg var 4½ år, da min søster blev født. Else fik komplikationer, og hun og babyen blev en uges tid på Sundby Hospital. Jeg lå i min mors seng og ønskede, at denne lillesøster og måske Else aldrig kom hjem.

Gennem hele barndommen var der en anden ting, der gjorde Erwin elsket blandt børn, han drak ikke, men han havde selvfølgelig en last, nemlig slik, som han glad og gerne – og uden hensyn til tandsundhed – delte ud af.

I mine teenageår blev forskellene større. Else fik nogle lykkelige år, hun ville ikke gå hjemme, så hun startede hos Fonnesbech på Strøget i dameundertøj, der hed "lingeri". Det blev et højdepunkt, at hun engang ekspederede Dronning Ingrid, der ikke stjal og var helt menneskelig.

Før jeg kom i skole, beundrede jeg Else meget højt, fordi hun var flot og elegant, og min senere forkærlighed for nylonstrømper og elegant lingerie må have udviklet sig dengang. Det taler til begge mine senere fruers ros, at

de på trods af Femøophold af og til har forsødet min tilværelse ved at iføre sig patriarkatets lænker.

Hendes elegance kom også til udtryk i, at min klasselærer Stoltze Jørgensen, da hun engang besøgte skolen, ved synet af hende, spontant udbrød: "Jamen! Fru Hansen, De er jo slet ikke proletar!". Tilbageskuende tænker jeg, at der er tale om en erindringsforskydning som i konfirmationssange. Han har næppe sagt det sådan, men hun har nok ment, at det kunne han nok have sagt. I hvert fald skilte hun sig ud fra mange Amagerfruer i elegant påklædning og sprog, bare noget ærgerligt, at jeg i tøjvalg, frisure og sprog slægtede amagerrødderne mere på, end hun brød sig om.

Jeg fandt senere ud af, at hun troede, at min biologiske mor var en stakkels vildledt provinspige, der var forført og forladt lige efter ankomsten med 4 toget. Hun kunne jo ikke vide, at min biologiske mor giftede sig særdeles godt, og at de to kvinder begge i mange år boede mindre end en kilometer fra hinanden på Strandvejen i Hellerup.

Hun elskede mig uden nogen tvivl, men mine medfødte talenter – hvis nogen – afveg en del fra hendes ambitioner til at der var nogen chance for at realisere dem i virkelighedens verden. Hun drømte, at hendes søn en dag ville være en del af Den kongelige Ballet som danser. Så, så snart jeg var gammel nok, blev jeg tilmeldt et akrobatikhold. Det er en meget tidlig erindring, som ikke står helt klar, men formodentlig har en indsigtfuld pædagog forklaret hende, at min eventuelle karriere som balletspringer næppe harmonerede med min kropsbygning og talenter.

Næste forsøg på at forene gener og eventuelle talenter var ikke helt så håbløst, nemlig at få mig optaget på "Den classenske Legatskole". Det mislykkedes, vist nok, fordi ansøgningen kom for sent, jeg var derfor henvist til den fremragende læreanstalt "Sundparken Skole".

Alle ordentlige unge mennesker – i hvert fald i Elses univers – skulle gå til dans. At kunne danse og spille klaver ville – som hun betroede mig – være den sikre vej til succes i selskabslivet. Dette udtryk "i selskabslivet" er vel hendes ønske om et vigtigt område, hvor hendes søn skulle klare sig godt. Utvivlsomt en erindring om krigens fester med diverse pullimut og spærretid, hvor gæsterne ud på de små timer lyttede til den, der kunne holde sig oprejst og spille og synge tidens viser. Glosen "selskabslivet"

forstod jeg næppe, men jeg mener, at det er gået meget godt uden at folk har været indlagt til andet end min manglende sangstemme.

Ordentlige mennesker skulle kende vals og quickstep. Inden min debut i dansens verden blev det rette tøj indkøbt, og jeg startede til dans hos frk Kromanns institut i Frankrigsgade. Jeg deltog et par gange, det var gruopvækkende, jeg hadede det.

Til alt held for mig havde jeg fundet ud af mekanismerne på frk. Kromans institut. Det blev forenet med min interesse for indianere og endte i et sammenstød mellem indianerskikke og ordensregler på instituttet. En februardag med solblegt lys skulle jeg til dans. Mellem Øresundsvej og Frankrigsgade var der en park, hvor der var opstået en smeltevandssø. I min veludviklede fantasi blev jeg til en indianer, der straks måtte galopere gennem "Snake River". Jeg anede ikke, at slangeflodens bund var dækket af is. Og is er glat. Vor helt skvattede i det iskolde vand og måtte hjem og skifte tøj. Men jeg nåede frem tids nok til at drengene skulle inklinere for pigerne. Jeg og en pige var tilovers. Jeg nægtede at inklinere og på frk Kromans spørgsmål om, hvorfor jeg ikke ville danse med pigen, svarede jeg, at hun var for grim. Ikke særlig gentlemanagtigt, men effektivt. Jeg blev bortvist fra danseskolen. Jeg håber pigen ikke tog skade. Jeg slap.

Som 12-årig sad vi alle 4 en søndag med kaffe, rundstykker, tandsmør, da min mor gjorde et sidste forsøg på at kultivere hendes uvorne søn. Hun erklærede, at jeg skulle gå til klaverspil på det indkøbte spinette. Hun havde i Amagerbladet fundet en folkepensionist som formedelst 30 kr. i timen havde påtaget sig den utaknemmelige opgave at lære sin nye elev at spille klaver, selvom han formodentlig led af det stik modsatte af "absolut gehør", nemlig "absolut tone- og rytmedøvhed". Læreren hed Poulsen og vi hyggede os. Ikke meget klaver, manden var formentlig musikalsk og kunne næppe holde mit klimperi ud. Jeg skulle øve en halv time hver dag med Else, og det var samtidig med at kammeraterne ude på Kongedybets Alle spillede fodbold, et spil, jeg var begyndt at elske, og det med en trofasthed, der holder den dag i dag. Hver gang jeg havde været til spil, skrev Poulsen "UG" i mit nodehæfte. Else, der var særdeles musikalsk, forstod ikke en dyt, når hun prøvede at øve med mig, hun med violin, medens jeg trakteredede spinettet og bolden hoppede uden for vinduet. Erwin, der som sagt var en fredens mand, blandede sig nødigt i opdragelsen, så indtil Poulsen efter et års tid gav op på trods af de 30 kr. tilskud til pensionen, led jeg og sikkert

også Else på det finkulturelle alter. Else var ikke en kvinde, der gav op. Hendes ihærdighed med at bibringe hendes søn en anelse kulturel fernis over den proletariske arv stoppede ikke her.

Jeg blev derefter sendt til en musikpædagog. Overfor hende erklærede jeg straks, at jeg ville spille "Rock and Roll." Pædagogen hævdede, at da jeg ikke kunne spille "Babu" på klaveret, var der en del jeg skulle lære, før hun kunne se en ny Elvis i hendes talentløse elev. Jeg sagde, med indsigten fra Frk. Kromanns institut, at hun var en dum kælling. Brev med hjem, slut på karrieren som pianist og Erwin blev bedt om at uddele en skideballe, der bestod i, at han krævede, at hans søn var høflig overfor damer, hvilket jeg i det store hele har overholdt siden.

Nu er det ikke meningen, at Else skal skildres negativt, hun kæmpede som en løve for sin søn. Jeg blev i 7. klasse fritaget fra sløjd. Jeg var uvenner med læreren. Manden havde antagelig aldrig haft en elev med den kombination af talentløshed for faget og almindelig Amager flabethed.

Da vi skulle bygge et lille modelskib, spurgte jeg utvivlsomt flabet om, hvorfor vi skulle bygge et skib. Manden hævdede, at vi kunne lege med det i badekarret, en facilitet, der ikke var udbredt i Amagers arbejderklasse. Det endte med, at læreren bankede mig gul og blå. Så gik Else i krig. Ingen skulle slå hendes søn, så jeg blev fritaget for sløjd i tre år mod at læse på skolebiblioteket. I dag er jeg en idiot med værktøj, men jeg husker meget fra skolebiblioteket.

Så forenet med Elses ulykkelige forsøg med at forklare, at jeg var et ønskebarn – og det tvivlede jeg aldrig på, med de åbenlyse forskelle i vore sind og talenter forsvandt det første minde om min mors forsøg ikke helt, men det var effektivt fortrængt i mange år, men enkelte gange, blev jeg og i dette tilfælde min far, konfronteret med virkeligheden, som da den demente tante Olga til en rund familiekomsammen på den elskelige måde som kun en barnløs arvetante kunne sige det: 'Nils var det ikke ham, I købte?'

Selvom, der var gået mange år siden mit hyleri om, at min 'ikke mor' var min mor, fik vi uden ord enigt ført samtalen videre. Og Erwin og jeg talte aldrig siden om det.

Ikke før jeg ville forlade seminariet og tage til Spanien med nogle venner og være heltids professionel hippie. De kaldte mig ind i soveværelset, og de

fortalte den fortrængte viden, nemlig at de ikke var mine forældre. Her oprandt måske min stolteste stund, da de spurgte, om jeg ville vide, hvem der var mine biologiske forældre. Vi smågræd, da jeg sagde, at det ikke interesserede mig, og at Else og Erwin var mine rigtige forældre. Her sagde Erwin dog, at når han døde, ville jeg finde oplysninger om mine bioforældre i hans papirer. Jeg tror, de blev glade og stolte, da jeg ikke var interesseret i disse oplysninger. Else og Erwin var mine forældre. Jeg ville fortsætte på Seminariet og ville blive en rigtig lærer. Mission Accomplished."

"Nils, vågn op" sagde Hanne. "Nu er de her".

Lørdag den 10. juli 1943 kl. 11:00, Bureau Heinemann, Nørrebrogade 51

Sabotageforsøg

Kriminalbetjent Kaj Dalsbøl fra Københavns Opdagelsespolitiet, Hovedstationen kørte til adressen Nørrebrogade 51, hvor der var rapporteret forsøg på ildspåsættelse af en beboelsesejendom.

Kort før midnat var brandvæsenet blevet kaldt ud til en mindre brand i en lejlighed på Nørrebrogade 51. Branden var hurtigt bekæmpet, men brandinspektøren havde fundet omstændighederne så mistænkelige, at han havde tilkaldt politiet. I første omgang var to betjente fra station 6 cyklet fra stationen på Fælledvej til adressen. Men de fandt ud af, at lokalerne blev anvendt af Den tyske Værnemagt, og så var proceduren, at det var en sag for Opdagelsespolitiet. Kriminalbetjent Dalsbøl havde overtaget sagen sidst på natten og havde taget de første notater og sendt besked til Statsadvokatens Afdeling for Særlige Anliggender, at der var behov for en gerningsstedsundersøgelse. Statsadvokaten havde sendt sagen videre til Teknisk Afdeling ved Rigspolitiet, som straks havde rekvireret teknisk assistance fra Søværnets Prøveanstalt på Holmen.

Dalsbøl var netop ankommet til Nørrebrogade 51. Foran opgangen mødtes han med sin kollega, kriminalbetjent J.L. Petersen, der var mødt kl. 8. Kort efter ankom kriminalbetjent K. Th. Kristensen og overbetjent Jørgen Kristensen fra Rigspolitiet og laborant Kristensen fra søværnets Prøveanstalt. De hilste kort på hinanden og gik op ad trappen i en pæn

opgang. De blev lukket ind i lejligheden mezzaninen til venstre af en nydelig, mørkhåret kvinde, der med tydelig tysk accent præsenterede sig som kontorassistent Frk. Pankow. De blev ført ind i det første værelse. Vinduerne stod åbne, men der lugtede stadig af røg. Man kunne høre lørdagens trafik gennem det åbne vindue. Den karakteristiske brummen fra en sporvogn, der sætter i gang. En cyklist, der ringer med klokken. I lokalet befandt sig en herre i et nydeligt jakkesæt og en anden kvinde. Herren præsenterede sig som diplommatematiker doktor Walter Heinemann. Han oplyste, at han var leder af tegnestuen, der tilhørte Den tyske Wehrmacht og som bestod af 3 lokaler, der alle vendte ud mod Nørrebrogade. Lokalerne til gårdsiden var udlejet til firmaet Birger Præstrud, der har et fotolaboratorium i lokalerne. Firmaet var ferielukket. Tegnestuen og Præstrud har fælles indgang ad entrédøren. For enden af entréen ligger et lokale, som adskiller tegnestuen og firmaet Præstruds lokaler. Dette lokale benyttes både af tegnestuen og af Præstruds personale.

Dalsbøl satte betjentene fra Rigspolitiet og søværnets laborant i gang med de tekniske undersøgelser af lejligheden. Hans kollega Petersen gik i gang med at foretage vidneafhøringer i opgangen.

Dalsbøl havde taget sin notesblok for systematisk at notere oplysningerne, som han modtog dem.

Diplommatematiker Dr. Walter Heinemann var en høj og rank mand i midten af fyrrerne med kort lyst hår og et venligt og intelligent blik bag de runde briller. Han oplyste på korrekt dansk med tysk udtale, at han boede Vestersøgade nummer 46 på 6. sal. Han havde været i København et stykke tid, faktisk havde han været under dække siden oktober 1939 for at forberede besættelsen i april 1940, men det sagde han ikke. Han var officielt leder af tegnestuen Bureau Heinemann. Tegnestuen hørte under Luftwaffe, Technische ArbeitsGruppe Vörlöse, som hørte direkte under Luftfahrtforschungsanstalt Hermann Göring i Braunschweig-Völkenrode, men det oplyste han heller ikke.

Han fortalte, at han var på kontoret i går fra kl. 7:30 til omkring 17:45. Han forlod kontoret som sidste mand og låste dørene efter sig som sædvanlig. Han fortalte, hvordan han først havde låst det bageste rum indefra, hvorefter han gik gennem det midterste rum og ud i stuen og låste døren udefra. Derefter forlod han lejligheden gennem hoveddøren og låste efter sig.

Nøglen til kontorerne var en Yalenøgle, som Heinemann lagde på et skab i stuen, hvor den plejede at ligge. Nøglen til kontoret lå altså frit tilgængeligt i stuen. Heinemann oplyste, at dørene til kontorerne var uaflåste, da han ankom i morges.

Han oplyste, at branden havde ødelagt et træjalousiskab, som indeholdt en del ubeskrevne blanketter. Han gættede skabets værdi til cirka 200 kroner.

Han kunne også oplyse, at gerningsmanden havde opbrudt et aflåst skab i det tredje kontor og fjernet to tegnebestik i sort etui til en værdi af cirka 200 kroner, en mundharmonika af mærket "Oratorium" samt en regnestok til en værdi på cirka 40 kroner.

Heinemann oplyste endvidere, at der de sidste nætter har været holdt vagt i lokalet for enden af entréen af tyske soldater og to unge mennesker, der tidligere har været ansat på tegnestuen.

Dalsbøl må have undret sig. Tyske soldater og to tidligere ansatte på nattevagt i et kontor, hvor det, der var stjålet fra det i øvrigt forbavsende tomme kontor, kun beløb sig til under 500 kroner?

Heinemann kunne ikke oplyse, om der havde været vagt den foregående nat.

Dalsbøl henvendte sig herefter til den anden af de to kvinder, der oplyste sit navn Frk. Grete Cornelia Christensen, født den 7. december 1916 i Svendborg og bosiddende i Holbergsgade 9, 1. sal til venstre. Frk. Christensen oplyste, at hun havde været ansat på tegnestuen siden 1. april i år. Hun havde forladt tegnestuen i går ved 17:30-tiden. Hun havde inden lukketid anbragt skrivemaskine, tegninger og værdigenstande i jernskabet i det forreste kontor. Hun kunne ikke bidrage med yderligere i sagen.

Dalsbøl henvendte sig derefter til frk. Gisela Pankow, der oplyste, at hun boede på Vestersøgade 42, 6. sal. Hun har været ansat på tegnestuen siden den flyttede ind i lejligheden. Der havde været holdt vagt i lejligheden de sidste tre-fire nætter af tre tyske soldater og to unge mennesker, Faarup og Pedersen, der tidligere har været ansat på tegnestuen. Hun kunne dog ikke sige, om der havde været vagt denne nat.

Faarup blev ansat den 1. maj men blev afskediget igen efter to uger, da han ikke kunne bruges. Pedersen var ligeledes ansat i maj, men han sygemeldte

sig efter nogle dage, og siden har han ikke været der. Hun mente, at de nu var ansat under Gestapo.

Mens Dalsbøl noterede gik Frk. Pankow hen til det ene vindue og så ud på gaden. Pludselig sagde hun, at hun netop havde set Faarup og Pedersen gå ind i banken på den anden side af gaden.

Dalsbøl reagerede hurtigt. Han og betjent Kristensen skyndte sig ned ad trappen, over gaden og ind i Privatbanken overfor. Her bad de Faarup og Pedersen, som netop var blevet betjent ved kassen, om at følge med op i lejligheden, da politiet gerne ville stille dem nogle spørgsmål. Begge fulgte med uden at stille spørgsmål. Dalsbøl vurderede Faarup til ca. 25 år gammel, 170 centimeter høj, kraftig af bygning og mørkt, krøllet hår. Han var barhovedet. Pedersen vurderede han til samme alder, noget mindre, måske 165 centimeter høj, blond, blød hat og mørkt jakkesæt. Og skæve fortænder.

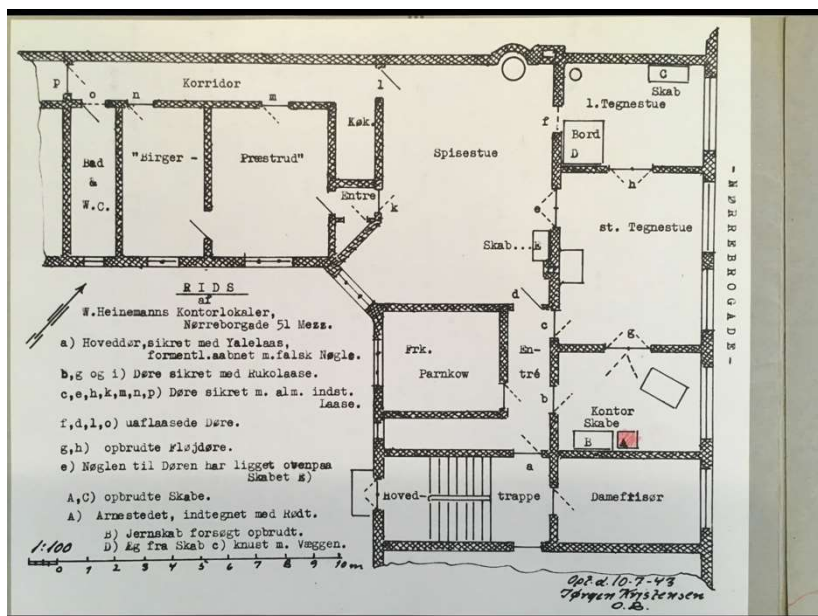
Tilbage i lejligheden oplyste Faarup sit navn som prokurist Niels Gunnar Faarup Jepsen, født den 25. januar 1922 i København. Han nægtede ethvert kendskab til sagen. Han arbejdede i firmaet Præstrud, der havde lokaler i samme lejlighed som tegnestuen. Han var på kontoret til kl. 21 aftenen før men forklarede, at han havde lukket sig ud gennem køkkendøren, da han angivelig havde tabt nøglerne til fordøren. Han og Pedersen havde ganske rigtigt holdt vagt nogle aftener i lejligheden, men han ville ikke udtale sig om, hvem der havde foranlediget det. Han bekræftede, at han var ansat af Gestapo, men havde fået ordre på ikke at give nogen oplysninger til det danske politi.

Pedersen opgav sit navn som Erik Werner Pedersen, født den 13. december 1918 i København. Han forklarede, at han for tiden var uden beskæftigelse og at han i dag, kl. 12:10, skulle rejse til Liseleje på ferie. Dalsbøl lagde mærke til, at Pedersen stammede.

Frk. Christensen gjorde Dalsbøl opmærksom på, at mens han afhørte Faarup, så havde Pedersen fortalt hende, at mundharmonikaen nu var i Dagmarhus.

Da Dalsbøl forsøgte at kaste lys over, hvordan mundharmonikaen, der aftenerne forinden lå i et aflåst skab i et aflåst rum, mon var havnet dér, ønskede Pedersen ikke at udtale sig om det.

Efter at have fået kontrolleret papirerne, lod Dalsbøl de to gå og tog tilbage på stationen. Om eftermiddagen modtog Dalsbøl Søvnærnets Prøveanstalts udførlige rapport om gerningsstedet og ildspåsættelsen fra Rigspolitichefens Tekniske Afdeling. Dalsbøl kunne læse, at brandvæsenet havde måttet knuse en rude i lejlighedens hoveddør for at komme ind, men at de kunne komme ind i tegnestuens lokaler, da dørene hertil ikke var låste. Nøglen lå på skabet. Ingen af adgangsdørene, hverken hoveddøren og køkkendøren til lejligheden, viste tegn på indbrud.

Gerningsstedet (Rigsarkivet)

Gerningsmanden eller gerningsmændene havde derfor haft adgang til lejligheden med nøgle. Ingen af de indre døre var opbrudt, så de må også have vidst, at nøglen til tegnestuen lå på skabet, og de må have lagt den tilbage, da de forlod lejligheden. De låste bare ikke dørene efter sig.

Jalousiskabet var åbent og med spor efter brand indvendig. I rapporten blev det anført, at der var udtaget "nogle slagger af ubestemmelig art", som var

indsendt til analyse, men at der ikke var andet, som "kunde antages at hidrøre fra en eventuel Brandbombe eller Brandmaskine." Det andet skab og jernskabet var forsøgt brudt op, men det var ikke lykkedes. Samtlige vinduer var haspede.

Rapporten konkluderede, at det måtte antages, at gerningsmanden var kommet ind ad hoveddøren og havde låst sig videre ind i tegnestuen med nøglen, som lå på skabet. Rapporten var vedlagt en grundtegnning af lejligheden med døre og skabe markeret samt fotos af de brændte jalousiskabe og jernskabet, som var forsøgt opbrudt.

Dalsbøl skrev sin rapport, underskrev den og lagde den i en sagsmappe. Han må have fundet det meget mistænkeligt, at Faarup, der tidligere havde været ansat på tegnestuen, havde holdt vagt om natten med tyske soldater. Og at han også hævdede at være ansat hos Præstrud i samme lejlighed. Og at han netop skulle i banken over for lejligheden dagen efter indbruddet. Dalsbøl havde fra sin gamle læremester, kriminalbetjent Ib Larsen, lært, at man altid skulle være meget skeptisk over for tilfældigheder. Men da Faarup og måske også Pedersen tilhørte Gestapo, var der nok ikke meget mere at gøre.

Liseleje Badehotel

Liseleje Badehotel lå for enden af Classensvej, kun 100 meter fra den dejligste, fine sandstrand. Badehotellet var altid stuvende fyldt med glade mennesker om sommeren. Og om aftenen var der bal og dans i den store restaurant. Erik havde været heldig at få et værelse og var ankommet lørdag eftermiddag. Om formiddagen havde han hævet sin første udbetaling fra tyskerne i banken på Nørrebrogade. 1.000 kroner. Han havde aldrig haft så mange penge på en gang. Han havde taget en vogn til Liseleje. Det må have været dyrt.

Erik vågnede sent dagen efter, søndag den 11. juli. Han gik hen i receptionen og sendte et telegram. Kl. 12:20 blev telegrammet opsnappet af Statens Telegramcensur, der reagerede på sætningen: "Ring – kom mandag – er sabotageforsøget klaret? Erik Verner". Telegrammet var afsendt af Erik Werner, pt. Liseleje Strandhotel, Tlf. 381, til modtageren Niels Faarup, Ole Suhrsgade 6 i København. Telegramcensuren sendte straks besked til politiet om telegrammet. Politiet bad Telegramcensuren om at tilbageholde

telegrammet, da politiet i første omgang gik ud fra, at det handlede om et sabotageforsøg forrige nat mod Maskinfabrikken Carltorp på Roskildevej. Politiet havde ikke registreret andre sabotager den nat. Kriminalbetjent Carl Christensen, der netop var mødt ind, overtog sagen og ringede straks til Frederikssund Politi for at bede dem om at tage til Liseleje og bede Erik Werner om at afgive forklaring.

Politiet forsøgte at få bekræftet hos de tyske myndigheder, om Faarup og Pedersen var tilknyttet "Reichsicherheitsdienst", sådan som Faarup havde påstået, men politiet fik ikke svar. Det var forventet, for de tyske myndigheder ønskede normalt hverken at be- eller afkræfte, hvem der arbejdede for dem.

Efter anmodning fra Københavns Opdagelsespoliti var politiet fra Frederikssund taget til Liseleje, men Erik var ikke på hotellet, da politiet ankom. Politiet forhørte sig hos hotelværten, der oplyste, at Erik var ankommet dagen før og havde deponeret en stor sum penge samt et udklip fra billedbilag til Dansk Politi Efterretninger med to efterlyste personer, Cajus Marentius Henrik Johansen og Gilbert Nielsen. Erik havde givet hotelværten besked på, at billederne måtte udleveres til en "kollega".

Kriminalbetjent Kjeld Jørgensen vidste godt, hvem de to nævnte personer var. Cajus Johansen og Gilbert Nielsen havde stiftet en af de første modstandsgrupper "Vædderen", som udgav det illegale blad "De Frie Danske". Når Kjeld Jørgensen fik muligheden for det, ville han fortælle sin kontakt i modstandsgruppen om Erik Werner Pedersen. Det medførte, at man senere, i august nummeret af det illegale blad "De Frie Danske" kunne læse følgende notits:

"Den 10. juli henvendte en mand ved navn Erik Werner Pedersen sig til Gestapo og tilbød at afsløre nogle sabotører. Han fik et forskud på 1.000 kr., hvorpå han tog en bil til Liseleje, hvor han svirede hele beløbet op sammen med et par kammerater."

I mellemtiden var Erik lykkelig uvidende om, at hans telegram nu havde bragt ham i modstandsbevægelsens søgelys. Han var taget på besøg på feriekolonien Nora Mortensens Minde blot halvanden kilometer fra Liseleje Badehotel. Her var hans elskede storesøster Emilie hver sommer sammen med sin mand, kommunelærer Johan Gundelach, og deres søn Christian og en større mængde børn fra de københavnske skoler.

Lejrskolen var nabo til militærets lejr, Melbylejren, der omfattede et skovområde og et stort hedeareal til øvelsesformål. Lejren var nu overtaget af tyskerne. Før tyskerne kom, blev lejren anvendt af det danske militær til skydeøvelser. Når der var skydning, blev der hejst en ballon, og så var der adgang forbudt. Ingen tænkte på, at ballonen ikke nødvendigvis kunne ses fra alle vinkler. Tyskerne var mere grundige. Når der var skydning, blev der opstillet vagtposter med nogle hundrede meters mellemrum. Derudover havde de givet lejrens røde træbarakker en tiltrængt omgang okkerrød maling med fine hvide vinduesrammer og vindskeder. Selv kantstenene var trukket op i hvide og røde farver, og der var sået blomster.

Erik nød selskabet med sin søster Emilie og Johan. De blev afbrudt af telefonen, der ringede. Johan gik ind i huset og tog telefonen. Efter nogle minutter kom han tilbage, grinende. "Det var den tyske lejrkommandant", sagde han. "Et par af vores drenge, og jeg er helt sikker på, hvem de er, havde sneget sig ind på området. Vagten havde opdaget dem og arresteret dem. Kommandanten sagde, at han havde beordret dem låst inde i et lille skur uden vinduer. Jeg beklagede meget, at de var stukket af og lovede straks at hente dem, og at jeg ville straffe dem behørigt. Det mente kommandanten nu ikke var nødvendigt. Han foreslog i stedet, at vi lod dem sidde endnu nogle timer i skuret, inden jeg hentede dem hjem. Så skulle de nok lære det. Vi var enige om, at det var det mest pædagogiske", grinede Johan.

Senere på dagen fik Erik besøg på hotellet af sin nevø Jørgen Halling, der i tre måneder arbejdede som karl på en gård i den nærliggende by Haagendrup. Jørgen var kun 7 år yngre end Erik. De havde haft meget glæde af hinanden som små og havde lejet indianere og boet i telt på grunden på Firkløvervej.

Tilbage i København fik kriminalbetjent Dalsbøl en overraskelse. Blot to dage efter sabotageforsøget, mandag den 12. juli, anmodede de tyske myndigheder politiet om at anholde 6 navngivne danske statsborgere for sabotage. Hvordan kunne tyskerne så hurtigt have fundet ud af, hvem der stod bag sabotageforsøget, når politiet endnu ikke var færdige med efterforskningen? Han tog det op med sin foresatte, politikommissær Andst. Andst tog det imidlertid helt roligt. Det gjorde ikke Dalsbøl i bedre humør.

Få dage senere, den 14. juli tidligt om morgenen, anholdt det danske politi de eftersøgte ved en samtidig aktion på 5 adresser:

Kl. 05:10 blev Niels Gunnar Faarup Jepsen anholdt på adressen Ole Suhrsgade 6. Lejligheden blev ransaget. Der blev ikke fundet noget mistænkeligt, men blandt effekterne var et maskinskrevet brev fra Sakskøbing dateret 11. juli 1943 stilet til "Saarup" og undertegnet Ernst Pedersen. Det blev aldrig opklaret, hvad Eriks bror mon ville Faarup i et brev, dateret dagen efter sabotageforsøget.

Kl. 05:20 blev en kunstmaler Carl Otto Gleisner anholdt på adressen Stigaardsvej 4.

Kl. 05:20 opsøgte politiet Jack Albeck på bopælen Classensgade 29, 3.tv., hvor Jacks bror, entertaineren Freddy Albeck, oplyste, at Jack var på ferie. Jack blev anholdt nogle uger senere, da han var ved at påmønstre skibet "S/S Katholm", der lå ved Larsens Plads i København.

Kl. 05:25 blev Lise Klinting anholdt på adressen Hans Orlriksvej 15.

Kl. 05:30 opsøgte politiet Erik Werner Pedersen på bopælen Firkløvervej 13. Han var ikke hjemme, så politiet talte med hans mor, Kristine Pedersen, der mente, at Erik var på ferie i Liseleje. Senere samme dag opsøgte politiet Eriks søster Gerda Sørensen på pensionatet på Edisonsvej 12. Hun fortalte, at Erik havde været i hendes forretning på Rolighedsvej 17 om lørdagen kl. 12 for at låne telefonen.

Samme aften, altså om mandagen, kl. 19:10 blev Erik anholdt på Liseleje Strandhotel. Han havde 375 kr. på sig og en skræmmepistol med 3 skud.

Kl. 16:10 blev Erik Peters, Erik Werners soldaterkammerat, anholdt i Vejby Strand.

Alle blev sigtet for sabotage eller meddelagtighed og overført til de tyske myndigheder i Vestre Fængsel. Kriminalbetjent Dalsbøl må have undret sig. For det første over hvor tyskerne havde de pågældendes navne fra. De kan umuligt have fundet frem til dem så hurtigt. Altså må de have vidst det på forhånd. For det andet undrede han sig over det såkaldte sabotageforsøg, som han vurderede udført af amatører i modsætning til de mere erfarne sabotagegrupper i de kommunistiske partisaner og Holger Danske. Han kunne ikke tro andet, end at der var tale om en fælde, sat op af tyskerne for at få arresteret nogle sabotører.

Kriminalpolitiet i Frederikssund.
Politikreds Nr. 8.

Tel.: 412.

Ons--dag, d. 14. Juli 1943.

Anh. d.

194

Kl.

Fm.
Em.

Journ. A. S. 15895

D. P. E.:

Kosterbl. Nr.

RAPPORT.

Rapport angaaende

Efter Anmodning af Statsadvokaten for særlige Ansig-
gender v/ Kriminalassistent Lars Hansen har undertegnede
i Dag eftersøgt Erik Werner Pedersen (K.13/12-1918).

Eftersøgte blev Kl. 19.10 i Dag antruffet paa Lise-
leje Strøndhotel, hvor han havde indlogeret sig under
sit anførte Navn.

Han blev gjort bekendt med, at han er sigtet for
Meddelagtighed i Sabotage.

Han gav Tilladelse til Ransagning.

Han fandtes i Besiddelse af 475 Kroner kontant, som
han havde i en Tegnebog i sin Lomme.

Endvidere fandtes i en Skuffe i det af ham lejede
Værelse en Skrammepistol med 3 Skud.

Han blev straks ved Antræffelsen erklæret for an-
holdt og straks overført til Statsadvokatens Afdeling i
København.

S. Chr. Brun - Kb.

Hjeld Jørgensen - Kb.

Kont. summe Dag.

Ovennævnte Erik Werner Pedersen er i Dag af Kri-
minalbetjent Hårdenberg Brun og undertegnede afleveret
i Vestre Fængsels tyske Afdeling Kl. 9.55, mod sædvanlig
Protest.

Krmp. Frs. E 670/1943
S

P. H. Jørgensen
O.B.

Arrestationsrapport Erik Werner Pedersen (Rigsarkivet)

Dalsbøl fik mere eller mindre svaret 5 dage senere, hvor Opdagelsespolitiet via Statsadvokaten for Særlige Anliggender fik meddelelse om, at Erik Werner Pedersen, Niels Faarup og Erik Peters var blevet løsladt af de tyske myndigheder, hvilket klart tyder på, at de arbejdede for tyskerne. Dalsbøl mistænkte i særlig grad Faarup for at stå bag, eftersom han jo var i lejligheden nogle timer før sabotageforsøget og var den, der førte ordet. Men nu var sagen lagt ned og overtaget af de tyske myndigheder.

En dag i begyndelsen af juni 1943, Reventlowsgade 28, 3. th., Teknisk Krystallaboratorium

Godt en måned tidligere mødte redaktør Erik Hans Gaust Rasmussen, i daglig tale blot Gaust, ind til endnu en dag på kontoret. Lejligheden i Reventlowsgade 28 på tredje etage, hvor de havde haft kontor i små fire måneder, lå lige ved Hovedbanegården, så han havde taget S-toget. De havde måttet flytte kontoret fra Dagmarhus, da det var blevet for let for modstandsbevægelsen at overvåge, hvem der kom og gik. Det kunne bringe de danske meddelere i fare for at blive afsløret og dermed risiko for at blive likvideret. De havde derfor i al hemmelighed overtaget lejligheden i Reventlowsgade og indrettet centralen her. De havde ladet skiltet for kontorets tidligere indehaver "Teknisk Krystallaboratorium" hænge. De synes alle, at det var et perfekt dække. Ingen anede hvad det drejede sig om. I daglig tale hed det blot "TK".

Gaust havde været med fra starten. Han havde tidligt indset, at modstandsbevægelsen havde stigende held med deres aktioner, og at der måtte gøres noget for at stoppe dem. Han havde som aktiv i partiet skabt en lokalgruppe i Emdrup for at modarbejde modstandsbevægelsen. Med i gruppen var bl.a. hans "livvagt" og underbo i opgangen på Guldstjernevej, Fernando Heinrich Christensen, og nogle unge dygtige medicinstuderende, Gerhard Kieme, Fritz Køppe, Ole Bentzen og Niels Faarup Jepsen.

Gaust havde kontaktet tyskerne med de oplysninger, som de var begyndt at få ind om lokale, der kunne mistænkes for at samarbejde med frihedskæmpere. Tyskerne havde kontakt til flere tilsvarende grupper. Doktor Hans Wäsche, som officielt var "Studienrat" i København, var i virkeligheden leder af den tyske Reichsicherheitsdienst in Dänemark, kort omtalt Sicherheitsdienst eller slet og ret SD. Wäsche havde ladet Gaust

sammensætte en gruppe. De holdt i starten til i lokaler i Dagmarhus men flyttede efter kort tid til lejligheden i Reventlowsgade. Gaust havde fået den daglige danske ledelse af kontoret. Wäsche var i gang med at etablere en tilsvarende efterretningsorganisation under dække af at være en forening for skandinavisk litteratur, "Arbeitsgemeinschaft für Skandinavienkunde" forkortet ArGeSka. Wäsche havde derfor overladt den tyske ledelse af TK til SS Hauptsturmführer Hans Pahl.

Lejligheden blev bevogtet af medlemmerne på skift. Der var installeret et alarmanlæg. Pahl, Gaust og Wäsche havde hver sit kontor. Og så var der samlingsstuen bagest i lejligheden og ved siden af denne var en lang gang, som de af og til anvendte til skydeøvelser. Møderne startede kl. 10 i samlingsstuen. Pahl gik hver dag en forskellig rute fra Dagmarhus. Wäsche deltog efterhånden kun sjældent i møderne. Det havde han overladt til Pahl, der kunne dansk. Han havde også haft rig mulighed for at lære det. Han havde været i Danmark fra 1937, hvor han arbejdede hemmeligt og under diplomatisk dække for den tyske efterretningstjeneste Abwehr.

Pahl var en ungdommeligt udseende mand med kortklippet lyst hår og et yderst charmerende smil. Mens de stadig var i Dagmarhus, var Pahl altid klædt i tysk, grå officersuniform med hvid skjorte, slips, SS-distinktioner og sorte ridestøvler, men efter flytningen optrådte han altid i civilt jakkesæt. Pahl var tydeligvis ikke i godt humør denne dag. Han havde konstateret, at antallet af sabotager var stærkt stigende i både antal og omfang, og at det var ved at frembyde et større problem. Det startede i det små af kommunisterne godt et år forinden med sabotage af nogle jernbanevogne, nogle maskinværksteder, en skofabrik og lignende. Det var at forvente og til at overse, men på de seneste måneder var der i gennemsnit sket en sabotage i døgnet, og det var alt alt for meget, vrissede Pahl. Alene i april og maj var der sket store skader. Han remsede de væsentligste op:

Den 4. april skete der hele seks sabotager. Skaderne havde et omfang, så det begyndte at blive et problem for den tyske krigsmaskine.

Den 1. maj blev autoværkstedet A/A Heiber & Co. Autoservice på Lyngbyvej ramt, hvilket gik hårdt ud over et antal af værnemagtens køretøjer og et reservedelslager.

Den 5. maj var Nordbjærg og Wedell Bådeværft ramt af flere eksplosioner, som ødelagde to tyske hurtigbåde og flere tyske skibsnbygninger.

Den 10. maj blev Dansk Industri Syndikats våbenfabrik ramt. Der blev ødelagt produktionsudstyr, så våbenproduktionen nu blev sat i stå i flere måneder.

Den 13. maj blev Tybrings Radioindustri i Søborg ramt, hvilket standsede produktionen af radiodele til værnemagten.

Den 15. maj blev en jernbanedæmning ved Taastrup station ramt, hvilket nu forhindrede togdriften til Roskilde i flere måneder. Men det værste var, at denne sabotage var udført af en ny sabotagegruppe, som kalder sig Holger Danske. Den er ikke kommunistisk og må derfor forventes at få støtte fra den engelske specialtjeneste med sprængstoffer. Det var ikke ønskværdigt.

Og denne nat blev Glud og Marstrand ramt af bomber.

Pahl konstaterede, at det ikke længere var tilstrækkeligt at indsamle efterretninger, som tyskerne i hovedsagen fik fra det danske politi. Kontoret måtte nu aktivt infiltrere modstandsgrupperne.

Sabotage 17. maj 1943 mod Holbæk Hørskættei

Tyskerne havde modtaget oplysninger fra det danske politi, som kunne hjælpe kontoret med at forstå, hvordan grupperne arbejder, og dermed hvor de havde deres svagheder.

Den 17. maj blev et angreb på Holbæk Hørskættei forhindret. En af de arresterede ved navn Victor Emanuel Larsen havde under afhøring hos det danske politi forklaret, hvordan det foregik. Victor Larsens rapport til sin leder, Eigil Larsen, lød:

“Efter aftale rejser jeg den 16. maj 1943 med morgentog til Holbæk. En stjålet akkumulator til båden er i min kuffert. Båden gøres klar af ejeren, Arnold Holmberg, Holbæk. Kammeraterne bliver hentet på Banegården og ført til Jakobsens lejlighed i Holbæk, hvor de opholder sig hele tiden, indtil vi samlet tager derfra. Ingen af dem har set Jakobsen og ved således ikke, hvem han er. Jakobsen tager til fest med sin familie og har således sit alibi i orden. Da byen er i festhumør, er folk sent på gaden. Vi kan ikke gå i arbejde før efter kl. 24. Vi går ned til havnen, hvor kammeraterne får besked på bådens beliggenhed. Frode Jensen og Gunnar Dahl bliver sendt ad Dragerupvej til fabrikkerne ‘Pappen og Hør’ for at se sig lidt om og studere

forholdene. Vi andre klipper hegnet omkring tankanlægget i havnen, så vi kan komme hurtigt ind og ud af tankområdet.

Vi opsøger da bilreparationsværkstedet i Holbæk og påsætter en mindre brand. Vi havde ikke materiale til en stor brand. Deltagerne var Helmut Petersen og Harry Plambæk og V.L., Victor Larsen", tilføjede Pahl. "Derfra går vi ud og møder Frode Jensen og Gunnar Dahl. De bliver posteret på en vej, Østerled, som ligger foran fabrikken. Deres opgave er at holde vægteren op. Sabotagevagterne kan ikke se, hvad det foregår på vejen. Vi andre tre går til angreb fra bagsiden af fabrikken."

Pahl bemærkede her, at de benyttede lokale hjælpere uden for deres organisation. Og at de tydeligvis manglede materialer.

"Det lykkes H.P. og mig at komme vagterne ind på livet i en afstand af tre til fire meter. De bliver beordret til at række hænderne i vejret og gør det begge to. Da de står i skyggen af et halvtag, anmoder jeg dem begge om at komme frem i lyset. Da jeg tager revolveren op af lommen på den ene, ser jeg, at den anden har sin i hånden. Jeg beordrer ham til at smide den, da han jo ellers bare ville komme til skade med den. Lynhurtigt sænker han hånden og skyder. Vi besvarer med det samme og de falder til jorden. Jeg bliver ramt af det første skud, et kødsår over knæet. Tilbagetoget ses af skitsen.

Plambæk er såret. Skuddet er gået ind i låret gennem hoften og ud ved halebenet. Han er lam i venstre side, hofte og ben. Jeg bar ham ned til strandkanten, og han besvimer nogle gange for mig. H.P. kom mig til hjælp, og imens Plambæk ligger på stranden, går vi for at møde de to andre kammerater. De havde fået fat i vægteren. Han bliver bundet og lagt bag nogle buske. Da det viser sig vanskeligt at transportere Plambæk, hugger vi en pram ved stranden og stager os tilbage mod Holbæk havn.

Flugten gik godt det første stykke. Det var stormvejr og i den stærke blæst går fokken itu. Efter den tid kunne vi ikke krydse os frem mere. Der gik brud på ledningen fra benzintanken til motoren. Mange gange gik vi på grund i fjorden. Om eftermiddagen bliver vi forfulgt af en af kystpolitiets både. Vi har ikke andet at gøre, end at sætte båden på grund. Plambæk vil ikke med. Han siger, at vi ikke har nogen chance, hvis vi har ham at bære på. Våbnet kunne vi ikke komme til at tage fra ham. Han tillod det ikke. Vi måtte gå fra ham. På vejen væk derfra hørte vi et skud. Han må have skudt sig selv."

Pahl må have tænkt, at sabotørerne var indstillet på at gå langt for at undgå at blive taget.

“Den landtange, vi gik i land på, blev i løbet af en times tid indkredset. En udtalelse af en betjent i 3. Undersøgelseskammer går ud på, at Holbæk, Roskilde, Frederikssunds og Københavns Politi samt militær deltog i eftersøgningen af os. Ved anholdelsen var vi i en vogn med en overordnet med en hund og nogle betjente. Foran os en skovvogn. Undvigelse umulig.

Vi blev med det samme transporteret til København. På Frederikssunds Hospital blev jeg forbundet og fik en sprøjte mod stivkrampe.

Navne og adresser og depot blev ikke oplyst til politiet af nogen af os. Desværre opgav Frode Jensen navnet på Jakobsen og Holmberg i Holbæk. Holmberg kunne vi redde ud af det, ikke Jakobsen.

Underskrevet Victor Larsen.”

TK kunne lære meget af dette. Victor Larsen var en af de kommunistiske sabotørers bedste folk, som nu var fængslet af dansk politi. Det var dog også tydeligt, at de ikke var dygtige til at planlægge deres aktioner, de forberedte ikke alternative flugtveje, og de benyttede hjælpere uden for deres egen organisation.

Pahl beordrede TK medlemmer til at forsøge at komme til at deltage i sabotage – måske flere gange uden at gøre noget – og siden skulle de forråde de andre deltagere. TK medlemmer ville blive arresteret sammen med de virkelige sabotører under udførelsen af en sabotagehandling. I løbet af få dage ville de blive overført til tysk varetægt, hvorfra de ville blive løsladt.

Faarup, der var med i TK, må have tænkt, hvordan han kunne komme til at infiltrere en sabotagegruppe. Han kendte jo ingen. Faarup fik svaret serveret, da han en uges tid senere mødte en bekendt, Erik Werner Pedersen, på gaden. De havde taget en kop kaffe på en Café. Da de forlod caféen og gik mod Nørreport Station, mødte de en kvinde, som Erik kendte fra et tidligere og meget kort ansættelsesforhold på en tegnestue på Nørrebrogade tilhørende den tyske værnemagt. Erik hilste på kvinden og introducerede hende for Niels Faarup.

Kvinden, Lise Klinting, var på vej hjem fra sit arbejde i Finansministeriet og skulle med S-toget mod Hellerup, hvor hun boede med sin kæreste. Erik slog

følgeskab med hende på vej til stationen. De talte om deres fælles fortid på Bureau Heinemann. Faarup var blevet meget interesseret i samtalen og fulgtes med Erik og Lise.

Erik forlod dem ved Nørreport, men Niels Faarup fulgtes videre med Klinting i toget til Hellerup, hvor hun skulle af. Under samtalen fik hun indtryk af, at han var antitysk. Hun traf ham igen tilfældigt, eller måske var det ikke så tilfældigt endda, ved Nørreport ved en senere lejlighed, og her spurgte Faarup, om hun ville være med til at sabotere hendes tidligere arbejdsplads, kontoret på Nørrebrogade. Efter at have tænkt over det, indvilligede hun. Hun mødtes med Faarup og en bekendt, Jack Albeck, på dennes bopæl i Classensgade 29 og lagde en plan. Faarup sagde, at han var ansat hos Præsterud, der havde lokaler i samme lejlighed. Han kunne sørge for, at de kunne komme ind. De kunne lave sabotage og stille og roligt forsvinde igen.

Da Erik, der som altid var uden arbejde og havde brug for penge og gerne også lidt spænding, igen talte med Faarup, fortalte Faarup, at han skulle holde vagt på tegnestuen nogle aftener sammen med nogle tyske soldater, og om Erik ville være med. Faarup sagde, at han arbejdede for Gestapo. Det ville Erik gerne. Han havde længe ønsket at blive ansat af de tyske myndigheder. Han havde forsøgt flere gange, men det var hidtil kun blevet til lidt oversættelsesopgaver for fremmed regning og nogle kørselsopgaver.

De holdt vagt nogle nætter på tegnestuen sammen med et par tyske soldater. Erik vidste ikke, hvad det egentlig skulle tjene. Nogle uger senere, den 9. juli, gennemførte Faarup, Klinting og Albeck det mislykkede forsøg på ildspåsættelse.

Søndag den 29. august 1943 kl. 03:56, Flådestation Holmen, København

Flåden sænkes

Denne mørke og regnvåde søndag morgen ankom tre tyske biler ad Prinsessegade til Værftsbrovagten ved flådestation Holmen i København. I den forreste bil var der tre tyskere – en officer, en chauffør og en parlamentær, udstyret med et hvidt flag. Den tyske officer anmodede den danske vagt om at komme til at tale med ”der Kommandant”, og efter at

vagten havde meldt tyskernes ankomst til chefen for Kystflåden, blev tyskerne lukket ind på Holmen. Samtidig skyndte chefen for Kystflåden, kommandør Paul Ipsen, sig at ringe videre til viceadmiral Vedel i Marineministeriet for at melde, at tyskerne var ankommet til Holmen.

Ipsen spurgte kort og godt: "Tyskerne er ved Værftsbroen – må skibene sænkes?" Vedels svar lød: "Er det en sikker melding?" og da han fik dette bekræftet, lød ordene fra Vedel: "Sænk skibene."

Klokken 4.07 sendte signalgasten på bevogtningsfartøjet Hvalrossen, der lå ved siden af fregatten Peder Skram lige under Christian den IV's karakteristiske mastekran, kodesignalet "K-N-U" til flåde fartøjerne på Holmen. Klokken 4.13 hørte kommandør Ipsen den første eksplosion, der signalerede, at den danske flåde var ved at sænke sig selv. Små tre kvarter senere var 27 fartøjer sænket.

Hvordan var det dog kommet så langt?

Samarbejdspolitikken ophører

I løbet af sommeren led Tyskland alvorlige tilbageslag på Østfronten og i Nordafrika, og Hitlers allierede, Italiens Benito Mussolini, blev afsat den 24. juli. Der bredte sig en stemning i Danmark, at krigen snart ville slutte. Det øgede modstandsviljen mod tyskerne. Sabotagerne tog til mod virksomheder, der producerede for tyskerne, og jernbaneinfrastrukturen. Tyskerne svarede med udgangsforbud i flere store provinsbyer. Det medførte reaktioner i form af strejker, uroligheder og sammenstød mellem danskere og besættelsesmagten. I flere byer nærmede det sig oprør. Tyskerne pressede regeringen for at sætte en stopper for urolighederne.

Mod slutningen af august blev det for meget for Hitler, som hjemkaldte sin rigsbefuldmægtigede i Danmark, Werner Best, til en alvorlig samtale. Best blev sendt tilbage til København med et ultimatum, dikteret af Hitler, som krævede, at den danske regering erklærede undtagelsestilstand, forbød strejker og sammenstimlen, indførte natligt udgangsforbud, hurtigt arbejdende særdomsstole og dødsstraf for "sabotage og enhver medvirken hertil, for angreb mod den tyske værnemagt og dens medlemmer samt for besiddelse af skydevåben og sprængstoffer". Den danske regering afviste kravene.

For at understrege alvoren foretog tyskerne den 28. august den første henrettelse af en dansk sabotør, kommunisten Paul Sørensen.

Tyskerne indførte militær undtagelsestilstand efter de samme forholdsregler, som den danske regering lige havde afvist. Om morgenen den 29. august 1943 blev det danske forsvar afvæbnet af den tyske værnemagt under kampe, der kostede både danske og tyske soldater livet. Dele af flåden blev sænket af mandskabet eller forsøgt sejlet til Sverige.

Undtagelsestilstanden var en alvorlig skærpelse af besættelsen og antydede, at Danmark nu skulle underlægges de samme skrappe forhold, som herskede i andre lande. Besættelsesmagten afblæste dog undtagelsestilstanden seks uger senere. Den danske regering, Rigsdagen og kongen genoptog dog ikke deres funktioner. I stedet fortsatte departementscheferne i ministerierne den fortsatte statsadministration men nu uden formel politisk ledelse.

Jødeforfølgelserne

Sammenbruddet skulle også vise sig at få konsekvenser for de danske jøder, som hidtil havde undgået samme skæbne som jøderne i Europa, der blev omfattet af den nazistiske "Entlösung", deportation til udryddelseslejre og tilintetgørelse. I Danmark herskede ikke de samme antisemitiske strømninger som i resten af Europa, bl.a. fordi det blev anset som udansk. De fleste danskere opfattede de danske jøder som medborgere og en del af befolkningen.

Efter besættelsen havde det officielle Danmark undgået 'jødespørgsmålet', bl.a. ved at undgå at nævne personer med jødisk-klingende navne i pressen. Det jødiske samfund var med på denne "usynlighedspolitik" og søgte at undgå at tiltrække sig opmærksomhed, så den tyske besættelsesmagt ikke fik påskud til indgreb og deportationer.

Men det ændrede sig. En måned efter ophøret af samarbejdspolitikken beordrede Hitler deportationen af de danske jøder iværksat, og den endelige dato blev sat til natten mellem den 1. og 2. oktober 1943. Alle 'heljøder' skulle deporteres, medmindre de var gift med en 'arier'. Efter at den tyske beslutning var truffet, lod Werner Best gennem sin rådgiver, G.F. Duckwitz, informationen lække til ledende danske politikere, at en aktion

mod jøderne var nært forestående. Herefter blev advarslen hurtigt spredt til de jødiske befolkningsgrupper og videre ud i samfundet.

Modstandsgrupper, almindelige danskere, fiskere og bådførere gennemførte en storstilet redningsaktion. Da Gestapo bankede på dørene den 1. oktober 1943, var det kun få, der endnu var hjemme.

Den første officielle og koordinerede aktion mod jøderne varede tre timer, hvorefter Werner Best afblæste den og erklærede, at den ikke ville blive gentaget. Han indberettede til Berlin, at Danmark nu var "judenrein". Hvad han ikke oplyste, var, at majoriteten af jøderne ikke var blevet fanget som planlagt, men befandt sig i skjul eller på vej til Sverige.

Tirsdag den 31. august 1943 kl. 17:20, Bispebjerg Hospital

Befrielsen af en sabotør

Lise Klitting var efter arrestationen for at have medvirket i den mislykkede ildspåsættelse på Bureau Heinemann i juli blevet udleveret til de tyske myndigheder og forelagt den tyske anklage: "Tilegnelse af tyske Statshemmeligheder, at have skadet den tyske Værnemagt og Krigsmagt for at tjene en Tyskland fjendtlig magt samt ildspåsættelse af Beboelseshus". Efter sammenbruddet af samarbejdspolitikken den 29. august kunne sigtelsen give dødsstraf.

På grund af sin sindstilstand og hårdhændet behandling blev hun så dårlig, at hun blev overført fra Vestre Fængsel og indlagt på Bispebjerg Hospital.

Hun var kommet i Studenterforeningen, og da hun i efteråret 1942 blev separeret fra sin mand, lærte hun en stud.mag. Svend Aage Pedersen at kende. Han hvervede Klitting til illegalt arbejde. På Pedersens opfordring søgte hun sygeorlov i 3 måneder fra Finansministeriet for at søge et job i Værløselejren, hvor Pedersen mistænkte tyskerne for at foretage "nogle eksperimenter", som han kaldte det. Han ville også gerne have navne på de danskere, der arbejdede dér, og de firmaer, der var leverandører til eller arbejdede for tyskerne. Klitting fik jobbet i Værløse, men efter kun 3 uger flyttede kontoret til Nørrebrogade 51, hvor hun var ansat i endnu 3 uger. I

Værløse var hun på et tidspunkt til samtale hos en Dr. Kuhnert, der spurgte til hendes personlige forhold, og at hun bl.a. var set i studenterforeningen. Dr. Kuhnert havde tydeligvis mistanke til hende.

Efter at Lise Klinting var stoppet på kontoret på Nørrebrogade og havde genoptaget arbejdet i Finansministeriet, mødte hun en dag tilfældigt Erik Werner Pedersen, som hun kendte fra kontoret, og som var sammen med Niels Faarup. Hun traf Faarup tilfældigt ved en senere lejlighed, og her overtalte han hende til at medvirke i at sabotere kontoret på Nørrebrogade. Hun deltog sammen med Faarup og Jack Albeck. Faarup, der var ansat hos Præsterud, låste dem ind. I Præsteruds Laboratorium blandede Faarup nogle svovlpræparater til ildspåsættelsen. Herefter forlod alle stedet.

Klinting blev efter anholdelsen den 14. juli afhørt i Vestre Fængsel af Dr. Wäsche og Kriminalrat Eriksen. Hun holdt stand, men efter nogle dage fik hun forelagt en falsk tilståelse fra Faarup, og så erkendte hun meddelagtighed, bl.a. også for at undgå at blive afhørt om, hvad hun havde foretaget sig i Værløse. Men presset var stort. Kort efter blev hun indlagt på Bispebjerg Hospital.

I samråd med en overlæge begyndte hun at optræde som sindssyg, så hun kunne overføres til den lukkede afdeling og dermed undgå at blive udleveret til tyskerne.

Den 23. oktober kunne man læse i det illegale blad Information:

“I går eftermiddags ved 13-tiden var en kvindelig sabotør, kontorassistent Lise Klinting, der for nylig er overflyttet fra Vestre Fængsel til Kommunehospitalets psykiatriske Afdeling, på tur i hospitalshaven sammen med en kvindelig vogterske, da de pludselig blev overrasket af tre revolverbevæbnede mænd. Efter at den kvindelige vogterske var bundet og kneblet, blev hun anbragt i et tomt værelse. Medens den ene sabotør holdt vagt ved hende, ombyttede fru Klinting sin hospitalsdragt med en almindelig kjole, som sabotørerne havde medbragt. Først efter 3 kvarters forløb, da en af hospitalets funktionærer fandt den kneblede og bundne vogterske, blev man klar over, hvad der var sket. På det tidspunkt var fru Klinting og hendes hjælper naturligvis for længst forsvundne.”

Det var ikke hvem som helst, der havde befriet hende. Det var højtstående medlemmer af Holger Danske, Jens Lillelund, Jørgen Staffeldt og ”Jens Peter” samt Klintings kæreste Jakob. Hun kom til Sverige to dage senere. Her

udpegede hun Niels Faarup, som i oktober blev arresteret af modstandsbevægelsen og ført til Snøgeholm i Sverige. Her blev han afhørt og fortalte om Teknisk Krystallaboratorium og dens medlemmer. Han omtalte også Erik, som han dog mente at vide var "ekspederet" af "De frie Danske".

Den anden sabotør, Jack Albeck, blev pågrebet og den 13. december 1943 idømt livsvarigt fængsel og overført til fangelejren Dreibergen i Tyskland. Sigtelsen for sabotage blev frafaldet, hvorved han undgik dødsstraf. Efter krigen anmeldte han Niels Faarup, men ikke Erik, for at have angivet ham.

Efter befrielsen blev Faarup idømt 20 års fængsel for at have stukket en jøderute.

Lørdag den 25. september 1943, Frimurerlogen på Blegdamsvej

Schalburgkorpset

I september 1943 etablerede tyskerne "Schalburgkorpset". Tyskerne havde tidligt gjort overvejelser om et germansk korps, og i oktober 1942 blev indviet en dansk SS-skole med tysk chef på Høveltegård nord for København. Det danske nazistparti stod for herved til skolen og krævede, at der blev undervist på dansk. Det ønskede tyskerne ikke og lukkede derfor skolen allerede i januar 1943. Idéen om et tysk korps genopstod, da de første "østfrontfrivillige" vendte tilbage. Den 1. april 1943 oprettedes et Germansk Korps, som i september 1943 blev omdøbt til Schalburgkorpset og flyttede ind i Frimurerlogens bygning på Blegdamsvej.

Korpset skulle bidrage til at opretholde ro og orden i Danmark, da tyskerne var godt utilfredse med det danske politis indsats mod sabotage og andre tyskfiendtlige handlinger. Det større mål var at fremme en germanisering og nazificering af Danmark og erstatte det danske nazistparti, som havde udspillet sin rolle.

Korpsets ledelse var primært SS-folk, og flere af korpsets medlemmer havde også anden tilknytning til den tyske besættelsesmagt. Korpset var organiseret i en militær afdeling, en politisk afdeling kaldet "Landstormen",

en racebiologisk afdeling, en propagandaafdeling, en efterretningstjeneste kaldet "ET", pressetjeneste og radiotjeneste.

Landstormen, hvis formål var at være "et værn for vore frivillige frontkammerater og alle nationalsocialisters nærmeste slægtninge imod den kommunistiske terror", bestod af en "hvilende" styrke på ca. 500 mand, der skulle bruges i en befrielseskamp, hvis tyskerne tabte krigen og russerne stod til at overtage Danmark, og en aktiv styrke på ca. 200 mand, hvoraf ca. 50 var uniformeret vagtkompagni i logen.

Racebiologisk afdeling var lille men typisk for korpsets tilknytning til nationalsocialismen. Afdelingen skulle medvirke til at styrke den dansk-nordiske race. Det var her, Lars Bøgely arbejdede som ledende "raceforsker".

Propagandaafdelingen skulle reklamere for korpset og føre kampagner, der skulle skade modstandsbevægelsen ved møder, marcher, udgivelse af medlemsblade og falske strejkeopfordringer.

Efterretningstjenesten, ET, indsamlede oplysninger, der blev brugt imod modstandsbevægelsen. Tjenesten leverede senere medlemmerne til de forskellige dansk-tyske terrorgrupper og det tyske hjælpepoliti, HIPO-korpset.

Pressetjenesten indsamlede billeder, notitser og artikler om kendte personer fra landets blade og aviser. Radiotjenesten aflyttede radioudsendelser og rådede over sporingssudstyr til eftersøgning af illegale sendere. Det var her, Kieme og Køppe, som Erik havde mødt tidligere, og som var med i TK, arbejdede. Det var nok meget godt for Erik, at han ikke længere var sammen med dem, eftersom de snart kom til at indgå i en af de mest farlige og berygtede terrorgrupper, Peter-gruppen.

"Waffen SS Division Wiking"

Schalburgkorpset opstod på baggrund af flere tyske korps, hvor danske mænd tidligt havde kunnet melde sig til tysk krigstjeneste. Allerede i november 1940 oprettede tyskerne 5. SS-Panzer Grenadier-Division "Wiking" under "Waffen-SS", som var den militære gren af den nazistiske organisation "Schutzstaffel" (SS) og altså en parallel organisation til den tyske hær, Wehrmacht.

Division Wiking bestod primært af "folketyskere", dvs. tyskere bosat uden for Tyskland, og frivillige fra de nordiske lande og Holland. Divisionen bestod af tre regimenter, "Nordland", "Westland" og "Germania". Danskerne indgik i Regiment Nordland, som blev indsat på Østfronten i juli 1941 i Ukraine og senere ved Stalingrad.

"Frikorps Danmark"

I juni 1941 blev på tysk ordre også oprettet et dansk korps af frivillige, "Frikorps Danmark", der skulle deltage i kampene mod kommunismen på Østfronten på tysk side. Ved at tillade hærens befalingsmænd og frivillige at deltage i krigen på tysk side, mente regeringen, at man kunne undgå en hårdere tysk kurs mod Danmark. Man frygtede, at et nej kunne medføre en tysk tvangsudskrivning af unge danske mænd til tysk militærtjeneste, sådan som det var set i andre lande.

Krigsministeriet skrev: "Den danske regering har givet Tilladelse til, at faste Befalingsmænd af Linien, Reserven (Forstærkningen) o.l. og hjemsendte Værnepligtige fra den danske Hær melder sig til Frikorps Danmark. Frikorps Danmark skal bære dansk Kendetegn og føre Dannebrog som Fane".

Mange meldte sig hurtigt til korpset, og allerede i juli 1941 rejste det første uddannelseshold til Tyskland. Korpset skulle være en selvstændig, dansk enhed med danske officerer og dansk kommandosprog, men allerede i september 1941 indgik tyske officerer og underofficerer. Frikorpset var underlagt Waffen-SS.

I februar 1942 blev Christian Frederik von Schalburg ny chef, og i maj 1942 var der afgang til Østfronten for de ca. 1.000 frivillige. Korpset blev indsat i meget hårde kampe ved Demjansk i Novgorod for at undsætte SS-Division "Totenkopf", der havde været indesluttet hele vinteren 1941-42 af sovjetiske tropper. Den 2. juni blev von Schalburg dræbt af en landmine. Han blev erstattet af Knud Børge Martinsen.

Korpset blev trukket tilbage fra fronten i august til oktober og var bl.a. i Danmark på orlov. Her blev de frivillige overrasket over, at befolkningens stemning nu var vendt imod dem.

I mellemtiden blev Division Wikings Regiment Nordland næsten udslettet, da det i september 1942 forsøgte et fremstød ved Groznij i den tjetjensk-ingusjetiske sovjetrepublik i Kaukasus.

I oktober blev Frikorpset indsat på ny i de hårde kampe på Østfronten. I marts 1943 blev Frikorpset igen trukket ud af kampene og opløst. De frivillige blev opfordret til at indtræde i "Regiment 24 Danmark".

En del hjemsendte officerer og menige kom senere til at indgå i Schalburgkorpset og siden HIPO.

Erik var på dette tidspunkt, muligvis efter Ernsts indblanding, ikke længere sammen med Niels Faarup, der i øvrigt blev arresteret af modstandsbevægelsen og ført til fangenskab i Sverige sidst i oktober. Erik havde i stedet en ny ven, Poul Børge Ellehauge Jørgensen.

Ellehauge var medlem af Konservativ Ungdom og havde været tilmeldt Frikorps Danmark, men han kom aldrig afsted, fordi han ifølge lægdsrullen havde seneskedehindebetændelse i begge underarme. Han var ved at blive skilt fra sin kone og havde en lille søn. Ellehauge var inspektør i Zonen-redningskorpset, og hans far var mælkekusk.

Bøgely, Erik og Ellehauge havde på en eller anden måde fået øje på, at en bevæbnet sabotagegruppe havde mødested ved Bispebjerg Krematorium. De begyndte at skygge sabotagegruppen, og Bøgely og Erik rapporterede til det danske politi, måske Bøgelys nære ven, overbetjent Johannes Martin Larsen på stationen på Fælledvej, om sabotagegruppen. Dele af politiet arbejdede stadig på at pågribe kommunister.

Erik indså ikke de mulige konsekvenserne af at lege "røvere og soldater" ved at skygge nogle sabotører. Det skulle nemlig hurtigt vise sig, at "sabotagegruppen" var en håndfuld bevæbnede kyniske og barske unge mænd, der uden at blinke begik røverier og drab.

Onsdag den 6. oktober 1943 kl. 06:00, et sted i Utterslev Mose

Likvidering af Jens Olsen

Denne tidlige onsdag morgen gik tre mænd ved Søborg-siden af Utterslev Mose, hvor der hang en let morgentåge. De hyggesludrede lidt om, hvordan det mon var at bo Malmø. De var enige om, at det var noget skidt, men at det var godt, at Jens var kommet til fornuft og havde forklaret, hvorfor han havde angivet Aage. Men noget var alligevel ikke, som det skulle være. De to af mændene vidste godt, hvad der skulle ske, men de vidste ikke, om den tredje fortsat troede på historien, eller om han var ved at forstå, hvad der skulle ske. Pludselig trak den ene mand sin revolver, rettede den mod den tredje mands hoved og skød. Fuglene fløj op. Manden faldt forover med ansigtet ned i grusstien. De to andre mænd forlod hurtigt området.

Den dræbte mand hed Jens Olsen. Han var automekaniker.

Politiet efterlyste i første omgang Jens Olsens ven og kollega, Freddy Evald Pedersen, for Utterslev-drabet, som det blev kaldt i aviserne. Her kunne læses, at Freddy var "ca. 175 cm høj, lyst tilbagestrøget hår, han menes at være iført gråt Jakkesæt med lyse Striber, lysegul Manchetskjorte med fast Flip, gråmeleret frakke, brune sko. Han plejer at gå barhovedet." Det sidste var ret unormalt, for dengang gik stort set alle mænd med hat.

For at undgå at blive anholdt, flygtede Freddy til Malmø, hvor han ankom den 23. oktober. Tre dage senere blev han afhørt af Malmø Polis. Københavns Opdagelsespoliti fik en kopi af afhøringsrapporten. Freddy fortalte om sin baggrund og familieforhold og at han i perioden oktober 1942 til 6. juni 1943 havde arbejdet som metalarbejder ved "Luftfahrt Gerede Werken" i Berlin.

Efter hjemkomsten til Danmark havde han lært tre brødre at kende, Aage, Kaj og Harald Nielsen. De var kommunister og havde deltaget sammen i den spanske borgerkrig og var meget tidligt, allerede i 1942, begyndt at udføre sabotage mod tyske interesser i Danmark. Gennem brødrene mødte Freddy også nogle andre kommunister, Ernhardt Fraun, Victor Larsen og Martin Andersen, der alle udførte illegal virksomhed. Gennem sin bror Lervik mødte Freddy i 1939 Jens Olsen, der arbejdede som automekaniker hos Hans Lystrup Autoværksted på Frederiksberg. Gennem Freddy mødte Jens Olsen,

der ikke var kommunist, Aage Nielsen. Aage vidste, at Hans Lystrup reparerede tyske militærbiler, hvorfor Aages gruppe med hjælp fra Jens Olsen ville begå sabotage mod virksomheden. Jens Olsen indvilligede og modtog ved flere lejligheder sprængstof fra Aage, som Jens Olsen smuglede ind på værkstedet, hvor han gemte det forskellige steder.

Den 22. september gennemførte Gestapo en razzia på værkstedet og fandt 2 kilogram sprængstof i Jens Olsens værktøjskasse. Gestapo lagde pres på Jens Olsen, der måtte indrømme, at han havde fået sprængstoffet af Aage Nielsen. For at redde sit eget liv, måtte Jens Olsen fastholde sit møde med Aage selv samme dag kl. 17 på Åboulevarden for at modtage mere sprængstof. Gestapo overvågede mødestedet og arresterede Aage, der var i besiddelse af sprængstof og en pistol. Gestapo gik hårdt til Aage Nielsen, der trods tortur nægtede at opgive navnene på sine kammerater.

Som tak for sin indsats blev Jens Olsen løsladt af Gestapo. Han turde ikke bo hjemme af frygt for represalier fra Aages brødre. Han forsøgte at kontakte sin ven Freddy, der heller ikke turde bo hjemme af frygt for, at Jens Olsen var stikker og måske havde oplyst Gestapo om de andre i gruppen. Gennem Freddys søster Edel fik Jens et møde i stand med Freddy på Café Stjernen på Nørrebrogade den 1. oktober mellem kl. 11 og 13. Freddy gav oplysningen til Aages brødre, der aftalte at mødes kl. 10:30 på Nørrebros Runddel for at drøfte, hvad de skulle gøre. Freddy ankom og mødte her Aages brødre Harald og Kaj Nielsen, Ernhardt Fraun og tre personer, som Freddy ikke kendte, men som blev omtalt som Bune, Fred og "svampen". Sidstnævnte havde tydeligvis sit øgenavn pga. et voldsomt alkoholforbrug. Gruppen forlod Runddelen og fortrak til en nærliggende park, hvor de aftalte, hvordan de kunne "hente" Olsen på caféen.

De havde fordelt et antal skydevåben mellem sig for det tilfælde, at Gestapo overvågede caféen. Freddy skulle opholde sig i en sidegade og holde øje. Gruppen aftalte, at Fred og svampen skulle gå ind i caféen og se, om Jens Olsen var der. Hvis han var der, skulle de gå ud igen, hvorefter Harald og Kaj skulle gå ind og hente Jens Olsen. De andre skulle opholde sig udenfor, hvis Gestapo skulle dukke op.

Som sagt så gjort. Fred og svampen gik ind i caféen, men i samme øjeblik forlod Jens Olsen caféen – måske for at gå ud på gaden for at se, om Freddy var på vej. I samme øjeblik trådte Harald, Kaj og Fraun frem og truede Jens Olsen til at følge med, hvilket han gjorde. Fra sidegaden kunne Freddy se, at

gruppen prajede en taxa, steg ind og kørte. Der var ingen tegn på, at nogen fulgte efter.

Freddy fik senere at vide, at taxaen var kørt ad forskellige gader og veje til adressen Alexandervej 1 i Charlottenlund, hvor de til formålet havde lejet en lille lejlighed på 1. sal for otte dage.

Samme dag kl. 15 mødtes Freddy i Café Liberty i Frederik VII Gade med Harald Nielsen og Fraun. Herfra tog Freddy til lejligheden på Alexandervej for at se, hvordan Jens Olsen havde det. I lejligheden mødte han Kaj Nielsen, svampen og Jens Olsen, som gik frem og tilbage og virkede bange og var hvid i ansigtet. Freddy hilste på Jens og spurgte hvordan det gik, og hvad han dog havde lavet. Jens Olsen fastholdt, at han ikke havde "lavet noget". Efter en time forlod Freddy lejligheden. Han kom først igen den 5. oktober. Han havde i mellemtiden hørt, at Jens Olsen fortsat blev holdt fanget i lejligheden, og at han fastholdt, at han ikke havde stukket Aage.

Da Freddy ankom den 5. oktober om aftenen, var Harald og Kaj Nielsen, Fraun, svampen og en anden kommunist, Victor Larsen i lejligheden. Den sidste havde Freddy kun mødt nogle få gange. De spiste alle aftensmad sammen. Freddy forstod under måltidet, at Jens Olsen i løbet af dagen havde erkendt, at han havde forrådt Aage til Gestapo.

Senere på aftenen underskrev Jens Olsen en tilståelse, som ville blive overgivet til Centralkomiteen for Det Kommunistiske Parti.

Jens Olsen virkede meget mere rolig, og Freddy fik at vide, at Jens Olsen havde fået løfte om, at han kunne rejse til Sverige. Ved 20:30-tiden begav Freddy til sit illegale logi på Ragnhildgade 202 hos Frauns svoger, Hans Christian Andersen. Freddy havde forstået, at Victor Larsen af det kommunistiske parti havde fået til opgave at "afslutte" sagen med Jens Olsen.

Den følgende dag læste Freddy i avisen, at man havde fundet Jens Olsen skudt i Utterslev Mose. På et møde kl. 14 samme dag på Runddelen, havde Freddy forstået på Fraun, at det var Harald Nielsen og Victor Larsen, der havde skudt ham. Det skulle være foregået sådan, at de begge under foregivende af, at de skulle rejse til Sverige, havde taget en sporvogn linje 16 til Utterslev Mose, hvor Harald skød Jens Olsen.

Et par uger senere, kunne Aage Nielsens familie afhente Aages mishandlede lig hos Gestapo. Han var død under den tortur, som han var blevet udsat for.

Frauns gruppe

Dagen efter drabet på Jens Olsen gennemførte Fraun, der i mellemtiden havde etableret en selvbestaltet sabotagegruppe bestående af ham selv, Aksel Bune og Martin Andersen sin første aktion. Gruppen havde mødested ved Bispebjerg Krematorium men mente, at de manglede noget helt elementært, nemlig flere våben.

Det var normalt, at sabotagegrupperne i BOPA aflagde rapport til lederen Eigil Larsen. Rapporterne var præcise og saglige men anvendte af sikkerhedshensyn dæknnavne. Eigil Larsen brugte rapporterne til at forbedre sabotagerne og samlede erfaringerne sammen i den såkaldte "køgebog" i sabotage. Trods alvoren fik Eigil Larsen af og til et grin. Sabotørerne var nogle hårde drenge, men det havde også humor. F.eks. skrev Otto Bang med en meget fin og sirlig håndskrift en rapport fra en sabotage 12. august 1943. Rapporten, som var vedlagt en fin skitse, lød i al sin enkelhed:

"Angående skotøjsfabrikken Ryesgade 19-21 oplyser grp. II: Aktionen begyndte kl. 11. Indgang i gavlen, da døren skulle brækkes op, hvilket blev gjort. Fire mand gik til 3. sal, hvor virksomheden har værksted. Denne dør måtte også brækkes op. Brændstoffet blev fordelt på følgende steder. Ved punkt I: Benzindunk i elevatorskakt, hvorpå der blev anbragt 1 stk. MOX. II: 1 stk. 'vase' lagt i papemballage. III: Benzinen blev hældt ud på omkringstående papemballage. IIII: Bærepille hvor sprængladning blev anbragt. Virksomheden brændte, da vi gik. Sprængning udeblev. Årsag: At der ikke blev rigtigt tændt. Afventer en skideballe!"

Fraun skrev sin første rapport til Eigil den 11. oktober. Her fortalte han, at fire mand den 7. oktober kl. ca. 23:30 tog af sted for at afvæbne nogle betjente. Først truede de en betjent, der stod vagt ved hovedtransformerstationen ved Lygten til at aflevere sin revolver. Derefter gik de til hjørnet af Nørrebrogade-Ravnsborggade, hvor de holdt to betjente op og afvæbnede dem. Derfra gik de til Aaboulevarden, hvor de holdt en ældre betjent og en civilist op. Fra Aaboulevarden tog de til Nørrebro Runddel, hvor de traf to betjente. De blev også holdt op.

17/8-43

13/8-43

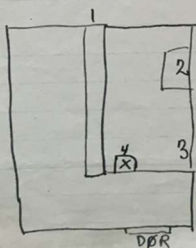
12/8-1943

ANGAENDE SKOTØJSFABRIKKEN
RYESGADE 19-21 OPLYSER GR. II.

AKTIONEN BEGYNDTE KL. 11. INDGANG
I GAVLEN DA DØREN SKULDE BRÆKKES
OP, HVIKKET BLEV GJORT. FIRE MAND
GIK TIL 3. SAL, HVOR VIRKSOMHEDEN HAR
VÆRKSTED; ~~OGSAA~~ DENNE DØR MAATTE
OGSAA BRÆKKES OP. BRANDSTOFFET
BLEV FORDELT PÅ FØLGENDE STEDER.
VED PUNKT I. BENSINDUNK I ELEVATOR =
SKAKT, HVORPÅ DER BLEV ANBRAGT
I STK. NOX. II I STK VASE KAST I PÅPEMBL.
III BOUGHEDRASE, BENSINEN BLEV HÆLDT
UD PÅ OKRINGSTAAENDE PÅPEMBL.
III X I BÆREPILWE HVOR SPRENGLADN.
BLEV ANBRAGT, VIRKSOMHEDEN BRÆNDTE

DA VI GIK. SPRENGNING
UDE BLEV. FARSAG AT DER
ikke blev rigtig TÆNDT.
afvender en Skidebalde.

Otto Bang.

Otto Bangs rapport (Arbejdermuseet)

"Derefter gik vi hjem efter endt arbejde. Freddy Petersen, Martin Andersen, Axel Valdemar Bune og Ehrnhardt Fraun deltog i denne Aktion. Våbnene vi tog var 3 Walther Model PP, 1 lille Walther, 1 dobbeltsikret Belgisk Browning Model og en enkelt sikret Belgisk Browning Model."

Episoden skabte forståeligt nok stor uro hos politiet, der opfattede sagen meget alvorligt, og der blev som følge heraf senere indgået en aftale med politiet og modstandsgrupperne om, at politiets våben ikke blev taget fra dem, medmindre politiet selv provokerede til det. Eigil Larsen var heller ikke glad for, at Fraun skrev de fulde navne og ikke benyttede dæksnavne.

Efter drabet på Jens Olsen blev Freddy Pedersen efterlyst af det danske politi for at have begået drabet. Nogle dage efter drabet havde Harald Nielsen bestemt, at Freddy skulle til Sverige for at undgå at blive anholdt. Freddy, som havde en kæreste i København, forsøgte i første omgang at nægte at rejse. Lige meget hjalp det. Den 21. oktober blev han hentet på sin illegale adresse i Ragnhildgade af Martin Andersen. Freddy blev kørt til en fiskerbåd et sted i Københavns havn, han vidste ikke præcist hvor. Ombord på båden var ca. 25 personer, alle flygtninge, som blev sejlet til Barsebäck, hvor de ankom dagen efter ved 9-tiden.

Freddy havde inden da, nærmere bestemt den 17. oktober, nået at medvirke i Frauns gruppes sabotage mod Titan-fabrikken på Tagensvej. Sabotagen anrettede ikke særlig stor skade, og der var tvivl om, hvorvidt Titan overhovedet arbejdede for tyskerne. Aktionen var måske derfor lige så meget en afværgeaktion fra Fraun, efter at han må have modtaget en kæmpe skideballe fra Eigil Larsen oven på våbenrøverierne fra de danske politibetjente.

Oktober skulle vise sig at blive en endnu mere urolig måned.

Den 9. og 14. oktober gennemførte BOPA bombeattentater mod Restaurant Tosca og Café Mocca på Strøget som hævn for Aage Nielsen. Begge steder var kendt for at være mødesteder for tyskere og tyskvenlige danskere. BOPAs ledelse tog kraftigt afstand fra det, som var terrorhandlinger mod uskyldige, som aldrig kunne retfærdiggøres.

Torsdag den 21. oktober 1943 kl. 14:30, Rude Skov

Rovmordet på Mathilde Meyer

Den 21. oktober fandt nogle skovarbejdere i Rude Skov liget af en kvinde, der havde brækket næsen og var likvideret med flere pistolskud. Liget var smidt inde i skoven, cirka 40 meter fra hovedlandevejen og ved den vej, der førte til børnehjemmet Bethlehem. Kvinden blev identificeret som 50-årige Mathilde Meyer, Ehlersvej 16 i Hellerup.

Mathilde Meyer var blevet afhentet aftenen forinden kl. 23 af 4 mænd, som ankom i taxa og bad hende følge med. Da hun i haven til villaen gav sig til at skrike på hjælp, blev hun slået hårdt i ansigtet med en knippel. Taxaen kørte til Rude Skov, hvor fru Meyer måtte gå foran ind i skoven. Her blev hun skudt ned bagfra med 7 skud. Hendes taske var væk. Den havde drabsmændene taget med.

Nogle dage efter drabet, der blev meget omtalt i aviserne, var Erik Werner Pedersen på sit nye favoritsted, café og danserrestauranten Tosca i Frederiksberggade 24. Stemningen var høj, og der var mange mennesker, herunder en del tyske soldater og officerer, musik, larm og tæt røg. Erik sad med sine nye bedste venner, Jørgen Christian Simonsen, John van Vier Wierdsma, af indlysende årsager kaldet "hollænderen", og Bjørn Schouw Nielsen, som af ikke så indlysende årsager gik under øgenavnet "Basse".

De kom til at tale om drabet på Mathilde Meyer. "Hollænderen" havde spurgt, om det var en jøde, der var skudt. Erik svarede, at hun ikke var jøde, men det var hendes mand, og han var flygtet til Sverige. Erik tilføjede, at han havde set Mathilde Meyer i Dagmarhus på værelse 401. Der blev i pressen spekuleret i, om Mathilde Meyer havde arbejdet for tyskerne, og at hun måske endda havde stukket sin egen mand. Årsagen til drabet skulle dog vise sig at være en helt anden, men det vidste ingen på dette tidspunkt.

Om Erik i virkeligheden havde set hende i Dagmarhus, stod hen i det uvisse.

Mandag den 24. oktober 1943 kl. 21:30, Gothersgade ud for Kongens Have

To Schalburgfolk likvideret på åben gade

Nogle dage senere skrev Fraun endnu en rapport til Eigil:

”Gode kammerat,

Mandag den 24. oktober 1943 gik Axel Bune og Ernhardt Fraun i Gothersgade kl. 21:30. Ved Kongens Have mødte vi to Schalburgfolk. De kom gående med et par kvinder. De fik imidlertid lov at passere op ad Gothersgade, medens vi gik over Kongens Nytorv. Da vi kom til Bredgade, blev vi enige om at vende om og knalde dem ned. Vi gik hurtigt efter dem og nåede dem ved Kongens Have, hvor vi trak skyderne og gav dem hver et skud i nakken. De styrtede omkuld uden en lyd. Selv kvinderne, der var sammen med dem, gav ikke en lyd fra sig, da vi forsvandt.

Vi nåede helt op til Christiansborg Slot og ventede her på en linje et, før ambulancen og politiet rykkede ud. Ved nærmere undersøgelse har det vist sig, at den ene Schalburgmand var Hans Henrik Jensen, identisk med en ung mand, der har boet hos Bunes svoger, hvor han er kommet med trusler mod Bune selv.

Med kammeratlig hilsen E. Fraun.”

Ritzaus Bureau meddelte 26. oktober, at ”To ukendte personer har den 24. ds. kl. 21:45 på hjørnet af Gothersgade og Kronprinsessegade fra baghold skudt på de to danske statsborgere, den 35-årige Carl Villiam Nielsen og den 20-årige Hans Henrik Jensen. Nielsen fik et skud i ryggen og er som følge deraf afgået ved døden. Jensen er hårdt såret. Der er udsat en belønning på 20.000 kroner for oplysninger om morderne.”

Et par dage efter skrev aviserne, at den 20-årige Hans Henrik Jensen også var afgået ved døden.

Med røveriet af våben fra politiet og likvideringen af de to Schalburgfolk på åben gade var Frauns bande blevet et kæmpe problem for BOPA. Organisationen skulle sabotere virksomheder, der arbejdede for tyskerne, og infrastruktur for at hæmme tyskernes kampkraft. Men man skulle hverken røve fra politiet eller nedskyde tilfældige mennesker på åben gade.

Victor Larsen skrev til Eigil, at der var ”banditter” og ”skadedyr” i BOPA, som Victor Larsen gerne ville til livs. ”Jeg hentyder til Fraun og med ham beslægtede.”

Få dage senere blev Fraun og Bune smidt ud af BOPA. Nedskydningen af Schalburgfolkene var dråben, der fik bægeret til at flyde over. Fraun måtte endda lide den tort at blive afvæbnet på sin stamcafé på Nørrebrogade af BOPA-manden Ove Johansen.

Det var Frauns gruppe, som Erik, Ellehauge og Bøgely holdt øje med ved Bispebjerg Krematorium. De havde næppe gjort sig klart, hvilke personer de var oppe imod. Ellers ville de næppe have kastet sig ud i et forsøg på at anholde dem – et forsøg som blev skæbnesvangert for Ellehauge.

Lørdag den 6. november 1943 kl. 10:15, Nørrebrogade ud for nr. 70

Mand skudt på Nørrebrogade

En mand steg af sporvognen på Nørrebrogade overfor nr. 70. Manden havde inde fra sporvognen set en mand, som han genkendte, gå på fortovet på den side af gaden, der vendte ind mod Assistens Kirkegård. Manden i sporvognen hoppede hurtigt af ved første stoppested og gik manden på fortovet i møde. På vejen mødte han en Civilbeskyttelsesbetjent, i daglig tale blot en CB’er, og bad om hjælp til at anholde en farlig sabotør.

Manden fra sporvognen trak sin pistol og gjorde klar til anholdelse. Men da manden på fortovet, sabotøren, så dem, trak han hurtigt en revolver og affyrede et skud, så manden fra sporvognen faldt sammen midt på fortovet. Den chokerede CB’er trak sig baglæns. Sabotøren så sig hurtigt omkring, affyrede endnu et skud mod den liggende person og løb derefter over gaden, hen ad Nørrebrogade og rundt om hjørnet ad Peter Faber Gade. Herefter forsvandt han. Ingen forsøgte at standse ham.

Forbipasserende tilkaldte en ambulance, som ankom kort efter og tog den døende mand med på Rigshospitalet, hvor han kl. 10:48 blev erklæret død. Rigshospitalet telefonerede straks oplysningerne til Københavns Politi, der gav sagen til station 6 på Fælledvej. Politiet arbejdede hurtigt. Af mandens

papirer fremgik, at der var tale om en person i tysk tjeneste ved navn Poul Børge Ellehauge Jørgensen. Politiet orienterede derfor straks Statsadvokatens Afdeling for Særlige Anliggender.

Allerede kl. 15 afholdt politiet en pressekonference om sagen på den karakteristiske politigård i København, opført i nyklassicistisk stil i midten af 1920'erne. Politiinspektør Glud så sig om i lokalet og konstaterede, at der var mange fremmødte pressefolk. Han rømmede sig og gik straks i gang. I hånden havde han et stykke papir med oplysninger fra Politiets Minutberetninger.

“Klokken 09:30 modtog station 8 på Frederikssundsvej et telefonopkald fra en person, der udgav sig for at tilhøre Gestapo. Manden fortalte, at 8 svært bevæbnede sabotører skulle være på vej ad Frederiksborgvej mod stationen. Station 8 fik ikke oplyst mandens navn eller tjenestested. Stationen tilkaldte omgående forstærkning fra Udrykningsafdelingen, der sendte to vogne til stationen med ordre om ikke uden særlig tilladelse at foretage opgaver uden for stationen.

Klokken 09:50 meddelte politikommissær Reindel, at en civil person ved navn Werner Pedersen havde indfundet sig på station 8 med en anholdt person. Werner Pedersen, der var uden legitimation som politimand, erklærede at være uden politimyndighed men at han assisterede Gestapo.

Han havde sammen med to kollegaer i dag til morgen observeret 6-8 mistænkelige personer i kvarteret Bispebjerg-Utterslev. De pågældende, som formodedes at være bevæbnet, var forsøgt anholdt, men da de var i overtal, lykkedes det dem at undvige. Han erkendte, at det var ham og hans to kollegaer, der havde foranlediget stationen til at tilkalde Udrykningstjenesten.

Noget senere havde Werner Pedersen og en af hans kollegaer truffet en fra 'sabotørgruppen' i kvarteret, hvorefter de havde anholdt ham. Werner Pedersen førte den anholdte til station 8, mens hans kollega tog til Dagmarhus for at aflægge beretning.

Station 8 fik ordre til ikke at foretage sig yderligere i sagen, men at Werner Pedersen og den anholdte skulle forblive på stationen, indtil Statsadvokaten kunne have en mand på stedet for at udrede sagen.”

Glud fortsatte:

“Kl. 10:20 modtog station 6 oplysning om, at en Gestapomand var blevet skudt på Nørrebrogade ud for nummer 70. Han var stået af en sporvogn og havde henvendt sig til en CB’er, som han bad om at være ham behjælpelig med at anholde en mandsperson, der gik på kirkegårdssiden af Nørrebrogade. Da denne person blev klar over, at det var ham, der skulle anholdes, trak han en pistol og skød Gestapomanden i hovedet. Herefter gik han et par skridt, hvorefter han vendte om og skød Gestapomanden i brystet. Herefter undløb gerningsmanden ad Peter Fabers Gade og Prinsesse Charlotte Gade.

Kl. 10:48 blev Gestapomanden erklæret død. Personen er identificeret som tidligere inspektør i Zonen-Redningskorpsset, Poul Børge Ellehauge Jørgensen, P.G. Ramms Alle 25. Ellehauge Jørgensen var ugift.”

Glud så op igen og bad om eventuelle spørgsmål.

Politikens kriminalreporter Wilhelm Bergstrøm havde straks et spørgsmål:

Han formodede, at når de ikke har hørt navnet på drabsmanden, så var det fordi, han endnu ikke var identificeret. Måske var personen blandt de såkaldte mistænkelige personer på Bispebjerg?

Politiet bekræftede, at drabsmanden med overvejende sandsynlighed var en del af en bevæbnet modstandsgruppe på Bispebjerg. Politiet havde fået oplysning om, at gruppen skulle aflevere nogle papirer til nogle kvinder på Nørrebros Runddel. Det var antageligvis derfor, at afdøde havde taget sporvognen ind mod byen.

Carl Næsh-Hendriksen spurgte, hvem denne Werner Pedersen var.

Det kunne politiet ikke oplyse noget om på nuværende tidspunkt. Manden har indledningsvist oplyst, at han assisterede Gestapo, og at han havde arbejdet for Gestapo, siden han havde været anholdt for sabotage i juli. Mere kunne politiet ikke sige lige nu. Manden ville blive afhørt senere i dag.

Statsadvokaten orienterede samme dag de tyske myndigheder om hændelsen. Det skulle vise sig at medføre nogle ret store konsekvenser, som Eriks tilsyneladende slet ikke havde overvejet denne lørdag. Tyskerne var ikke vilde med, at folk udgav sig for at have tysk myndighed og rende rundt og anholde sabotører for det danske politi.

Dagen efter modtog direktøren for Zonen-Redningskorpset, Eigil Juel Wiboltt, et brev, der med en meget speciel håndskrift lød:

“Højstærede Direktør Wiboltt,

Forstår De nu, at De må indprente Deres folk, at de må passe dem selv og ikke stikke deres næser i noget, der ikke vedkommer dem. Deres inspektør har kun fået, hvad der tilkom ham og overhovedet intet mere eller mindre, han er ikke at beklage, han skulle have endnu mere, og hør på mig, når jeg siger, der var overhovedet ingen mennesker, der prøvede at stoppe eller standse den anden, vi er danske og kender vores fjender vel.

Næste gang går det måske værre end denne og De må forstå Deres ansvar. Lad Deres folk forstå, at de må og skal være passive overfor den slags såvel som politi og anden udøvende myndighed stadig er.

De har mistet en mand, men den almindelige mening er ‘Han fik som fortjent’. Han må have været et skadedyr på den danske æt.”

Brevet var underskrevet “En af danskerne.”

Som om det ikke var nok, så modtog Ellehauges tidligere kollegaer på Zonen-stationen på Platanvej et maskinskrevet postkort, poststempelt den 8. november kl. 11 i Hellerup:

“Tillykke med, at I mistede sjoveren Ellehauge Jørgensen, det ækle kryb: Schalburgmand, der fik sin fortjente behandling”.

Postkortet var underligt nok underskrevet “ex-Schalburgmanden”. Om brevskriveren selv havde været i tysk tjeneste ligesom Ellehauge, fortabte sig i tågerne.

Lørdag den 6. november 1943 kl. 18:30,
Københavns Opdagelsespoliti, Station 6,
Fælledvej

Erik afhørt

Erik havde i løbet af dagen hørt om drabet på sin ven Ellehauge Jørgensen. Erik var nu bange for, at sabotørerne ville opsøge ham, da han jo havde

arbejdet sammen med Ellehauge nogen tid. Han bestemte sig derfor for at tage ind på politistationen for at afgive forklaring. Han var bange for at rende på sabotørerne. Det lykkedes ham at overtale to af sine venner fra Café Tosca til at ledsage ham til politistationen.

Da han ankom til station 6 på Fælledvej, valgte hans venner at vente udenfor på ham. Det skulle vise sig at være en dårlig idé. Den ene, Jørgen Christian Simonsen, var en høj og egentlig meget venlig udseende fyr, men han skilte sig alligevel ud, da han lige fra fødslen havde haft en skæv nakke, så hans hoved altid var på skrå. Det blev ikke mindre markant af, at han altid gik med et stort halstørklæde. Om det var for at skjule et ar på halsen, vidste ingen. Og Eriks anden ven, John van Vier Wierdsma, "hollænderen", var en lille og meget snu udseende fyr i flot nålestribet jakkesæt. Han havde nogle smalle udtryksløse øjne. Som de stod der og hang ud foran station 6 i novembermørket og ventede på, at deres ven Erik skulle give politiet oplysninger om de skadelige kommunistisabotører, som han og Ellehauge havde forsøgt at anholde om formiddagen, virkede de åbenbart så mistænkelige, at politiet valgte at anholde dem begge.

Politiet fandt Jørgen Christian Simonsen i besiddelse af en defekt luftpistol, et medlemskort til Konservativ Ungdom i Gentofte lydende på navnet Poul Børge Ellehauge Jørgensen, Erik Menveds Vej 2, og et visitkort lydende på samme navn og en del telefonnumre.

Simonsen oplyste, at han var radiotekniker og boede Strandvej 322 hos forældrene. Han forklarede, at han ventede udenfor station 6 på en ven, Erik Werner Pedersen, der var til afhøring. Han forklarede videre, at han, Simonsen, søgte ind ved det herværende tyske Sikkerhedspoliti som meddeler. Det skulle den tidligere i dag dræbte Ellehauge have hjulpet ham med.

Simonsen var beskæftiget på Café Tosca på Frederiksberggade med at holde øje med det, han kaldte mistænkelige personer. Det var her, han skulle bruge sin defekte luftpistol som skræmmevåben. Politiasistenten, der afhørte Simonsen, kendte udmærket Café Tosca, som var berygtet for at være tilholdssted for tyskere, tyske håndlangere, værnemagere og sortbørshandlere.

Den anden anholdte, John van Vier Wierdsma, oplyste, at han var maskinarbejder og boede i Sankt Peders Stræde 27, 2. hos E. Krenchel. Wierdsma blev fundet i besiddelse af en fuldmagt lydende: "Undertegnede

overretssagfører E. Krenchel befuldmægtiger hermed overbringelsen af dette papir, John Wierdsma, til at erholde udleveret et Waffenschein fra det tyske politi. Underskrevet E. Krenchel, dateret 6. november 1943”.

Wierdsma oplyste, at han var en slags vagt for den kendte og kontroversielle sagfører Krenchel og derfor boede hos ham. Udover en enkelt gang at have overbragt tyskerne oplysninger om nogle sabotører, havde han intet med værnemagten at gøre. Om fuldmagten forklarede han, at han skulle bruge den til at hente Krenchels Waffenschein på Dagmarhus.

Simonsen og Wierdsmas synderegister var til at overskue og ikke nok til at opretholde anholdelsen.

I mellemtiden havde Erik givet sine oplysninger til politiet. Han fortalte, at han sammen med den nu dræbte Ellehauge og en person ved navn Bøgely gennem nogen tid havde holdt øje med nogle sabotører, som mødtes ved Bispebjerg Krematorium. Politiet var blevet meget interesseret i disse oplysninger og var nu kommet tre mand til stede. Den ene havde sat sig ved en skrivemaskine og tændt en cigaret, der hang i hans mundvig, så han måtte holde hovedet på skrå og knibe øjnene sammen for ikke at blive generet af røgen. Han skrev møjsommeligt på skrivemaskinen med pegefingrene i det gule lys fra kontorlampen.

Den anden var overpolitibetjent Johannes Martin Larsen. Han kendte Bøgely privat og fra DNSAP Syssel Emdrup og kendte udmærket til sagen. Den tredje var ingen ringere end selveste politikommissær Andst, der var ankommet og sad i baggrundens halvmørke og lyttede med.

Grunden til politiets interesse var, at de mistænkte en kommunistisk sabotagegruppe for at stå bag flere meget alvorlige sager gennem den seneste måned, ikke kun sabotager men også væbnede røverier, likvideringen af Jens Olsen og rovmordet på Mathilde Meyer.

Efter et par timer forlod Erik stationen. Simonsen og Wierdsma var netop blevet løsladt. Sammen tog de en vogn til Tosca for at slå sig løs. Erik var dog stadig bange. Hans ven var blevet likvideret på åben gade. Erik indså, at han fra i dag konstant måtte se sig over skulderen efter de andre fra sabotørgruppen. I morgen ville han prøve at skaffe sig et våben og tage ind på Dagmarhus og søge om en tysk våbentilladelse.

Erik havde uden nogen som helst tvivl udpeget fem personer på de fotos, som politiet havde lagt på bordet foran ham:

- Ernhardt Ehrnberg Fraun, søfyrbøder, efterlyst for røverier, drab og drabsforsøg. Tidligere straffet for hæleri.
- Axel Valdemar Bune kaldet "svømmeren", efterlyst for røverier, drab og drabsforsøg. Flere tidligere straffe for tyverier.
- Martin Villiam Andersen, medlem af Danmarks Kommunistiske Parti og derfor interneret 21. juni 1942 i Horserød. Flygtet den 29. august 1943. Siden gået under jorden. Martin Andersen var den, som politiet umiddelbart mistænkte for drabet på Ellehauge.
- Victor Emanuel Larsen, gruppeleder og en af grundlæggerne af sabotagegruppen BOPA, fængslet den 17. maj 1943 efter et mislykket sabotageforsøg mod Holbæk Hørskættei. Befriet af politifolk den 31. august fra Politigårdens Fængsel i København. Siden gået under jorden.
- Gunnar Mogens Dahl, medlem af BOPA og som sin gruppeleder Victor Larsen fængslet den 17. maj 1943 efter et mislykket sabotageforsøg mod Holbæk Hørskættei. Befriet sammen med Victor Larsen den 31. august fra Politigårdens Fængsel i København. Siden gået under jorden.

Politiet havde kortlagt gruppens aktiviteter siden den 6. oktober tidligt om morgenen, hvor Jens Olsen var blevet fundet likvideret af et skud i hovedet i Upperslev Mose.

Eriks vidneudsagn var vigtigt for politiet.

Gruppe "Dannevirke"

Hvad ingen endnu vidste var, at Fraun og Bune dagen før, altså fredag den 5. november, var smidt ud af BOPA. De var gået sammen med Bjørn Schouw Nielsen, "Basse", i en gruppe, som kaldte sig "De Frie Danske". Nogle gange omtalte de sig selv som "Dannevirke". Gruppen blev ledet af en revisor, H.C. Steen Hansen, som ejede den store og flotte Admiral Gjeddes Gård i Store Kannikestræde. Her var Schouw Nielsen ansat som portner og altnuligmand. "Dannevirke" skulle være forbindelsesled mellem BOPA og Holger Danske, men det viste sig snart, at gruppen foretog en række forbrydelser under dække af illegal virksomhed.

Den 5. november indfandt Bune og Bjørn Schouw Nielsen sig hos en bådbygger Hans Jacob Jensen, i Stubbølbgade, som de truede med at "tage med på en køretur". Jensen følte sig truet på livet og udskrev derfor en check på 5.000 kr., som Bjørn Schouw Nielsen efterfølgende indløste i banken.

Den 11. november indfandt Bune, Fraun og Schouw Nielsen sig hos en frugthandler, Carl Henry Malm, i Nordre Frihavnsgade. De truede ham med at "tage ham på en køretur", hvorved Malm følte sig så truet, at han udleverede 5.000 kr.

Den 15. november blev Fraun arresteret på Brønshøj Torv for at have truet en sporvejsfunktionær med sin pistol og indsat i Vestre Fængsel.

Mathilde Meyer-sagen

Samtidig efterforskede politiet drabet på Mathilde Meyer. Politiet sigtede ikke mindre end 13 personer for meddelagtighed i mordet.

En anonym person, som efter indholdet at dømme var ansat i politiet med indgående kendskab til sagen, skrev en rapport til BOPA-lederen Eigil Larsen:

"I vedlagte information vil De finde sandheden om drabet i Rude Skov – med modifikation. Sagen vil sandsynligvis blive offentliggjort om få dage. Den kan ventes udnyttet i stor stil af 'Fædrelandet' og i radiopropagandaen.

'De Frie Danske' myrdede fru Meyer. Den fulde og uhyggelige sandhed er følgende: Fru Meyer er blevet angivet som stikker, efter alt at dømme uden beviser, af en ung pige, datter af hr. Meyers kompagnon, og en børnehavelærerinde, frk. Bøcher Frederiksen, som er søster til en af Steen Hansens folk i 'De Frie Danske', Ib Bøcher Frederiksen. Disse to kvinder har fået i alt syv mænd til at dræbe fru Meyer. En ung mand fra Fredericia slog hende med en politiknippel. De udgav sig for tysk politi. Hendes bemærkning om, at hun havde sagt alt, hvad hun vidste, tog de som en tilståelse. I virkeligheden har hun vel tænkt på, at hun om mandens flugt til Sverige allerede havde givet forklaring.

Gruppen har i forhørene hos det danske politi udgivet sig for tilhørende 'De Frie Danske'. I virkeligheden drejer det sig om en broget røverbande, i hvilken bl.a. kommunisten Fraun, der sidder fængslet for revolverrøverier og drabet i Søborg Mose, har fundet optagelse sammen med folk som den tidligere frikorpsmand Bjørn Schouw Nielsen, der skød en tysker ved Vestersøhus, og som desuden har begået røverier.

Flere af medlemmerne er udelukket af kommunisternes rækker, fordi de har optrådt på egen hånd. Disse folk har fået kontakt med Steen Hansen, som ansatte Bjørn Schouw Nielsen som portner. Fru Meyers taske blev afleveret

til Ib, som bad Bjørn Schouw Nielsen smide den i vandet, når han sejlede jøder til Sverige. I stedet solgte han tasken til Steen Hansen, der derefter gav den til Ib. Ib deponerede tasken hos sin søster, børnehavelæreren, og her blev den fundet.

Sagen vil kunne ramme det illegale arbejde hårdt, om man ikke i tide får taget afstand fra den forbryderbande, det her drejer sig om”.

Politiets efterforskning viste senere, at mordplanerne ganske rigtigt var lagt af 2 unge kvinder – 27-årige Lilly Margrethe Saxtorph og 22-årige Ebba Bøcher Frederiksen. Under foregivende af, at fru Meyer overfor tyskerne havde angivet personer, som hjalp jøder med at flygte, havde de to kvinder formået de øvrige personer til at gå med i et komplot om at "likvidere" fru Meyer.

Ved en sammenkomst på selve mordaftenen blev planerne drøftet i enkeltheder, og de 4 drabsmænd blev udpeget. De øvrige mænd skulle holde villaen på Ehlersvej under observation, mens bortførelsen fandt sted.

Efter at fru Meyer var tvunget til at klæde sig på, blev hun ført ud til vognen. I haven tog en af morderne fat i hende og vred hendes arme om på ryggen, hvorved hun blev tvunget i knæ. Da hun begyndte at skrigе, slog han hende med en gummiknippel i ansigtet, så næsebenet brækkede og blodet løb. Derefter blev hun ført ud i vognen og kørt ud til Rude Skov. Det var meningen, at hun skulle skydes ved Løjesø, men det opgav man, da man ikke kunne finde vej i mørket. I stedet blev hun ført ned ad skovstien mod Børnehjemmet "Bethlehem", hvor en af mændene skød hende i ryggen, hvorefter de andre også affyrede deres pistoler mod hende. Til sidst fik hun et skud gennem hovedet for at være sikker på, at hun virkelig var død.

Fru Meyer havde medført en taske, der bl.a. indeholdt 127 kr. Af disse fik hver af morderne 12 kr. og 50 øre til dækning af omkostninger. Resten fik chaufføren for kørslen.

Fru Meyer, der var arier, var gift med handskefabrikant Michael Carl Moses Meyer, der var jøde. Han havde i mange år drevet sin forretning i kompagni med Lilly Saxtorphs far. Da hr. Meyer flygtede til Sverige den 8. oktober 1943, gav han Saxtorph fuld rådighed over villaen Ehlersvej 16 og handskefabrikken og dens kapital, mod at Saxtorph ydede fru Meyer et

underhold på 90 kr. pr. uge. Der opstod hurtigt uenighed mellem Fru Meyer og Familien Saxtorph.

Der kom under sagen intet frem, som kunne støtte for påstanden om, at fru Meyer var angiver eller havde forbindelse med tyskerne.

Forslaget om at dræbe Fru Meyer stammede fra Lilly Saxtorph. De fleste i banden tilhørte en selvstændigt virkende illegal gruppe.

Alle de fængslede tilstod med undtagelse af taxavognmanden.

I fængslet blev Frauns tøj undersøgt for nogle blodspor, som måske kunne stamme fra drabet på Mathilde Meyer. Konklusionen blev, at det ikke var samme blodtype, hvorved Fraun ikke blev sigtet for medvirken i dette drab. Man undersøgte ikke, om blodet matchede de to Schalburgfolk, der var skudt en aften på Gothersgade.

Tirsdag den 30. november 1943 kl. 20:45, Vestre Fængsel

Frauns brev

I Vestre Fængsel skrev Fraun et brev, som lød:

”Gode kammerater,

Jeg vil forsøge at få dette brev ud, så I kan få besked om, hvordan landet ligger. Jeg er sigtet for meddelagtighed i drab og sabotage. Jeg er blevet foreholdt Freddys rapport, som han har underskrevet i Malmø. Han har navngivet os alle, der var med til at hente Jens Olsen. Jeg har sagt, at jeg ikke ved, hvem der skød ham.

Med aktionen mod Ellehauge Jørgensen ved politiet besked. De ved, hvem de mødtes med ved krematoriet på Bispebjerg. Swingpjatten, en af hans nazivenner, har genkendt os. Der var billeder af Victor, Martin, Svømmeren, Gunnar og mig. De har presset mig for at jeg skulle sige, hvem der skød Ellehauge Jørgensen. Jeg har svaret, at det må være Victor eller Martin, da politiet kender de to. Føllet (CB’eren) har set begges billeder og hævder, at det ikke kan være nogen af dem. Stikkeren, Erik Werner Pedersen kaldet

Swingpjatten, bor Firkløvervej 13, Søborg. Han er i Gestapo og har en kammerat, der hedder Bøgely, Frederiksborgvej 196, 1. sal. De er så godt som hver dag oppe på Politigården for at fortælle 'nyheder' om jeres og andres færden.

Politiet er kede af deres renderi. De kan ikke forstå, hvorfor de to ikke allerede er likvideret. I det lange løb kan de blive farlige for jeres sikkerhed.

Sig til Martin, Svømmeren og min svoger Hans, at politiet gerne vil snakke med dem angående Titan. Freddy har sagt i Malmø, at det var dem, der var med i aktionen.

Politikommisær Andst sagde til mig forleden, at hvis politiet fik fat i Harald eller Kaj, fik de ikke lov at beholde dem for tyskerne, selvom der er en overenskomst mellem tysk og dansk politi, der siger, at tager dansk politi sabotører, beholder de dem, men det gælder altså ikke for Harald og Kaj, sagde Andst.

Nu vil jeg slutte. Jeg håber snart, at jeg kan læse i aviserne (jeg holder Politiken), at I har fået ram på Swingpjatten. Den skyder, Ellehauge Jørgensen havde, var kun en løskrudtpistol. Andst siger, at jeg kan regne med mindst 12 år for meddelagtighed.

Med kammeratlig hilsen, E. Fraun.

PS. Ja, kammerater, så er Oluf også taget. Jeg så ham i dag. Er det sandt, at Harald og Kaj blev såret? Det siger politiet. Jeg håber ikke, det er slemt. Betjentene så dem falde begge to. Samtidig siger de, at de er bange for, at tyskerne vil forlange at få Oluf udleveret, fordi han var sammen med Harald og Kaj. Så I må hellere se at få Oluf ud igen, så hurtigt I kan. Jeg har givet ham et vink, så han kan komme ind i min sag, men han står fuldstændig uforstående."

Fraun har åbenbart haft en helt særlig og meget usædvanlig adgang til den magtfulde og berygtede politikommisær Andst, siden han allerede samme aften hørte om arrestationen af Harald og Kaj Nielsen tidligere samme dag. Det ville være intet mindre end en katastrofe for BOPA, hvis tyskerne fik udlevet Harald og Kaj Nielsen, som nu var arresteret af dansk politi. Victor Larsen skrev 30. november derfor en ekspres-meddelelse til sin leder Eigil Larsen:

“Gode kammerat, vi meddeler dig hermed, at vi i nat kl. ca. 3 har været ude for et uheld. Harald, Kaj og Oluf er blevet taget af politiet i Naboløs, hvor de gik rundt i lettere beruset tilstand.

De blev alle tre arresteret af en politipatrulje og anbragt på Antonigades Politistation. Her er de endnu kl. 7:30. Vi har stationen under observation, og håber, vi er i stand til at få fat på de tre, når de skal overflyttes til Politigården.

De havde alle tre ‘killinger’ [våben] på sig og en del breve. Kaj havde bl.a. forskellige breve med nogle navne på danske kammerater og nogle svenske adresser. Oluf har adresse på en halv snes spisesteder og sikkert halvdelen af pengene til gutterne, som han endnu ikke har fået afleveret.

Det er muligt, at de papirer bliver afleveret tilbage til os, men vi ved intet endnu.

Jeg vil gerne tale med dig omgående. V.L.”

Egil Larsen handlede lynhurtigt og iværksatte straks en befrielsesaktion. I samme øjeblik, de tre anholdte sabotører kom ud fra Antonigades politistation, slog gruppen udenfor til. Et voldsomt skyderi gav så meget dækning, at alle tre, Oluf, Kaj og Harald, slap væk. Kaj dog med et skud i lungen, som ikke var mere alvorligt, end at han efterfølgende kunne sendes til Sverige sammen med sin bror Harald.

“De Frie Danske”

Frauns venner, Bune og Bjørn Schouw Nielsen, der endnu var på fri fod, fortsatte deres forbrydelser, efter at Fraun var fængslet. Den 3. december indfandt Bune, Schouw Nielsen og en tredje person hos en fabrikant Hans Erik Olsen for at true ham til at udlevere et beløb. Men da Olsen ikke var hjemme, tog de fru Olsen med til en hytte i Rude Skov for at bruge hende som gidsel til afpresning. De valgte dog senere at køre hende hjem igen.

Erik havde nu fået at vide, at Fraun havde sendt besked ud til sine kammerater om, at Erik var en stikker, der skulle likvideres.

Erik havde dog kontaktet det danske politi og ikke tyskerne om de “sabotører”, der i virkeligheden havde en del andre forhold på

samvittigheden. Men det gjorde ingen forskel i dette mørke efterår, hvor sabotager, drab, likvideringer og henrettelser tog til i alarmerende omfang.

Erik frygtede med rette for sit liv, og han bestemte sig derfor for at finde en pistol til selvforsvar.

Våbentilladelse

Det lykkedes Erik ret hurtigt at finde en pistol. Gennem en kontakt på Tosca havde han fået fat i en lille, smart kaliber 6,35 millimeter pistol af mærket Francotte Lüttich, serienummer 755. Pistolen havde plads til 6 patroner og havde en semiautomatisk genladefunktion.

Francotte Lüttich 6,35 mm pistol.

Erik havde netop hentet og kvitteret for udlevering af Waffenchein-Ausweiss nr. 0075, underskrevet af Dr. Wäsche. Nu manglede han bare ammunition.

På vejen ud mødte han sin gamle skolekammerat Bjørn Benzen i tysk uniform, og de fik sig en kort sludder. En person passerede langsomt forbi dem, krydsede gaden og gik ind i opgangen Jernbanegade nr. 1. Oppe på på tredje sal i kontoret "Internationalt Skrædderi" noterede personen, kontorist Moritz Becker, signalementerne: En tysk officer ved navn Bjørn, cirka 175 centimeter høj, almindelig af bygning, mellemløst hår, bred næse. Ellers ingen særlige kendetegn.

Den civilklædte person var mørkeblond, hed Erik, var meget lille, 160-162 centimeter høj, havde dårlige fortænder og stammede. Oplysningerne gav han videre til sin kontaktperson i modstandsbevægelsen.

Lørdag den 11. december 1943, Nykøbing Falster, kl. 14:25 Sportsmagasinet, Jernbanegade

Arresteret for våbenbesiddelse

I løbet af eftermiddagen indfandt to personer sig i Gunnar Theilmanns forretning med sport- og jagtrekvisitter i Jernbanegade 7 i den idylliske købstad Nykøbing Falster. Forretningen med det karakteristiske kronhjørte hoved over indgangsdøren, var velassorteret med sportsudstyr, beklædning, våben, ammunition, rekvisitter og tilbehør.

De to personer ønskede at købe ammunition til en 6,35 millimeter pistol. Købmanden gjorde dem opmærksom på, at han ingen havde, og at det i øvrigt krævede politiets tilladelse at købe ammunition af den kaliber. Den ene person tog derefter et magasin op af frakkelommen, idet han bemærkede, at han jo ikke kunne komme langt med disse. Magasinet indeholdt 3 patroner. Derefter forlod de forretningen.

Købmanden kontaktede Nykøbing Falster Politi og anmeldte episoden. Han beskrev den ene person som cirka 25 år gammel, 168 centimeter høj, lyseblondt hår, iført brunmeleret stortrøje, der nåede omtrent til knæene, lange mørke benklæder, mørk jakke og blød hat. Det var ham, der førte ordet. Han brugte en del ukvemsord, som købmanden formulerede det.

Den anden person var cirka 25 år gammel, 170 centimeter høj, kraftigt bygget, brune øjne, mørkt krøllet hår, iført gråt halstørklæde, mørkeblå jakke, grå spidsbenklæder og lange sorte støvler. Denne person var barhovedet.

Senere samme dags aften, kl. 21:35, sendte Nykøbing Falster Politi en fjernskrivermeddelelse, hvor de underrettede Rigsregistraturen om Forretningsindehaveren anmeldelse.

Nogle timer senere, kl. 01:45, sendte Nykøbing Falster Politi en forespørgsel til Rigsregistraturen.

“Det er en forespørgsel angående en mandsperson, der oplyser at hedde Erik Werner Pedersen født 13.12. 1918 i København, bopæl Firkløvervej 13.

Han henvendte sig her til posten uden for politistationen kl. 01:40 og anmodede om tilladelse til at telefonere.

Vagten bemærkede at mandspersonen havde et skydevåben på sig og underrettede mig. Mandspersonen blev her på stationen frtaget pistolen og visiteret, og han var i besiddelse af legitimationsbevis udstedt af den tyske værnemagt, og af dette fremgik det, at han havde tilladelse til at bære skydevåben til personligt forsvar.

Vi har ikke tidligere været præsenteret for et sådant bevis og vil derfor gerne have nogle oplysninger desangående. Samtidig vil jeg gerne have bopæl konsulteret i folkeregistret + er der i øvrigt noget på ham. Kan vi i det hele taget holde ham tilbage til senere?"

Kort efter kom der foreløbigt svar fra kriminalbetjent Laier fra Rigsregistraturen.

"Pågældende, der har stamblad nr. 40.544, er ikke efterlyst eller eftersøgt. Han har den 14.7.1943 af Københavns Opdagelsespoliti og Afdeling D været anholdt til foranstaltning ved den tyske værnemagt og blev den 14.7. afgivet til tysk fængsel. Han blev løsladt den 20.7.1943.

Bopæl undersøges. Forespørgsel vedr. legitimationsbevis videregivet."

Kl. 3 modtog Nykøbing Falster Politi svar fra Rigsregistraturen:

"I besvarelse af Deres forespørgsel skal meddeles, at politikommissær Odmar, Københavns Opdagelsespoliti, er forespurgt og har oplyst, at det omhandlede legitimationsbevis er gyldigt og vil være at tage til følge. Bopælen er kontrolleret i folkeregistret."

Nykøbing Falster Politi kunne herefter løslade Erik og give ham hans pistol tilbage. Herefter afsluttede de sagen overfor Rigsregistraturen:

"Politimesteren i Nykøbing melder: Den i forespørgsel herfra til Rigsregistraturen den 12.12.43 kl. 1.45 nævnte Erik Verner Pedersen f. 13.12.1918 i København boende Firkløvervej 13 i København er identisk med den mandsperson, der den 11.12.1943 havde indfundet sig i Sportsmagasinet her og spurgt efter pistolpatroner jf. melding herfra til Rigsregistraturen den 11.12.1943 kl. 21.35.

Pågældende havde legitimationsbevis fra den tyske værnemagt, hvorefter han til personligt forsvar havde tilladelse til at bære skydevåben.

Rigtigheden af sidstnævnte konstateret jf. melding fra Rigsregistraturen til Nykøbing Falster Politi 12.12.1943 kl. 03.00.

Ellers intet at bemærke.

Politimestrene i Præstø, Nakskov, Rødby og Sakskøbing melder: Alt roligt. Intet at bemærke. Sendt af: V. Simonsen, politiassistent.”

Mandag den 20. december 1943 kl. 17:15, Gammel Kongevej 88, 4. sal til højre

Drabet på Erik Østergaard-Pedersen og Erik Gaust

Solen var gået ned og december-mørket havde sænket sig over byen. En bil med afblændede lygter kørte langsomt gennem gaderne. I bilen var der fire mænd. De talte ikke sammen.

To af mændene steg ud af bilen på hjørnet af H.C. Ørstedesvej og havde aftalt, at de skulle samles op igen uden for opgangen om præcis 5 minutter. De gik de sidste par hundrede meter hen ad Gammel Kongevej og ind i nummer 88. En pæn, velholdt opgang. Trappen knirkede svagt, da de gik op uden at udveksle et ord med hinanden. På fjerde sal så de på navneskiltene. De valgte døren med navnet “Østergaard Pedersen”, gjorde sig klar og trykkede på ringeklokken. Der gik et øjeblik, men det føltes som en evighed. De havde besluttet sig nogle dage i forvejen. Organisationen var ved at være så presset, at ledelsen i Holger Danske havde besluttet sig for, at nu skulle der tages helt andre midler i anvendelse. De ledende og mest farlige nazister skulle likvideres. De to mænd havde begge uden tøven meldt sig til tjeneste og havde hurtigt fundet sympati for hinanden. De havde aftalt, hvordan de ville gribe det an. Våbnene havde de fået udleveret af chaufføren, da han hentede dem hver især på de på forhånd aftalte steder i byen.

Nu stod de foran den pæne entrédør og ventede. Ventede på Erik Sigfried Østergaard Pedersen, kaptajn i den danske hær og leder af Schalburgkorpsets “Landstormen”. De hørte kædelåsen blive løsnet. Døren åbnedes og en høj, mørkhåret mand med et stærkt blik og et smalt overskæg trådte frem. Og nu gik det stærkt. Da han så de to mænd i opgangen med deres skydevåben rettet direkte imod ham, forsøgte han at smække døren i

igen. Men det var for sent. Den ene mand havde allerede affyret to skud hurtigt efter hinanden, som ramte Østergaard Pedersen i brystet. Der lød en klirren, da de to patronhylstre med udkast til højre faldt ned på opgangens gulv. Østergaard Pedersen faldt sammen i en rodet bunke i entréen. De to mænd forlod hurtigt stedet, løb ned af trapperne og ind i bilen, som netop var standset uden for opgangen. På vejen ned hørte de skrigene fra en kvinde og nogle børn.

De vekslede ikke et ord. De gik hen ad Gammel Kongevej og rundt om hjørnet og steg ind i bilen. Chaufføren vidste, hvad han skulle. Instruksen lød på at køre dem hurtigst muligt til Bogtrykkervej i Emdrup. Turen forløb uden ophold og tog cirka 10 minutter. De to mænd steg ud af bilen. De gik det sidste stykke vej til Bogtrykkervej, rundt om hjørnet og ind i nummer 25 i det nybyggede gule lejlighedskompleks. Klokken var nu 17:30. Resolut gik de op til anden sal og ringede på den midterste dør med navnet "Gaust". En meget smuk kvinde åbnede døren og så spørgende på dem. Den ene mand sagde langsomt og tydeligt og med en svag accent, som fru Erna Gaust ikke helt kunne bestemme, at han hed Peter Jørgensen og skulle aflevere en besked til Hr. redaktør Erik Gaust fra Hr. kaptajn Erik Østergaard Pedersen. Erna Gaust så undersøgende på ham. Hun genkendte ham ikke. Han var vel omkring 175 cm høj og havde en lys regnfrakke med bælte på. Under en mørk blød hat så hun et smalt ansigt med nogle venlige men alvorlige øjne. Hun lagde ikke så meget mærke til den anden mand, udover at han havde omtrent samme højde. "Et øjeblik" sagde hun og smilede, "så skal jeg hente min mand". Hun gik ind i stuen og et kort øjeblik efter kom Erik Gaust til syne i entréen. Han anede tilsyneladende ikke uråd. Han nåede ikke at reagere, da begge mænd trak deres pistoler og skød Gaust i ansigtet og brystet med i alt syv skud. Erik Gaust faldt bagover på ryggen ned i en kommode og knaldede nakken ind i entréspejlet overfor døren.

De forlod hurtigt stedet og hørte på vejen ned ad trappen et højt, skingert kvindeskrig. Da de kom ud på gaden, gik de hver sin vej, som de havde aftalt på forhånd.

Bent Faurschou Hviid, kaldet "Flammen" på grund af sit tykke, røde hår, og Jørgen Haagen Schmidt, kaldet "Citronen" på grund af sit job som værkfører hos Citrøenfabrikken i Sydhavnen, havde udført deres to første likvideringer. Det skulle vise sig ikke at blive de sidste. To farlige nazister var ryddet af vejen. Det skulle nok sætte Landstormen tilbage. De skiltes og gik hver sin vej.

Da Adolf Hitler hørte om drabet på to førende personer i tysk tjeneste i Danmark, gik han helt amok i raseri. Han beordrede den rigsbefuldmægtigede, Dr. Werner Best til straks at iværksætte "terror mod terror", hvor der for hver dræbt tysker skulle dræbes ti danske borgere – gerne kendte personer.

2. juledag, søndag den 26. december 1943 kl. 18:45, hjørnet af Tuborgvej og Emdrupvej

"Emdrupvejaffæren"

Det var ikke helt klart, hvordan aftalen egentlig var kommet i stand. Men den blev skæbnesvanger for tre af de BOPA-folk, som gennem Frauns brev kendte til "swingpjatten" Erik Werner Pedersen, stikkeren der skulle likvideres.

I ugen efter jul kunne Erik læse i avisen, at to sabotører, Martin Villiam Andersen og Victor Emanuel Larsen, var blevet skudt i en ildkamp i krydset Tuborgvej – Emdrupvej. En tredje person, Gunnar Dahl, var blevet hårdt såret og taget af tyskerne.

Erik havde nogle dage tidligere hørt, at både Axel Bune og Bjørn Schouw Nielsen var arresteret af politiet. Dermed var de fleste af den farlige sabotører ikke længere en trussel for Erik.

I de følgende dage blev det klart, hvad der var sket den skæbnesvangre 2. juledagsaften på Emdrupvej. BOPA-gruppelederen Victor Emanuel Larsen holdt sammen med Martin Andersen og Gunnar Dahl jul på en hemmelig adresse et sted i Emdrup. Første juledagsaften havde de tre på et nærliggende værtshus overhørt en samtale mellem nogle tyske soldater om at desertere. BOPA-folkene havde indledt en gemytlig samtale med soldaterne, der viste sig at være østrigere fra værnemagts 10. Bataljons 4. Kompagni. BOPA-folkene havde efter lidt tid tilbudt at hjælpe dem til Sverige, hvis de ønskede at desertere. Det krævede bare, at BOPA fik soldaternes våben og ammunition. Det blev aftalt, at de skulle mødes 2. juledagsaften på hjørnet af Tuborgvej og Emdrupvej.

De tre BOPA-folk mødte op på det aftalte sted og tidspunkt. Soldaterne var ankommet – sammen med en tysk officer, der erklærede de tre BOPA-folk for anholdt. Flere tyskere dukkede frem omkring dem. De tre BOPA folk skød efter tyskerne og forsøgte at flygte fra stedet. Men de blev alle tre ramt af skud. Victor Larsen og Martin Andersen blev dræbt på stedet. Gunnar Dahl og to tyskere blev hårdt såret. En ambulance blev rekvireret og ankom til stedet.

En af BOPAs dygtige meddelere med dæknavnet Kay Nielsson skrev efterfølgende en rapport til BOPA-lederen Eigil Larsen:

“Jeg har i dag talt med den ambulancechauffør, der kørte Victor Larsen bort. Han oplyser: Ved 19-tiden den 26. december blev jeg kaldt til Emdruplund Kro. Ret ud for kroen lå en mandsskikkelse meget forrevet i tøj med blodstriber ned ad benet og et skud gennem tindingen ved venstre øje. Efter samtale med den anden ambulancechauffør, der hentede Martin, opstillede han følgende teori: Victor har taget flugten ind over haverne bag Tuborgvej, efter at han er blevet såret. Derved er tøj revet i stykker, og han fik jord på tøj, hænder og ansigt, inden han nåede frem til kroen. Her er han stødt på tyske soldater, og han må have skudt sig selv. Ved ankomsten til hospitalet har ambulancemanden set, at lægen har taget følgende op af Victors lommer: Et politiskilt, et armbind med tre prikker, et par blå briller, en del tyske patroner. I hans lommebog blev fjernet et par sider, hvor chaufføren nåede at læse: Tre kasser øl, gulerødder, tre eller 12 pund kartofler, et juletræ mm. Lommebogens indhold blev revet i stykker.

Efter den anden ambulancechaufførs opfattelse var Martin blevet skudt ned med en maskinpistol. Han blev fundet ved Emdrupvej-Tuborgvej.

Tyskerne standsede en sporvogn, linje 21, og tvang passagererne ud. Den tyske soldat blev lagt ind på sæderne. Gunnar Dahl blev lagt på bagperronen.”

Efter at have modtaget indberetningen om episoden, henlagde Københavns Opdagelsespoliti sagen om drabet på Ellehauge Jørgensen. Man var i efterforskningen nået frem til, at Martin Andersen var drabsmanden og havde den 14. december udsendt efterlysning af ham for drabet.

Fredag den 21. januar 1944 kl. 14:45, Fredericia Station

Efterlyst for tyveri

Erik havde netop taget afsked med Bente Jørgensen på Fredericia Station. Han skulle videre med toget mod Aarhus. Hun skulle sydpå, hjem til sine forældre i Toftlund i Sønderjylland. Da hun var kommet ind i toget og havde fået installeret sig selv og hendes 3 måneder gamle søn, opdagede hun, at der manglede 170 kr. i hendes taske. Hun fik straks den tanke, at det måtte være Erik, der havde taget dem. Han havde haft muligheden et par gange, da de kørte over Fyn, når hun havde været på toilettet. Hun blev meget vred og besluttede sig for at melde det til politiet, når hun var kommet hjem.

I toget tænkte hun over turen sammen med Erik. Hun var taget afsted aftenen forinden med toget kl. 16:13 fra Nykøbing Falster station. Her havde hun mødt Erik, der skulle samme vej. Hun havde godt nok undret sig lidt over, hvorfor de lige mødtes der. Var det tilfældigt? Eller var det måske i virkeligheden snarere hendes mand, Carl Jørgensen, der stod bag? Hun havde fået tanken på vejen, fordi det undrede hende, at Erik dukkede op på banegården og skulle samme vej. Havde Carl mon bedt sin ven Erik om at prøve at skaffe bevis mod hende for utroskab, som han kunne bruge i den skilsmisssesag, som hun netop havde anlagt? Og havde Carl i så fald også instrueret Erik i at stjæle pengene?

Jo mere hun tænkte over det, jo mere gav det mening. Erik havde jo først kun løst billet fra Nykøbing til Næstved, og derfra til Slagelse, hvor de havde overnattet på Hotel Kasino i hvert sit værelse. Var det her, at Erik skulle have forsøgt at skaffe bevis for hendes utroskab? Han havde jo trakteret hende med måltider på vejen. Hun havde set, at han havde en halvtredskroneseddel. Og havde han forresten ikke også beklaget sig over, at han manglede penge? Hun kendte ikke til hans pengemæssige situation men mente, at han fik nogle penge af sin bror Ernst i Krungerup, hvor han jo af og til var på besøg.

I dag løste han jo også først kun billet fra Slagelse til Korsør, dernæst til Nyborg og endelig til Fredericia. Hvis han vidste, hvor han skulle hen, hvorfor havde han så ikke løst billet hele vejen med det samme?

Hun kunne kun forestille sig, at det var ham, der havde stjålet hendes penge, da de var på færgen Odin fra kl. 11:30 eller på den videre tur over Fyn, indtil de skiltes i Fredericia kl. 14:45. Her fik han udleveret sin pistol, som han havde bedt hende opbevare i sin taske under turen.

Hun tænkte over, hvad hun skulle sige til politiet. Hun indprentede sig hans udseende, så hun kunne give et signalement af ham, når hun anmeldte sagen. Han var lille og spinkel og gav et lidt nervøst indtryk. Han virkede ungdommelig og havde blondt hår, blå øjne og smalle læber. Han havde været meget bleg. Var det mon fordi han havde dårlig samvittighed? Hun husker hans tøj, en brunmeleret, løsthængende frakke over et mørkt, sildebensvævet jakkesæt og en mørkeblå hat.

Hun vidste, at han bar pistol, for hun opbevarede den jo for ham i sin taske. Hun kendte ikke meget til skydevåben men syntes, den var ret svær i størrelsen. Han havde sagt til hende, at han arbejdede i tysk tjeneste. Han havde vist hende sit Ausweis, nok mest for at prale og gøre indtryk.

Kunne det virkelig være hendes mand Carl, der stod bag? I så fald tog Erik vel tilbage til ham. Hvis han tog til Nykøbing, indlogerede han sig måske på Hotel Baltic eller hos sin bror i Krungerup. Eller måske tog han til København, hvor hun vidste, at han af og til opholdt sig på hotel – hun vidste dog ikke hvilket.

Om aftenen henvendte hun sig til politiet i Toftlund og anmeldte sagen. Politiet efterlyste straks Erik på de steder, som Bente Jørgensen forestillede sig, at han kunne være. De fandt ud af, at Erik havde boet på Hotel Baltic i Nykøbing den 13.-14. januar og herefter var taget til Krungerup. De havde afhørt Eriks bror Ernst, der oplyste, at Erik ganske rigtigt havde været på besøg hos ham fra mandag den 17. januar til onsdag den 19. januar, hvor han havde taget toget kl. 15:28 fra Sakskøbing til Nykøbing. Ernst kunne supplere med, at Erik havde talt om, at han skulle til Jylland, men han vidste ikke mere om det. Erik var arbejdsløs og havde kun de penge, han fik af familien. Ernst afsluttede med, at han ikke vidste, om Erik var i tysk tjeneste, men han mente ikke, at det var udelukket, at Erik var venligt stemt over for tyskerne.

Erik ca. 1943 (familiefoto).

Politimester Lindholm fra Toftlund Politi kontaktede herefter Statsadvokatens Afdeling for Særlige Anliggender for at bede dem om at spørge de tyske myndigheder, om Erik var i tysk tjeneste. Den 9. marts fik han svar fra Statsadvokaten, at "Der Befehlshaber der Sicherheitspolizei und des Sicherheitsdienst in Dänemark" den 3. marts havde oplyst, at Erik *ikke* var i tysk tjeneste, og han udover våbentilladelsen var ukendt hos de tyske myndigheder.

Nogle dage senere fik Toftlund Politi besked fra Rigsregistraturen, at Erik den 21. februar var arresteret af det tyske politi og interneret i Horserødlejren. Politimester Lindholm oversendte derfor hele sagen til Københavns Opdagelsespoliti til foranstaltning, eftersom Erik boede i København.

En anden Erik Verner Pedersen

På sin vej over Fyn sammen med Bente Jørgensen havde Eriks vej, uden at han vidste af det, på forunderlig vis krydset en anden persons vej. Det forunderlige bestod i, at denne person hed Erik Verner Pedersen, var tyskvenlig og efterstræbt af politiet og modstandsbevægelsen.

Uden at kende til hinandens eksistens delte Erik og Erik på flere måder skæbner. Den "anden" Erik Verner Pedersen var født i København. Han var godt nok døbt Erik Verner Olsen, men hans mor, Alma Olsen, havde efterladt ham og hans lillebror Helge hos faderen, da Erik blot var 3 år. Det var derfor nemmere at lade sig kalde Pedersen. Da Erik var lille, boede han hos sin farmor, da faderen arbejdede meget i udlandet.

Som 16-årig var Erik en overgang karl på en gård i Jylland. Kort efter meldte han sig ind i DNSAP og meldte sig til Waffen SS. Han må have gjort et eller andet galt, for han havnede på ungdomshjemmet "Prøven" for "forbryderiske børn og unge" i Rødovre. Det bekom ham ikke så godt, så i efteråret 1942 stak han af han til DNSAP ungdomslejr i Lillevorde i Jylland. Her blev han snart anholdt og indsat i Statens Ungdomsfængsel Søbysøgård på Sydfyn. Her gad han heller ikke være. Det lykkedes ham den 20. januar 1944 at undvige herfra, ifølge politiets efterlysning stadig iført Ungdomsfængslets karakteristisk khakifarvede tøj. Han må på en eller anden måde være kommet til Odense, for her begik han natten mellem den 22. og 23. januar indbrud i to butikker. I den ene, i Frederiksgade 25, havde han ifølge politiet "rodet rundt i alle gemmer, spist af brød og chokolade, forrettet sin nødtørft på stedet og med blyant på væggen skrevet: 'Hilsen Ørn og Røde'".

Ifølge signalementet var Erik Verner Olsen/Pedersen 169 cm høj, almindelig legemsbygning, lysblondt hår, blå øjne, smalt ansigt, markerede træk, lige næse, bleg, lidt måbende udtryk og et lille ar over venstre øje.

Københavns Opdagelsespoliti fulgte jævnligt op på tyverisagen fra Toftlund, så de kunne sigte Erik Werner Pedersen, når han blev løsladt fra Horserød. Undervejs fik politiet blandet de to sager sammen.

Petergruppen

I januar iværksatte tyskerne efter Hitlers ordre "terror mod terror" kurs over for danskerne. Hitler var rasende over den stigende sabotage og nedskydning af danskere i tysk tjeneste og drabene på Østergaard Petersen og Gaust. Den nye kurs bestod i, at for hver dræbt tysker, skulle der dræbes ti danske borgere – gerne kendte personer. Til det formål havde tyskerne allerede påbegyndt et register under dække af "Arbejds Gemeinschaft Skandinavische Kultur", ArGeSka. Udover drabene, som fik betegnelsen "clearingdrab", skulle der også begås kontrasabotager mod danske bygninger og institutioner af almen interesse, biografer, udflugtsmål mv.

Den skærpede kurs blev udført af blandede tysk-danske grupper. Det første resultat så befolkningen, da den danske digterpræst Kaj Munk blev fundet dræbt i en grøft den 4. januar om morgenen ved Hørbylunde Bakke ved Silkeborg.

Frem til befrielsen fulgte 94 drab, 25 drabsforsøg, 8 togattentater og 157 sprængte bygninger med dræbte, sårede og invaliditeter til følge.

En af de første terrorenheder blev kaldt "Petergruppen". Den var opkaldt efter den tyske gruppeleder Otto Schwerdt's dæknavn: Peter Schäfer. Dens officielle navn var Sonderkommando Dänemark. Petergruppen blev senere kendt som Brøndumbanden.

To af Eriks tidligere bekendte, Gerhard Kieme og Fritz Køppe, indgik i gruppen sammen med bl.a. Ib Nedermark Hansen, Henning Emil Brøndum og Kai Bothildsen Nielsen, nogle af 2. verdenskrigs allerværste forbrydere.

Søndag den 20. februar 1944, kl. 15, "Lager Horseröd"

Interneret af de tyske myndigheder

Erik ankom midt på eftermiddagen i en tysk lastbil sammen med nogle andre fanger. De blev bevogtet af to bevæbnede tyske soldater. De steg af lastbilen og blev stillet op på række. En tysk befalingsmand råbte navnene op. Efter hvert navn sagde tyskeren nummeret på den barak, hvor man blev interneret i stuer med 20 i hver. Erik skulle være i barak 11.

Lejren bestod af røde træhuse med hvide vinduesrammer og vindskeder, og hvis man så bort fra vagttårnene og de høje ståltrådshegn med tre rækker pigtråd på toppen, så kunne det godt ligne en lejrskole. Lejren var bygget under første verdenskrig til at huse russiske flygtninge. I juni 1941 blev de danske kommunister interneret og anbragt i lejren, som egentlig bestod af tre lejre. Lejr I var den største og havde den dag, hvor Erik ankom, 368 indsatte mænd og 23 kvinder. Lejr II blev brugt til indkvartering af tyskere. Og lejr III var "gidsellejren", hvor et antal kendte danskere var interneret. Erik skulle være i lejren i 6 måneder.

Erik var blevet eftersøgt af Gestapo og sigtet for "Amtsanmassung", embedsmisbrug, efter at han i november 1943 overfor Københavns Politi på station 8 havde udgivet sig for at assistere Gestapo. Statsadvokaten havde dengang givet tyskerne besked. Tyskerne var meget opmærksomme på, at folk ikke udgav sig for at arbejde for de tyske myndigheder, når de ikke gjorde det. Det var en alvorlig sag som omgående blev omsat i en dom på 6 måneders internering.

Erik var ikke glad for udsigten til opholdet, da han jo udmærket godt vidste, at de fleste indsatte i lejren var kommunister og sabotører. Stor var derfor hans glæde, da han senere på ankomstdagen rendte på sin gode ven, Erik Crone. Erik Crone havde været indsat siden 8. februar for at have fremstillet illegale blade for Studenternes Efterretningstjeneste, i daglig tale blot SE. Han havde fået 4 måneder.

Erik syntes, det var urimeligt, at han fik 6 måneder for at hjælpe tyskerne, mens Erik Crone kun fik 4 måneder for at modarbejde tyskerne. Men der var intet, han kunne gøre ved det.

Erik Werner og Erik Crone kendte hinanden gennem en fælles ven, Erik Gardan, som var soldaterkammerat med Erik Werner. Erik Gardan og Erik Crone havde et reklamebureau sammen på Vimmelskaftet. Erik Werner og Erik Crone havde set hinanden ved forskellige lejligheder de seneste par år. Erik Crone, som havde været på kornetskole, havde kastet sig ind i modstandsarbejdet, fordi han syntes det var spændende, og fordi det gav nogle penge. Han kendte udmærket Erik Werners tyskvenlige indstilling. Og på en eller anden mærkelig måde respekterede de alligevel begge hinanden.

De kom fra vidt forskellige miljøer. Crone kom fra overklassen og var søn af en officer. Erik Werners far var mælkekusk. Deres venskab var stærkere end deres modsatrettede politiske holdninger, hvilket var lidt af et særsyn. De

havde på mange måder også samme motiver: Spænding og penge og muligheden for at kunne føre sig frem og opnå accept. Det skulle dog desværre vise sig, at de begge var amatører, når det kom til stykket. De kom op imod langt stærkere kræfter hos tyskerne, i modstandsbevægelsen og nogle kyniske, hårdkogte forbrydere, der under dække af modstandsarbejdet udførte røverier, drab og rovmord.

For Erik Werner blev opholdet i Horserød ikke så slemt, som han havde frygtet på forhånd. Erik Crone var en meget udadvendt og social person, så Erik Werner fulgte med og blev om ikke accepteret af de andre så i hvert fald tålt. De vidste, at han var arresteret af tyskerne, fordi han havde udgivet sig for at arbejde for dem. Også selvom han i starten havde påstået, at det var fordi han havde snydt tyskerne for nogle penge. Og de vidste, at han var tyskvenlig. Nogen mistænkte ham for at spionere for tyskerne. Men der var ingen, der fandt lejlighed til at lade det gå ud over ham på anden måde. Når man var indsat af tyskerne i Horserød, så var man sammen om det.

Opholdet gav ham også noget andet, som han havde savnet siden sin tid som værnepligtig. Faste rammer, forudsigelig, orden. Der var en hård disciplin, men hvis man gjorde, som man fik ordre på, så gik det egentlig fint.

Maden var bedre, end han huskede fra den danske hær. Og selvom de var interneret, så var der stor frihed til at færdes og snakke med hinanden. Og der var også adgang til tobak og aviser på fællesstuen.

Hver barak havde en barakformand, der holdt styr på stuen og rengøringstjansen. I barak 11 var det cand.jur. Peder Axelbo, en venlig og klog mand, som var taget af tyskerne, da han forsøgte at krydse Øresund. Han tillod, at kammeraterne sad sammen om aftenen og læste, talte sammen, spillede kort og hvad man ellers kunne få tiden til at gå med. Nogle gange sad de og fortalte historier, inden lyset blev slukket kl. 22 og der skulle være ro, indtil de skulle træde an i gården kl. 6.

Gennem Crone mødte Erik i lejren en masse nye mennesker, bl.a. Crones ven Jan Jansson, Sven Aage Geisler, Ingolf Asbjørn Lyhne, Erik Westenholz Kiær og en oversygeplejerske Signe Højlund Mogensen. Alle var de på den ene eller anden måde involveret i modstandsarbejde.

Sven Aage Geisler

Sven Aage Geisler var en høj, slank og flot fyr. Han havde et smalt overskæg, et stort smil, masser af charme og talegaverne i orden. Han fortalte de mest fantastiske historier og havde en fabelagtig evne til at få samlet al opmærksomheden om sig selv.

Hans historier, viste det sig, var langt fra sandfærdige.

Allerede den første aften havde han underholdt med sin ankomst til Horserød:

“Da jeg efter mit ophold i det dystre fængsel i Aalborg sammen med 36 andre blev transporteret til København, var vi alle sammen stuvede i tyske lastvogne. Der var vagter for enden af hver lastbil og de pegede på os med maskinpistoler. Vi var alle lænkede sammen to og to i håndjern. Der var en dansk pige mellem os fanger. Da jeg på dette tidspunkt havde siddet i fængsel i et godt stykke tid uden kønslig omgang, og hun sad ved siden af mig, bad jeg hende sætte sig oven på skødet af mig og tage min penis op i sig.

Hun fortalte mig så, at hun led af en kønssygdom. Imidlertid forventede jeg, at jeg næste dag ved ankomsten alligevel skulle henrettes i Vestre Fængsel, da tyskerne havde fundet ud af mit rigtige navn. I København blev halvdelen af fangerne sat af og vi fortsatte her til Horserød. Og jeg blev hverken henrettet eller fik en kønssygdom”.

En anden aften havde han fortalt, at han arbejdede for Secret Service.

“I januar 43 blev jeg nedsat med faldskærm ved Aars i Jylland. Jeg blev nedsat sammen med en anden ven, en dansker som var uddannet som radiooperatør. Der stod en gruppe af den danske modstandsbevægelse, som skulle vejlede os og skaffe os husly. Min vens faldskærm åbnede sig ikke. Da jeg forsøgte at finde ham, lå han allerede 1½ fod under jorden. Vi sprang ud i 300 meters højde.

For at mindes min ven og faldskærmskammerat vil jeg fortælle jer, at vi kun havde kendt hinanden personligt i få dage. Vi havde givet hinanden håndslag på at bruge vores giftampul med cyankalium i tilfælde af, at vi blev taget af Gestapo. Sådan lød instruktionen fra de engelske efterretningstjenester ‘Military Intelligence’ og ‘Secret Intelligence Service’.

Vi havde strenge ordrer til ikke at søge kontakt med 'Special Forces', der hemmeligt laver sabotage i Danmark.

Da min makker blev dræbt ved nedkastningen, tog de andre modstandsfolk mig med, da de samlede nogle containers op. Vi kørte med en gammel lastbil med generator, hvorpå vi havde læsset alle vores containers. Vi kørte til Hvidsten Kro hos Marius Phills. Hos HP åbnede vi en container. Den indeholdt sprængstof og maskinpistoler. Men vi fandt samtidig nogle pakker cigaretter. Det var på det tidspunkt den danske modstandsbevægelses største problem: At fremskaffe en ordentlig cigaret.

Jeg overnattede på Hvidsten Kro. Da min ven var død, anede jeg ikke, hvordan jeg skulle kontakte London. Imidlertid skaffede den gruppe, der havde modtaget os ved landingen, forbindelse med København. Jeg opsøgte så forbindelsen, der var blevet mig opgivet. To dage efter ankom jeg til Stockholm, hvor jeg opsøgte en Mr. West, der i virkeligheden var major Victor Compton, som arbejdede for MI. Han påbød mig at skaffe militære efterretninger, i særdeleshed efterretninger fra Nordtyskland.

Jeg talte naturligvis perfekt engelsk, fordi jeg havde været i engelsk service i Afrika og derefter gennemgået træningen i Commandos i England.

Jeg skulle meddele SIS, hvilke tyske tropper der passerede gennem Nordjylland og til Norge. Englænderne var særlig interesserede i om det var faldskærmsjægere eller bjergtropper. Hvis en division bjergtropper blev sendt sydpå, ville det være fordi de forberedte et angreb over den norditalienske grænse. Samtidig gjorde Special Forces alle mulige forsinkelser i form af jernbanesabotage. Jeg meddelte oplysningerne til sabotageafdelingen i Jylland, så jernbanen kunne blive bortsprængt, så tropperne sydpå kunne blive opholdt.

Da jeg kom til Danmark, skulle jeg kontakte en ung mand på havnen i Aalborg. Nogen havde genkendt mig under mit rigtige navn, Geisler. Da der samtidig var eftersøgt en engelsk kaptajn ved navn Ole Geisler, som tyskerne kendte, måtte jeg holde lav profil. Jeg mødte en pige med navn 'Tordenskjold'. Jeg har altid haft en svaghed for kvinder, og hun så godt ud. Og jeg faldt i og gik i seng med hende. Desværre viste hun sig at være veninde med en af Gestapos agenter. Hun oplyste Gestapo om min færd.

Jeg havde en aftale med hende et par dage efter i Duus' Vinkælder. Da jeg imidlertid kom til det nogenlunde aftalte tidspunkt var der en dame, som

øjeblikkelig rejste sig og modtog mig ved døren. Hun hviskede, at der var fire herrer, der sad ved et hjørnebord og ventede på mig. Øjeblikkelig gik jeg ud mod køkkenet, sprang op på køkkenbordet og fra køkkenbordet ud i gården, hvorefter jeg begav mig til Park Hotel, hvor jeg havde indlogeret mig.

Derfra gik jeg så op ad Boulevarden. Pludselig kom fire herrer mig i møde, hvoraf den ene på flydende dansk bad om at se mit legitimationskort. Jeg stak hånden i min venstre bukselomme, hvor jeg havde min pistol og spurgte ham: Hvilket et af mine legitimationskort vil De se? Jeg var klar over, at jeg stod overfor Gestapo. Da jeg havde min pistol halvt oppe af hylsteret, fik jeg et slag i nakken af en femte mand, der må have stået bag mig. Efter dette vågnede jeg først op på Højskolehjemmet, som dengang var Gestapos hovedkvarter.

Jeg fik den sædvanlige omgang tæsk med en gasslange fyldt med sand og med gummiknipler. Da jeg 'grædende' lovede at tilstå alt, blev jeg ført ind i et mindre kontor, hvor der sad en Gestapomand – en gammel tysk kriminalpolitibetjent. Han sad foran en skrivemaskine, og samtidig var der en tolk, som blev kaldt 'Rotten'. Selvom jeg forstod og talte perfekt tysk, lod jeg dem ikke vide dette. Ethvert spørgsmål fra tyskerens side skulle oversættes til dansk af Rotten. Det ville give mig dobbelt tid til at tænke på mit svar. Imidlertid fulgte der med hver oversættelse til dansk et slag af gummiknippel. Efter en time af denne behandling fortalte jeg tyskeren, at jeg forstod og talte flydende tysk. Han sendte Rotten ud af lokalet, og han og jeg sad alene tilbage. Så blev jeg fri for flere tæsk. Jeg fortalte, at jeg i 43 for at tjene penge havde hjulpet jøder at flygte til Sverige.

Jeg fandt på en vej til at tjene flere penge. Jeg købte guld og sejlede illegalt tilbage til Danmark, hvor jeg solgte det. Da han spurgte, hvor gullet var, fortalte jeg, at jeg havde solgt det til Gestapocheferne i København, Dr. Hoffmann, og Dr. Wäsche. Jeg var nemlig klar over, at disse, hans overordnede, turde han ikke spørge. For så blev det jo Østfronten for ham selv. Tilsyneladende slugte han denne historie."

Erik Westenholz-Kiær

En anden kammerat i lejren, som underholdt med historier, var en, der hed Erik Westenholz-Kiær. En lang, duknakket fyr med mørkt hår og briller. Han var født i Frankrig, så da krigen startede, blev han indkaldt til den franske

hær. Det viste sig, at han var gammel skolekammerat med Sven Aage Geisler.

“Jeg blev tidligt involveret i illegalt arbejde med trykning af illegale blade for Arne Sejr i Studenternes Efterretningstjeneste.

I oktober 1943 blev jeg sendt til Stockholm med en meddelelse, som ikke kunne sendes på anden vis fra Hærens Efterretningstjeneste til efterretningsmanden Turnbull på den engelske ambassade. Fra ham hørte jeg første gang om Jane Horney Granberg. Han ville gerne vide, hvad jeg vidste om hende.

Kort tid efter blev Arne Sejr og jeg lokket i en fælde i København. Arne havde telefonisk fået en kodebesked. Vi skulle hentes af en taxa og møde en kontakthand, som kunne føre os til en kammerat et sted i København.”

Westenholz fortalte, at kontakthanden ville have en avis under armen og rødt slips. De ankom i taxa til Nørrebro Runddel og der mødte de kontakthanden.

“Inde i taxaen trak ‘kontakthanden’ en pistol og præsenterede sig som tysk politimand. Jeg var ubevæbnet, men Arne havde en af de 12 pistoler, jeg lige havde haft med hjem fra Sverige. Arne nåede at affyre to skud, men selv om det var på klods hold, lykkedes det ham ikke at ramme tyskeren.

Derimod blev Arne snittet af et projektil i tindingen fra tyskerens pistol.”

Westenholz fortalte, at tyskeren i øvrig var pæredansk. Han hed Bjørn Bentzen.

Her har Erik nok fået lidt af et chok. Det var jo hans gamle skolekammerat. Han måtte hellere holde kæft med, at han kendte ham.

Westenholz fortsatte. “Vi sprang ud af bilen og stak af. Det lykkedes ikke for mig. Jeg blev ramt af to skud i maven. Jeg blev lappet nødtørftigt sammen og afhørt på Dagmarhus, hvor jeg fik masser af tæv og var ved at forbløde. Under et af de mange forhør blev jeg slået i hovedet og fik kraniebrud.

Det lykkedes mig at få smuglet en besked ud. Selvom jeg ikke røbede noget, fandt tyskerne, gennem skygning af mine venner, frem til min bolig. Mine venner havde ikke fået ryddet lejligheden, som de havde fået besked om. Derfor fandt tyskerne både våben og sprængstof, og jeg måtte gennem flere

forhør – og flere tæsk. På grund af fundene og flere anholdelser, blev det meste af SE trævlet op. Så nu sidder jeg her i Horserød.”

Nogle uger senere lykkedes det Westenholz at flygte fra Horserød. I lejren havde han mødt en af sine gode bekendte, forretningsmanden Jørgen Winkel. Det viste sig, at Winkel var dybt betaget af Jane Horney og kom sammen med hende. Westenholz fortalte om sine flugtplaner og ville gerne møde Jane, når han kom ud.

Winkel blev løsladt i april. Under et vagtskifte i lejren den 1. maj, så Westenholz sit snit til at spadsere uhindret ud gennem vagten. Winkel hjalp Westenholz til Sverige.

De oplysninger, Westenholz fik af Winkel om Jane Horney, sendte Westenholz videre til den engelske efterretningsmand i Stockholm.

10. maj 1944 Fraun og Freddy Pedersen flygtet fra fængslet

I dagens avis stod om en dramatisk fangeflugt fra politigårdens fængsel. To farlige arrestanter var blevet befriet ved en væbnet aktion. De to arrestanter havde besøg af deres mødre, da nogle bevæbnede mænd trængte ind i politigårdens fængsels besøgslokale og stak de to arrestanter hver en revolver. De sprang ud ad vinduerne mod Hambrosgade, hvor der holdt en bil klar med motoren i gang. Den kørte hurtigt derfra. Et par timer senere havde den ene af de to den frækhed at telefonere til politiet for at sige, at politiet lige så godt kunne opgive forfølgelsen, da de undvegne godt vidste, hvordan man skulle gøre sig usynlig.

Erik må være blevet skrækslagen, da han hørte, at det var Ernhardt Fraun og Freddy Ewald Petersen, der var undveget.

Ernhardt Fraun og Freddy Ewald Petersen (Danske Politi Efterretninger)

Heldigvis for Erik fik Fraun ikke lang tid på fri fod. Efter halvanden uge i frygt for, at Erik efter sin løsladelse skulle rende ind i Fraun, der boede på Frederiksborgvej 141 kun en lille kilometer fra Eriks forældre på Firkløvervej, kunne Erik ånde lettet op. Den 19. maj kunne man læse denne historie i avisen:

“Dramatisk anholdelse af den ene flygtning fra Politigården. 100 opdagere omringede Lersøparken, hvor den undvegne havde sat en ven i stævne.

Den ene af de to flygtninge fra politigården, den 29-årige Ernhardt Fraun, blev i går pågrebet i Lersøparken mellem Tagensvej og Slangstrupbanen.

Lederen af drabsafdelingen, politikommissær Andst, ledede aktionen, der var af betydeligt format, og jagten i parken blev forestået af de to samme opdagere, som flygtningene i sin tid stak af fra. For disse to politimænd blev aktionens heldige gennemførelse noget af en personlig triumf.

I drabsafdelingen på politigården havde man opsporet, at Fraun ved middagstid ville indfinde sig i Lersøparken, hvor han på et nærmere angivet sted skulle møde en bekendt. Lederen af drabsafdelingen beordrede omgående alarmtilstand. Et mandskab på 100 opdagere blev i hast sat ind i opgaven. De blev instrueret om at tage stilfærdigt ud til Lersøparkens omgivelser og på et bestemt klokkeslæt danne en bevæbnet uigennemgængelig kæde omkring hele området.

To og to cyklede opdagerne ud til Lersøparken, og pludselig blev en kæde sluttet om hele parkområdet. Det hele kom imidlertid til at foregå meget hurtigt. Fraun stod i nærheden af en bænk i Parkens udkant og ventede på

sin ven. Nogle opdagere, der kendte Fraun personligt, var sendt ned imod stedet for at identificere ham. Det voldte imidlertid nogen vanskeligheder. Flygtningen havde anlagt et klædeligt skæg, og yderligere havde han anskaffet sig nogle store briller og en bredskygget bowlerhat, der delvist skjulte hans ansigt. Opdagerne tøvede et øjeblik, men så gjorde Fraun pludselig omkring og ville skynde sig bort. Han havde røbet sig selv – hans typisk slentrende måde at gå på, havde han ikke tænkt på at lave om. Politimændene anråbte ham, men han forsøgte at flygte ud i baneterrænet ved Slangstrupbanen. Der blev affyret et par skræmmeskud imod ham, men da han ikke reagerede, skød en politimand mod hans skulder. Fraun blev ramt i venstre arm og måtte opgive yderligere forsøg på at slippe bort.

Det hele havde næppe varet i fem minutter. Arrestanten blev bragt til politigården, hvor han kom under lægebehandling og derefter blev han under forstærket bevogtning ført til sin celle på Vestre Fængsel.”

Erik kunne ånde lettet op – for nu.

Toscabanden

Erik blev skånet for flere ting, mens han sad i Horserød. Hans venner Jørgen Christian Simonsen og John Weirdsma indgik nu i det, som blev kendt som Toscabanden. Banden udviklede sig fra at være en røverbande til at udføre clearingdrab for tyskerne. I hvert fald lederen Edward Anker Aage Pedersen, kaldet ”Den lille Banan”. Den lille Banan var blevet efterforsket og pågrebet af politi bevæbnet med tåregas og maskinpistoler, men han blev samme aften begæret udleveret af tyskerne, da han arbejdede for tyskerne i Schalburgkorpset. Politiet fortsatte ufortrødent deres efterforskning og beholdt ham, da han kunne sigtes for drab.

Det lykkedes politiet at bevise, at det skud, som den 27. april 1944 dræbte reservepolitibetjent Lauritz Bo Caspersen på Højbro Plads, blev affyret fra Bananens pistol. Han aflagde tilståelse og tilstod siden også at være meddelagtig i mordet 25. marts på Socialdemokratens medarbejder Sigurd Thomsen.

Yderligere 5-6 medlemmer af banden blev arresteret, heriblandt Eriks ven, John van Vier Wierdsma. Bananen nægtede at udtale sig om, hvem der har bestilt drabene, men det kom senere frem, at det var den berygtede Ib Birkedal Hansen.

Sommer 1944, generalstrejke

Den 6. juni 1944, 'D-dag', lykkedes det de Allierede at gå i land og etablere brohoved i Normandiet. Opildnet af denne fremgang udførte BOPA den 22. juni en dristig aktion mod Riffelsyndikatet i København, hvor de ødelagde bygninger og erobrede betydelige mængder våben. Tyskerne var ikke sene til at svare igen: Otte modstandsfolk blev henrettet, og Studentergården, Borgernes hus, Den Kongelige Porcelænsfabrik og Tivoli blev sprængt i luften. Samme dag indførte tyskerne spærretid gældende fra kl. 20 aften til kl. 5 morgen. Det var varm sommer, men det kunne københavnernes pga. spærretiden ikke længere nyde om aftenen.

I det varme vejr nægtede københavnernes at blive inden døre. Der kom flere og flere på gaden, og de samlede sig i grupper. Tyskerne svarede igen ved at sende patruljevogne ud for at få folk inden døre. En patruljevogn på Istedgade blev den mødt med buh-råb og piften, og tyskerne reagerede ved at affyre skræmmeskud. Det fik folk til at bygge barrikader og tænde bål i gaderne. Nogle timer senere sendte tyskerne en deling politisoldater i ud. De affyrede en række skud. En ung mand blev dræbt og flere andre såret. Dette gentog sig flere steder i byen, bl.a. på Nørrebro og Bispebjerg, med flere dræbte og sårede.

I dagene derefter fulgte strejker, som gjorde tyskerne ængstelige, da det kunne gå ud over produktionen, og man begrænsede derfor spærretiden til kun at gælde kl. 23-05. Dette stoppede dog ikke uroen, og den 29. juni var der strejker rundt om i byen, og folk begyndte at stoppe sporvognene. Den 30. juni om morgenen blev det officielt meddelt, at Hvidstengruppen var blevet henrettet dagen forinden. Københavnernes reaktion blev voldsom, og der indtrådte generalstrejke.

Undervejs, den 15. juni, var Fritz Køppe fra Petergruppen og tidligere Teknisk Krystallaboratorium blevet likvideret på Sankt Hans Torv af to personer på cykel. De havde indhentet Køppe, kørt op på siden af ham og skudt ham. Da han lå på jorden og forsøgte at række ud efter sin pistol, som han havde tabt, skød den ene af de to mænd ham gentagne gange. Der var begyndt at komme en del mennesker. Den anden mand smed en håndgranat, der eksploderede midt på torvet. De to mænd stak herefter af på deres cykler.

Lørdag den 29. juli 1944, kl. 12:15, Gestapo hovedkvarter, Shellhuset værelse 42

Løsladt fra Horserød

Efter at have afsonet 5 ud af 6 måneders straf blev Erik løsladt fra Horserødlejren. At han fik en måneds rabat skyldtes hverken god opførsel eller blødsødenhed fra tyskernes side. Forklaringen var, at tyskerne skulle bruge Horserødlejren til et andet formål. Men det blev først kendt for offentligheden senere, helt præcist den 19. september kl. 11:00.

Ifølge løsladningsordren skulle Erik *sofort* henvende sig på Shellhuset værelse 429. Hvis han troede, at det var for at debriefe ham om, hvad han havde set og hørt i lejren, og måske endda tilbyde ham den ansættelse i det tyske sikkerhedspoliti, som han ønskede sig så meget, så blev han fælt skuffet. Henvendelsen var rutine, for da han kom, blev han ledt ind på et kontor, hvor en tysk kontorassistent oplæste en erklæring om, hvordan en løsladt person forventedes fremover at opføre sig overfor de tyske myndigheder.

Det lykkedes Erik at få ringet op til nr. 61, hvor hans ven Bjørn Bentzen sad. Bjørn kom ned. Erik bad Bjørn om at arrangere, at Erik blev ansat i det tyske sikkerhedspoliti. Det kunne Bjørn ikke umiddelbart love. De gik ud på gaden, rundt om hjørnet og ind på Café München og bestilte smørrebrød og øl.

Bentzen fortalte, at han efter skolen havde besluttet sig for at tage arbejde på de tyske flyvemaskinefabrikker og uddanne sig til flyingeniør. Han fik job på Weser-Flug i Bremen, hvor han arbejdede sig op i en ledende stilling i 1940-42.

“Da krigen brød ud med Sovjet 1941, følte jeg, at det var noget, jeg ville være med til. Jeg meldte mig til Luftwaffe i 1942. Som ledende flymekaniker på Weser-Flug – der bl.a. lavede Stuka jagerbombere – var jeg selvskreven til at arbejde på Østfrontens fremskudte flyvepladser og flyværksteder. Jeg var chef for et par af de store reparationsværksteder fremme ved fronten. Jeg havde Ausweiss til at gå lige ind i Førerhovedkvarteret, både det fremskudte, som Hitler besøgte én gang, og det tilbage i ‘Ulveskansen’ i Østpreussen.”

Bjørn fortalte at han, major i Luftwaffe Adam Eigil Bjørn Bentzen, var i afskedsaudiens hos ‘der Führer’ i sommeren 1944.

“Mærkeligt nok fik hr. Hitler ikke et raserianfald over, at en af hans frivillige officerer ikke ville være med mere. Men jeg var kørt træt.

Jeg fik lov at tage tilbage til Danmark. I løbet af et par dage indså jeg, at som forholdene havde udviklet sig, var kommunistfaren i Danmark næsten større end på Østfronten. Her havde de opnået en vis popularitet. Jeg meldte mig til Sicherheitsdienst og blev ansat under Gestapochefen Karl-Heinz Hoffmann, først på Dagmarhus og nu i Shellhuset. Mit arbejde er kontrapionage, bl.a. så vi kunne modvirke jernbanesabotagen i Jylland.”

Bjørn fortalte, at han var blevet tildelt “Kriegsverdienstkreuz klasse II mit Schwertern” – den højeste udmærkelse for civile.

Erik fortalte, at han var røget i Horserød, fordi han havde udgivet sig for at være fra Gestapo, da de forsøgte at arrestere nogle farlige kommunister på Bispebjerg. Han fortalte også, hvem han havde mødt i Horserød. Han fortalte bl.a. om Erik Westenholz Kiær, der havde fortalt om episoden med Bjørn. Erik spurgte, hvad der var sket.

Bjørn sagde, at havde fortrudt, at han havde skudt på Arne Sejr, stifteren af “Studenternes Efterretningstjeneste”. Men Bjørn havde opfattet det som selvforsvar.

Han fortalte om episoden i taxien på Nørrebros Runddel: “Vi, altså Gestapo, havde opsnappet en engelsk agent, der kom til København, forklædt som finsk trælasthandler. Vi fik ud af ham, at han skulle møde Arne Sejr i en taxi. I den ville Arne Sejr sidde, oplyste agenten. Ham ville vi gerne have fat i, så jeg tog derud og gjorde, som agenten havde fortalt, jeg skulle. Dengang var der klapsæder i københavnske hyrevogne. Idet jeg satte mig ind på dette klapsæde i taxien, som ganske rigtigt holdt på det rette sted, hørte jeg, at der bag mig blev taget ladegreb på en pistol.

Jeg var afsløret. Det var jeg klar over. Jeg kastede mig ud af bilen og rullede. Manden, der skulle være Arne Sejr – jeg ved ikke, om det var ham – skød efter mig. Jeg besvarede ilden ved at skyde efter ham, da han og den anden mand, der viste sig at være Westenholz, stak af fra taxien. Jeg ramte Westenholz i benet. Jeg anholdt den sårede, og han blev indlagt på Frederiksberg Hospital. Han var kun ramt i hælen. Jeg besøgte ham senere på hospitalet for at give ham en undskyldning over, at jeg i ophidselsen havde skudt på ham.”

Erik kunne ikke helt få Bjørns forklaring til at stemme med Westenholz' version. Hvem der kom nærmest sandheden, kunne han ikke afgøre.

Bjørn fortalte også om, at han havde hjulpet nogle mennesker til flugt. Blandt andet fik han fire ud af Vestre Fængsel. Det var en redaktør fra Hillerød, en restauratør fra Snekkersten og to fiskere. Han hentede dem i Vestre og kørte dem til Snekkersten i bil.

Han havde også advaret om de forestående jødeaktioner i oktober 43.

“Jeg havde et par telefonnumre på Amager, som jeg skulle ringe til og advare, når udrykninger var forestående. Vi var mange, både danskere og tyskere, som fandt det uværdigt at forfølge nogle mennesker, blot på grund af deres race og tro.”

Våbentransporter, likvideringer og rovmord

I løbet af det sene forår og sommeren 1944 blev mange fanger løsladt fra Horserød. De øvrige blev overført til en helt nybygget lejr, Frøslevlejren, i Sønderjylland.

Nogle af Eriks bekendte, Erik Crone og Jan Jansson, kom til at indgå i Studenternes Efterretningstjeneste, der havde brug for at sætte system i transport af flygtninge til Sverige og transport den modsatte vej af illegale våben fra Sverige til Danmark. En løjtnant ved navn Knud Skou havde et job som befragter og gik i gang med at etablere en egentlig transporttjeneste, SE Transport, under ledelse af Arne Sejr og med Peter Wessel Fyhn, Helge Mogensen og Knud Skou som de ledende personer. Erik Crone og Jan Jansson, der kendte Knud Skou fra hæren, tilsluttede sig efter løsladelsen SE Transport.

Samtidig blev der etableret en anden gruppe, som var uafhængig, men som arbejdede en del sammen med Studenternes Efterretningstjeneste og Holger Danske. Gruppen, som snart fik betegnelsen “Den lille Likvideringsgruppe” eller blot “Den lille Gruppe” bestod af lederen Vagn Riis Hansen, Sven Aage Geisler, Ingolf Asbjørn Lyhne, Erik Crone, Jan Jansson og Mogens Hansen, som blev kaldt “fætter”, fordi han var fætter til Helge Mogensen i SE Transport. Gruppen havde hovedkvarter i Vagn Riis Hansens kjoleforretning i Store Kongensgade.

De to grupper bevægede sig hurtigt i hver sin retning. Hvor SE Transport forsøgte at hjælpe flygtninge til Sverige og sejle illegale våben den modsatte vej til modstandsbevægelsen og undergrundshæren i Danmark, så arbejdede Den lille Gruppe med at udføre likvideringer og fremskaffe penge til modstandsarbejdet. Desværre beholdt gruppen pengene selv, så de aktioner, som gruppen kom til at gennemføre, fik karakter af røverier og rovmord camoufleret som likvideringer.

Godt en uge efter, at Geisler og Lyhne blev løsladt sidst i juli, nærmere betegnet den 8. august kl. 11, kørte Geisler og Lyhne til Peter Bangsvej 74, hvor der lå en grønthandler, Plantehallen, ved Regner Schmidt, der skulle være medlem af DNSAP. Jansson stødte til Geisler og Lyhne fra sin bopæl hos forældrene lige rundt om hjørnet på Dalgas Boulevard. Geisler ventede i bilen, mens Lyhne og Jansson gik ind i butikken. Lyhne holdt grønthandleren og hans kone op og bad om pengene. Da Lyhne synes, det gik for langsomt, skød han grønthandleren, der blev dræbt på stedet, og konen, som blev ramt i hånden. Herefter gik Lyhne om bag disken og tog Regner Schmidts tegnebog. Herefter gik de ud af butikken, rundt om hjørnet, steg ind i bilen, hvor Geisler ventede, og kørte bort. Reiner Schmidt havde ganske rigtigt været medlem af DNSAP, men han var udmeldt. Men det betød åbenbart ikke noget.

Knap to uger senere, den 19. august kl. 16:20, gik det ud over et ægtepar, Karlo og Frederikke Schmidt, der havde frisørsalon i Aarhusgade 95. Her ankom Geisler, Lyhne, Crone, Jansson og Mogens Hansen i to taxaer og gik ind i frisørsalon og holdt frisørægteparret og deres kunder op. Geisler og Lyhne ransagede forretningen. Jansson og Crone forlod forretningen og gik ud til de to ventende taxaer. Et par minutter senere lød flere skud. Karlo Schmidt blev ramt i hovedet og højre arm. Han døde på stedet. Hustruen Frederikke Schmidt blev ramt af et skud gennem hånden, et i benet og to i ryggen. Hun forblødte af skuddet i benet, der rev en pulsåre over. Herefter forlod Lyhne, Geisler og Mogens Hansen butikken og kørte væk i de to taxaer.

Sven Aage Geisler, Ingolf Asbjørn Lyhne, Erik Crone (Dansk Politi Efterretninger)

29. august 1944, Københavns Opdagelsespoliti, Hovedstationen

Københavns Politi havde i forbindelse med sagen mod Toscabanden og dens leder Edvard Anker Aage Pedersen fået øje på Eriks navn. Eriks venner, Wierdsma og Simonsen, var blandt dem, der var arresteret og sigtet for forskellige forbrydelser.

Kriminalbetjent Brock udarbejdede en rapport, der resumerede det, som politiet havde samlet på Erik:

“Under sagen: Edvard Anker Aage Petersen, der blev anholdt den 3/5 1944 sigtet for drab, drabsforsøg, attentater, indbrud m.m., er det oplyst, at Erik Verner Petersen, født 13/12 1918 i København, er stikker for tyskerne, idet han under sin færd i Restaurant Tosca på Strøget meget åbenlyst har udtalt og vist, at han arbejdede for tyskerne, og han har forsøgt at få de personer, der senere med Edvard Anker Aage Petersen som leder udførte grove forbrydelser, til at arbejde for tyskerne.”

Politiets opsummerede Eriks trods alt relativt harmløse synderegister: En afsluttet sag for tyveri ved Nordre Birks Politi, anholdelsen i juli 1943 til foranstaltning for den tyske værnemagt, våbenbesiddelsen i Nykøbing, Toftlund Politis efterlysning for tyveri og afsoningen af den tyske straf i Horserødlejren.

Politiets havde derudover to anklagepunkter: Ifølge ”en vag meddelelse fra Vordingborg (1939) har han pralet med at være spion for fremmed magt.”

Rygtet om, at Erik var stikker for Dr. Wäsche på Dagmarhus skyldtes, at Erik "angiveligt har forsøgt at formå Jørgen Christian Simonsen til at skaffe politiske oplysninger til tyskerne, men dette er ikke blevet til noget".

Politiet nåede dog ikke at hente Erik ind til afhøring, da politiet tre uger senere blev interneret. Om det var Eriks held, skal ikke kunne siges. Hvis han var hentet ind, kunne han måske have risikeret en sigtelse for medvirken til angiveri og tyveri. Det var til at overleve. Det skulle alternativet vise sig ikke at være.

Den 8. september kl. 20 blev en anden person fra Petergruppen og tidligere medlem af Teknisk Krystallaboratorium, Gerhard Kieme, likvideret ud for Reginabiografen på H.C. Ørstedssvej. To mænd gik op på siden af ham og affyrede 10-12 skud. Kieme døde på stedet. En kvinde blev ramt i benet og en mand, som fulgtes med Kieme, blev ramt i brystet. De to mænd forsvandt i mylderet.

Nogle uger senere, den 8.-12. september var Eriks ven Erik Crone blevet fængslet for pengeafpresning. Han blev løsladt "under sagen", som aldrig blev rejst, da politiet blev interneret kort efter.

Den 19. september 1944 kl. 11:00, Københavns Politigård, Operation Möwe

Tyskerne havde efterhånden mistet tålmodigheden med det danske politi, der efter tyskernes opfattelse ikke gjorde nok for at standse og straffe sabotører. Og som om det ikke var nok, efterforskede og sigtede det danske politi også personer, der arbejdede for tyskerne.

Den 19. september 1944 klokken 11, iværksatte tyskerne "Operation Möwe", hvor det danske politi skulle neutraliseres. Soldater fra SS og Værnemagten stormede Politigården i København. Stormen forløb relativt fredeligt, men i resten af landet og omkring Amalienborg var der skudvekslinger, som krævede flere dødsopfre.

Knap 2.000 politifolk blev som planlagt af den tyske politiledelse i Danmark taget til fange, mens de resterende politifolk gik under jorden. Aktionen blev

af Værnemagten og den tyske politiledelse i Danmark betragtet som en succes.

Næste del af den tyske plan var derfor at omorganisere politiet og føre det ind under tysk kontrol. Det var hverken de danske myndigheder eller politifolk særligt interesserede i, så man opgav hurtigt idéen om et reorganiseret dansk politikorps.

I stedet etablerede tyskerne et tysk hjælpepoliti, *Hilfspolizei*, eller i daglig tale blot *Hipo*. Det blev underlagt *Schalburgkorpsets Efterretningstjeneste*, *ET*. Omkring 500 danskere blev optaget i *Hipo*. Korpset holdt til på *Politigården* og fik hurtigt ry for at stå bag terror og tortur.

Senere fulgte oprettelse af ubevæbnede kommunale vagtværn under dansk ledelse til mere administrative, lokale politiopgaver.

Lørdag den 4. november 1944 kl. 11:30, Shellhuset, København, Gestapo afdeling IV 3.a

Kriminalsekretär *Walther Schierloh* fra *Geheime Staatspolizei*, i daglig tale *Gestapo*, *Abteilung IV 3.a*, *Illegale Organisationen*, tog den sidste side ud af skrivemaskinen og lagde den i bunken, der udgjorde rapport nummer 3562/44g. Han havde brugt en times tid på et lille kontor ud mod bagsiden af bygningen sammen med *Erik Werner Pedersen*, der havde henvendt sig for at søge ind som tolk eller helst "*Vertrauensmann*", meddeler, ved de tyske myndigheder. Det var ikke noget nyt, at folk søgte ind fra gaden for at få ansættelse i den tyske værnemagt eller det tyske sikkerhedspoliti med en god fast løn. Men de fleste blev afvist, enten fordi de ikke havde noget at tilbyde, eller fordi de på anden måde blot virkede tiltrukket af lønnen. Men *Erik Werner Pedersen* havde noget at tilbyde.

Schierloh gennemgik rapporten. *Erik Werner Pedersen* havde fortalt, at da han som værnepligtig i den danske hær i 1941 lå i *Næstved*, havde han lært en kornet at kende ved navn *Erik Crone*.

"Vi kom dengang kun sammen som kammerater, og efter at være blevet hjemsendt, traf jeg ham nogle gange i København. I januar måned dette år blev jeg arresteret på grund af embedsmisbrug og overført til interneringslejr, hvor jeg traf *Crone*, som jeg i længere tid ikke havde set.

Efter hvad jeg erfarede fra ham selv, var han blevet arresteret for fremstilling af illegale blade.

Jeg var dengang ganske som nu tyskvenligt indstillet, og forinden min arrestation havde jeg i over et år arbejdet på Dagmarhus for det tyske sikkerhedspoliti i København under Dr. Wäsche, hauptsturmführer Gaust og kriminalobersekretär Schiller. Efter min løsladelse i juli dette år var det min hensigt atter at optage de gamle forbindelser med sikkerhedspolitiet i København og på samme måde som tidligere arbejde i tysk tjeneste. Jeg satte mig derfor i forbindelse med en landsmand ved navn Bjørn Bentzen, som for tiden virker som tolk i Shellhuset og bad ham sørge for det fornødne.

Jeg har ikke kunnet træffe Bentzen den senere tid, fordi han tjenstligt er på rejse i udlandet. Jeg anmoder derfor om at blive ansat i sikkerhedspolitiet som V-man eller tolk. Jeg er sportslærer men for tiden uden beskæftigelse. Jeg vil gerne bemærke, at jeg ikke henvender mig her på Shellhuset alene på grund af mit ønske om at finde beskæftigelse, men hovedsagelig fordi jeg gerne vil anmelde en vigtig sag.

I slutningen af september 1944 opholdt jeg mig som gæst i Paladshotellets Renæssancebar, Rådhuspladsen, og traf her for første gang efter min løsladelse fra interneringslejren den førnævnte Erik Crone. Crone hilste på mig og førte vores samtale ind på politik, hvorunder han erklærede, at Tyskland allerede havde tabt krigen, og at det var omsonst for mig at vedblive med mit tyskvenlige sindelag.

Crone kendte min tidligere beskæftigelse i Dagmarhus og også min politiske indstilling. Han forsøgte nu at omvende mig og bad mig til sidst slutte mig til ham. Han selv var, sagde han, engelskvenlig og virkede aktivt som agent for England. Han stod i umiddelbar forbindelse med en engelsk officer, som var sprunget ned med faldskærm over Danmark, og gennem denne officer arbejdede han for den hemmelige engelske tjeneste. Den dag afslog jeg Crones opfordring til mig om at arbejde for England, selvom han truede mig med, at hans agenter udmærket kendte mig og ikke ville afholde sig fra at likvidere mig.

Til sidst indvilligede jeg i at træffe ham den følgende dag, så jeg grundigt kunne overveje sagen. Aftalen blev holdt, og vi fortsatte vor samtale fra den foregående dag. Crone erklærede nu, at han skulle bruge mig, fordi jeg var kendt i tyske kredse fra min tidligere virksomhed og kunne give ham værdifulde oplysninger. Det kom ikke an på penge. For gode oplysninger ville

man fra engelsk side betale ethvert beløb. Crone lod mig forstå, at der inden for alle tyske tjenestesteder arbejdede agenter for ham; det var blot ikke lykkedes for ham at få ansat folk i Rüstungsstab Dänemark i Vesterport.

Jeg var stadig ikke villig til at efterkomme Crones opfordring.

I tidens løb har jeg mødt Crone en halv snes gange. Jeg har ofte tænkt over sagen og har nu besluttet tilsyneladende at ville arbejde for Crone. Jeg var i forvejen klar over, at jeg måtte sætte mig i forbindelse med det tyske sikkerhedspoliti og holde dette underrettet om Crones hensigter. Jeg er ikke begyndt at virke endnu og har ikke meddelt Crone oplysninger af nogen art. For at vække hans tro på, at jeg vil arbejde for ham, har jeg i disse dage meddelt ham, at jeg sandsynligvis fra 1. november 1944 får ansættelse i Rüstungsstab Dänemark i Vesterport. Crone var henrykt over denne meddelelse, som han antog for sand, og gav mig følgende ordre:

1. Indhentning af oplysninger om hemmelige tyske våben og disses enkelte dele.
2. Oplysninger om fabrikernes antal og størrelse såvel som våbenfabrikkerne og deres personel.
3. Fremskaffelse af kortskitser og oplysninger om V1 [rakett]baser o.lign.
4. Indsamling af alle oplysninger af interesse, som personer hos tyskerne sidder inde med.

Crone lovede mig til gengæld for mit arbejde personlig sikkerhed og godtgørelse af mine eventuelle udgifter.

Jeg vil gerne bemærke, at Crone ved en lejlighed meddelte mig, at der også i Shellhuset var folk, som arbejdede for ham. Crone er ca. 30 år og kalder sig også 'Husum'.

Jeg aflægger denne beretning og beder om instruktion med hensyn til, hvorledes jeg fremover forholder mig overfor Crone, så han ikke skal få mistanke om, at jeg står i forbindelse med Shellhuset. Endvidere anmoder jeg om, at der tages hensyn til mine ønsker. Efter min mening ville det være bedst, at jeg lader den angivne beskæftigelse i Vesterport falde og i stedet for begynder den ønskede tjeneste i Shellhuset. For at Crone fortsat skal blive i troen på, at jeg arbejder i hans interesse, anmoder jeg endvidere om, at der omgående udstedes et af sikkerhedspolitiets legitimationskort til mig.

Jeg forsikrer, at jeg i overensstemmelse med mine ideale tyskvenlige indstilling udelukkende vil arbejde for tyske interesser, og jeg tror, at jeg ville kunne overbringe mange meddelelser fra Crone, som vil være af interesse for Tyskland.”

Kriminalsekretär Shierloh tilføjede en påtegning til sin foresatte SS-Hauptsturmführer og Kriminalrat Erich Bunke:

“Selvom anmeldernes opgivelser må behandles med stor forsigtighed, synes det rimeligt at antage, at han taler sandt. I det hele taget gør han et troværdigt indtryk og har fået besked på i fortrolighed:

1. at holde forbindelsen med Crone opretholdt,
2. at søge konstatere, hvem den engelske officer er,
3. at finde ud af navnene på Crones medarbejdere i Shellhuset eller inden for andre tyske tjenestesteder.

Med hensyn til udlevering af identitetspapirer blev det meddelt ham, at der måtte foreligge en afgørelse herom fra chefen.

Som det allerede fremgår af kartoteket, drejer det sig om: Erik Crone, født den 29.5.1919 i Aarhus, boende i København, Torvegade 21, pensionatet. Han blev arresteret 8.2.1944 af grænsepolitiet i Rungsted på grund af fremstilling af illegale flyveskrifter og videregivet til Abt. IV D. Han blev løsladt 28.5. Hidtidige akter: IV B 432/44.”

Erik Werner og Erik Crone

Senere samme aften mødtes Erik Werner og Erik Crone igen, denne gang på restauranten i Hotel Terminus på Vesterbrogade 5. På deres forrige møde havde Erik Werner fortalt, at han var uden arbejde. Crone havde derfor anbefalet Erik, som han jo vidste var tyskvenlig, at søge ind ved de tyske myndigheder, f.eks. Rüstungsstab Dänemark ved Vesterport. Så kunne han, Erik Werner, spionere og skaffe oplysninger til Crone. De havde talt frem og tilbage om dette og kom ind på, at Tyskland efter den nuværende situation at dømmе allerede havde tabt krigen. Crone opfattede, at Erik Werner stadig var tyskvenlig. Crone havde forsøgt at vinde Erik til at arbejde for sig og arbejde illegalt mod tyskerne. Crone havde fortalt, at han arbejdede direkte for englænderne og Frihedsrådet og fik sine ordrer derfra. Crone

indrømmede senere, at dette ikke var sandt. Det var noget, havde fundet på for at gøre indtryk på Erik og få Crone til "at fremstå som en stor mand".

Erik havde i første omgang afslået at arbejde illegalt for Crone. Men han ville dog overveje sagen. Nogle dage senere havde Erik sendt et brev til Crone, hvor Erik skrev, at han havde fået et job hos tyskerne i Vesterport, men at han endnu ikke var tiltrådt. På et tidligere møde havde Erik fortalt Crone om et særligt raketvåben, som han havde hørt om. Dette våben, som var opfundet af en dansker, en fabrikant Hansen, var udelukkende beregnet til at bekæmpe fjendtlige flyvere. Crone var interesseret i dette våben og bad derfor Erik skaffe flere oplysninger om våbnets konstruktion og enkeltdele. Crone bad i det hele taget Erik om at rapportere alt, hvad Crone kunne bruge i sit illegale arbejde. Crone opfattede, at Erik erklærede sig villig til dette. Erik fortalte ikke, at han ikke havde fået ansættelse i Rüstungsstab. Han indrømmede senere, at dette mest var for at gøre indtryk på Crone og få Erik til "at fremstå som en stor mand".

På denne måde lignede de to hinanden – på hver sin side. Og det vidste de begge. To glade amatører, der søgte spænding og penge og gerne ville virke som "store mænd" overfor den anden. På dette tidspunkt var der ingen af dem, der indså, at konsekvenserne af deres handlinger ville blive fatale – for dem begge.

Denne aften på Hotel Terminus fortalte Erik Werner, at han ikke længere var på Vesterport. Han fortalte ikke, at han aldrig havde været ansat der. Til gengæld kunne han fortælle, at han tidligere i dag havde talt med Shellhuset og sandsynligvis ville få ansættelse der. Og det var jo sandt nok.

Crone blev meget glad for denne meddelelse.

Crone fortalte nu om en plan, han havde udtænkt. Han havde bestemt sig for at befri Mogens Fog. Fog var med i Frihedsrådet men var blevet arresteret nogle dage forinden.

Planen gik ud på at bestikke det tyske bevogtningsmandskab. Mogens Fog skulle have en schuttpolizeiuniform smuglet ind i fængslet. Uniformen skulle så udleveres til Fog af de folk, der arbejdede for Crone i Shellhuset. De tyskere, der skulle deltage i aktionen, skulle bagefter smugles i sikkerhed i Sverige.

Crone ville gerne have, at Erik skaffede en løsladelsesordre lydende på Mogens Fogs navn.

Crone ville også gerne have, hvis Erik kunne skaffe en liste med navne på de fanger, der sad i Shellhusets fængsel. Listen skulle gives videre til en oversygeplejerske Signe Mogensen, som vil stille navnene til rådighed for den illegale presse.

De svenske maskinpistoler og den skæve våbenfordeling

Ved en anden lejlighed havde Crone fortalt Erik, at Studenternes Efterretningstjenestes Transportenhed, SE Transport, var ved at transportere 3.000 svenske Husquarna maskinpistoler til Danmark. Crone havde hørt, at tyskerne var indforstået med transporterne og lod det ske, fordi de forberedte de sig på, at det var Sovjetunionen, der ville komme først og befri Danmark. Tyskerne var i al hemmelighed begyndt at oprette såkaldte ventegrupper, der kunne bekæmpe kommunisterne, når de engang besatte Danmark.

Det samme gjorde den danske hær. Det var hærens folk, der stod for modtagelsen og fordelingen af alle de mange våben. Problemet var bare, at hæren vil gemme våbnene til senere, mens den civile del af modstandsbevægelsen gerne vil have våbnene nu, så de kunne kæmpe videre mod tyskerne.

Crone mente, at hæren snød modstandsbevægelsen for våben, da modstandsgrupperne ikke havde modtaget våben i flere måneder. Crone og hans ven og officerskollega i SE Transport, løjtnant Knud Skou, valgte at tage sagen i egen hånd.

Det viste sig at blive skæbnesvangert. En dag mødte Crone og Skou op, da våbnene skulle bæres i land i Svanemøllehavnen. Det var hærens folk, der stod for transporten til depoterne. Crone og Skou snupede nogle kasser og sagde til den lokale leder på stedet, Møller, at de efter ordre fra højeste sted skulle bringe disse kasser hen på et andet lager. Det forstod Møller intet af, og der opstod en længere diskussion. De kunne dog alle godt blive enige om, at det var ret dumt at stå der på kajen med kassevis af illegale maskinpistoler og diskutere, hvordan de fik dem bjærget i skjul. Crone og Skou kørte derfor derfra på to stjålne budcykler lastet med tunge kasser, mens den lokale leder stod og måbede.

På vej ned ad Kalkbrænderivej knækkede Knuds cykel under den tunge last. Heldigvis kendte Knud en ambulancechauffør, som før havde hjulpet dem.

Fra en nærliggende telefonboks fik han fat i ambulancechaufføren på et hemmeligt nummer på Bispebjerg Hospital, og bare 15 minutter senere var kasserne læsset på ambulancen. For ikke at vække for meget opsigt, kørte de derfra med fuld udrykning.

Men nu var Crone blevet bange for, at hærens såkaldte 'Lille Generalstab' var ved at svine Crones gode, tapre ven, løjtnant Knud Skou så meget til, at han risikerede at blive likvideret. Der cirkulerede nogle rygter om, at Skou havde stukket en sabotør på Finsensvej. Men det blev dementeret. Dernæst skulle Knud have været på "førerskole" i Tyskland i 1941, men det blev modbevist af hans soldaterpapirer. Nu blev han så beskyldt for at stjæle våben med salg for øje. Og så skulle Skou være venner med kendte nazister. Han lagde ikke skjul på, at en af hans venner og officerskollega var en tidligere Finlandsfrivillig, og at han kendte Minna von Eggers. Men begge disse personer sværgede på, at Skou aldrig havde angivet nogen. Crone var derfor sammen med en anden i SE Transport, Peter Wessel Fyhn, gået i gang med at skrive en rapport til modstandsbevægelsens ledelse for at gendrive alle påstandene og rygterne, for at undgå det uundgåelige.

Erik havde ved denne lejlighed gjort Crone opmærksom på, at han, Erik, havde hørt på Shellhuset, at tyskerne i den såkaldte "Feldkasse København", som havde til huse i Hotel Cosmopolite, lå inde med meget store pengebeløb, som kun blev bevogtet af en enkelt soldat. Erik havde hørt en million kroner nævnt. Crone blev også glad for denne oplysning, som han straks ville drøfte med Knud Skou, Peter Wessel Fyhn og Erik Westenholz Kiær.

Nogle dage senere mødtes Erik Werner og Erik Crone igen. Denne gang bad Crone Erik om at overbringe en hilsen til en højtstående tysker i Shellhuset ved navn Eitel. Erik skulle hilse fra en student Kay Mortensen.

Baggrunden skulle være, at Mortensen havde været arresteret for at uddele illegale skrifter men skulle være blevet løsladt for at sætte bemeldte Eitel i forbindelse med Frihedsrådet. Crone havde brug for Eitels hjælp til at befri Fog og ville med meddelelsen sende en 'føler' til Eitel.

Lørdag den 25. november 1944 kl. 16:30, Bispebjerg Hospital

Erik Crone såret

Erik var mødt op som aftalt kl. 12 på Café Buris på Nørre Voldgade og ventede på Erik Crone. Da der var gået en halv time over det aftalte tidspunkt, dukkede en anden person op og gik hen til Erik. Det var Crones ven, Jan Jansson, som Erik genkendte fra Horserød. Jansson havde en besked fra Crone. For to dage siden var han blevet forsøgt likvideret ved Skovriderkroen i Charlottenlund sammen med løjtnant Skou, der var blevet dræbt. Crone var blevet såret i armen, men det lykkedes ham at flygte. Han lå nu på Bispebjerg Hospital under dæksnavnet civilingeniør Christensen. Han havde instruktioner til Erik, som derfor skulle opsøge ham.

Erik blev noget chokeret over denne meddelelse. Han tog til Bispebjerg Hospital og kom efter en del spørgsmål om hans forhold til ingeniør Christensen ind på stuen, hvor Crone lå.

Crone havde den ene arm indbundet og var meget påvirket af, at det var hærens egne folk, der beordrede dem skudt.

Crone havde en opgave, som han gerne ville have Erik til at udføre. Erik skulle overbringe en besked til en person ved navn Robert Jensen på Grand Hotel i Odense. Robert Jensen skulle være 175 til 180 centimeter høj. Erik skulle opsøge denne mand og give ham besked om, at Crone var blevet såret og derfor nu lå på hospitalet.

Crone fortalte også, at han havde fundet en ny makker, der kunne hjælpe med våbentransporterne i stedet for Skou. Makkeren hed Jørgen Lorenzen og havde været fængslet af tyskerne. Hvad Crone ikke vidste, var, at Lorenzen havde skiftet side og nu indgik i Hipokorpset i en gruppe sammen med bl.a. Lorenzens kæreste, Anna Lund, og en anden Hipomand, Erik Helge Kemner. Gruppen kom meget snart til at indgå i en af Hipokorpsets allerværste grupper, Lorenzenbanden, der foretog mange anholdelser, hård tortur og drab.

Crone havde også givet Erik ordre om at smugle en kodet besked ind til en arresteret dansker i Shellhusets fængsel, kontreadmiral Carl Hammerich. Teksten på sedlen skulle lyde:

“Værelse på hotel? Ønsker du besked til T. og A.? Send nødvendig besked denne vej. Erik.”

Erik forstod ikke, hvad det skulle bruges til men lovede at gøre som Crone beordrede.

Ved samme lejlighed overrakte Erik den navneliste over indsatte i Shellhusets fængsel, som Crone havde bedt om. Crone var meget tilfreds og ville give listen til oversygeplejersken, så den kunne bringes i den illegale presse.

Få dage senere blev Erik Crone udskrevet fra Bispebjerg og gik under jorden, mest for at undgå at blive likvideret af sine egne.

Søndag den 12. december 1944 kl. 11:00, Shellhuset

Erik indfandt sig igen i Shellhuset for at aflægge rapport til Schierloh. Erik var i mellemtiden blevet godkendt som Vertrauungsmann og udstyret med dæksnavnet “Gottfried” og et honorar på 500 kroner. Schierloh var ikke på kontoret, så det var Kriminalassistent Bartheidel, der modtog Erik.

Erik videregav Crones beskeder om at overbringe Eitel en hilsen fra studenten Kay Mortensen og Crones ordre om at smugle en seddel ind til søofficeren Hammerich.

Bartheidel modtog beskederne, noterede dem og ville give dem videre til Schierloh, når han var tilbage fra Berlin.

Nogle dage senere var Erik hos Schierloh, hvor Erik fortalte om sit møde med den engelske officer i Odense, som Crone havde beordret. Schierloh var meget interesseret og spurgte Erik om signalement og borede i, hvad samtalen handlede om. Erik havde dog intet at supplere med, hvilket må have undret Schierloh.

Erik fortalte også, at befrielsesforsøget af Mogens Fog var fremrykket. Han vidste dog endnu ikke, hvornår det så skulle finde sted.

Senere på dagen konstaterede Schierloh, at der ikke var registreret en student Kay Mortensen i Gestapos kartotek over anholdte. Og der var heller ingen højtstående ansatte ved navn Eitel i hverken Gestapo eller Rüstungsstab.

Den kodede seddel var blevet smuglet ind til Hammerich med den angivne tekst. Vagten rapporterede tilbage, at Hammerich simulerede dum og udtalte, at han ikke kendte nogen ved navn Erik.

Senest på dette tidspunkt må Schierloh have fået den ubehagelige tanke, at han måske ikke helt kunne stole på Erik Werner Pedersens oplysninger.

Hvad Schierloh heldigvis endnu ikke vidste, og det var nok meget godt for Erik, var, at han, Schierloh, nogle uger senere, i januar 1945, ville få at vide, at Eriks oplysninger om mødet i Odense med den engelske faldskærmsofficer med dæksnavnet Robert Jensen var pure opspind. Det var noget, som Erik havde fundet på, for at gøre sig interessant, måtte han senere indrømme.

Søndag den 17. december 1944 kl. 19:00, en café i København

Erik mødte op som aftalt denne mørke decemberaften på det aftalte sted. Omkring bordet sad Erik Crone, Jan Jansson og to andre personer. Crone præsenterede dem som Peter Helmer Pedersen, som havde været tolk i Horserød- og Frøslevlejren, og Signe Højlund Mogensen, som var oversygeplejerske ved Bispebjerg Hospital. Erik huskede, at han havde set sygeplejersken i Horserød. Tolken kunne han ikke huske.

Crone gennemgik planen for at befri Mogens Fog. Han havde endnu ikke hørt fra Eitel men mente, at der var andre tyskere, som kunne vindes for sagen. Crone hævdede, at han handlede for Frihedsrådet, og at der var en meget stor dusør, hvis det lykkedes at befri Mogens Fog. Planen havde oprindeligt været at smugle en tysk uniform ind i Vestre Fængsel. Uniformen kunne muligvis have været skaffet via en vagtmester ved navn Lippert, som Crone angiveligt kendte fra Horserød. Men den plan gik ikke alligevel. Erik havde nemlig oplyst til Crone, at Mogens Fog ikke længere var i Vestre Fængsel men var overført til fængslet i Shellhuset. Crone havde heller ikke fået noget svar fra Eitel, som skulle have hjulpet. Planen måtte ændres.

Crone havde derfor i stedet bedt Erik om at fremskaffe et papir, der gjorde en befrielse fra Shellhuset mulig. Erik havde derfor medbragt en tysk udleveringsordre, Entlassungsbefehl, udfyldt med Mogens Fogs oplysninger.

Crone erklærede, at befrielsesforsøget ville blive gennemført den 20. december om eftermiddagen. De aftalte at mødes samme i morgen for at aftale det sidste. Erik kunne ikke deltage, da han skulle på en tjenesterejse.

Peter Helmer Petersen var ikke tilfreds med den Entlassungsbefehl, som Erik havde sørget for, da han, Helmer Petersen, mente, at man ved kontrollen i Shellhuset ville opdage, at den var falsk.

Dagen efter meddelte Erik, som nu havde fået tildelt dæknavnet "Gottfried", til Gestapo, at befrielsesforsøget var fremskyndet, og at det skulle ske den 22. december mellem kl. 15 og 17.

Natten til fredag den 22. december 1944 kl. ca. 02:15, Shellhuset, Gestapo afd. IV 2.a

Afhøring Erik Crone

Crone sad ved et bord. Foran ham lå en arrestationsrapport, hvor det fremgik, at ugift disponent Erik Crone, født 29.5.1919 i Aarhus, boende i København, Strandboulevard 23, var blevet arresteret kl. 16:45 mistænkt for at være medlem af en mordorganisation. Allerede inden han blev overført til Shellhuset, havde han tilstået, at han havde været delagtig i mordet den 19. august 1944 kl. 16:20 på ægteparret Karlo og Frederikke Schmidt i deres frisørsalon på Aarhusgade 95.

Som medskyldige opgav Crone Sven Aage Geisler, Ingolf Asbjørn Lyhne og Mogens Hansen, der alle var i Sverige, og Jan Jansson, som var blevet arresteret kort efter midnat.

København, den 22. 10. 1944

Festnahmebericht.

Am 22. 10. 1944 wurde ier den. Staatsangehörige, Kontorist, Erik C r o n e, geb. 20. 5. 1913 in Aarhus, wohnh: Kopenhagen, Strandboulevarden 23, von der Hipo, wegen Kori - verdachts festgenommen.

Crone, der dem Shellhaus zugefahret wurde, gab in der vorläufigen Vernehmung zu, dass er sich an dem Kori gegen das Ehepaar S m i d t, wohnh: Kopenhagen, Aserhusgade, betheilt, hat. Als Mittäter gab er folgende Personen an:

G e i s s l e r, Svend (angeblich in Schäften)

L y h n e, Ingolf " " "

H a n s e n, Mogens " " "

H e l g e " " "

und Jan J a n s e n

welcher festgenommen werden konnte.

Aufnahmebefehl u. Durchsuchungsprotokoll liegen an.

Crone wird zur Sache noch eingehend vernommen werden.

T. Müller
Krim.-AA.

Anholdelsesrapport Erik Crone (Frihedsmuseet)

Fængslingsordre og visiteringsrapport blev udfærdiget, hvorefter Crone blev overført fra Politigården til Shellhuset til Gestapos Abteilung IV 2. a, som tog sig af Sabotagesager.

Aftenen før mødtes han med Jørgen Lorenzen og Anna Lund på Café Intime på Allégade. En af Lorensens kollegaer, Erik Helge Kemner, sad ved et af de andre borde og kunne høre, hvad samtalen handlede om. Lorenzen havde sagt, at han kunne hjælpe Crone til Sverige. Det skulle ske på den måde, at Crone skulle mødes med Anna Lund på Stormbroen dagen efter mødet på Café Intime, altså den 21. december kl. 16:30. Crone mødtes som aftalt med Anna Lund men blev straks anholdt af fire HIPO-folk. Han blev først ført til Politigårdens fængsel og blev derefter overført til Shellhuset.

Efter ankomsten til Shellhuset blev han sat på en stol i et lille lokale med et bord og en kontorlampe og stole til tre andre personer. En civilklædt herre præsenterede sig som Sachbearbeiter Thomer. Anton "Toni" Thomer var af sin chef instrueret i at afhøre Crone. Forhøret skulle ikke være "skærpet", som indebar slag med knippel, så han lagde i stedet ud med blot at forholde Crone anklagepunkterne.

På forespørgsel erklærede Crone:

"Jeg tilstår, at jeg har arbejdet illegalt. I slutningen af august 1944 traf jeg en Vagn Riis-Hansen. Jeg havde lært ham at kende i Horserødlejren. For fremstilling af illegale skrifter var jeg anbragt i Horserød fra 9.2.44 til 28.5.44. Riis-Hansen spurgte mig, om jeg ville påtage mig illegalt arbejde, og da jeg opfattede illegalt arbejde som en sport, sagde jeg ja. Desuden tjente jeg godt ved det. Da jeg traf Riis Hansen, havde han allerede 4 mand, således at man kunne tale om en gruppe. Vi skulle udføre alt forskelligt illegalt arbejde.

Riis Hansen blev finansieret af forskellige personer. En prokurist ved navn frk. Jacobsen fra firmaet Bulldog gav ham også penge. Pengene blev af frk. Jacobsen udbetalt efter firmaets indehaver direktør Bryde Nielsens anvisning. Bryde Nielsen stod ofte omtalt i illegale blade som nazist, og for at få disse forhold ændret, blev pengene udbetalt. Så vidt jeg ved, drejer det sig om 6-8.000 kroner. Frk. Jacobsen bor Prags Boulevard 2. Riis Hansen flygtede til Sverige i begyndelsen af oktober, fordi han havde anvendt illegale beløb til egen fordel. Han har også fået beløb af en speditør Hansen, Tordenskjoldsgade 23, privat Steen Blichersvej 13.

Jeg var til stede ved mordet på frisør Schmidt og hans kone. Selve mordet blev udført af Sven Geisler. Til stede var Geisler, Ingolf Lyhne, Mogens Hansen, Jan Jansson og mig.

Jan Jansson bor legalt hos sine forældre, Dalgas Boulevard 76.

Det er muligt, at Lyhne og Geisler bor hos Lyhnes veninde, frk. Gutte Lyngberg Jensen, Frederiksborgvej 66. Mogens Hansen er i Sverige.

Jeg ved bestemt, at Lyhne og jeg antager også, at Geisler udførte mordforsøget mod den hos sikkerhedspolitiet ansatte Rudolf Petersen. Lyhne har flere gange været Dagmarhus og har her set Petersen.

For cirka 14 dage siden blev der skudt en person på Sankt Knuds Vej. Gerningsmanden var også i dette tilfælde Lyhne. Geisler havde også været med.

I den senere tid har Lyhne haft mange penge, og jeg antager at han har forøvet flere pengerøverier.”

Thomer lyttede til Crones tilståelse og beretning om sine medsammensvorne.

Crone fortsatte: “Endvidere kommer jeg sammen med en vis Erik Werner Pedersen fra det tyske sikkerhedspoliti. Vi har tit siddet sammen og har fået en drink. Pedersen har fortalt, at han er chauffør for sikkerhedspolitiet, og at han ofte var på nogle lange ture. Han er temmelig lille, 165-166 centimeter høj, spinkel bygget, lyst hår, blå øjne, og han stammer, når han bliver ivrig.

Pedersen har fortalt mig, hvad det var for mennesker, der arbejdede i Shellhuset, og at der blev drukket meget, og han har opgivet mig navne på nogle arresterede. Jeg tilstår, at jeg har modtaget en liste af Pedersen over de fanger, der sad i Shellhuset. Herfor fik Pedersen 25 kroner af mig. Pedersens forældre bor på Firkløvervej 13. Han har sagt mig, at han boede hos forældrene. Han har også fortalt mig, at han først havde en stilling i Rüstungsstab. Efter angrebet på Aarhus blev mange fra København sendt til Aarhus, og derfor skulle han køre for Shellhuset.

Pedersens forlovede hedder så vidt jeg ved Else Aarslev. Han har også fortalt, at han snart skulle til Berlin.”

På dette tidspunkt blev Jan Jansson, der kort forinden, kl. 1 natten til den 22. december, ført ind i lokalet. Jansson blev spurgt og svarede.

"Jeg kender Erik Werner Pedersen, og jeg har set hans legitimationskort til sikkerhedspolitiet. Der stod ganske vist 'tolk' på legitimationskortet. Erik Werner Pedersen har kørt som chauffør for lektor Wäsche. Pedersens forældre bor Firkløvervej 13. Pedersen har også et telefonnummer, Søborg 1246, det er til en skolelærer Allerslev, Dalen 17. Allerslev er en fætter til Pedersen."

Thomer konkludere, at Pedersens kæreste derfor nok måtte hedde Allerslev og ikke Aarslev.

Jansson blev ført ud igen og afhøringen af Crone blev genoptaget.

"Jeg må også tilstå, at jeg har en pistol," fortsatte Crone. "Den ligger hjemme hos Jansson. Jeg har også haft at gøre med en befragter, løjtnant Knud Skou, La Cours Vej 4, som blev skudt. Denne havde med illegale transport at gøre, og jeg forsøgte at komme i forbindelse med ham, fordi jeg kendte ham. En vis Egon Møller, telefon Tria 2024, var forbindelsesled til danske officerer. Disse officerer havde tre skibe til rådighed. Møller fortalte, at Skou var stikker, og det er grunden til, at han blev likvideret. Ved denne lejlighed blev jeg også såret. Jeg blev ramt i højre skulder og er af den mening, at også jeg skulle have været likvideret. Jeg blev behandlet af læge Toussien, som nu sidder i Vestre Fængsel.

For tiden arbejder jeg meget for oversygeplejerske Signe Højlund Mogensen, Bispebjerg Hospital. Hun var også i Horserød. Jeg har blandt andet hjulpet med fordeling af pakker og penge til illegale familier. Jeg fik 800 kroner om måneden for dette arbejde.

Jeg kom også sammen med en kvinde ved navn fru Ellen Clausen. Hun har dæknavn Thora og var også i Horserød. Jeg skulle have truffet hende i aften i restaurant 'Raadhuscaféen' i Løngangstræde 21. Som følge af min arrestation kan jeg ikke komme, men jeg tror, at fru Clausen kan træffes der i morgen aften igen. Hun er cirka 170 centimeter høj, blondt bølget hår, blå øjne, slank, cirka 25 år. Hun er sædvanligvis iført en gråmeleret frakke og sort hat. Hun ser godt ud.

Jeg skulle skaffe hende generalstabskort. Dette har jeg kunnet ordne gennem en af mine venner, journalist Chantelou fra Berlingske Tidende. Hans far er direktør i Geodætisk Institut.

Jeg kan tilføje, at jeg har udført forskellige ordrer for Ellen Clausen. Det har hver gang drejet sig om tegninger over forskellige fabrikker osv. Næsten hver dag ved 10-tiden mødtes jeg med 'maleren' på hjørnet af Tagensvej og Jagtvej. Ham har jeg lært at kende gennem sygeplejersken Mogensen. Han er i stand til at skaffe forskellige tegninger. For øjeblikket har han fået besked på at skaffe tegninger over en fabrik på Grundtvigsvej. Denne fabrik arbejder med hemmelige ting, og jeg tror, at den skal sprænges i luften. 'Maleren' er 24-26 år, kraftigt bygget, cirka 178 centimeter høj, blondt, kraftigt bølget hår, uren ansigtshud, altid iført gråbrun imprægneret frakke, grå eller brun hat og for det meste 'plusfours'".

Crone omtalte endnu en lille håndfuld personer, som han kendte. Han sluttede dette indledende forhør med at nævne, at han gennem Ellen Clausen også kendte en Erik Westenholtz Kiær fra Studenternes Efterretningstjeneste, der havde været i Horserød, men som nu var i Sverige, og en person ved navn "Stille-A". Hvorfor han havde dette dæknavn, vidste Crone ikke.

Klokken var efterhånden blevet kvart i 5 om natten. Afhøringen blev afsluttet. Thomer skulle undersøge de mange oplysninger. Herefter ville Crone blive indkaldt til nyt forhør. Næste morgen blev Crone overført til Vestre Fængsel, hvor han mødte Jansson. De talte om deres arrestation. Begge havde lagt mærke til Hipomand Helge Kemner, som havde et karakteristisk rundt hageskæg. Crone og Jansson var enige om, at Kemner optrådte meget provokerende.

Dagen efter modtog Erik Werner Pedersens fætter Knud Alleslev i Søborg en telefonopringning fra en ukendt person med en besked til Erik: Crone var blevet arresteret. Personen sagde, at Erik i den første uge af januar skulle lægge et brev i Restaurant Petersborg i Bredgade med forslag til et tidspunkt, hvor det kunne passe ham at mødes.

Erik foreslog mødedato 5. januar.

Kæreste med Ellen

I perioden mellem julen og nytåret indtraf den største og mest positive ændring i Eriks liv. Det gjorde ham til en glad og stolt mand. Faktisk kunne

han ikke huske noget tidspunkt i livet, hvor han havde haft det bedre. Han havde mødt sin gamle klassekammerat Mogens' søster Ellen igen for nogle måneder siden. Han kunne godt lide Ellen, og det var lykkedes ham at overvinde sin generthed og invitere hende på danserestaurant.

Ellen Strand Jørgensen var 24 år og kom fra Krogsbølle på Fyn. Hun var kommet til København som husassistent hos sin onkel på Ålekistevej. Her havde hun gennem sin fætter Mogens mødt Erik. Hun og Erik havde mødtes af og til hos fælles venner. Ellen kunne godt lide Erik, som hun syntes var sød og pæn men også frygtelig usikker.

Erik havde været interesseret i Ellen fra starten, men han anede ikke, hvordan man gjorde. Det var først for nogle måneder siden, da de havde været på besøg hos en fælles veninde, Hertha Jensen, at han havde turde spørge, om hun ville med ud at danse.

Hun boede nu på Sommervej 12 i Charlottenlund, hvor hun var husassistent.

Ellen Strand Jørgensen ca. 1944 (Jensen Family site, Myheritage)

De havde mødtes igen flere gange. Og mellem jul og nytår havde han haft inviteret op på sit værelse på pensionatet på Edisonsvej, som han ind imellem lånte af sin søster Gerda. Og den nat havde Erik og Ellen elsket for første gang. Nu var han blevet rigtig kæreste med Ellen. Og han var forelsket.

Onsdag den 3. januar 1945, Vestre Fængsels tyske afdeling, Vigerslev Allé

Afhøring af Crone

Sachbearbeiter Thomer fra Gestapos afdeling IV 2.a havde foretaget nogle undersøgelser af de mange oplysninger, som Crone var fremkommet med på anholdelsesforhøret. Thomer havde nogle uddybende spørgsmål, som han gerne vil tale med Crone om.

Thomer startede med at bede Crone redegøre for drabet på ægteparret Schmidt i Aarhusgade 95. Crone fortalte:

“Jeg fik af min gruppeleder Riis Hansen besked på, at jeg skulle indfinde mig i kaffebaren ‘Gamma’ på Gefion Plads på Østerbro den samme dag, som mordet skete. Jeg ville der også træffe de andre gruppemedlemmer: Lyhne, Geisler, Jansson og Hansen. Vi 5 mødtes så.

I kaffebaren meddelte Lyhne os så,” fortsatte Crone “at vi sammen skulle skyde barbermester Schmidt i Aarhusgade. I 2 biler, som Riis Hansen i forvejen havde bestilt, kørte vi til Aarhusgade. Mens den ene taxa holdt overfor forretningen, parkerede den anden taxa på hjørnet af Strandboulevarden. Lyhne var den første, som gik ind i forretningen. Han traf fru Schmidt i døren, som jeg forstod, han kendte. Han beordrede hende ind i forretningen og hun adlød. Ved tegn gav Lyhne os til også at komme ind, og vi holdt nu ægteparret Schmidt og 3 kunder i skak med vores pistoler. Medens Hansen og jeg holdt alle 5 i skak, søgte Lyhne og Geisler efter våben og legitimationskort. Så vidt jeg ved, fandt Lyhne flere legitimationskort til Kastrup Flyveplads og Marinehavnen ved Langelinie.

Da de to kom tilbage, fik jeg af Lyhne besked om at begive mig ud til taxavognen, for at chaufføren ikke skulle køre, før aktionen var fuldført. Jeg

tror ikke, at de 2 chauffører var informeret af Riis Hansen om, at ægteparret skulle skydes.

Cirka 2 minutter efter jeg havde forladt forretningen, hørte jeg flere skud, og kort efter kom Lyhne, Geisler og Hansen ud af forretningen. Geisler og Hansen steg ind i min vogn, mens Lyhne steg ind i den vogn, hvor Jansson ventede.

Vi kørte da med vores vogn til Rantzausgade, hvor vi alle 3 steg ud og gik hver til sit.

Lyhne, Geisler, Hansen og jeg mødtes en halv times tid senere i Riis Hansens kjoleforretning i Gothersgade 2, hvor vi aflagde rapport til vores gruppeleder. Riis Hansen var tilfreds med vort arbejde, men han var ikke helt indforstået med, at fru Schmidt også var blevet skudt.

Under aflæggelsen af rapporten hørte jeg, at Geisler havde skudt ægteparret alene. De legitimationskort, som Geisler havde taget fra Schmidts lejlighed, overgav Geisler til Riis Hansen. Under vort møde meddelte Riis Hansen, at han havde en til, som skulle skydes. Det drejede sig om en Petersen, som skulle være stikker og i foråret 44 havde skudt en inspektør Petersen, Restaurant Scandia i København. Lyhne meldte sig derpå frivillig og sagde: Det er en mægtig opgave til mig alene. Lyhne fortalte senere, at han og Geisler havde siddet flere dage i Scandia og ventet på stikkeren og også truffet ham en dag. Lyhne eller Geisler har da derefter også skudt denne Petersen omkring midten af november.”

Ligsynsattesterne for Karlo Schmidt og hans hustru viste, hvad der var sket i forretningen.

“Karlo Schmidt, født 18.2.1891 i København. Aarhusgade 95, København. Død 19.8.1944 kl. 17:30. Drab. 2 skudåbninger i kraniet, indskudsåbning i højre side og udskudsåbning i panden med hjernefremfald. Læsion af begge storhjernehalvdele, brud af kraniets kuppeldele og grundflade. Skudsår i højre overarm. Dødsårsagen er skud i kraniet og hjernen.”

“Frederikke Rosina Anna Henriette Schmidt, født 23.10.1889 i Tyskland. Død 19.8.1944 kl. 17:30. Drab. 3 skudlæsioner. En gennem ryggen og ud af højre side af brystkassen med læsion af højre lunge og heraf stor blødning, en

gennem venstre hofte med læsion af venstre lårpulsåre og en gennem højre hånd. Dødsårsagen er forblødning.”

Crone fortsatte: “Lyhne har selv fortalt mig, at han sammen med Geisler i slutningen af november 44 skød direktør Due-Petersen, mens denne kørte i sin bil på Køge Landevej. Endvidere har Lyhne fortalt, at han og Geisler affyrede skud mod den i Shellhuset ansatte Rudolf Pedersen, da de en dag tilfældigt havde set ham på en sporvogn.

Herudover har Lyhne og Geisler skudt en for mig ukendt person på Sankt Knuds Vej. Denne mand skulle være stikker og arbejde for den tyske værnemagt.

Jeg har også hørt, at Lyhne og Geisler har skudt enken efter Robert Sustmann Ment. Jeg er ikke bekendt med, at Lyhne og Geisler har skudt flere. Selv har jeg kun været med til nedskydningen af ægteparret Schmidts Aarhusgade.”

Hvad Crone til gengæld ikke fortalte, var, at han og Jan Jansson selv havde foretaget en likvidering. Måske har Crone undret sig over, at han slet ikke blev spurgt om denne likvidering. For det kunne vel ikke være sådan, at den person, som de havde likvideret, slet ikke havde arbejdet for tyskerne?

Det var i sommeren 44. En 22-årig modstandsmand, dekoratør Anker Frantz Sørensen, var kommet under mistanke for at have angivet to af modstandsbevægelsens illegale Øresundsruter. I midten af august bad SOE faldskærmschefen Flemming Muus Holger Danskes ledelse om at tage ‘Søren Stikker’, som han nu blev kaldt, til fange.

Efter flere forsøg lykkedes det en formiddag på Sankt Annæ Plads for en gruppe fra Holger Danske. Gennem flere dage blev ‘Søren’ afhørt, først i et sommerhus i Hjortekær, siden i en lejlighed på Højsagervej i Valby. Blandt afhørerne var ‘Flammen’ og ‘Citronen’, men da Holger Danske-folkene ikke følte sig overbevist om ‘Sørens’ skyld, nægtede de at gennemføre en likvidering. Flemming Muus blev rasende og insisterede på, at ‘Søren’ skulle likvideres, og gav derfor i stedet opgaven til Riis Hansens gruppe.

Den 26. august 1944 blev Anker Sørensen afhentet af to mænd, mens han stod og vaskede op efter en angiveligt hyggelig middag aftenen før sammen med sine Holger Danske-fangevogtere i lejligheden i Valby.

Det var Erik Crone og Jan Jansson, der hentede ham i lejligheden, og sammen tog de med S-toget til Nørrebro Station og dér skiftet til Slangerupbanen. De stod af på Furesø Trinbræt. På vej ind i Nørreskoven trak Crone og Jansson hver sin pistol og skød 'Søren' i nakken og ryggen. Han blev fundet den 27. august. To drenge, der var på tur, havde fundet liget under nogle bøgestammer 150 meter inde i skoven. Drengene alarmerede politiet gennem skovløberen. Den ankomne læge konstaterede, at afdøde lå i skovbunden på højre side med højre ansigtshalvdel drejet ned i skovbunden. Han havde skudlæsioner gennem hovedet, nakken og ryggen.

Men som nævnt blev Crone aldrig spurgt om dette drab.

"Jeg har også hørt" fortsatte Crone overfor forhørsleder Thomer, "at Lyhne sammen med Geisler først i august måned skød en frugthandler Regner Schmidt, Peter Bangsvej 74. Under denne aktion røvede de flere tusinde kroner. Schmidts hustru blev vist såret i hånden.

Jeg har endvidere deltaget i overfaldet på geværfabrikken i Hannovergade i København sammen med Geisler, Lyhne, Jansson, Mogens Hansen, Helge og en, der hed 'Oluf'. Det var vist i september. Vi truede sabotagevagterne og fratog dem 2 pistoler. Ordren til overfaldet kom fra Riis Hansen. Han havde også i dette tilfælde bestilt 2 taxavogne, som vi benyttede til aktionen. De 2 pistoler gav vi til Riis Hansen."

Crone fortsatte sin beretning, som handlede om, hvordan der blev skaffet finansiering. Det foregik dels som afpresning af personer og virksomheder med tyske sympatier, dels som simple røverier, foretaget af Lyhne og Geisler. Det viste sig, at Geisler, Lyhne og Riis Hansen beholdt langt størstedelen af pengene til sig selv. Det var vist derfor, at modstandsbevægelsens ledelse sendte dem til Sverige.

Crone indrømmede, at han selv havde været arresteret kortvarigt i begyndelsen af september på grund af afpresning. Men han var blevet løsladt under sagen. Der var ikke sket mere, fordi politiet blev opløst.

Crone fortalte også om en glashandler Dahl, der var mellemmand til en person "J.P.", som var faldskærmsagent.

Crone gav herefter signalementer af den engelske faldskærmsagent J.P. og Geisler. Geisler og Lyhne kom på Café Petersborg.

Crone fortalte også om våbenleverancerne og drabet på Knud Skou. Han fortalte om Jørgen Lorenzen, som skulle have haft hjulpet ham med at skaffe våben, men som viste sig i stedet at angive ham til Gestapo. Crone fortalte om Ellen Clausen og oversygeplejersken Signe Højlund Mogensen, som han bl.a. sagde, at han havde et intimt illegalt forhold til.

Senere i januar gik det op for Gestapos afdeling 3a, som var den afdeling hvor Erik Werner som V-mann "Gottfried" rapporterede til Schierloh, at afdeling 2a, hvor Thomer var sagsbehandler, havde arresteret Erik Crone.

Det medførte, at Schierloh bad om at få lov at afhøre Erik Crone for bl.a. at kontrollere, om de oplysninger, som han, Schierloh, havde fået af Erik "Gottfried" Werner Pedersen, var troværdige. Men han ville også gerne vide, om Erik Werner havde givet oplysninger til Crone. Afdeling 2a gav tilladelse til afhøring, så Schierloh den 19. januar kunne afhøre Crone. Men for at Crone ikke skulle fatte mistanke til, hvorfor Schierloh allerede havde en del oplysninger fra Erik, gav Schierloh Crone det indtryk, at Erik Werner Pedersen også var arresteret og havde afgivet forklaring.

Fredag den 19. januar 1945 kl. 11:15, Shellhuset

Kriminalsekretär Schierloh havde nu fået mulighed for at afhøre Erik Crone, som var arresteret af Schierlohs kollegaer i Afdeling 2a. Efter afhøringen skrev han sin rapport:

"Crone er blevet foreholdt de af V-mann 'Gottfried' hidtil afgivne oplysninger. For at kunne foreholde ham disse, er det blevet fortalt ham, at 'Gottfried' umiddelbart efter hans egen arrestation også er blevet arresteret og derefter forhørt.

Ved afhøringen af Crone er det konstateret, at det af 'Gottfried' meddelte bortset fra et enkelt punkt er rigtigt. Crone selv havde ikke været tilfreds med 'Gottfried's arbejde, fordi han ikke var kommet med nogen 'fornuftig' oplysning. Det var kun to navnelister over fanger i Shellhuset, der var beregnet til den illegale presse, der kunne bruges.

Crone har afgivet en troværdig erklæring om, at han ikke havde haft nogen forbindelse til Frihedsrådet eller englænderen. Det havde han ganske vist påstået overfor 'Gottfried' for at få ham til at tro, at han, Crone, var en 'stor mand' og havde indflydelse opefter. Han ville på den måde også forsøge at få 'Gottfried' til at arbejde mere ivrigt.

Om kriminaloberassistent Bier og vagtmester Lippert i Shützpolizei har Crone ligeledes troværdigt erklæret, at disse personer ganske vist skulle vindes for at medvirke ved Mogens Fogs befrielse, men at de i virkeligheden intet havde at gøre med denne sag.

Navnet Eitel var nævnt af en for Crone ukendt person. Denne person havde sagt ham, at Eitel tidligere havde afhørt en Kaj Mortensen, som overfor den ukendte har udtalt sig gunstigt om Eitel og ment, at Crone skulle gøre et forsøg på at få Eitel med til planen. Derpå har Crone bedt 'Gottfried' om at overbringe en hilsen til Eitel fra Kaj Mortensen. Crone ventede på den måde at kunne komme ind på Eitel. Som Crone og 'Gottfried' overensstemmende udtaler, blev hilsenen ikke bragt.

Med hensyn til kriminaloberassistent Bier ligger sagen således, at Crone ikke har fået navnet opgivet af Frihedsrådet, men det er blevet nævnt af 'Gottfried' under en af dennes samtaler med Crone. 'Gottfried', som på grund af sin tidligere virksomhed for BDS kendte forskellige tyske og danske funktionærer i Shellhuset, må ved en eller anden lejlighed have fået at vide, at Mogens Fog-sagen var overtaget af Bier. Da han under en samtale med Crone har nævnt dette, har Crone været af den mening, at Bier også skulle vindes for planen. Crone har ligeledes i overensstemmelse med 'Gottfried' udtalt, at der ikke blev rettet henvendelse til Bier, og at denne hidtil har været uvidende om sagen.

Crone kendte vagtmester Lippert fra Horserødlejren, hvor han sad sidste år. Crone har også truffet Lippert gentagne gange på københavnske restaurationer. Medens Lippert har betragtet disse aftalte møder som kammeratskab, har Crone haft til hensigt at anmode Lippert om en uniform. Dette blev dog ikke til noget. Crone udtalte meget troværdigt, at han engang bad Lippert smugle nogle breve ind til fanger i Vestre Fængsel. Lippert afslog med de ord, at han ikke kunne gøre sådan noget, og at han i øvrigt ikke forrettede tjeneste i Vestre Fængsel.

Crone udtalte, at han havde bildt 'Gottfried' ind, at han virkelig stod i forbindelse med en engelsk agent. Crone bestrider, at han skulle have givet

‘Gottfried’ besked om i hans sted at rejse til Odense for at give en besked. ‘Gottfried’ havde meddelt undertegnede, at han havde taget på denne rejse for Crone og havde truffet Robert Jensen i Grand Hotel i Odense. ‘Gottfried’s udtalelser om, at nævnte Robert Jensen var en englænder, som Crone fik sine ordrer fra, har han efter afhøringen af Crone tilbagekaldt. ‘Gottfried’ har opfundet og meddelt denne historie for at kunne aflægge rapport om noget ganske særligt.

Hvad de øvrige meddelelser angår, er disse rigtige.

Det har kunnet fastslås, at Crone opretholdt en meget intim forbindelse med en oversygeplejerske på Bispebjerg Hospital ved navn Signe Højlund Mogensen, Tagensvej 196 B, 2.th. Af denne oversygeplejerske har Crone siden oktober måned 1944 gennemsnitligt modtaget 5-600 kr. om måneden for illegalt arbejde. Efter Crones oplysninger har oversygeplejersken også forbindelse med en tolk, Petersen, fra Horserødlejren. Hun har endvidere af Crone modtaget navnelisten over fangerne i Shellhuset og optrådt som mellemmand med hensyn til planen om Mogens Fogs befrielse, idet hun fik token overtalt til at medvirke.

I den i Afdeling 2a verserende sag mod Crone nævnes den samme sygeplejerske også. Efter aftale med Hr. Kriminalrat Bunke skal der i denne sag ventes med arrestation af sygeplejersken. V-mann ‘Gottfried’ har ordre til også at arbejde med denne sag.”

Schierloh må inderst inde have vidst, at Gottfried tydeligvis havde givet forkerte oplysninger til tyskerne og udleveret oplysninger til Erik Crone. Det værste var, at Gottfried havde løjet om den engelske agent, som var det eneste, som havde reel værdi for Gestapo. Schierloh kendte udmærket systemet. Hvis han rapporterede, at hans kilde ikke havde leveret noget af værdi, og at han ovenikøbet havde udleveret oplysninger til modstandsbevægelsen, så kunne Schierloh forvente en sanktion eller måske endda forvisning til et område, der kun kunne være værre end de trods alt ret fredsommelige forhold i Danmark.

Schierloh meddelte herefter Afdeling 2a, at Crone kunne føres tilbage til Vestre Fængsel. Overførselsbefalingen blev udstedt og undertegnet af en funktionær i Vestre Fængsels tyske afdeling ved navn Holck.

Crone blev afhørt igen den 2. februar af Thomer. Her gentog Crone alt, hvad han havde sagt tidligere og bl.a. beskrev i alt 25 personer i sin omgangskreds med navne, adresser og signalementer.

Lørdag den 20. januar 1945 om natten, et sted på Øresund

Et lille selskab på 5 personer var denne nat sejlet ud fra et lille fiskerleje ved Höganäs i Sverige. Ombord var skipperen Edvard Lyse, matros Erik Petersen, den svenske sygeplejerske Jane Horney Granberg, hendes veninde Bodil Frederiksen og næstekommanderende i Studenternes Efterretningstjeneste Hjalmar Ravnbo.

Den meget korte version af en meget lang historie er, at Jane var en meget udadventt og ombejlet person med mange elskere. Men hun havde også mange fjender, der mente, at hun arbejdede for tyskerne. Hun havde gennem lang tid været under mistanke, og på et tidspunkt havde nogen, måske englænderne, udstedt en likvideringsordre. Likvideringen skulle have været udført af Studenternes Efterretningstjenestes Arne Sejr, men han lå syg af influenza i Stockholm og sendte i stedet sin næstkommanderende Hjalmar Ravnbo ud på den lidet misundelsesværdige opgave.

Sejladsen denne nat havde været længe undervejs. Sven Aage Geisler og Ingolf Asbjørn Lyhne var kommet til Sverige kort før jul 1944, altså på samme tidspunkt som anholdelsen af Erik Crone og Jan Jansson. Geisler og Lyhne blev sendt afsted, dels fordi modstandsbevægelsen ikke kunne tåle deres drab og røverier, dels for at charmere Jane til at følge dem hjem til Danmark under foregivende af, at hun her ville få mulighed for at bevise sin uskyld. Det gik jo ikke at likvidere hende på svensk jord, så hun måtte lokkes til Danmark.

Efter nogle uger i Stockholm ledsagede Geisler og Lyhne Jane og resten af selskabet fra Stockholm til Malmø. Herfra fortsatte Bodil Frederiksen, Jane og Ravnbo nordpå til Höganäs med taxa. Ude på Øresund denne nat skulle selskabet angiveligt skifte over på en dansk båd. Kutteren sagtnede farten, Jane kom op på dækket, hvorefter Hjalmar Ravnbo skød hende i hovedet. De vikledede nogle jernkæder og en presenning om liget og smed det i havet.

Nogle uger senere vendte Geisler og Lyhne tilbage til Danmark, hvor de genoptog deres kriminelle aktiviteter under dække af modstandsarbejdet.

På et ukendt tidspunkt skrev Sven Aage Geisler "den sande historie om den smukke svenske spionpiges død". Historien var dog på et helt afgørende punkt absolut ikke sand. Geisler skrev med sin svært læselige håndskrift:

"Jane levede i Danmark og kom sammen med en tysker, Horst Gilbert. I Danmark blev der forsøgt et par attentater mod hende, fordi nogen mente, at hun havde angivet jøder og modstandsfolk til tyskerne. Efter attentaterne begyndte hun at føle jorden brænde under sig. Som svensk statsborger var det nemt for hende at rejse hjem til Stockholm. Imidlertid fortsatte hun som tysk spion i Sverige. Hun søgte forbindelse med andre flygtninge og pumpede dem for oplysninger om den danske modstandsbevægelse og om, hvordan de var kommet til Sverige. Derved var flere danske frihedskæmpere anholdt. Det blev en opgave for en ung dansker ved navn Johnny at søge forbindelse med hende.

Han udgav sig med englændernes samtykke for at være sekretær ved den engelske ambassade i Stockholm og inviterede hende ud på dyre restauranter og gav hende smukke kjoler. Efter 14 dages forløb, hvor han ikke havde fået noget som helst at vide om hendes tyske kontakter i Stockholm, sagde hun rent ud til ham: 'Tak for de dejlige gaver og den dejlige tid, vi har haft sammen. Jeg ved godt, at du intet har at gøre med den engelske ambassade men udelukkende arbejder for den danske modstandsbevægelse.' Johnny indså, at han havde været til grin og bare havde brugt modstandsbevægelsens penge til ingen verdens nytte.

Da jeg lige før jul kom til Sverige, blev jeg gennem fælles bekendte præsenteret for Jane efter ordre fra den danske efterretningstjeneste. Når jeg tænker tilbage på det, er jeg ikke helt stolt over de strenge, jeg skulle spille på, for det drejede sig jo om at gøre pigen varm på mig. Jeg har altid levet et meget frit liv, men jeg nød faktisk den ene uge, som jeg nåede at bo sammen med Jane hos hendes gamle onkel, som havde levet mange år i Canada. Jeg fik oplysninger om hendes tyske kontakter, som jeg afleverede til den svenske efterretningstjeneste samt til den danske og engelske 'Secret Service'.

Jane Høyer Granberg!
Hvad skete dermed hende og hvor er hun
i Dag?

Dette er den sande historie om den svenske
svenske Spionager Dødt.

J. H. Borge i Danmark og kom sammen
med en Lykter af Værn Gylbert. Ja Begynd
en af 40. ene - til 44. Da de i Danmark
var blevet fejret et Par Aftensater med
hende for Modstandsbevægelsen Side først
man kunne konstateret, at hun havde en
gode følelse og danske Modstandsfolk til
Lykterne. De fik Aften betragte hende
at føle Jorden brænde under sig. Den svenske
Statsbørn var det mest for hende et rejse-
bureau til Stockholm. Imidlertid fortsatte
hun som Lykter Spion i Sverige. Den søgte
Ferdinand og danske Flygtninge, og på den
de den for Oplysninger om den danske
Modstand. - og om hvordan de var kommet
til Sverige. Dermed blev flere danske Følelser

En side af Geislers noter af ukendt dato (Frihedsmuseet)

Jeg havde på daværende tidspunkt indtryk af, at Jane var blevet forelsket i mig. Jeg fortalte hende, at når tyskerne snart havde tabt krigen, ville hun blive straffet som tysk spion både i Sverige og Danmark. Ved at arbejde for den danske modstandsbevægelse ville hun kunne undgå dårlige følger for sig selv, når krigen var slut. Jeg overtalte hende til at rejse til Danmark og

dér arbejde for modstandsbevægelsen, da hun jo havde mange tyske forbindelser, som modstandsbevægelsen kunne benytte sig af.

Efter et par dages overvejelser indvilgede hun i at gå ind på mit forslag at rejse til Danmark. Et par dage efter bestilte jeg sovevognsbillet fra Stockholm til Malmø. I Malmø indlogerede vi os for én nat. Der boede mine danske forbindelser fra modstandsbevægelsen. Næste dags aften rejste en dansk kvinde tilbage til Stockholm og under Janes navn. Den danske kvinde havde nogenlunde samme udseende som Jane. I hvert fald var hun rødhåret som Jane var.”

Den danske kvinde skulle aflede den svenske efterretningstjeneste, der skyggede Jane. Kvinden, der agerede Jane, viste at være Erik Westenholz Kiærs mor.

”Samme aften kørte jeg med Ellen Clausen og Jane til en lille havn nord for Malmø. Vi gik alle tre ombord i en fiskerbåd. Straks efter sejlede vi ud i Kattegat. Vi fortalte Jane, at vi skulle kontakte en anden båd og skifte båd midt ude i Kattegat. Jane stod foran i båden og spejdede frem. Mærkelig nok sagde Jane følgende, som havde hun en forudelse: ‘Hvor gør I jer dog megen besvær med at komme af med mig.’ Dette var Janes sidste ord, da hun straks efter blev skudt i nakken med en kaliber 7,65 mm. Hun døde øjeblikkeligt og blev straks viklet ind i en stor presenning, hvori der var lagt et par tunge cementblokke. Presenningen blev godt sammenbundet. Jane blev vippet over bord på 2-300 meter dybt vand. Dækket, som i mellemtiden var blevet fyldt med blod, blev godt afspulet, således at alle spor blev fjernet.

Dette er den fulde sandhed om Janes død. Nogle mener, at en ung smuk svensk kvinde er blevet berøvet livet på uretfærdig vis. Det er ikke sandheden. Jane var skyld i mange menneskers død og ville stadig være en fare for mange mennesker, hvis hun forblev i live. Men man må forstå, at en stikker aldrig blev likvideret som en straf, men kun fordi han eller hun i live ville være en fare for andres liv i fremtiden.”

Geisler var bare ikke selv med på båden.

Tirsdag den 30. januar 1945 kl. 13, Café Botanique, Nørrevoldgade

De mødtes som aftalt uden for caféen. Kort efter ankom en bil. Ud steg to mænd, der præsenterede sig som det tyske sikkerhedspoliti, som meddelte Erik Werner Pedersen og Signe Mogensen, at de nu var arresteret. Begge blev taget med til Shellhuset.

Erik og Signe Mogensen havde mødtes før. Første gang var da de mødtes kort før jul med Crone for at planlægge befrielsen af Mogens Fog. Efter at Crone blev arresteret, havde Erik lagt besked på Café Petersborg med forslag til et møde den 5. januar.

Erik mødte op som aftalt og mødte her Signe Mogensen. De havde først talt om, at Erik Crone og Jan Jansson var arresteret og var enige om, at forsøget på at befri Mogens Fog nok ikke blev til noget, nu hvor Crone var arresteret.

Erik havde fortalt, at han arbejdede for tyskerne på Shellhuset og bl.a. var chauffør for Dr. Wäsche, der efter bombardementet af Gestapos hovedkvarter på Aarhus Universitet sidst i oktober 1944 havde en del ærinder i Jylland.

Erik havde hørt, at Crone havde oplyst en del navne, bl.a. Signe Mogensen, og at Crone blev sigtet for medvirken i et dobbeltdrab på et frisørægtepar i august og for at have overfaldet nogle sabotagevagter.

Det var Hipomanden Jørgen Lorenzen, der stod bag anholdelsen af Crone. Lorenzen, Anna Lund og Helge Kemner havde lovet Crone at skaffe våben og hjælpe ham til Sverige. Men i stedet anholdt ham altså på Stormbroen den aften, han skulle have været rejst. Det var en anden afdeling i Gestapo, der havde sagen, så Erik kunne ikke oplyse mere.

Tyskerne i Eriks afdeling havde givet ham ordre til at opretholde forbindelsen til Signe Mogensen. Hun skulle dog ikke anholdes endnu.

Han kunne huske hende fra Horserød. Hun fortalte, at hun dengang var arresteret, fordi hun havde hjulpet nogle flygtninge, der skulle til Sverige.

“Det var i januar 44. Vi havde skjult dem på hospitalet. De skulle mødes på Asiatisk Plads for at blive samlet op og ført til båden på et hemmeligt sted.

Men noget gik galt. Tyskerne kom og skød omkring sig. En reservebetjent blev dræbt og flere blev såret. Overlægen Blichfelt-Møller døde senere i Vestre Fængsel. Tyskerne arresterede to, som åbenbart fortalte om os sygeplejersker. Hen på aftenen blev der telefoneret til os, at vi skulle komme ind på Kommunehospitalet. Her blev min søster og jeg og tre andre sygeplejersker arresteret. Det var stikkere, der havde sneget sig ind på ruten. Et par dage før katastrofen fik vi tre sabotører ind, som skulle til Sverige. De to viste sig at være stikkere. De boede hos hende i tre dage og to nætter og var såmænd meget flinke men stærkt nervøse.

Undtagelsesvis havde jeg været ude til middag den aften. Da jeg kom hjem, sad Gestapo og ventede på mig. Jeg sad halvanden måned i Vestre og kom bagefter til Horserød, det kostede fire måneder i alt.”

Hun fortalte, hvordan det hele var startet.

”Det var under Jødeforfølgelserne. Jeg havde hørt om jøder i Kapellet, og efter vores morgenkonference gik jeg derind. Fra den morgen passede jeg ikke mit hospitalsarbejde en måned. Hjælpen skulle organiseres. Vi fik en del af de arme mennesker over i sygeplejerskeboligerne på Charlotte Munks Vej.

De første fem døgn var vi ikke i seng — i alt blev der sendt et par tusinde jøder afsted herfra. Senere blev indkvarteringsstedet flyttet til en villa i Hellerup og derfra til Grødsloftet i Rigersgade, men vi blev ved at have lige travlt hele oktober måned. Blandt andet sad der rundt om i byen stadig jøder, der skulle over, dem måtte vi opretholde kontakten med, og sørge for at de fik penge og rationeringsmærker. Da vi havde fået alle afsted, fortsatte vi det illegale arbejde sammen med nogle af de forbindelser, som vi havde fået under jødeforfølgelserne.”

Kort efter løsladelsen fra Horserød blev Signe Mogensen kontaktet af Erik Crone, der gerne ville arbejde for modstandsbevægelsen. Hun etablerede kontakt til Studenternes Efterretningstjeneste.

”En eftermiddag havde jeg været travlt beskæftiget på operationsstuen. Da jeg kom hjem, sad der en halv snes sabotører i min lejlighed. De skulle have været afhentet forlængst, men var ikke blevet det. Jeg blev hed om ørerne, for vi ventede razzia i sygeplejerskeboligen. Nogle af dem fik vi indlagt på Hospitalet, men der var otte tilbage, som vi ikke kunne få anbragt. Så tog

sygeplejerskerne hver sin sabotør under armen og fjollende og grinende gik vi ned ad Tagensvej forbi næsen af vagterne, som tyskerne havde posteret.

Det var både sabotører og krigsfanger, vi skulle hjælpe. Min søster, Adda, der har et hjem for svagelige, havde næsten konstant folk indkvarterede, og det havde Carola, vores ambulancechaufførs kone, også. Engang havde hun en lithauer, to hollændere og to jyske sabotører boende, foruden kom der et par polakker og spiste.”

Hun fortalte, hvordan sabotører og flygtninge fik tøj fra hospitalets tøjdepot. På et tidspunkt havde hun fire engelske piloter i sin lejlighed. I julen boede en belgier hos hendes søster. Han havde været i tysk koncentrationslejr i tre år, så de blev enige om, at han skulle med til juletræsfest på afdelingen.

”Der stod han ganske alene med hænderne på ryggen og stirrede på lysene og sang med på de danske julesalmer, som vi havde prøvet at lære ham. Vi var så angst for, at nogen skulle tale til ham. Da han kom hjem, var der gaver til ham — de trængte til godhed, de fyre.

Når de skulle transporteres videre, blev de hentet tidligt om morgenen. På disse vintermorgener stod vi op kl. 4 og fik drengene smuglet ind på afdelingens bibliotek, mens min assistent og jeg lavede havregrød til dem og smurte mad. Præcis kl. 5, når spærretiden var forbi, kom vognen og hentede dem.”

Hun fortalte, hun og hendes søster gemte våben og sprængstof i deres lille kolonihavehus, og at hun var trænet i våbenbrug. Hun brugte også meget tid på at samle ind og via illegale forbindelser i fængslerne sende pakker til danske internerede med bolcher, tobak, sæbe og penge.

Erik spurgte, om hun havde haft nogen sammenstød med Gestapo.

”To gange mødte de os på et sted, jeg lige havde forladt ti minutter før. Den ene gang var vi advaret, og min søster kom kørende i bil for at hente mig. Jeg kom dragende med alt mit habengut, og da jeg skulle stige ind i vognen, tabte jeg min 9 mm revolver. ‘De tabte Deres paraply, frue’ sagde chaufføren, og før jeg havde fået bøjet mig, havde han fundet ‘paraplyen’. Han blev noget forbløffet, og da han kiggede ind i vognen og opdagede, at min søster sad med en politiknippel, forstod han, at vi var ikke til at spøge med. ‘Hvis De prøver på at køre os til Dagmarhus, kommer De ikke levende derind’ sagde jeg. Han kørte os til vort bestemmelsessted og lavede ingen numre.”

“Jeg kan huske en anden pudsig episode” fortsatte hun. “Vi skulle rydde vores lille hus for våben, og hvad der ellers var, og havde fået fat i en taxa. Chaufføren smilede bredt, da han så, der stod ‘Hærens Vaabenarsenal’ på en af kasserne...”. Hun lo.

“Under dæknavnet Kirsten Madsen blev der sendt post til mig, og en morgen kom Gestapo masende ind på afdelingen. De spurgte efter Frk. Kirsten Madsen. Jeg lod, som om jeg ikke fattede, hvem de var, eller hvad de kom for, og sagde høfligt, at her var så mange sygeplejersker, jeg kendte ikke deres navne, men hvis de ville komme igen kl. 9, kunne de få besked.

De gik virkelig deres vej efter at have forkyndt, at de ville komme tilbage til den aftalte tid. Jeg gik ind og traf de fornødne dispositioner, så forsvandt jeg også, dog uden tanke om at komme tilbage foreløbigt – det var i december”.

På et senere møde havde Erik overrakt hende et par stykker papir med nogle tegninger af tekniske installationer på en fabrik på Erik Bøgghs Alle 5. Han lånte et spionkamera af hende, så han kunne tage nogle billeder. Hun sagde, at kameraet indeholdt 38 billeder af tyske fæstningsværker langs vestkysten.

Den tredje gang de mødtes, blev de arresteret og ført til Shellhuset. Erik blev løsladt igen. Signe Mogensen blev overført til Vestre Fængsel. Hun var nu overbevist om, at det var Erik, der havde stukket hende.

En dag i februar 1945, Edisonsvej 12, 2. sal, pensionatet

Eriks 14-årige nevø Christian var af sin mor Emilie sendt alene af sted fra Vanløse med noget, som han skulle aflevere til sin morbror Erik. Christian husker ikke, hvad det var.

Christian havde fået udpeget adressen: Edisonsvej, lige ved siden af Elektricitetsværket. På 2. sal bankede han på døren “G. Sørensen”.

Christian trådte ind og hilste pænt på morbror Erik og en nydelig ung dame, som var meget sød imod Christian. Erik sad på sengen ved siden af damen, som hed Ellen. Erik klaskede hende på låret og sagde noget, som Christian ikke husker.

Christian huskede siden besøget hos Ellen og Erik. Men han huskede ikke, hvorfor han skulle derhen, hvad han havde med eller hvordan han kom derhen og hjem igen til Vanløse.

Erik må have været glad og lettet. Han havde læst i avisen, at Ernhard Fraun, Axel Bune og Bjørn Schouw Nielsen den 2. februar ved Københavns Byret alle var idømt otte års fængsel for frihedsberøvelse, afpresning og røverier. Dermed kunne Erik endelig glemme Frauns trusler om likvidering.

Fraun, Bune og Schouw Nielsen blev dømt for at have bortført en børstenbinders hustru fra en lejlighed på Amager til Rude Skov for derved at tvinge fabrikanten til at udbetale et større beløb. Fabrikanten tjente dog ikke så meget, så gruppen frigav hustruen og opgav afpresningsforsøget. Derudover havde de med trusler om vold afpresset en bådebygger for 5.000 kr., hvoraf bandens leder dog senere tilbagebetalte halvdelen. Fraun og Bune blev derudover straffet for at have foretaget væbnet røveri af våben fra danske politibetjente. Men ikke for drabet på de to Schalburgfolk i Gothersgade.

Efter arrestationen af Signe Mogensen vidste Erik ikke, hvem han skulle kontakte. Han selv var blevet løsladt kort tid efter. Han havde brug for penge. Han kunne nok ikke længere regne med at få penge fra tyskerne. Schierloh kan ikke have været helt tilfreds med "Gottfrieds" oplysninger, efter han havde opdaget, at Eriks oplysninger var uden afgørende betydning og i (mindst?) ét tilfælde pure opspind.

Meddelelse fra Danmarks Frihedsråd

I begyndelsen af 1945 havde Studenternes Efterretningstjenestes illegale blad nr. 135 bragt denne meddelelse:

"Danmarks Frihedsråd ønsker i anledning af de verserende rygter om, at det er Frihedsbevægelsens styrker, der foretager de mange overfald og røverier, at udtale, at frihedskampen selvfølgelig ikke finansieres af ran og røverier, at der indenfor de væbnede styrker håndhæves en meget streng disciplin, samt endelig at ethvert forsøg på at anvende de udleverede våben til andre

formål end modstandskampen vil medføre øjeblikkelig fratagelse af våben samt udstødelse af modstandsbevægelsens rækker.”

I februar 1945 bragte bladet endnu et budskab fra Frihedsrådet:

“Så meget desto mere beklageligt er det, at frihedsbevægelsen i den sidste tid har konstateret to tilfælde af røveri, foretaget af organiserede medlemmer af modstandsgrupperne. Hvad enten det sker af misforstået patriotisme eller i privat berigelseshensigt, er sådanne handlinger absolut uforenelige med deltagelse i frihedsbevægelsen, og der vil blive taget hurtigt og skånselsløst fat i sådanne tilfælde. Gerningsmændene til sådanne røverier vil omgående blive skudt.

Det vil ikke være nogen formildende omstændighed, at de pågældende eventuelt har foretaget røveriet til fordel for frihedsbevægelsen. For det første kan vi ikke anvende den slags metoder, og for det andet har vi modtaget så mange og store frivillige bidrag, at vore grupper aldrig behøver at savne penge til den nødvendige frihedskamp.”

Begge indlæg var underskrevet “Danmarks Frihedsråd.”

Denne alvorlige formaning og trusler om at blive skudt, hvis man i Frihedsrådets navn begik røverier, rørte tilsyneladende hverken Sven Aage Geisler eller Ingolf Asbjørn Lyhne. Efter hjemkomsten fra Sverige arbejdede de videre med deres kriminelle aktiviteter. Den lille Gruppe var i realiteten ophørt med at eksistere, da Jansson, Crone og Signe Mogensen alle var arresteret, og Riis Hansen og Mogens Hansen var stukket af til Sverige. Tilbage var Geisler og Lyhne.

Det skulle snart vise sig, at de havde fundet andre at gå sammen med, heriblandt forhenværende eller nuværende nazister og Hipofolk. Der syntes ikke længere grænser.

Torsdag den 15. februar 1945 kl. 22, Hotel Savoy, Vesterbrogade

En nordjysk slagtermester Ehlert var i København for bl.a. at omsætte sine mange sorte penge til guld for at imødegå en mulig pengeombytning efter befrielsen. Her mødte han en anden nordjyde, entreprenør Simonsen og dennes hustru. Efter at have fået ordnet deres forretninger, bad de

hoteldirektør Balle på Hotel Savoy på Vesterbrogade om regningen. Da de ved 22-tiden sad over en drink og ordnede regningen med direktøren, dennes hustru, en servitrice og en tjener, trængte fire revolver- og maskinpistolbevæbnede mænd ind i den ellers tomme restaurant.

Gruppens leder, en høj mand med maskinpistol, Sven Aage Geisler, sagde, at de kom fra Frihedsbevægelsen. Revolvermændene undersøgte Ehlerts hotelværelse men fandt ikke det, de søgte. Lederen truede derfor med at tage Ehlert med på en køretur. Hoteldirektøren vidste, hvad det betød, så han foreslog i stedet, at de fik sig noget smørrebrød og øl. Revolvermændene havde ikke specielt travlt. Der var jo intet politi.

Efter at have spist fik hoteldirektøren, hans kone og en tjener lov til at gå hjem. Revolvermændene beordrede herefter slagtermester Ehlert og resten af selskabet op på værelset. Her bestilte revolvermændene nogle flasker spiritus. Revolvermændene var åbenbart ikke tilfredse med det udbytte, de havde fundet, og spurgte pludselig efter "guldpengene". Slagtermesteren blev meget overrasket. Han havde ikke fortalt nogen om disse guldpenge og havde gemt dem omhyggeligt på værelset. Ehlert turde ikke andet end at finde dem frem. Det drejede sig om 100 østrigske guldmark til en værdi af små 20.000 kr. Røverne tog guldmønterne, en samling af sølv- og guldsmykker, noget bestik, en del cigarer, cigaretter og øvrige mønter.

Slagtermesteren tænkte sit, da der kun var en person, der vidste om pengene, og det var sælgeren, den senere berygtede sortbørshandler Rudolf Nicolai.

Slagtermesteren og entreprenøren fik herefter lov at gå i seng. Men allerede kl. 6 blev de vækket. To af røverne var gået men tre nye, meget unge mennesker, var kommet til. De bestilte kaffe og morgenmad. De fandt en check på 5.800 kr. i slagtermesterens tegnebog. Den ville de have Ehlert til at underskrive, så de kunne hæve pengene i banken. Men Ehlert protesterede, da han jo skulle afregne for hotelopholdet. Revolvermændene foreslog et kompromis, at Ehlert kunne beholde halvdelen. Det gik han med til og underskrev checken, som en af røverne straks fik indløst i en nærliggende bank. Ehlert fik som aftalt halvdelen af pengene.

Om formiddagen tog røverne afsted. På vejen ud sagde de, at de var frihedskæmpere, og at de ikke kunne garantere for, hvad der ville ske, hvis slagtermesteren meldte det til vagtværnet.

Tirsdag den 27. februar 1945, et sted i Ryvangen

Denne morgen blev Erik Crone henrettet i Ryvangen.

Dagen efter kunne man læse i Berlingske Tidende, der med store typer på forsiden skrev: "10 terrorister dømt til døden og henrettet."

I artiklen stod: "I mere end et halvt år har der ikke været gennemført domme over og henrettelse af terrorister i Danmark. Denne skændsel overfor mennesker, der efter krigens lov har forbrudt deres liv, er ikke blevet anerkendt af deres kammeraters kreds. Illegale kredses terror og sabotage har i den senere tid antaget et omfang og former, der fremtvinger, at de pågrebne overbeviste terrorister behandles efter krigslovenes fulde skraphed. I henhold til krigslov er følgende blevet dømt til døden:

Einer Aksel Larsen, Svend Glendau, Karl Gustav Stricker, Poul Madsen, Karl Børge Sørensen, Preben Richard Christensen, Andreas Bronislaw Wadekloff Nielsen, Preben Gylche, Harald Christensen, Erik Crone."

Det gjorde Erik ked af det. Meget ked af det, fordi han godt kunne lide Crone.

Senere samme aften havde Erik besøgt Ellen på hendes værelse på Sommervej, og de havde elsket den nat. Han havde fortalt hende, at han elskede hende.

Mandag den 5. marts 1945 kl. 11, Hedebygade

Chefen for militærgruppen 4. bataljon ved hærens afsnit 5, Frederiksberg, Valby og Vesterbro, var et særligt tilfælde. Ikke kun fordi han var officer og kommunist. Mange, og ikke mindst hærens officerer, frygtede kommunisterne hvis det endte med, at det var Sovjetunionen, der kom først og befriede Danmark. Han var også særlig på en anden måde. Ingen i hans gruppe kendte hans rigtige navn. Hans dæknavn var "Thomsen", tidligere "Sten".

Thomsen og 3 af hans betroede folk havde en dag i marts taget opstilling i Hedebygade, skjult to og to i porte i hver ende af gaden. Da den person, Harald Johansen med dæknavnet "Dan", som de var på udkig efter, spadserede hen ad gaden fra Enghavevej, trådte to mand ud og fulgte ham. Da Dan mødtes med 3 andre personer, slog militærgruppen til og arresterede alle 4. Udover Dan var det Stef Carstens, Børge Olsen og en ung

pige. Alle blev taget med til en garage i en baggård i en nærliggende gade og afhørt.

Børge Olsen og Carstens fik hurtigt tilladelse til at gå. Gruppen afhørte nu Dan og pigen og fik oplyst, at Dan var leder af en organiseret gruppe bestående af forhenværende politibetjent Poul Fabricius, brødrene Per og Ib Christensen, Ola Trøing, Louis Holck Petersen og Sven Aage Geisler. Dertil en person, der var flygtet til Sverige.

Militærgruppen havde i samarbejde med vagtværnet konstateret, at banden foretog "hold-op", plyndringer og pengeafpresninger i frihedsbevægelsens navn.

Thomsen og hans folk fik oplysninger om, at Louis Holck Petersen og Ola Trøing kom i National Scalas bar. Samme aften kl. 19:30 gik gruppen i aktion og arresterede Ola Trøing og Erik Carlsen i denne bar. De var begge bevæbnet. Herefter kørte de hjem til Ola Trøing og fik en skriftlig tilståelse, hvorefter de overlod ham til vagtværnet.

Derfra kørte de hjem til Erik Carlsen på Aabouværdens 55. Carlsen kunne bevise, at han ikke havde noget med banden at gøre, men da han havde tysk våbentilladelse, ransagede militærgruppen lejligheden men fandt intet.

Da de kl. 23:45 forlod ejendommen gennem porten, mødte de Louis Holck Petersen. Det kom til en heftig skududveksling, hvorunder Holck Petersen blev ramt af talrige skud i bryst og underliv. Han døde på stedet.

De følgende dage fortsatte militærgruppen sit arbejde med at optræfle banden. Små to uger senere, mandag den 19. marts, fandt de Fabricius i café Guldsmiden på Vesterbrogade. De fulgte efter ham, og da han drejede om hjørnet ad Gasværksvej, skød gruppen på ham. Han blev hårdt såret men undslap, da de pludselig blev beskudt fra anden kant. Fabricius døde senere på lazarettet.

Godt en uge senere skrev Thomsen en rapport til sin ledelse. Her fremgik bandens aktiviteter, der omfattede morderiske overfald, plyndringer, røverier, ildspåsættelse, afpresning og trusselsbreve underskrevet Danmarks Frihedsråd samt likvidering af en person, Wolfgang Preusse. De fleste af bandens medlemmer var i en eller anden form for tysk tjeneste. Holck var i Waffen SS og sabotagevagt. Rapporten var bilagt en detaljeret oversigt over bandens ofre, adresser, røvede beløb mm.

Det lykkedes ikke for militærgruppen at opspore Sven Aage Geisler.

En dag i midten af marts 1945, Vestre Fængsels tyske afdeling, Vigerslev Allé

Signe Mogensen havde siden arrestationen 30. januar været indsat i Vestre Fængsel. Hun havde haft en slem kolik men var nu i bedring. Hun sov udmærket om natten, havde selskab og var ved godt mod. Hun fik maltøl og mælk og havde også fået en Røde Kors-pakke.

Hun var parat til at arbejde med det samme, hun kom ud, havde hun sagt til en besøgende. Hun fortalte også, at hun en dag havde fået besked om, at der var besøg.

“Da jeg kom ned i hallen, var det manden, der havde stukket mig. Han kom med blomster og kiks til mig, og var meget ivrig for at få besked med ud til advarsel af de andre af gruppens medlemmer. Jeg sagde, at jeg intet anede om deres adresser, så det kunne ikke lade sig gøre.

Han forklarede, at han var kommet ind på et falsk passerkort, og at han havde fået det ordnet sådan, at jeg kunne gå med ud nu med det samme.”

Hun var dog overbevist om, at hvis hun havde gjort det, ville hun være blevet skudt ned på stedet.

“Sådan var jo Gestapos taktik” fortsatte hun. “Skudt under Flugtforsøg” ville det have heddet. Jeg takkede ham, men forklarede at jeg ikke ønskede at flygte af hensyn til mine kammerater. Det måtte han slå sig til tåls med”.

“Ufarlig for mig var han ikke” fortsatte hun. “Han vidste en hel del, bl.a. havde jeg lånt ham et spionkamera med 38 film af fæstningsværkerne i Jylland”.

Erik må på dette tidspunkt have følt sig som en jaget mand, dels pga. en mulig forveksling med hans farlige navnebror, Hipochefen Erik V. Petersen, dels fordi Signe Mogensen havde afvist ham og ikke ville gå med ud, da han besøgte hende i fængslet.

På den anden side fortalte Erik omkring dette tidspunkt til Ellen, at han arbejdede illegalt – og altså ikke at han fortsat arbejdede for tyskerne. Han havde lånt 270 kr. af nogle frihedsfolk for at rejse til Jylland. Han lovede at skaffe våben for lånet. Han oplyste, at han kunne kontaktes hos sin fætter Alleslev i Søborg eller på Hotel Terminus på Vesterbrogade 5 c/o enkefrue grosserer Katz, Cathrine Jensens pensionat, hvor hans bror Ernst boede, når han var i København.

Erik havde ved samme lejlighed taget et dæknavn. Han kaldte sig nu Erik Holck Pedersen, ingeniør. Om han kendte og ”lånte” dæknavnet fra Louis Holck Petersen, vides ikke.

Onsdag den 21. marts 1945 kl. 11:15, Shellhuset

På denne tidlige forårsdag gennemførte engelske flyvere en dristig aktion. Englænderne var klar over, at tyskerne var meget tæt på at optrevle den danske modstandsbevægelse og iværksatte derfor ”Operation Karthago”. 18 Mosquito-fly, hver med to bomber, lettede fra Royal Air Force Base Fersfield og fløj over Nordsøen og Danmark i lav højde. Med på turen var to fotofly og en jagereskorte på 31 Mustang fly. På grund af blæsten og den lave flyvehøjde blev flyenes forruder dækket af havsalt, så piloternes udsyn var meget dårligt. Over Vestsjælland skiltes formationen i 3 bølger, som med fire minutters mellemrum fløj mod København for at bombe Shellhuset.

Gestapo havde anbragt 26 danske fanger i øverste etage af Shellhuset som et levende skjold mod et eventuelt angreb.

Tidspunktet for bombningen var planlagt til kl. 11:15, hvor bygningen var forholdsvis tom i frokostpausen og de fleste arkivskabe var åbne og dermed mest sårbare for et angreb.

Første bølge fandt målet og kastede bomberne ind fra siden for at undgå at ramme fangerne under taget. Over godsbaneterrænet ramte et af flyene en lysmast og mistede styreevnen. Over Sønder Boulevard tabte det sine bomber, som ramte Sønder Boulevard 106. Sekunder senere styrtede flyet ned i et garageanlæg på Frederiksberg Allé mellem Den Franske Skole og Aveny Teatret.

I anden bølge troede flere af piloterne, at røgen fra det brændende flyvrage var målet og kastede derfor deres bomber over Den Franske Skole og Maglekildevej. To af flyene kastede deres bomber mod Shellhuset.

I tredje bølge erkendte kun formationsføreren fejlen og fortsatte mod Shellhuset, dog uden at kaste sine bomber. De øvrige fly kastede deres bomber over området på Frederiksberg.

Den tragiske fejlbombning af Den Franske Skole kostede i alt 86 børn og 18 voksne livet. I redningsarbejdet deltog brandfolk, politi, civilbetjente, almindelige borgere og enkelte HIPO-folk.

Seks engelske fly havarerede. På Shellhuset lykkedes det 18 af de 26 fanger at slippe levende ud. Over 100 mennesker, primært tyskere, mistede livet i Shellhuset.

Shellhuset blev dog tilstrækkelig ødelagt til at sætte Gestapo midlertidigt i stå med optrevling af modstandsbevægelsen.

Fredag den 30. marts 1945, Henning Matzensvej 22

En tysk brygmester, Hugo Robert Otto Franz von Wangenheim, blev skudt i sin lejlighed på Henning Matzensvej. Han blev hårdt såret og døde dagen efter.

Drabet blev begået af en kriminel bande, som også nu var i fuld gang med at foretage røverier i frihedsbevægelsens navn. Bandens leder var den 21-årige Jens Kristian Dundal, der havde været medlem af DNSAP og i 1941 havde arbejdet i Tyskland. I København var han i sommeren 1944 ansat som sabotagevagter af den nazistiske 'Organisation Todt'.

I slutningen af august 1944 gennemførte Dundal og to andre en likvidering af en 19-årig vagtmand Kurt Pettersson i Vanløse. I efteråret 1944 blev Dundal gruppefører for en modstandsgruppe i 'Brønshøj-Bataljonen' under modstandsorganisationen 'Ringene', som var selveste Frode Jakobsens organisation.

I løbet af marts 1945 gennemførte Dundal og hans gruppe flere røverier og røveriforsøg, som de senere hævdede var for at skaffe penge til modstandsbevægelsen. Den 10. marts røvede de en velhavende frue i Nærum under påskud af at være fra det tyske politi.

Nogle dage forinden havde gruppen forsøgt at tvinge en direktør til at udskrive en check på femten tusind kroner, men direktøren havde ikke noget checkhæfte. Røveriforsøget skete ifølge Dundal efter ordre fra en fremtrædende Frihedskæmper med dæksnavnet "John", som havde forbindelse direkte til Frihedsrådet og desuden var i Secret Service. "John", Ingolf Asbjørn Lyhne, og Dundal mødtes af og til på Café Scott.

Lyhne havde forklaret Dundal, at Lyhne fra Frihedsrådet havde fået besked på, at det officielle forbud mod røverier ikke skulle tages alt for alvorligt. Frihedsrådet var ifølge Lyhne udmærket klar over, at det var nødvendigt med illegale pengerøvier. Bekendtgørelsen var udgivet for at opretholde disciplinen. Derfor var det efter Lyhnes opfattelse i orden at „gå ad bagvejen“, som han kaldte det. Dundal mente derfor, at gruppens røverier måtte være sanktioneret af Frihedsrådet.

Fra sin foresatte i Ringen modtog Dundal også sedler med navne på mistænkelige personer. I mindst to tilfælde opfattede Dundal, at han fik ordre til at udføre likvideringer. Den første var en tysk brygmester Hugo Robert Otto Franz von Wangenheim. Den anden var købmand Knud Valdemar Hansen, som gruppen hentede i hans forretning og kørte til Utterslev Mose, hvor de skød ham. De tog hans bankbog og kørte til banken, hvor de forsøgte at hæve indestående. Men købmandens kone havde nået at spærre kontoen.

Lørdag den 30. marts 1945 kl. 16:30, Bispebjerg Hospital

Et par uger forinden var Erik faldet af hesten, da han sammen med Ellen var på ridetur i Dyrehaven. Han havde i forvejen haft smerter i lysken, men det blev meget værre efter rideturen. Han var derfor gået til sin læge i Emdrup, der indlagde Erik, nu alias ingeniør Erik Holck Pedersen, på Bispebjerg Hospital. Erik havde oplyst telefonnummer til en "bekendt" på Ordrup 4041. Det var hos Ellens herskab.

På hospitalet blev diagnosen stillet: "Abscessus regio pubis Condylomata", betændelse og hævelse i venstre lyske. Efter nogle dage var betændelsen blevet så slem, at man besluttede sig for at operere. Den 4. april fjernede overlæge Blinkenborg en hasselnød stor uregelmæssig byld.

På hospitalet fortalte Erik alle, at han var gået under jorden. Han skulle have haft sagt, at han ikke vidste, hvordan han stavede sit navn, da han lige havde fået det. Nogen ringede til hospitalet og advarede afdelingen om ham.

Den 6. april om aftenen blev Erik udskrevet efter ønske og af private grunde. Det var der en årsag til. Han skulle til sin nevøs konfirmation.

Mens Erik var indlagt, den 1. april, blev en Werner Pedersen likvideret i Søndermarken. Werner Pedersen blev passet op af to personer i en bagerforretning i Viktoriagade. Han blev visiteret og afvæbnet. Han havde tysk waffenschein. Han blev derefter ført til Søndermarken, hvor han blev likvideret. Der var muligvis tale om forveksling med Hipochefen Erik. V. Petersen.

En dag i begyndelsen af april 1945, H.C. Ørstedesvej 10

På H.C. Ørstedesvej 10 lå en lille butik, der handlede med papirvarer en gros. Hvad kun meget få mennesker vidste, var at butikkens baglokale blev anvendt af det illegale politi til at indsamle, sortere og systematisere efterretningsmateriale om værnemagere og stikkere i det, der kom til at gå under navnet Centralkartoteket.

Politiinspektør Hans Christensen, kaldet HC, ledede det daglige arbejde. Det var lykkedes ham at gå under jorden, da politiet blev interneret i september 1944. Siden havde han brugt al sin tid på illegalt politiarbejde.

Hver dag modtog illegale politifolk over hele byen oplysninger fra illegale modstandsgrupper, fra kilder i miljøet, i statsadministrationen, på kommunkontorer, hoteller, restauranter osv. Materialet blev opsamlet og via forskellige ruter leveret til kælderlokalet, hvor det blev registreret. Der blev oprettet kartotekskort på alle de personer, som arbejdede for tyskerne eller som på anden måde havde pådraget sig opmærksomhed. Det tilhørende kildemateriale blev registreret.

Når der var tilstrækkeligt materiale på en person, som man vurderede farlig for modstandsbevægelsen, blev der leveret en besked "opad i systemet", og

i de mest oplagte tilfælde kom der en "seddel", en likvideringsordre, den modsatte vej. Den gik så til en af likvideringsgrupperne i Holger Danske og BOPA. Alle vidste, at der kunne ske fejl, men man turde ikke tage risikoen ved ikke at handle. I krigens sidste måneder steg antallet af likvideringer og drab dramatisk. Der skete fejl. Nogle blev angivet på et fejlagtigt eller mangelfuldt grundlag, andre blev angivet af nogen, fordi de havde et personligt udestående. Atter andre blev dræbt som følge af kriminelle opgør, kamufleret som likvidering.

Kartoteket var efterhånden vokset til mange tusinde personer. En af dem var Erik.

Denne dag indkom den sædvanlige blandede bunke af oplysninger til Centralkartoteket, bl.a. en håndskrevet meddelelse fra "Den Sjællandske Organisation" om, at en ca. 26-årig ingeniør Erik Holck Pedersen havde været indlagt på Bispebjerg Hospital indtil 6. april. Han fortalte alle, at han var gået under jorden. Han havde sagt, at han ikke vidste, hvordan han stavede til sit navn, da han lige havde fået det. Afdelingen på hospitalet var blevet advaret telefonisk om ham. Den håndskrevne meddelelse blev skrevet på en skrivemaskine med referencen "D.S.O. II.3", hvorefter oplysningen blev klippet ud af papiret og klistret fast på Eriks kartotekskort og påført teksten "muligvis identisk med Erik Werner Pedersen, født 13.12.1918 i København".

Der var allerede flere kort med oplysninger om Erik. Han skulle være sportslærer og bo på Maglekildevej 11 eller Firkløvervej 13. Et andet sted stod, at han var sporvejsfunktionær. Der var ingen kildeangivelser.

Erik var indmeldt i DNSAP men var tilsyneladende slettet på grund af restance. Ingen kildeangivelse.

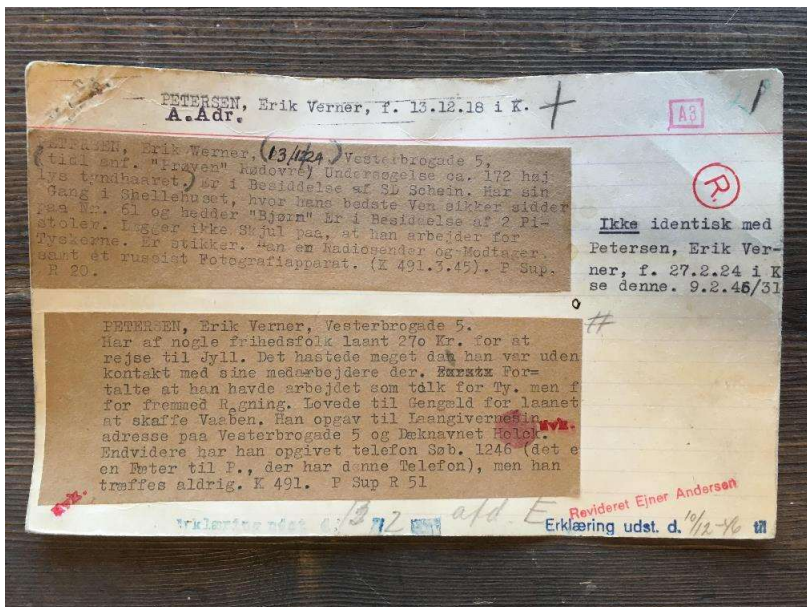
Erik havde fået tysk våbentilladelse. Kilden var Politiets Supplementlister side 89.

Erik havde siddet i Horserødlejren, fordi han skulle have snydt tyskerne for nogle tusinde kroner. Ingen kildeangivelse.

Erik var mørkeblond, 160-162 cm høj, altså meget lille, udstående blå øjne, dårlige fortænder, stammer, almindeligt bygget. Kilden var en kontorist Max Bæcher, Internationalt Skrædderi, Jernbanegade 1, lige over for Dagmarhus.

På det næste kort stod:

"Pedersen, Erik Werner, Vesterbrogade 5, tidl. anf. Prøven. Ca. 172 cm høj, tyndhåret. Er i besiddelse af våbentilladelse. Kommer i Shellhuset, hvor hans bedste ven Bjørn sidder på nr. 61. Er i besiddelse af to pistoler. Lægger ikke skjul på, at han arbejder for tyskerne. Er stikker. Har en radiosender og modtager samt et russisk fotografiapparat. Kilde K-491.3.45 og P. Sup. R 20".

Oplysninger om Erik Werner Pedersen, Centralkartoteket (Rigsarkivet)

På samme kort var endnu en oplysning.

"Har af nogle frihedsfolk lånt 270 kr. for at rejse til Jylland. Det hastede meget, da han var uden kontakt til sine medarbejdere der. Fortalte at han havde arbejdet som tolk for tyskerne for fremmed regning. Lovede til gengæld for lånet at skaffe våben. Han opgav långiverne sin adresse på Vesterbrogade 5 og dæknnavnet Holck. Endvidere har han opgivet telefon Søborg 1246 (det er en fætter til P., der har denne telefon) men han træffes aldrig. K-491, P. Sup. R51."

Disse oplysninger var meget præcise men signalementerne stemte ikke overens. Der var tydeligvis sket en sammenblanding med en anden person med samme navn.

På de næste kort stod, at Erik var stikker for Dr. Wäsche i Dagmarhus. Kilden var en radiotekniker Jørgen Christian Simonsen, der ifølge sit eget kort havde haft en politisag, fordi han sammen med en ven, der var i SS, forsøgte at visitere folk på en Isbar i Frederiksberggade. Simonsen afviste at være nazist men kendte altså en SS-mand og kom meget på restaurant Tosca. Her havde han en aftale med sin ven Erik Werner Pedersen om at give denne "fiduser i politisk retning", men det blev aldrig til noget.

På kortet stod også, at Erik var omtalt i en afhøringsrapport af Niels Gunnar Faarup Jepsen, som var medlem af Teknisk Krystallaboratorium i Rewentlowsgade.

Den sidste reference i sagen, K-4348, var en politirapport af kriminalbetjent Brock, som den 29. august 1944, i forbindelse med efterforskningen af Toscabandens leder Edvard Anker Aage Petersen, havde opsummeret Erik Werner Pedersens synderegister. En gammel tyverisag fra 1935, kortvarigt anholdt i juli 1943 til foranstaltning for værnemagten, kortvarigt anholdt i Nykøbing i december 1943 for våbenbesiddelse, løsladt, efterlyst i januar 1944 af politimesteren i Toftlund for tyveri, interneret af tyskerne i Horserød februar - juli 1944. Og så igen en henvisning til Jørgen Christian Simonsen om "politiske oplysninger".

På samme tidspunkt samlede den militære del af modstandsbevægelsens efterretningsafdeling en tilsvarende oversigt over personer, der skulle arresteres og retsforfølges efter besættelsen. Erik fremgik på den første udgave af denne liste, som blev udarbejdet i Stockholm og derfor gik under navnet Stockholmslisten. Listen dateret 28. marts 1945 indeholdt navne på 6338 personer, som havde været i tysk krigstjeneste, Waffen SS, Frikorps Danmark, Regiment Danmark osv. samt diverse vagtkorps, stikkere, værnemagere og ledende partimedlemmer fra DNSAP.

"4940. Petersen, Erik Verner, Firkløvervej 13, Emdrup. Tidl. Fuldm. i DNSAP. Se Niels Gunnar Faarup Jepsen. Beretning pg. 2.

30-11-44 Rapporteret stikker, ansat i Gestapo.

10-1-44 J.882 Erik Peters, stikker.”

Næste på listen var 4941 Petersen, Erik Victor, chef for Schalburgkorpsets Efterretningstjeneste.

Den omtalte Erik Peters var en soldaterkammerat til Erik Werner. Her stod at læse:

“4816 Peters, Erik,

J. 882. Søn af Dir. Peters fra ‘Nordisk Radio Industri’, der for tiden udelukkende arbejder for tyskerne. Direktør P regnes for stærkt tyskvenlig, bor Damgaardsv. 29 Klampenborg.

Kalder sig Stud. Polyt., men da han ikke har studentereksamen og har været i Købmandslære lyder det usandsynligt. Han har før sin flugt været ansat på et tysk kontor i Kbh. og har været intim ven med den kendte stikker Erik Werner Petersen, hvem han betragter som en kær ungdomsven. Hjemme regnes E.P. som mistænkelig, da han har siddet i Vestre Fængsel men pludselig blev løsladt, mens de andre i sagen implicerede blev sendt til Tyskland.

Det menes, at E.P. i denne sag har været stikker. Han har desuden i Sverige fortalt, at hans papirer ligger i det svenske Krigsministerium, der, siger han, har alle oplysninger om ham. A.&.

P.E. er medlem af Reichsicherheitsdienst. Ved forhør i Vestre Fængsel har E.P. tilbudt Wäsche assistance.

Opholder sig i Sverige.

Rapport 8-1-45 optaget i Stockholm. Undersøgelse om politiske forhold.

10-4-44 Rapport: Må absolut anses som stikker. Samarbejde med J.717 Erik Verner Petersen.”

Der var ikke mange reelle oplysninger om Erik. Og igen kunne noget tyde på, at han blev forvekslet med “den kendte stikker”, Hipochefen Erik V. Petersen.

Søndag den 8. april 1945 kl. 14, Brøndumvej 7, Vanløse

Denne søndag var der stor fest i Eriks storesøster Emilies hus i Vanløse. Emilies søn og altså Eriks nevø Christian blev konfirmeret og hele familien var samlet til fest og middag. Der blev festet, spist, holdt taler og røget cigarer.

Konfirmation 8. april 1945. Erik står yderst til højre (familiefoto)

Erik var mødt op i sit fineste tøj. Han havde en forbindelse inde under skjorten på højre side af brystet. Han fortalte sin bekymrede storesøster, at han var blevet såret af skud og havde været indlagt på Bispebjerg Hospital, men at han var udskrevet, så han kunne nå at deltage i konfirmationen. Hele familien var der. Hans forældre, storebror Ernst, søstre Gerda og Ingrid, hendes mand Poul og deres børn Jørgen og Birgit, Johans forældre samt selvfølgelig Emilie, Johan, og konfirmanden.

Erik førte sig frem som den sårede kriger, der arbejdede illegalt. På et tidspunkt havde han vist sin niece Birgit sin pistol.

Erik havde tilsyneladende ikke lyst til at skulle forklare den samlede familie, at han havde fået fjernet en byld i skridtet, så han havde i stedet taget et viskestykke, foldet det sammen og lagt det inden under skjorten ved højre bryst.

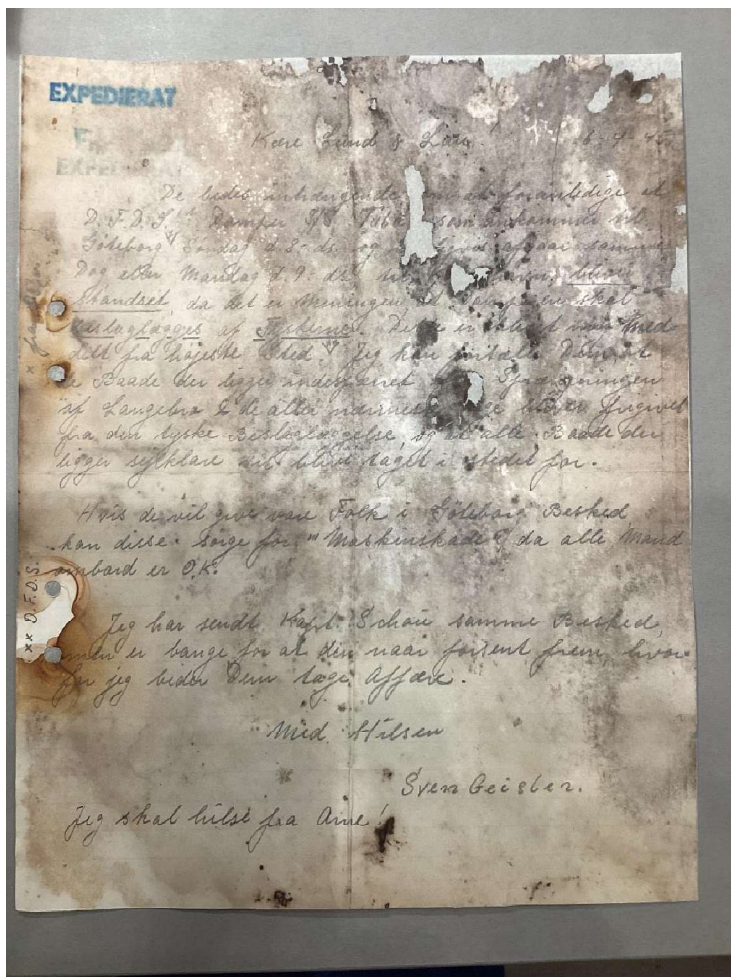
Dagen efter konfirmationen havde han igen været sammen med Ellen. Hun havde følt sig dårlig tilpas de seneste uger og havde været hos lægen, der konstaterede, at hun var gravid. Erik blev meget glad for denne nyhed. Da han dagen efter på Rådhuspladsen tilfældigt mødte en af hans og Ellens fælles bekendte, Ellen Margrethe Hansen, havde Erik stolt og glad fortalt, at han og Ellen skulle giftes og have barn sammen.

Erik havde lånt 400 kr. og givet dem til Ellen, "hvis der skulle ske ham noget", som han havde sagt. Erik var klar over, at modstandsbevægelsen efterstræbte Erik V. Pedersen på livet. Udover at tage et dæknavn, havde Erik også god mulighed for at gemme sig på sin søster Gerdas værelse i pensionatet på Edisonsvej ved siden af elværket i nummer 12.

Men måske var denne dækadresse også opdaget. På et af Centralkartotekets kort stod, at Erik måske hed Sørensen, Gerdas efternavn.

Den 10. april 1945, Danmarksgade

Ind imellem sine røverier og samarbejde med Fabricius' bande havde Sven Aage Geisler også tid til at arbejde for Studenternes Efterretningstjeneste. Fra sit illegale logi i Danmarksgade havde Geisler netop skrevet et brev til "Lund" ved Studenternes Efterretningstjeneste i Malmø. "Lund" var dæknavn for Erik Westenholz Kiær, Geislers gamle skolekammerat. Geisler var blevet bekendt med, at tyskerne efter sprængningen af Langebro ville beslaglægge danske skibe som erstatning for de tyske skibe, der nu lå indespærret og uvirksomme pga. at Langebro ikke kunne åbnes.

Brev fra Sven Aage Geisler til "Lund" (Erik Westenholtz Kiær) (Rigsarkivet)

"Kære Lund,

De bedes indtrængende om at foranledige, at DFDS' damper S/S Tula som ankommer til Göteborg søndag den 8. ds. og som muligvis afgår samme dag eller den 9. ds. til København bliver standset, da det er meningen, at dampskibene beslaglægges af tyskerne. Dette er blevet os meddelt fra

højeste sted. Jeg kan fortælle Dem, at de både, der ligger indespærret efter sprængningen af Langebro, og de aller[ulæseligt] bliver frigivet fra de tyske beslaglæggelser, og at alle både, der ligger klar, vil blive taget i stedet for.

Hvis De vil give vores folk i Göteborg besked, kan disse sørge for "maskinskade", da alle mand ombord er ok.

Jeg har sendt kaptajn Schou samme besked men er bange for at disse når for sent frem, hvorfor jeg beder Dem tage affære.

Med hilsner

Sven Geisler.

Jeg skal hilse fra Arnel!" [Sejr].

Torsdag den 19. april 1945 kl. 08:10, hjørnet af Ny Kongensgade og Vester Voldgade

En lille sort bil med civilklædte mænd kørte et par gange frem og tilbage i Ny Kongensgade. I gaden opholdt sig nogle telefonmontører, der var i gang med at arbejde og havde sat et telt op over deres udgravning. Ved siden af stod en mand i blå overall. To andre mænd i arbejdstøj stod henne ved krydset til Vester Voldgade.

Mændene vidste, at bilen var fra det tyske sikkerhedspoliti Gestapo. Bilen kørte et stykke væk og standsede ved fortovskanten.

Klokken 08:10 kom en mand ud ad gadedøren i en opgang i Ny Kongensgade. Manden stod stille og så sig om til alle sider. Han så den sorte bil med hans livvagter fra Gestapo og nogle telefonmontører, der var i gang med at arbejde og havde sat et telt op over deres udgravning.

Manden begyndte at gå hen mod Politigården. Fra det modsatte fortov begyndte manden iført blå overall at gå langsomt over mod telefонтeltet og kom på den måde ind på to skridts afstand af manden fra opgangen. Manden i den blå overall trak en 9 mm pistol og affyrede fem skud i hovedet på manden, der faldt om ovenpå telefонтeltet. Manden med den blå overall forsøgte at vende den døde mand om for at sikre eventuelle papirer og våben. Men manden i den blå overall opgav og løb hurtigt ned mod Christiansborg, hvor han sprang på en sporvogn linje 5. Den sorte bil med

Gestapovagterne kørte hurtigt bort. De var godt klar over, at der måtte være flere forklædte og bevæbnede modstandsfolk på gaderne i området.

Liget af manden, der viste sig af være chefen for Schalburgkorpsets Efterretningstjeneste og HIPO, Erik Victor Pedersen, blev indbragt til Retsmedicinsk Institut kl. 08:45 men blev hentet af Gestapo allerede kl. 10. Tyskerne hentede liget så hurtigt, at der ikke blev foretaget nogen registrering. Retsmedicinsk Institut skrev på sagen, "at der ikke for Instituttet foreligger afgørende holdepunkter for nævnte afdødes identitet".

Erik V. Pedersen, som han blev kaldt, var en af de mest efterstræbte personer af modstandsbevægelsen.

Modstandsbevægelsen havde givet likvideringsordren i september eller oktober 1944 til Holger Danskes likvideringsgruppe "Hermann".

HIPO-chefen var en snu mand. Han havde flere adresser og var meget svær at opspore. Han havde ofte livvagter omkring sig, og der gik lang tid, før det lykkedes Holger Danske at finde ham. HIPO-chefen var også en farlig mand. Han stod bag et større antal clearingmord og var leder af den "varulvebevægelse", der var ved at blive opbygget med skjulte våbenlagre for at kunne føre en undergrundskrig videre, når krigen var slut.

Holger Danskes gruppe Hermann havde foretaget mange undersøgelser og overvågninger. Til sidst fandt de ud af, at Erik V. i øjeblikket boede i Ny Kongensgade 10, og normalt gik til Politigården ved 8-tiden om morgenen.

Likvideringen blev omtalt i det illegale blad "Information". Drabet på HIPO-chefen kastede København ud i et sandt voldsorgie anført af de danske terrorgrupper med tilknytning til HIPO. Der blev foretaget henrettelser, drab, drabsforsøg og bombeattentater. Natten, der blev en af de mest voldsomme under besættelsen, blev senere kaldt »Bombenatten«. Københavns Magistrat kunne siden opgøre en snes bombeattentater, mord og mordforsøg. I timerne omkring midnat lød en række eksplosioner rundt omkring i byen. En snes forretninger og restauranter udsattes for sprængninger, og samtidig blev der gjort forsøg på at myrde nogle kendte københavnere i deres hjem.

På trods af al volden var det kun få personer, der vidste, at det skyldtes drabet på HIPO-chefen Erik V. Pedersen.

Hvad Erik Werner Pedersen, nu alias Erik Holck Pedersen, angik, frygtede han fortsat for at være på en stikkerliste.

Tirsdag den 24. april 1945 om morgenen, Vestre Fængsels tyske afdeling

Vagtlederen var blevet tilkaldt. Da vagten havde låst celledøren op denne morgen, havde vagten fundet den indsatte hængt. Vagtlederen var ankommet og bad vagten få taget liget ned og lagt på sengen, hvorefter han gik på sit kontor og kontaktede Retsmedicinsk Institut. Ifølge proceduren skulle politiet også have besked, men officielt var der ikke noget politi at give besked til.

Den afdøde var Poul Erik Geisler, som var blevet arresteret på sin bopæl natten mellem 17. og 18. april. Poul Erik Geisler var sigtet for at give husly til sin bror, Sven Aage Geisler, der var eftersøgt af de tyske myndigheder for sabotage, spionage, drab, drabsforsøg og røverier.

Gestapo havde i sin søgen efter Sven Aage først haft henvendt sig til moderen Gerda Geisler på Frederiksberg Allé 19A, men her var Sven Aage ikke. Gerda vidste, at Sven Aage måske var hos broderen, Poul Erik, som flere gange havde haft broderen boende og kendte hans forskellige illegale opholdssteder. Gestapo kørte derfor til Poul Erik Geislers bopæl. Da de ikke fandt Sven Aage, arresterede de Poul Erik.

Poul Erik vidste, at det højst sandsynligt ville medføre dødsstraf for hans bror, hvis han blev taget. Poul Erik blev underlagt et 18 timer langt forhør, hvor han også var blevet mishandlet. Det lykkedes ham at stå imod. De fik ingen oplysninger ud af ham om broderen. Men Poul Erik frygtede imidlertid, at han ikke kunne modstå yderligere forhør, og han begik derfor selvmord i sin celle.

Da Sven Aage Geisler fik besked om broderens død, blev han ude af sig selv af sorg og raseri, i første omgang på sin mor, som havde sendt Gestapo hjem til Poul Erik. Det ville Sven Aage aldrig – aldrig – kunne tilgive hende.

Lørdag den 5. maj 1945 kl. 13:00, Hillerød Kirkegård

Studenternes Efterretningstjenestes Helge Mogensen var den 2. maj blevet fundet skudt ved Nordisk Kaffekompagnis bygning i Frihavnen. Han var blevet arresteret af Gestapo på Strandvejen tæt på Svanemøllehavnen, hvor SE Transport var i færd med at losse en last sanitetsmateriel. Det lykkedes Helge at bilde tyskerne ind, at losningen foregik et andet sted i Frihavnen. Dermed fik han afledt tyskerne, så hans kammerater kunne slippe uskadt væk. Selv forsøgte han at flygte men blev skudt.

Helge var fra Hillerød og blev bisat fra Hillerød Kirke på selve befrielsesdagen den 5. maj. Følget havde fulgt kisten til graven. De af Helges kammerater fra "Den lille Gruppe", der fortsat var på fri fod og i live, deltog i begravelsen. Geisler var der, Lyhne var der, og Helges fætter Mogens Hansen var der. Mogens var netop vendt hjem fra Sverige.

De mindedes ved samme lejlighed nogle af de andre fra gruppen, som var blevet henrettet: Erik Crone, Peter Wessel Fyhn og Kim Malthe Bruun.

Helges barndomsven og kollega, politiadvokat Volmer Nissen, deltog også i begravelsen. Trods de sørgelige omstændigheder var han glad for at hilse på og tale med Geisler, som han kendte, beundrede og godt kunne lide.

Samme dag blev de øvrige medlemmer af gruppen, Jan Jansson og Signe Mogensen, løsladt fra Frøslevlejren i Sønderjylland og kørt til København, hvor de ankom senere samme dag.

Volmer Nissen skulle videre og sammen med sine hjælpere, "sheriffen fra Tinglev" og Knud Lewinsky fra "Kulsvierbataljonen", indgå i Feltpolitidetachmentet, der havde til opgave i befrielsesdagene at opspøge og arrestere mistænkte værnemagere og stikkere. Volmer Nissen var omkring dette tidspunkt i besiddelse af en af de sjældne, danskproducerede halvautomatpistoler af typen 11 mm Schouboe.

Feltpolitiet havde fået udleveret den seneste efterlysningsliste med tusindvis af navne. Erik Werner Pedersen stod ikke på listen. Modstandsbevægelsen havde altså ikke fundet tilstrækkeligt med materiale på ham til at arrestere ham.

Lørdag den 12. maj 1945 kl. 01:44, Tagensvej ud for Bispebjerg Hospital

København var på den anden ende. Der var stadig stor glæde over den genvundne frihed. Og i dag skulle Feltmarskal Montgomery ankomme til København. Der var gjort klar til den store modtagelse og triumftog gennem byen.

Der foregik stadig anholdelser af værnemagere og stikkere, der blev kørt bort på lastbiler til offentligt skue, buh-råb og spytklatter. De arresterede blev samlet på udvalgte skoler. I aviserne kunne man denne dag læse en nyhed fra Ritzaus Telegrambureau: "Brandvæsenets ambulance blev kl. 1:44 kaldt til Tagensvej ud for Bispebjerg Hospital, hvor en mand ved navn Petersen fra Firkløvervej 13 var blevet skudt. Manden var stikker og havde været til påvisning. Han blev skudt under flugtforsøg."

Manden blev bragt til Rigshospitalet men var død ved ankomsten.

To dage før havde Eriks kæreste Ellen fået uventet besøg på Sommervej i Charlottenlund af personer, der udgav sig for at være fra Secret Service. De havde presset hende for, hvor Erik befandt sig. Hun mente, at han måske var hos sin fætter Alleslev i Søborg eller hos sin bror Ernst i Krungerup på Lolland. De tog det billede af Erik, som hun havde stående fremme, med sig da de gik.

Dagen efter, den 11. maj, havde de to mænd fundet frem til, at Erik var hos sin morbror Hans på Granlygård i Sorterup mellem Sorø og Slagelse. Selvom de havde udgivet sig fra Secret Service, vidste Erik nok, hvem de var. På gårdspladsen havde de taget hårdt fat i ham og ville til at give ham nogle klø, men hans morbror Hans havde lagt sig imellem og bedt dem tage den med ro.

Natten efter blev Erik fundet skudt i en rendesten ud for Bispebjerg Hospital ved Tagensvej 196.

Et par dage senere, den 15. maj, foretog retsmedicinen sin undersøgelse af liget af Erik. Politiet, som først havde genoptaget arbejdet igen den 13. maj, deltog ikke. Et par familiemedlemmer, Eriks bror Ernst og nevøen Jørgen Halling, som var Eriks allerbedste ven, var mødt op for at identificere Erik.

Retsmedicineren var tilsyneladende i tvivl om gerningsstedet, da han i rapporten skrev "Tagensvej, på gaden(?)". Men han var ikke i tvivl om dødsårsagen, skud i bryst og underliv, forfra og mod en liggende person, og at der derfor var tale om drab. Retsmedicineren gav besked til Københavns Byrets afdeling for Skiftesager.

Den 11. juni noterede en politiassistent i Københavns Opdagelsespolitisk Hovedjournal under løbenummer 12.398, at politiet ved en skrivelse af 28. maj havde modtaget "oplysning om Erik Werner Pedersen, der var dræbt". Sagen blev sendt til afdeling F, der skulle stå for efterforskningen.

Det var ikke alle enheder i politiet, der fik oplysningen. Dagen efter noterede overpolitibetjent Johan Peder Thorning på Eriks lægdsrulle: "Politiet søger ham. §101. Ring til Thorning. 12/6-45." §101 omhandlede arbejde for fremmed magt.

Den 16. juni modtog Opdagelsespolitiet oplysning fra Modstandsbevægelsens Afsnit 7, at de fra Folkeregistret havde fået oplysning om, at Erik var skudt. Politiet fandt den rapport frem, som kriminalbetjent Brock havde skrevet om Erik den 29. august 1944. Her noterede kriminalbetjent S.P. Christensen på sagen, at "Folkeregistret har oplyst, at Erik Verner Pedersen, født 13/12 1918 i København, tilmeldt Firkløvervej 13, er død den 12/5 1945."

Sagen blev tilsyneladende ikke efterforsket yderligere. Tilsyneladende...

I løbet af sommeren 1945 blev sagerne om drabet på Mathilde Meyer og Toscabandens forbrydelser efterforsket yderligere. Her kom det frem, at Eriks ven fra Tosca, John Wierdsma, "hollænderen", havde fået nogle oplysninger om Mathilde Meyer af Erik Verner Pedersen, som han og retten betegnede som "den senere likviderede HIPO-leder".

Tirsdag den 25. september 1945, Billed-Bladet nr. 39

Politiadvokat Volmer Nissen sad måske netop denne dag på sit kontor i Statsadvokaturen i København, hvor han var anklager ved Landsretten for

de mange sager, som havde ligget stille efter 7 måneder uden politi. I øjeblikket arbejdede han på en stor sag om falske britiske pund.

Volmer Nissen, der i 1941 var blevet uddannet som cand.jur. og med sine dengang kun 22 år var Danmarks hidtil yngste, havde været politifuldmægtig ved Københavns Politis Undersøgelseskammer. En dag i 1943 var hans barndomskammerat, Helge Mogensen fra Studenternes Efterretningstjeneste, dukket op, da han, Mogensen, havde brug for at få tjekket nogle folk, der var blevet udpeget som stikkere. Volmer Nissen hjalp med oplysningerne og fortsatte med det frem til krigens slutning. Han vidste, at han dermed kom til at udlevere navne på mistænkte, som risikerede at blive likvideret.

Da politiet blev interneret i september 1943, gik Volmer Nissen under jorden. Men det manglende politi gjorde, at kriminaliteten steg, så statsadvokat Jørgen Trolle sammensatte et hold anklagere ved sit kontor. Volmer Nissen meldte sig og behandlede almindelige kriminalsager. Flere og flere rovmord blev hen mod krigens slutning kamufleret som stikkerlikvideringer. Det blev ofte afgjort ved et besøg på Retsmedicinsk Institut og en besigtigelse af liget.

Kort før befrielsen flyttede Volmer Nissen til Hillerød og meldte sig hos kammeraterne i ventegruppen "Kulsvierbataljonen". Efter befrielsen og bisættelsen af sin ven Helge Mogensen vendte Nissen tilbage til København, hvor han deltog i Feltpolitidetachmentets arbejde med at opsøge og arrestere mistænkte værnemagere og stikkere. Kort tid efter var han tilbage til statsadvokaturen, hvor der var mange sager at kaste sig over.

Hvis han denne formiddag havde haft brug for en lille pause i den store sag om de falske britiske pund, kunne han i det nyeste nummer af Billed-Bladet, der måske havde ligget fremme i frokoststuen, på side 8 være faldet over nogle kendte ansigter.

Fotoreportagen havde overskriften "Den lille gruppe med de store resultater".

Selvom mændene ikke var nævnt ved navn, ville han have kunnet genkende dem tydeligt som Geisler og Lyhne. I artiklen blev de kaldt "Lange Sven" og "John". Dem kendte han jo særdeles godt.

DEN LILLE GRUPPE MED DE STORE RESULTATER

De Mænd, BILLED-BLADET i Dag bringer Billeder af, vilde Tyskerne meget gerne have haft fat i. De tilhører kun en lille Gruppe, men dens Resultater er af de største: Likvideringer, Hjælp til Flugt, Befrielse af Krigsfanger, og en af Gruppens Deltagere, „Skipper“, præsterede det enesteaaende alone at kapre en Storebøltslæge, som han bragte til Sverige. Han hed „Skipper“ i Forvejen, Kup'et viste, at han ikke bærer sit Navn forgæves. Vi rekonstruerer nu disse tapre Mænds daglige Liv, mens Fjerne lurede og hver Dag belød en Dyst med Døden.

FOT: OLAF KJELSTRUP

Lange Svend, Skipper og John mødes i Igels Bar — ovenfor — hvor Værten, Torben, er deres gode Hjelper. John og Svend traf hinanden i Horsørød, og her havde de god Tid til at planlægge fremtidige Kup. Faldskærmsagenten JP fra London blev deres Chef, og saa begyndte det Arbejde, som gjorde de magtesløse Tyskere rasende.

Torbens Kælder var ikke nogen almindelig Kælder. Her (tv.), foregik de Skydeøvelser, der gav Gruppen den Skydefærdighed, der var nødvendig, for at Ofrene ikke skulde lide unødigt. Der var isoleret paa alle Maader. I dette Rum har bl. a. Citronen og Flammen haft deres Skydeøvelser.

Skipper peger paa Fælters sidste Skud. Sammen med Erik Crone gav „Fæltet“ sit Liv i Frihedskampen. De to hviler nu i Mindelunden i Ryvangen. Pladen med de mange Kugler er taget ud fra sin Plads i det lille Kælderrum, og den opbevares nu af Gruppen som et Relikvie fra den Tid, da Nervene skulde være saa haarde som Staal.

8

Tjener Ernst var paa Gruppens Parti. Stilfærdigt gik han og passede sit Arbejde, men han havde Øjne og Øren med sig. Kom der en mystisk Gæst, tændte han Lampen. Det var Signalet til Gruppen: ud til højre.

Billedbladet september 1945

“De mænd, som Billed-Bladet i dag bringer billeder af, ville tyskerne meget gerne have haft fat i. De tilhører kun en lille gruppe, men dens resultater er de største: Likvideringer, hjælp til flugt, befrielse af krigsfanger. Vi rekonstruerer nu disse tapre mænds daglige Liv, mens farerne lurede og hver dag bestod i en dyst med døden.”

Under et stort foto af fire mænd, der sad omkring et bord på Igels Bar i Studiestræde kunne man læse “‘Lange Svend’, ‘Skipper’ og ‘John’ mødes i Igels Bar, hvor værten, Torben, er deres gode hjælper. John og Svend traf hinanden i Horserød, og her havde de god tid til at planlægge fremtidige kup. Faldskærmsagenten JP fra London blev deres chef, og så begyndte det arbejde, som gjorde de magtesløse tyskere rasende.”

Typisk Sven Aage Geisler at pynte på historien, kunne Nissen have tænkt. Deres chef var ikke en engelsk faldskærmsagent men en homoseksuel kjolefabrikant, Vagn Riis Hansen, der ovenikøbet var stukket af til Sverige med de penge, som var røvet til modstandsarbejdet. Og hvilke “kup” mon Geisler og Lyhne planlagde i Horserød?

Nissen huskede stadig, da han første gang mødte Geisler. Det var sidst i 1943. Geisler opsøgte Nissen på hans bopæl på Amager. Geisler og hans folk havde en bil holdende nede på gaden. Han var forfulgt af tyskerne og havde fået Nissens navn fra Helge Mogensen. Nogle af naboerne fortalte senere, at der havde stået en mand på hver trapeaafsats, bevæbnet med maskinpistoler. Geisler undskyldte, at de sådan kom brasende, men han ville gerne låne telefonen. Han ringede for at advare en redaktør på Amagerbladet.

“Geisler var en meget charmerende slyngel”, udtalte Volmer Nissen mange år senere. “Han var en kolossalt flot fyr, stor, elegant klædt, beleven. Han tilhørte det pænere københavnske borgerskab”. Nissen huskede, at det gjorde indtryk på hans kone, at Geisler havde en stor Parabellum luger pistol hængende under armen.

Volmer Nissen var blevet charmeret af Geisler. Det havde han, Geisler, “nok i det hele taget haft let ved, både når det gjaldt damer og herrer. Han havde en overbevisende måde at føre sig frem på”, udtalte Nissen.

“Men det forfærdelige var jo, at efterhånden blev de reelle motiver tyndere og tyndere, mens berigelsesmotivet samtidig blev stærkere. Det handlede blot om at finde ofre, som var nazister eller på anden måde angribelige.

Geisler var udmærket klar over, at de mange gange havde været alt for langt ude. Det havde han jo selv talt med ham om.”

I Billed-Bladets historie var der to fotos fra barens toilet i kælderens. På det ene stod en mand og sigtede med en pistol. Det var Geisler. På det andet sad to mænd, Lyhne og Torben Igel, på hug ved toilettet og vurderede resultatet af skuddene.

“Torbens kælder var ikke nogen almindelig kælder. Her foregik de skydeøvelser, der gav gruppen den skydefærdighed, der var nødvendig for at ofrene ikke skulle lide unødigt” stod der i artiklen.

Der var nu intet, der tyndede på, at man tog særlige hensyn til ofrene. Volmer Nissen kendte udmærket Geislers aktiviteter. “Efterhånden havde de fået en del sager om røveri og den slags på både Geisler og Lyhne. Helge Mogensens bror Knud deltog selv i nogle likvideringer. Jeg husker tydeligt, at Knud Mogensen bestemt ikke var begejstret for de to. Knud fortalte om en eller anden velhaver, som de skød ude på Strandvejen. Knud havde syntes, at de var unødigt brutale over for familierne til de likviderede. De pløkkede folk ned for øjnene af kone og børn. Selv om en mand skulle skydes, kunne man gøre det mere eller mindre hensynsfuldt, men Geisler havde ikke tid til fine fornemmelser. Når man har skudt tilstrækkeligt mange, mister man respekten for menneskeliv.”

Det næste billede var taget ud gennem vinduet på Igels Bar. På den anden side af gaden, i indgangen til opgangen Studiestræde 28, stod en person, Geisler igen selvfølgelig, henslængt og tændte en cigaret. Han lignede en gangster.

“Huset ser ganske uskyldigt ud, men bag vinduerne på første sal har mangan synder skriftet og fået sin dødsdom bekendt”.

Der var dog næppe nogen af de personer, som gruppen likviderede, der har ‘skriftet’ i lejligheden, før de blev dødsdømt.

“De tapre folk, som havde med dette at gøre”, fortsatte artiklen, “er det, Hartvig Frisch kaldte mordere, men professoren må længere ud med sin kritik: Dødsdommene faldt i London og i Stockholm. Værsgo Hr. Hartvig Frisch – det er derhen, De skal rette Deres beskyldninger.”

Den lille gruppes dødsdomme blev i virkeligheden primært udstedt af Riis Hansen og efterhånden syntes det endda, som om Geisler og Lyhne selv

valgte deres ofre. Nissen huskede, at Geisler på et tidspunkt havde spurgt, om Volmer Nissen ville deltage i likvidering af enken efter politimanden Robert Sustmann Ment, som havde arbejdet for tyskerne, og som var blevet likvideret af BOPA. Volmer Nissen havde afslået. Den 16. december 1944 blev enken likvideret.

Det sidste billede var et stort gruppebillede med en række personer rundt om et veldækket bord med smørrebrød, øl, snaps og kaffe. I midten sad tydeligvis Lyhne og Geisler ved siden af hinanden.

“Krigen er sluttet. Regnskabet er gjort op, og de tapre kan frit mødes i Igels Bar. Nogle er vendt hjem fra landflygtighed, og det er dejligt at se kammeraterne igen ved en frokost ‘over jorden’. Men tankerne går også til dem, der faldt på deres post. Den lille gruppe med de store resultater spredes nu, hver går til sit virke, men det hårde arbejde dengang, er der ingen af dem, der glemmer.”

Søndag den 25. november 1945, Fanny Fiehns Fødeklinik, Gentofte

I begyndelsen af august 1945 havde ugift husassistent Ellen Strand Jørgensen, boende Sommervej 12 i Charlottenlund hos konsulent Johansen, opsøgt Mødrehjælpen i København for at få hjælp. Hun var gravid i 5. måned. Hun oplyste, at hun var født den 26. september 1920 i Krogsbølle på Fyn. Nødtvungent oplyste hun navnene på sine forældre, men hun bad indtrængende om, at de intet måtte få at vide. Det var Mødrehjælpen vant til, så det blev noteret med rødt på journalen, at forældrene intet måtte få at vide. Under rubrikken “barnet antages avlet”, havde hun svaret, at det var sket sidst i februar på barnefaderens bopæl.

Om barnefaderen oplyste Ellen, at han hed Erik Werner Pedersen og var født 13. december 1918 i København som søn af mælkeassistent Pedersen og hustru, Firkløvervej 13. Hun oplyste, at Erik var død, skudt af medlemmer af Secret Service den 10. eller 11. maj. Hun havde kendt Erik 6-7 år. De havde truffet hinanden hos fælles bekendte.

På spørgsmålet om, hvilken hjælp moderen ønskede, svarede Ellen, at hun ønskede barnet bortadopteret. Mødrehjælpen havde forklaret, at det kunne

man først tage stilling til efter fødslen, og at det krævede viden om barnefaderen. Ellen skulle derfor først stævne barnefaderen.

Ellen vidste ikke sine levende råd men fik så heldigvis hjælp af sit forstående og venlige "herskab", konsulent Ove Johansen. Han bad sin advokat, landsretssagfører Brammer, om at tage sig af sagen. Ellen havde oplyst, at hun havde fået 400 kr. af barnefaderen, hvis der skulle ske ham noget. Han havde oplyst hende, at han arbejdede illegalt. Hun var gået til sin læge, som havde afvist at foretage en abort og i stedet henvist hende til Mødrehjælpen.

Efter barnefaderens død var dennes bror Ernst, som åbenbart var vidende om pengene, mødt op og forlangte pengene tilbage. Såfremt hun ikke ville give ham pengene, ville han oplyse hendes forældre, at hun var gravid. Dette forskrækkede hende så meget, at hun leverede pengene tilbage.

Landsretsagfører Brammer var rystet over denne opførsel. De fik udvirket, at Ellen skulle føde barnet på jordemoder Fanny Fiehns Fødeklinik i Gentofte. Mødrehjælpen accepterede trods manglende viden om barnefaderen at overtage barnet straks efter fødslen, så barnemoderen blev skånet for at se barnet.

Den 25. november 1945 fødte Ellen en velskabt søn. Sønnen blev straks fjernet og en uge senere anbragt i pleje hos prokurist Erwin Otto Peter Hansen og hustru Ella Camilla Larsson, Kongedybet 11 på Amager. Parret ansøgte og fik siden bevilget adoption, og drengen blev døbt Nils Erwin Hansen i Christianskirken.

Faderskabet blev meldt til Københavns Byret, der siden dømte, at Erik var fader til barnet.

Torsdag den 22. januar 1946 kl. 17:00, Hovedpolitistationen i København

Fire mand blev indbragt til Københavns Politis hovedstation. De fire mænd var Sven Aage Geisler og en Helge Erik Larsen, der begge blev tiltalt for røveri og afpresning, og Ingolf Asbjørn Lyhne og en Viggo Skytte Jensen, der begge blev tiltalt for angiveri.

Havde Lyhne været meddeler for tyskerne? Det viste sig faktisk, at Erik Crone til Gestapo havde oplyst, at Lyhne flere gange havde været i tyskernes hovedkvarter på Dagmarhus. Og at Lyhne var leder ved en aktion på motorkontoret i Hambrosgade, hvor "han blev arresteret af HIPO og ført til Shellhuset. Det fortælles, at han i Shellhuset skal have sagt til en tysker, at han arbejdede for [Gestapochefen] Dr. Hoffmann, og at han derefter blev løsladt. I den senere tid har Lyhne haft mange penge, og jeg antager, at han har forøvet flere pengerøverier." Så vidt Crone.

Sagen blev sendt til den 1. Ekstraordinære Statsadvokat med indstilling om tiltalefrafald for Lyhne, Geisler og Helge Erik Larsen pga. "bevisets stilling". Derunder en påtegning: "Centralkontoret vil gerne have besked ang. Lyhne, når sagen kommer hjem".

I november 1946 blev sagen påtegnet, at det fra 1. Ekstraordinære Statsadvokat forlyder, at indstillingen er tiltrådt af Rigsadvokaten. Det fremgår, at sagens dokumenter herefter blev sendt til retten i Hjørring, hvorfra de blev returneret et år senere.

Der fremgår intet om sagen i hverken 1. Ekstraordinære Statsadvokat, Rigsadvokatens journalregister, Undersøgelseskammerets Centralkontor eller retten i Hjørring. Mystisk.

Torsdag den 20. maj 1948 kl. 14:00, Østre Landsret

Lille Nils Erwin Hansen på to et halvt år vidste ikke, at han denne dag teknisk set blev gjort juridisk faderløs. Men det skænkede Landsretssagfører Bau ikke en tanke. Han var tilfreds. Østre Landsret havde netop frifundet boet efter Erik Werner Pedersen for faderskabet. Bau havde netop givet familien, repræsenteret ved lærer Ernst Pedersen, besked. Knap halvanden år forinden havde Københavns Byret ellers afgjort, at afdøde Erik Werner Pedersen var at betragte som faderen til Ellen Strand Jørgensens søn. Men Eriks bror havde anket dommen til frifindelse og havde altså nu fået medhold.

Landsretssagfører Bau havde netop fået besked af barnemoderens advokat, landsretssagfører Brammer, at barnemoderen ikke ønskede sagen anket.

Hun ville blot helst glemme det hele. Og hendes forældre måtte aldrig nogensinde få noget at vide. Det havde været den allerværste periode i hendes liv, og den kom til at præge resten af både hendes og hendes lille bortadopterede søns liv.

Under sagen i Østre Landsret mente Eriks bror Ernst at vide, at faderen i stedet måtte være Bjørn Bentzen. Benzen var forsvundet efter krigen og kunne derfor meget behændigt ikke findes og udspørges. Hvad ingen dengang vidste, var, at det var lykkedes Bjørn Benzen, der frygtede at han var idømt dødsstraf, at komme til Tyskland, hvor han fik ny identitet. Via en mellemmand forsøgte han mange år senere at få oplyst, hvad han var eftersøgt for i Danmark. Men Justitsministeriet kunne ikke oplyse sigtelsen.

Jurist Bak, der havde Ellens faderskabssag for Mødrehjælpen, noterede på den 8. december 1948 på sagen:

“Ellen Strand Jørgensen vs. Erik Werner Pedersen.

Sagens akter er modtaget 28/10 dette år fra Københavns Overpræsidium efter anmodning fra Mødreinstitutionen. Optaget den 18/1-1947 af Byrettens 15. afd. efter hvilken sagsøgte blev anset som fader.

Ved dommens indankning for Østre Landsret blev indstævne ved dom afsagt den 20/5-1948 frifundet.

Af sagens akter fremgår i øvrigt:

Barnet født den 25/11-1945.

Avlingstid: Fra slutningen af januar 1945 til slutningen af marts samme år iflg. erklæring fra Retslægerådet.

Barnemoderen har inden retten forklaret, at hun har kendt sagsøgte flere år og har jævnligt stået i forhold til ham fra omkring jul eller nytår 1944 indtil henvend den 12. maj 1945, da han blev skudt. Han blev skudt af Secret Service, da han forsøgte at flygte under en påvisning på Bispebjerg. Hun har brændt de breve, hun har modtaget fra ham, og hans fotografi har Secret Service taget fra hende. Sagsøgte udtrykte ingen tvivl om, at han var fader til barnet, men han tilbød at få det fjernet og om giftermål. Sagsøgte gav hende 400 kr. for at få det fjernet, men lægen afslog, hvorfor hun leverede pengene tilbage til sagsøgte. Nogen tid derefter gav han hende alle pengene igen, idet han sagde, at hun kunne beholde dem til barnet. Efter sagsøgtes

død, henvendte hans bror sig til sagsøgerinden og forlangte pengene tilbage, hvad hun gjorde og fik kvittering på.

Da sagsøgerinden var blevet gravid, betroede hun sig til sin veninde frøken Hertha Jensen. Endvidere har frøken Ellen Margrethe Jensen, der nu er gift med indehaveren af 'Modekvinden', fortalt sagsøgerinden, at sagsøgte kort efter havde sagt, at han ventede et barn med sagsøgerinden.

Sagsøgerinden erklærede under ed, at hun ikke har stået i forhold til andre i den tid, hun kendte sagsøgte.

Konsulent Ove Johansen, sagsøgerindens arbejdsgiver, har som vidne forklaret, at han var klar over forholdet mellem parterne, og han har aldrig observeret, at sagsøgerinden havde andre herrebekendtskaber.

Frk. Hertha Jensen har som vidne forklaret, at hun har kendt sagsøgerinden siden 1937-38 og sagsøgte siden 1937. Vidnet har nogle gange set dem sammen, og efter at de var kommet sammen 3-4 måneder, har hun set nogle breve fra ham, der gav udtryk for, at han var meget forelsket i sagsøgerinden.

Vidnet opdagede selv, at sagsøgerinden var gravid, da hun var ca. 4 måneder henne. Vidnet betragtede parterne som forlovet. Hun havde hans fotografi stående fremme.

Vidneafhøring: Frk. Ellen Margrethe Hansen forklarer som vidne, at hun traf sagsøgte, hvem hun havde kendt i nogen tid, på Rådhuspladsen, og han fortalte da glædesstrålende, at han havde lært sagsøgerinden at kende, og at de skulle have barn sammen. Det var omkring begyndelsen af marts 1945.

Vidneafhøring: Sagsøgtes broder, lærer Hans Ernst Pedersen forklarer, at han få dage efter afdødes død fik at vide hos sin søster Gerda, at sagsøgerinden havde lånt 400 kr. af hende. Han havde bedt om dem og også fået dem igen, men sagsøgerinden havde intet fortalt om, at hun ventede et barn.

Som ovenfor nævnt blev sagsøgte grundet på vidneudtalelser og blodtypebestemmelser, hvorefter der ikke var noget til hinder for hans faderskab, af byrettens 15. afdeling anset som fader til barnet. Ved Landsretsdommen blev han frifundet under henvisning til, at sagsøgerinden intet havde fortalt til sagsøgtes broder eller søster om svangerskabet, og

man derfor måtte finde det betænkeligt at anse for bevist, at parterne havde haft samleje inden for avlingstiden.

Efter min mening er landsretdommen forkert og præmisserne er meget 'tyndbenede'. Men der kan vel næppe ved at indkalde barnemoderen komme så vægtige nye momenter frem, at sagen kan indankes for højesteret. Og i betragtning af, at barnet er bortadopteret, vil barnemoderen sikkert helst have, at sagen skal glemmes. Barnemoderen bør vel indkaldes for at man kan høre hendes udtalelser."

Bak forelagde sagen for sin foresatte, der havde møderet for højesteret. Han erklærede sig "enig i, at vi taler med barnemoderen. Jeg tror heller ikke, at hun er interesseret i at der gøres mere ud af sagen på grund af adoption og nyt forhold. Men jeg er af den opfattelse, at Østre Landsrets dom er meget tvivlsom!"

Den 4. januar noterede Bak på sagen:

"Landsretsagfører Bremmer ringer og spørger, hvad Mødreinstitutionen ønsker at tale med barnemoderen om. Barnemoderen er hos ham nu, og hun ønsker ikke, at der ribbes mere op i denne sag, som hun kun ønsker at glemme. Institutionen er indforstået hermed og vil tilbagesende akterne."

En dag i 1949, Store Kongensgade 40, Informations redaktion

Statsautoriseret translatør og direktionsssekretær i Falcks Redningskorps, Børge Gunnar Johansen, skrev en gang i løbet af 1949 et brev til Informations redaktør Børge Outze. Brevet var bilagt den danske oversættelse af nogle tyske Gestapo afhøringsrapporter fra perioden oktober 1944 – februar 1945.

Johansen blev sidst i marts 1945 af Informations Carl Næsh-Hendriksen bedt om at oversætte nogle papirer, som modstandsbevægelsen havde fået fat i, da de efter angrebet på Shellhuset den 21. marts havde gennemgået ruinerne. Børge Johansen var blevet kontaktet af Carl Næsh på vegne af hans redaktør Børge Outze, der havde bedt Børge Johansen i sin egenskab af statsautoriseret translatør og tolk i tysk om at få oversat papirerne.

Børge Johansen havde oversat papirerne, der viste sig at bestå af et antal forskellige afhøringsrapporter fra Gestapo, og afleveret dem til Næsh.

At Johansen i 1949 sendte rapporterne til Outze kunne hænge sammen med, at årbogen "Årets største begivenheder i billeder, tiden der fulgte, 1945-47" var udkommet i løbet af 1949. Bogens redaktøren var bl.a. Carl Næsh Hendriksens bror Walther.

Bogen omtalte Erik Crone og indeholdt kopi af 4 udvalgte sider af de rapporter, som Johansen havde oversat.

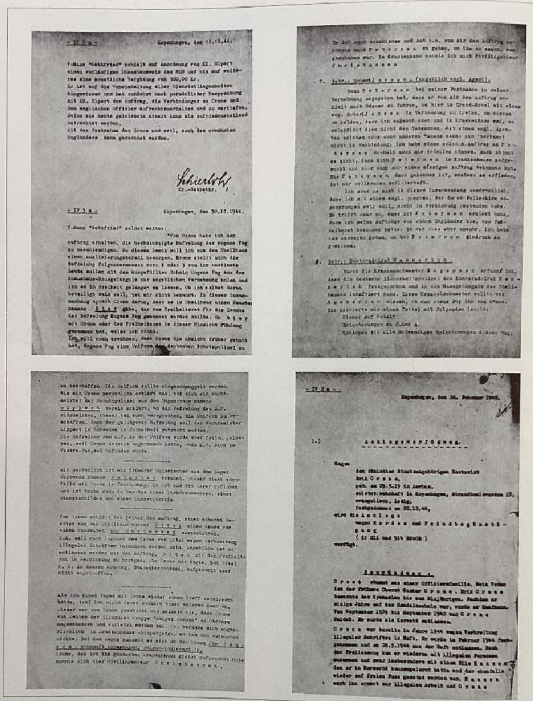
I bogen lød det:

"Efter bombardementet af Shellhuset i København faldt mange af Gestapo-højborgens hemmelige dokumenter i modstandsbevægelsens hænder. Her er det en tysk rapport, af hvis indhold man er i stand til at følge en af besættelsens store sager.

Sagen angår den 26-årige danske modstandsmand, løjtnant Erik Crone, der efter tortur og trediegradsforhør af Gestapofolkene omsider blev henrettet. Man får tillige et billede af en dansk stikker-virksomhed af uhyggeligste art. Stikkeren skjuler sig under navnet 'Gottfried', og rapporten har relation til så fremtrædende modstandsfolk som professor Mogens Fog og kontreadmiral Hammerich, der var Gestapos gidsel-fanger i Shellhuset. Kontreadmiral Hammerich omkom ved bombardementet."

Johansen må have undret sig. Det første, der ville have undret ham, var, at Erik Crone "efter tortur og trediegradsforhør af Gestapofolkene omsider blev henrettet". Det fremgik jo klart af originalerne, at Crone tilstod allerede samme nat, som han blev anholdt, oplyste navne, signalement og adresser på en stor del af sin omgangskreds, både legale og illegale. Omvendt var det måske forståeligt, at det kunne man vel ikke skrive på den måde i en årbog. Det ville ikke være rimeligt.

"Rapporten har relation til så fremtrædende modstandsfolk som professor Mogens Fog". Relationen til Mogens Fog bestod i, at der blev gjort en del forberedelser for at befri ham, bl.a. med forsøg på hjælp fra tyskere, som var ansat i Shellhuset.

I den hemmelige, tyske fængselsrapport er det muligt at følge Crone's sag dag for dag. Det ses, hvorledes den højt betalte stikker bringer stadig nye oplysninger, og man tvinger Crone til tilståelser rige, senere også andre, og Gestapo-folkene er hurtige i vendingen. Den danske stikker har fået forbindelse med Crone på et tidligt tidspunkt, og Crone har desværre haft tillid til ham. Crone sigtes for samarbejde med falsksermsfolk, »Gottfried« blev siden afsløret som en 21-årig dansk nazist Erik flygte, og de ledsgangende modstandsfolk åbnede ild mod ham og skød ham.

Årets største begivenheder fortalt i billeder 1945-1947. Tiden er fulgte.

På næste side var et billede af fire udvalgte sider fra rapporterne. Her kunne man læse videre i teksten under billederne:

“I den hemmelige, tyske fængselsrapport er det muligt at følge Crone’s sag dag for dag. Det ses, hvorledes den højt betalte stikker bringer stadig nye oplysninger, og man tvinger Crone til tilståelser af navne på andre af modstandsbevægelsens folk. I begyndelsen fortrinsvis dem, han ved er i Sverige, senere også andre, og Gestapo-folkene er hurtige i vendingen. Den danske stikker har fået forbindelse med Crone på et tidligt tidspunkt, og Crone har desværre haft tillid til ham. Crone sigtes for både mord og spionage. Det første sigter til en stikkerlikvidering, og det andet har relation til hans samarbejde med faldskærmsfolk. ‘Gottfried’ blev senere afsløret som en 21-årig dansk nazist Erik William Pedersen. Han blev anholdt straks efter kapitulationen. Under en påvisning forsøgte han at flygte, og de ledsagende modstandsfolk åbnede ild mod ham og skød ham.”

Børge Johansen ville simpelthen ikke have kunnet forstå det. Han havde fundet sin oversættelse og kopierne af de tyske papirer frem, og her kunne han nederst på side 26 se, at der stod sort på hvidt: “V-mann Gottfried” var identisk med Erik Werner Pedersen. Og altså ikke Erik *William* Pedersen. Der var mange oplysninger i papirerne om Erik Werner. Han og Crone *var* venner, og Crone *havde* ganske rigtigt tillid til Erik Werner. Men det fremgik også klart, at Crone udmærket vidste, at Erik Werner samtidig arbejdede for tyskerne. Crone brugte jo også Erik Werner til at skaffe oplysninger, bl.a. så de kunne forsøge at befri Mogens Fog. Selvom det jo så ikke blev til noget.

Rapporterne var fra to forskellige afdelinger i Gestapo. Erik Werner arbejdede for afdeling 3a, mens Crone blev arresteret af afdeling 2a, der arbejdede med spionage. Det fremgik tydeligt, at tyskerne først i midten af januar fandt ud af, at 2a havde arresteret Crone, som 3a fortsat troede, var på fri fod.

Under afhøringen fortalte Crone også meget klart, at han udmærket vidste, at han var blevet angivet af Jørgen Lorenzen og Anna Lund. De blev også dømt for det.

Ingen af “Gottfried”s oplysninger fik nogen indflydelse på Crones sag. Og den omtalte “stikkerlikvidering”, som Crone blev dømt for, var et dobbeltmord på et frisørægtepar i Aarhusgade.

Børge Johansen var en klog mand. Han må have gennemskuet, at man i bogen bevidst anvendte et andet navn. Og det kunne vel kun være fordi man

ikke ønskede, at "nogen" så nærmere på sagen. For hvis man nu fandt, at det drejede sig om Erik *Werner* Pedersen, så var det jo en let sag at finde frem til, hvordan han kom af dage "straks efter" kapitulationen.

Hvem havde interesse i at sløre det? Og hvorfor? For at skåne Crone? Eller for at dække over "de ledsagende modstandsfolk", som skød Erik William/Werner Pedersen? Var sagen da aldrig blevet efterforsket?

Hvis navnet var ændret for at dække over modstandsfolkene, hvem kunne det så være, der havde fået dette udvirket? Redaktøren af årbogen var Walther Næsh-Hendriksen, bror til Carl Næsh-Hendriksen, som i marts 1945 havde givet Johansen de tyske papirer til oversættelse.

Børge Johansen må have tænkt sit, og hvad han skulle gøre. Han valgte at sende sine papirer til Informations redaktør Børge Outze, som måske kunne bruge papirerne. Han var jo både dengang og nu redaktør for Information, hvor Carl Næsh havde arbejdet. Børge Johansen fik først svar fra Børge Outze to år senere.

Tirsdag den 10. maj 1949 kl. 01:00, henrettelsesskuret, 2. Redan, Københavns Vold

Denne nat blev Jørgen Lorenzen ledsaget af to fængselsbetjente hen ad stien mod henrettelsesskuret på 2. Redan af Enveloppen ved Margretheholm. Da de nærmede sig, kunne han i projektørlyset se bræddeskuret og betongulvet med afløbsristen. De 10 øvrige betjente, præsten og politikommandøren var allerede ankommet. De øvrige opholdt sig i ammunitionsdepotets gård overfor. Lorenzen blev stillet op ad væggen, og arme og ben blev bundet fast i de opsatte beslag. Han fik en hætte over hovedet og påsat en hvid papirskive på brystet. Kort efter blev der kommanderet "fyr". Skuddene lød. Fangen sank sammen og blev hængende i stropperne, ramt af flere skud i hjertet. Der var også nogle forbiere, hvilket kan lyde underligt på den korte afstand. Men det var kendt og også stiltiende accepteret, at ikke alle de udpegede politifolk ønskede at dræbe et andet menneske.

Henrettelsen af Jørgen Børge Axel Lorenzen var nu fuldbyrdet i overensstemmelse med Østre Landsrets dom. Lorenzen var den 32. person, der blev henrettet i Retsopgøret. Samme nat blev to andre medlemmer af hans gruppe, John Ernst Hemmingsen og Enrico Haakon Bernardo Rand, henrettet. Dermed fulgte de blandt andre Henning Emil Brøndum, Kai Henning Bothildsen Nielsen og Ib Nedermark Hansen fra den frygtede og berygtede Petergruppe, der med tilsammen over 100 drab på samvittigheden, allerede var sendt i døden.

Lige efter besættelsen havde Folketinget vedtaget et tillæg til straffeloven, der genindførte dødsstraffen i Danmark med tilbagevirkende kraft.

Jørgen Lorenzen havde været leder af den berygtede Lorenzen-gruppe. I efteråret 1944 var han kommet i tjeneste i Schalburgkorpsets Efterretningstjeneste ET og i HIPO, hvor han fik en gruppe under sig, Afdeling 9c, som skulle bekæmpe modstandsbevægelsens aktiviteter. Jørgen Lorenzen var gift men havde samtidig en kæreste, Anna Lund, der var med i gruppen.

Gruppen stod for drab og tortur af fanger. Ved befrielsen skjulte gruppen sig i et sommerhus i Asserbo. De blev hurtigt fundet, og det kom til en voldsom ildkamp med medlemmer af modstandsbevægelsen, der bl.a. benyttede sig af en selvbygget panservogn V3. Flere fra gruppen blev dræbt og såret. Anna Lund fik skudt den ene arm af.

Lorenzen og Anna Lund blev fremstillet i Københavns Byret. Domsmaterialet var meget omfattende. Forhold nummer 77 vedrørte angiveri af Erik Crone til Gestapo, som arresterede Erik Crone den 21. december 1944 og henrettede ham i februar 1945.

Samtidig var en anden fra Lorenzen-gruppen, Erik Helge Kemner, fremstillet i Roskilde ret, bl.a. også for at have angivet Erik Crone til Gestapo. Da han den 25. juni 1946 blev fremstillet ved retten, blev Lorenzen og Anna Lund, hvis sag endnu ikke var kommet til doms, kørt fra København og ført i Roskilde ret som vidner.

Af retsbogen kunne læses: "Derpå førtes Jørgen Lorenzen som vidne. Han forklarede, at en ung mand ved navn Erik Crone kort før jul 1944 blev anholdt af Hipo. Lorenzen havde før sin indtræden i Hipo haft forbindelse med Crone angående fremskaffelse af våben til Modstandsbevægelsen, og Lorenzen havde i den forbindelse siddet fængslet hos Gestapo i tre uger.

Kort efter sin løsladelse fra Shellhuset indtrådte han i Hipokorpsset og så da, at der allerede hos Hipo beroede en rapport om Erik Crone angående våbensagen. Vidnet havde ikke haft andel i efterforskningen mod Crone.

Forud for Lorenzens anholdelse og fængsling havde han haft et møde med Erik Crone på 'Restaurant Intime' på Frederiksberg angående fremskaffelse af våben – en samtale som med hans vidende blev overvåget fra nabobordet af Erik Helge Kemner. Anna Lund sad sammen med Lorenzen og Crone.

Der var på anholdelsesdagen aftalt et formiddagsmøde mellem Crone og Lorenzen, men da Lorenzen var forhindret, havde han sendt fru Lund i stedet, blot for at aftale nyt møde til kl. 16. Fru Lund var kommet tilbage fra dette møde med oplysning om, at Crone samme nat skulle rejse til Sverige, og det blev da på Politigården mellem Lorenzen, Kemner og Hanølst bestemt, at Crone så skulle anholdes kl. 16:30. Det blev overladt til Kemner at træffe de fornødne foranstaltninger til Hipoudrykning.

Derpå førtes fru Anna Lund i vidneskranken. Hun forklarede, at hun var til stede, da Erik Crone blev anholdt. Hun havde tidligere truffet Erik Crone, nemlig under et møde på en restaurant mellem Lorenzen og Crone om våbenhandel. Den samtale blev overværet af Erik Helge Kemner, der sad ved et andet bord, hvilket hun ikke havde haft nogen anelse om. Men hun har senere erfaret, at mødet var arrangeret, for at Kemner kunne blive overbevist om, at Gestapos rapporter om Crone var rigtige. Om Kemners overvågning havde Anna Lund ingen viden.

Selve anholdelsen ved Stormbroen blev foretaget af Kemner kl. 16:30. Både Crone og hun selv blev taget med til Politigården. Hun havde tidligere samme dag haft et møde med Crone ved Stormbroen. Efter dette første møde ringede hun til Politigården og meddelte Victor Hanølst, at Crone samme nat skulle rejse til Sverige, men forinden insisterede på at tale med Lorenzen. Hun fik besked på at møde op på Politigården ved 16-tiden. Her havde hun set Kemner, da denne gik i kommandocentralen for at ordne udrykning.

I sagen mod Kemner blev Jan Jansson også ført som vidne. Han fortalte, at han blev anholdt natten til den 22. december 1944 ved 1-tiden: En tysk officer lyste på ham og en person med hageskæg, som Jansson genkendte som tiltalte Kemner. Jansson var blevet ført til Shellhuset og afhørt af Birkedal. Jansson var her blevet konfronteret med Crone i overværelse af Kemner, som optrådte meget provokerende og spurgte, om han kunne

genkende ham, da han havde skygget Crone og Jansson fra et møde på café Intime, som Crone og Janson havde haft med Lorenzen og Anna Lund om fremskaffelse af våben.

Kemner blev senere idømt dødsstraf, der dog senere blev ændret til livsvarigt fængsel.

Jørgen Lorenzen og Anna Lund blev den 29. januar 1947 fremstillet i Københavns Byret og idømt dødsstraf. Sagen blev behandlet af Landsretten den 10. juli 1947. Her blev dommen over Jørgen Lorenzen stadfæstet, mens dommen over Anna Lund, der i mellemtiden var blevet gift i fængslet med Jørgen Lorenzen, ændret til livsvarigt fængsel. Hun havde ikke selv appelleret. Dommen blev ændret, fordi hun var en kvinde.

I Landsretten blev der lagt yderligere materiale til grund for dommen, herunder en Gestapo afhøringsrapport af Erik Crone, hvor Erik Crone oplyste, at det var Jørgen Lorenzen, som angav ham til Gestapo.

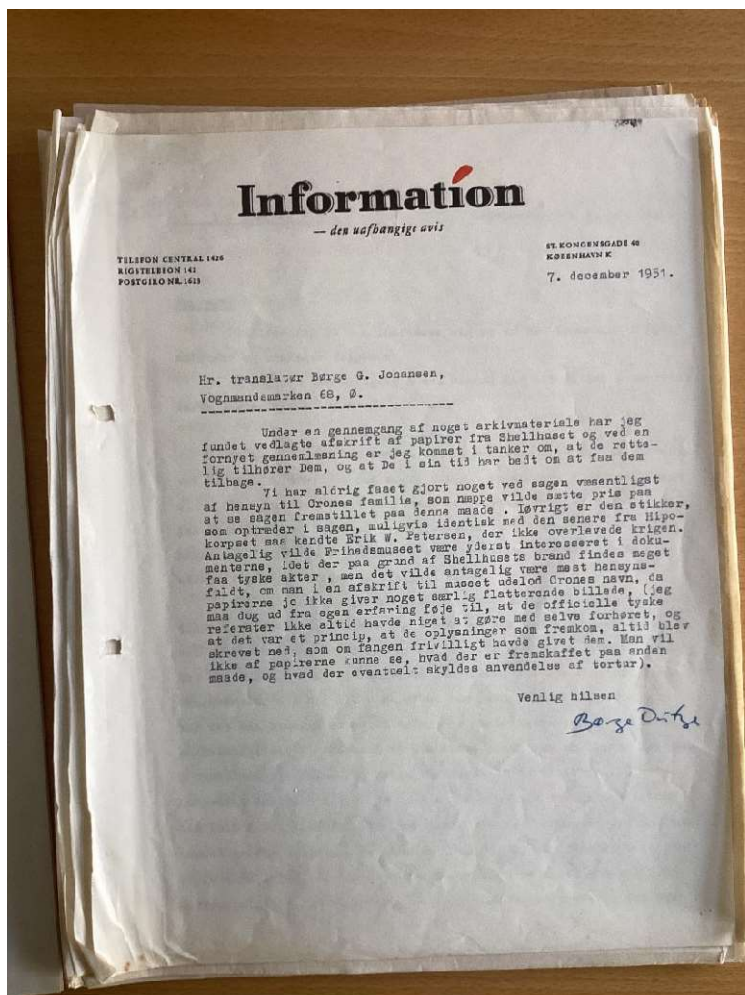
Fredag den 7. december 1951, Vognmandsmarken 68

Godt tre år efter, at Børge Johansen havde skrevet til Børge Outze, fik han svar. Outze skrev:

“Under en gennemgang af noget arkivmateriale har jeg fundet vedlagte afskrift af papirer og ved en fornyet gennemlæsning er jeg kommet i tanker om, at de rettelig tilhører Dem, og at De i sin tid har bedt om at få dem tilbage.

Vi har aldrig fået gjort noget væsentligt ved sagen af hensyn til Crones familie, som næppe ville sætte pris på at se sagen fremstillet på denne måde. I øvrigt er den stikker, som optræder i sagen, muligvis identisk med den senere fra HIPO-korpset så kendte Erik W. Pedersen, der ikke overlevede krigen.

Antageligvis ville Frihedsmuseet være yderst interesserede i dokumenterne, idet der på grund af Shellhusets brand findes meget få tyske akter, men det ville antageligvis være mest hensynsfuldt, om man i en afskrift til museet udelod Crones navn, da papirerne jo ikke giver et særligt flatterende billede.

Børge Outze brev til Børge Johansen (Frihedsmuseet)

Jeg må dog ud fra egen erfaring føje til, at de officielle tyske referater ikke altid havde noget at gøre med selve forhøret, og at det var et princip, at de

oplysninger som fremkom, altid blev skrevet ned, som om fangen frivilligt havde givet dem. Man vil ikke af papirerne kunne se, hvad der er fremskaffet på anden måde, og hvad der eventuelt skyldes anvendelse af tortur.”

Børge Johansen havde måske forsøgt at glemme sagen, men han huskede præcist, hvad det handlede om. Han må have undret sig over, hvordan Outze kunne skrive, at stikkeren skulle være HIPO-chefen Erik V. Pedersen. Et enkelt opslag ville have vist, at V’et stod for Victor og hverken Werner eller William, og at Hipochefen var blevet skudt i april 1945. Så kan han vel ikke også være skudt under flugtforsøg en måned senere? Børge Johansen betragtede formentlig Børge Outze som en meget klog mand, som vel måtte have forstået sagens rette sammenhæng men ikke vidste, hvad han skulle gøre.

En dag i slutningen af maj 1952 kl. 19, Igels Bar, Studiestræde 33

Den svenske journalist Carl Magnus Thorngren havde fået et tip kort før deadline til tidsskriftet “Allt”, nummer 6, der skulle udkomme 15. juni 1952. Tippet gik på, at den person fra den danske modstandsbevægelse, der en januar nat i 1945 havde likvideret den svenske Jane Horney Granberg et sted ude på Øresund, kunne overtales til at fortælle sin historie.

Det var et kæmpe scoop. Thorngren rejste i al hast fra kontoret i Helsingborg til København. Han vidste, at manden blev kaldt Lille Bjørn og hed Ingolf Asbjørn Lyhne, men han kendte ikke mandens faste adresse. Thorngrens danske kontakt havde anbefalet ham at indfinde sig i Igels Bar, der havde været mødested for Den lille Gruppe, og hvor også Jane Horney Granberg var kommet som gæst.

Det lykkedes Thorngren at få et møde i stand med Lyhne, og gennem det næste døgn tid fortalte Lille Bjørn den dramatiske, utrolige og helt igennem usandfærdige historie om, hvordan han skød Jane Horney Granberg.

Lyhne fortalte, hvordan modstandsbevægelsen var kommet frem til, at Jane skulle likvideres. Det kunne ikke ske i Sverige, så Lyhne fik til opgave at tage til Sverige for at få hende med tilbage til Danmark. Han fortalte, hvordan han tog til Sverige og kom ind på livet af hende. Han hævdede, at hun blev

forelsket i ham og ville følge ham tilbage til Danmark. Han spillede forelsket i hende og fortalte, hvordan han planlagde rejsen sammen med de øvrige modstandsfolk, bestilte billetter, sørgede for en båd og en bil til at køre dem fra Hotel Savoy i Malmø til en lille havn ved Lomma.

ALLT

ALLT publicerar ett sensationellt dokument:

INGOLV LYHNE

sköt Jane Horney på uppdrag
 av de allierade styrkorna.

**Jag
 sköt**

*Jane
 Horney*

Av
**INGOLV
 ASBJÖRN LYHNE**

JANE HORNEY

spelade ett högt spel som
 tysk agent... och förlorade.

Jane Horney-affären var en av de mest uppseendeväckande spionhistorierna på våra breddgrader under kriget. De allierade hade starka bevis för att hon var tysk agent och mycket farlig för den danska motståndsrörelsens arbete. Den danske frihetskämpen *Ingolv Asbjörn Lyhne* — med täcknamnet »Lille-Björn» under kriget — fick i uppdrag att spåra upp henne i Stockholm och eventuellt försöka få henne med till Danmark. Han lyckades och Jane Horney blev likviderad i en dansk båt mittsunds en marsnatt, två månader före den tyska kapitulationen.

Den svenska säkerhetspolisen arbetade i fem år, från 1944 till 1949, för att reda ut mysteriet med Jane Horney's försvinnande. Man kom inte till något annat resultat än att hon enligt uppgift skulle ha återvänt från Malmö till Stockholm och sedan var försvunnen.

Vad som hände, och hur det hände, har ända till nu varit en hemlighet mellan tre personer — »Lille-Björn», en dansk flicka med täcknamnet »Birthe» och båtens förare, som numera är affärsman i Danmark. Det har lyckats ALLT:s Helsingborgskorrespondent *Carl Magnus Thorngren* att i Köpenhamn komma i kontakt med en av dessa personer.

»Lille-Björn» — *Ingolv Asbjörn Lyhne* — berättar här med egna ord vad som hände. Det är en sensationell rapport som för första gången skänker full klarhet i fallet.

Det var »Lille-Björn» som på de allierades uppdrag sköt Jane Horney efter att ha vunnit hennes förtroende genom att under flera månader spela förälskad i henne.

Ifølge Lyhne sagde Jane, da hun steg ud af bilen: "Björn, vilken massa besvär ni har för att få mig skjuten."

Lyhne svarede i et spøgende tonefald "Ja, Jane, men jeg kommer i alle fald nok at lykkes."

Her kommer resten af artiklen med alle løgnene:

Lyhne: "Da vi tog mod Danmark denne regnfulde aften i begyndelsen af marts var det udover en enkelt mand kun Jane, Birthe og mig om bord."

Virkeligheden: Drabet skete natten til den 19. januar 1945. I begyndelsen af marts var Lyhne sammen med Dundals bande i Danmark. Ombord på båden var to mand, skipperen Edvard Lyse og matros Erik Petersen, samt 3 passagerer, nemlig Jane, Bodil Frederiksen og næstkommanderende i Studenternes Efterretningstjeneste Hjalmar Ravnbo, der erstattede den influenzaramte leder Arne Sejr, der ellers skulle have stået for likvideringen.

Lyhne, da båden var ude på Øresund: "'Jane', sagde jeg, 'du kommer aldrig til Danmark. Der er kommet besked, at du skal likvideres'".

'Jeg har haft misstanket om, at alt ikke stod rätt til' svarede hun ifølge Lyhne. 'Jeg har klart för mig att jag spelt högt ... og forlorat.'

"Hun gjorde intet forsøg på at bortforklare fakta" fortsatte Lyhne. "Min helt private teori er, at hendes absolutte oprigtighed skulle afholde mig fra at fuldføre min ordre og lade hende undslippe. Hun regnede med, at jeg var forelsket i hende, og at jeg ville redde hendes liv på den ene eller anden måde. Da det gik op for hende, at det ikke ville ske, bad hun mig om en sidste tjeneste: Ikke at blive skudt bagfra. Det lovede jeg hende."

Vi gav hinanden hånden og tog afsked uden store følelsesudbrud. Jeg bad hende stille sig ved masten. Jeg skød hende midt i panden med min pistol af mærket FN, 7,65 mm."

Virkeligheden: Ude på Øresund sænkede båden farten, da de angiveligt skulle skifte båd midtvejs. Jane og Hjalmar Ravnbo gik op dækket. Skipperen gik ned i kabyssen til de andre, da han ikke ønskede at overvære likvideringen. Kort efter skød Hjalmar Ravnbo Jane i nakken med to skud.

Herefter blev liget viklet ind i en presenning og omviklet med kæder og sænket i havet.

Efter at have læst artiklen i Allt var det svenske politi selvsagt interesseret i at tale med Lyhne. Det kom ikke til at ske. Frode Jakobsen holdt hånden over både Geisler og Lyhne, der begge havde pralet med et drab, som ingen af dem havde begået.

Fredag den 30. september 1955, Frihedsmuseet

Nogle år efter, at Børge Johansen fik svar fra Børge Outze, faldt Johansen måske igen over papirerne og Outzes brev. Det var uden for enhver tvivl, at "Gottfried" var Erik Werner Pedersen og hverken HIPO-chefen Erik Victor Pedersen eller en 21-årig nazist ved navn Erik William Pedersen. Børge Johansen kunne kun opfatte det sådan, at nogen dækkede over drabet på "Gottfried", for at det ikke skulle efterforskes yderligere.

Han læste Outzes brev igen og blev kun endnu mere overbevist om, at Outze udmærket havde regnet det ud. Børge Johansen bestemte sig for at sende materialet til Frihedsmuseet som anbefalet af Outze.

Johansen skrev:

"Under en oprydning i mit hjem fandt jeg en sag vedrørende Erik Crone, der blev henrettet af tyskerne den 27. februar 1945.

Originaldokumenterne blev fundet af redaktør C. Næsh-Hendriksen, 'Politiken', der vist nok fik fat i dem umiddelbart efter bombardementet af Shellhuset. Næsh-Hendriksen var dengang medredaktør af det illegale 'Information' og bad mig oversætte papirerne. Han tænkte dels på at bruge dem i bladet og dels på at overlade dem til Mogens Fog, som er meget omtalt i sagens papirer.

Jeg oversatte de medtagne tyske papirer og beholdt en kopi selv. Engang i 1949 sendte jeg papirerne til Børge Outze, idet jeg tænkte, at Information kunne bruge dem til en beretning. Outze returnerede i 1951 papirerne til mig (jvf. hans brev til mig), hvori han skrev, at Frihedsmuseet sandsynligvis var interesseret. Jeg glemte sagen, men da den nu er dukket op igen,

benytter jeg lejligheden til at overlade papirerne til museet – hvis de altså er af interesse.”

Onsdag den 28. november 1990, Østerbro

Nøjagtig som hvert år på sin fødselsdag tænkte Nils tilbage på sit liv og sit ophav.

Hans adoptivforældre, som han holdt uendelig meget af, var i mellemtiden gået bort. Nils havde rejst og opholdt sig en del i Sydamerika men var nu tilbage og startede igen som lærer på Nyager Skole i Rødovre. Og nu begyndte han at granske i det simple spørgsmål, der allerede, når det stilles, fører én langt ind i filosofi og erkendelse. Det hedder: ”Hvem er jeg?” Og alene spørgsmålet medfører flere spørgsmål, før man bare når antydningen af et svar. Hvor kommer jeg fra? Hvorfor er mit liv blevet, som det er? Var det det værd?

Så Nils gik på folkeregistret, betalte 60 kr. og erfarede, at hans biologiske mor hed Ellen Strand Johansen, født 1920 i Krogsbølle på Nordfyn. Nils’ far havde engang heddet Erik Verner Pedersen, men dette faderskab, der var fastslået ved byretten, var ved en landsretsdom i maj 1948 ophævet, så Nils rent juridisk var faderløs. Han kunne ikke engang få adgang til dommen, før der var gået et par år.

Nils konstaterede, at hans mor levede og boede i en af de fashionable pensionistvillaer på Strandvejen, mindre end en kilometer fra hans adoptivforældre Else og Erwins sidste lejlighed. Nils skrev et brev til sin mor:

”Kære Ellen Johansen,

Foranlediget af at det nyligt var den 25. november – min fødselsdag – henvender jeg mig til dig. Det gør jeg efter mange års betænkelighed. Jeg ved at dette brev kan volde dig sorg og vække minder, du helst var foruden. Skulle det være tilfældet, håber jeg du forstår mine motiver. Bliver du ked af dette brev, må du prøve at fortrænge det, og jeg skal love dig, at jeg aldrig skal kontakte dig igen.

Som du nok har gættet af ovenstående, ved jeg, at du er min biologiske mor. Jeg kender ikke dine bevæggrunde til det valg du foretog for 46 år siden, men jeg er sikker på at de var vægtige og fornuftige. Jeg har i hvert

fald ingen dårlige følelser i den forbindelse. Jeg er vokset op hos kærlige forældre og med en sød halvsøster, der dårligt vidste alt det gode, de ville gøre for mig.

Alligevel var der noget 'galt'. Jeg var anderledes. Da jeg var ganske lille – 3-4-år – fortalte min mor mig, at hun ikke var min rigtige mor, det gjorde hun sikkert af de bedste motiver, men jeg stak i et hyl, og hun fortalte så, at det var hun alligevel, men noget lejrede sig i baghovedet.

Da jeg var 18 fortalte mine forældre mig, at jeg var adopteret og de tilbød mig at få at vide, hvem mine biologiske forældre var. Det sagde jeg dengang nej til. I 1984 døde min far, og jeg fandt et brev til mig med dit navn. Siden har jeg tænkt på, om jeg skulle sætte mig i forbindelse med dig. Du sidder med svaret i hånden.

Mit motiv er, at jeg synes, at alle mennesker har ret til at kende deres oprindelse, deres egen historie. Jeg tror en del på miljøets indflydelse, men jeg er anderledes end mine forældre og min søster, så arv må være vigtig og på en måde er du jo halvdelen af mig, enten vi vil det eller ej. Jeg håber du vil skrive og fortælle mig om dit liv op til min fødsel og fortælle mig, hvem der er min far. Det navn, der står på adoptionsbevillingen, er slettet efter en landsretsdom i 1947 eller 48, og domsudskriften er båndlagt. Hvad der er ret usædvanligt. Jeg håber altså, du vil skrive, selv om det er smerteligt for dig.

Jeg har haft et godt liv. Jeg blev uddannet som lærer, er gift og har en dejlig søn. Ligeså håber jeg, at du har haft et godt liv. Jeg vil som sagt blive glad, hvis du vil skrive og fortælle lidt om dit liv. Hvis du foretrækker at vi ses, er jeg mere end villig, men jeg synes det er op til dig. Jeg vil ikke trænge yderligere ind i dit liv, ligesom jeg vil respektere, hvis du ikke svarer så må du jo have vægtige grunde.

De bedste hilsener

Nils Erwin Hansen”

Efter få dage kom et lille nydeligt brev med en lidt usikker håndskrift. Hun skrev, at hun i 45 år havde håbet at hun kunne komme i forbindelse med ham. Og at hun efter en mindre hjerneblødning var indlagt på et opholdssted i Charlottenlund. Og hun ville vældig gerne se ham. Han tog

efter aftale til et plejehjem i Charlottenlund. Og her havde han haft det, som da han var mest forelsket og skulle til et vigtigt stævnemøde. Hvordan ville hun være? Ville han kunne lide hende? Ville de ligne hinanden?

Disse og mange andre spørgsmål gik gennem hans hoved, da han parkerede sin lille hvide Fiat 850 foran plejehjemmet. Da han kom op på 1. sal, viste det sig, at en forsamling på ca. 20 ældre mennesker sad og kiggede op på en oplæser. Fra den vinkel, hvor Nils stod, kunne han se alle de lyttende, men de kunne ikke se ham. Her kom den første lille lektion i genetik. Nils vidste med det samme, hvem af de tilstedeværende, der var hans mor, uden at han ville kunne sige, hvad der gjorde ham så sikker.

De uddelte et knus til hverandre og faldt straks og nemt ind i en ubesværet samtale. Hun fortalte om sit liv. Efter krigen var hun blevet gift med ejeren af huset, hvor hun tjente. Hun fortalte, at de havde fået en datter, der – da Ellen fortalte hende om Nils' brev – frarådede Ellen at reagere på det. Dertil skulle Ellen have svaret, at nu havde hun ventet i så mange år, så det ville hun ikke. Ellen fortalte, at datteren var ugift men havde to hunde og var mag.art. i sammenlignende litteratur. I så fald spiller generne vel ind igen. Nils var nemlig dansklærer og læste kortvarigt dansk litteratur på Universitetet. Endvidere hævdede Ellen, da Nils fortalte, at han havde set domsudskrifterne fra by- og landsretten, at Erik var Nils' far. Og ikke den Bjørn Bentzen, som Eriks broder Ernst havde ment, var Nils' far i appellen til landsretten. Endelig fortalte hun, at hendes mand havde prøvet at finde Nils, da de gerne ville overføre midler til hans uddannelse, men at det ikke kunne lade sig gøre. Nils og Ellen sluttede efter en times tid, hun var træt og rekonvalescent efter en hjerneblødning. Endnu et genetisk kuriosum: Konen røg "Golf", et cerutmærke, som Nils havde røget og fortsat røg.

De havde aftalt at mødes, og hun ville gerne besøge Nils, hun havde jo et barnebarn, men hun svarede ikke mere på henvendelser. Nils skrev to gange og i det sidste brev, undrede han sig over, at hun ikke svarede og bad om en tilkendegivelse, om hun ikke ønskede mere kontakt. Kort efter fik han et brev fra en landsretssagfører, der behandlede hendes bo. Hun var død kort efter deres møde, og datteren ønskede ikke kontakt.

Mandag den 22. juli 2019 kl. 17:45, Lyngby

Slægtsforskning og drabsefterforskning

På denne dato indtraf et foreløbigt og ganske uventet højdepunkt i min hidtil godt 1 ½ års målrettede og tålmodige slægtsforskning af min farmors bror Erik. Mere om det senere.

I starten gik det langsomt. Meget langsomt. I forbindelse med slægtsforskning af min farmors familie fandt jeg, at hendes lillebror var skudt i maj 1945. I kirkebogen for Bispebjerg Sogn stod, at svømmelærer Erik Werner Pedersen var død den 12. maj 1945. Dødsårsagen var skud i bryst og underliv, og døds måden var drab. Der blev henvist til Ligsynsattesten.

Jeg fik tilladelse af Rigsarkivet, den første af mange skulle det siden vise sig, og her fremgik, at Erik blev skudt under flugtforsøg fra en påvisning. Han blev ramt af mange skud, hvor to var dræbende. Retsmedicineren takserede det som drab.

Det lød meget voldsomt. Hvad mon der var sket den nat på Tagensvej? Hvorfor havde han været til "påvisning" på Tagensvej? Jeg fandt tre skudepisoder på Tagensvej i foråret 1945, men det var umuligt at sige, om det havde noget med Erik at gøre.

Erik havde jo været såret af skud, da han deltog i ved min fars konfirmation den 8. april 1945. Jeg fandt, at der den 28. marts, altså 10 dage før konfirmationen, var sket følgende:

"I går eftermiddags stak en mand hovedet indenfor i Gentofte Vagtværns Station og sagde, at der var noget galt ude ved Jægersborg Kirke. Vagtværnet sendte straks et udrykningshold derud for at rekognoscere. Ud for ejendommen Søndersøvej 6 fandtes en hat, og blodspor førte til kælderen. Her fandt man en ung mand, ramt af et skud i lungen. En ambulance blev tilkaldt, men da man var i færd med at bringe ham ind i vognen, dukkede Hipofolk op og overtog den sårede. De afsøgte kvarteret og fandt yderligere 3 mænd, hvoraf den ene var død, den anden såret og den sidste uskadt."

Var det Erik, der var skudt i lungen? Jeg fandt efter lang tid, at der den 27. marts 1945 havde været en skudepisode på den nærliggende Prins Valdemars Vej nr. 37 i Gentofte, hvor en 19-årig modstandsmand, Carl Alex

Vindum, blev dræbt. En Sigurd Jørgensen, der var medlem af DNSAP, havde åbnet ild mod nogle frihedskæmpere, der skulle hente nogle våben. Sigurd Jørgensen blev i 1947 idømt 16 års fængsel for angiveri, værnemageri og for at have skudt en frihedskæmper. Vidner påpegede, at det "utvivlsomt" var Sigurd Jørgensen med en maskinpistol dræbte frihedskæmper Vindum. Retten fandt det sandsynliggjort, men ikke bevist, at Jørgensen havde dræbt Vindum. Tre frihedskæmpere indfandt sig hos Jørgensen for at afhente hans våben. Han skød og sårede en af dem og menes herefter på 150 meters afstand at have dræbt Vindum. Dommen blev anket og ved Landsretten nedsat til 14 års fængsel.

Jeg fik tilladelse til at se dommen. Det var *ikke* Erik Werner Pedersen, der var blevet skudt i lungen og søgte tilflugt i kælderens under Søndersøvej 6. Sporet var endt blindt. Det skulle ikke blive sidste gang, men det vidste jeg heldigvis ikke på dette tidspunkt.

Jeg valgte derfor i stedet at starte med begyndelsen og finde oplysninger om Eriks fødsel, bopæl, konfirmation, skole, folkeregisteroplysninger og værnepligt. Efter ophold på Gymnastikhøjskolen i Ollerup, der var kendt for nazistiske sympatier, blev Erik indmeldt i DNSAP den 3. juni 1942.

Det første gennembrud kom, da jeg fik mulighed for at se, hvad modstandsbevægelsen havde samlet af oplysninger om Erik i "centralkartoteket". Der var en del oplysninger om Erik af meget varierende kvalitet og troværdighed.

Det korte af det lange var, at Erik skulle være stikker for tyskerne, men der var ikke meget konkret.

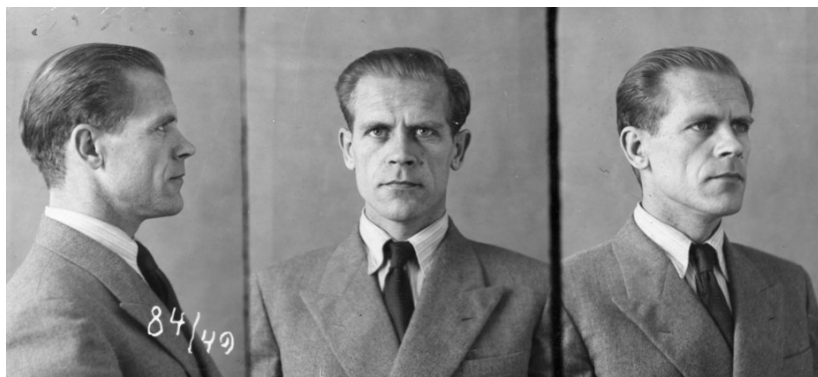
Jeg fandt nogle langt mere håndfaste oplysninger i "Statsadvokatens Afdeling for Særlige Anliggender." Jeg elskede den betegnelse, det var jo den rene Olsen-Banden. I juli 1943 skulle han have medvirket i sabotageforsøg mod en tysk tegnestue. Derudover var der to mindre sager om våbenbesiddelse og tyveri.

Havde Erik måske siden deltaget i lignende sabotageforsøg? I en bog af BOPAs leder Eigil Larsens søn, Leif Larsen, fandt jeg, at en Ernhard Fraun den 30. november 1943 skrev i et brev, at "stikkeren, Erik Werner Pedersen, kaldet swingpjatten, bor Firkløvervej 13 i Søborg" og at han skulle likvideres. Her var i hvert fald et oplagt motiv. Jeg brugte herefter mange måneder på

at finde ud af, om Fraun kunne have skudt Erik og nåede efter mange spor og vildspor frem til, at Fraun var fængslet på drabstidspunktet.

Forfra igen. Mens jeg tænkte over, hvordan jeg nu skulle komme videre, så jeg lidt på, hvem Frauns kammerater egentlig var. Og her viste det sig, at særligt en af dem, Bjørn Schouw Nielsen, havde en helt usædvanlig historie. Et foto fra politiets forbryderalbum viste en person med meget markerede ansigtstræk og dybtsiddende øjne med et stærkt blik. Det viste sig, at Schouw Nielsen efter krigen blev kendt i forbindelse med det såkaldte "hypnosemord". Under et røveri den 29. marts 1951 mod Landmandsbanken på Nørrebrogade 58 skød og dræbte røveren, Palle Hardrup, to personer i banken og flygtede.

Han blev hurtigt anholdt og tilstod røveri og dobbeltdrab og påstod, at hans "skytsånd" havde befalet ham at udføre røveriet. Pengene skulle gå til et nyt parti, der med Hardrup som fører skulle have verdensherredømmet. Palle Hardrup havde under krigen været medlem af Schalburgkorpset og Hipo og havde afsonet sammen med Bjørn Schouw Nielsen. Begge var optaget af mystik og hypnose.

Bjørn Schouw Nielsen (Danske Politi Efterretninger)

Først senere, måske da det var ved at gå op for Hardrup, at han risikerede en tidsubestemt forvaringsdom, fik han koblet sin skytsånd sammen med Bjørn Schouw Nielsens navn. Politiet begyndte derfor at efterforske, om Schouw Nielsen havde påvirket Hardrup til at begå forbrydelsen. Efter

massiv medieomtale blev Bjørn Schouw Nielsen i 1954 idømt livsvarigt fængsel for at have påvirket Palle Hardrup, så han begik bankrøveri og drab. Palle Hardrup fik en forvaringsdom. Alt tyder på, at det var justitsmord, men alle Schouw Nielsens appeller blev afvist, og han blev først prøveløsladt i 1967.

Han var da en ødelagt mand. I maj 1974 begik han selvmord ved at indtage cyankalium.

Om Schouw Nielsen virkelig kunne hypnotisere, blev aldrig dokumenteret. En retsmediciner, Preben Geertingers, fortalte, at han en aften i begyndelsen af halvfjerdserne var i Falkonercentret for at opleve den berømte Uri Geller, der kunne bøje gafler ved at stryge dem mellem fingrene og få ure til at gå i stå. Nogen troede, at Geller havde overnaturlige evner. Geertinger var selv overbevist om, at Geller alene var en dygtig tryllekunstner. På rækken foran Geertinger i Falkonercentret genkendte han Schouw Nielsen med en høj blond dame. Geertinger skrev:

“Uri Geller var en dreven rad, og snart holdt han publikum i sin hule hånd. Omtrent midt i forestillingen havde han en akt, hvor en tilfældig dame blandt tilskuerne skulle op på scenen og stå bagved ham. Eftersom Schouw Nielsen sad så tæt ved rampen, lykkedes det ham at få puffet sin blonde ledsagerske op på scenen, så det blev hende, der stod bag Uri Geller. Han skulle nu med et stort, sort bind for øjnene beskrive forskellige personer, der befandt sig nede i salen, deres påklædning, hårfarve og meget andet. Efter min opfattelse var det ren tryllekunst og ikke særligt underholdende. Min opmærksomhed rettedes mere og mere imod manden foran mig. Han var nu tydeligt intenst anspændt og udstrålede en næsten skræmmende koncentration, og pludselig indtraf den helt mærkværdige situation, at Uri Geller – denne gennemtrænede showmand – rev bindet fra øjnene og ganske forvirret, utvivlsomt dybt bekymret, foran en tætpakket sal udbrød: ‘Hvem er det, der slår mig?’ Der var sandelig ikke nogen, der havde slået Uri Geller, det var tydeligt for enhver.

Jeg er den dag i dag fuldstændig overbevist om, at Bjørn Schouw Nielsen med for os andre uforståelige kræfter var i stand til at påvirke denne elegante entertainer, som muligvis – ud over sine tryllefærdigheder – selv hørte til en personkreds, som er særlig modtagelig for signaler af en art, som

ikke umiddelbart lader sig forklare med vor nuværende videnskabelige indsigt.”

Og sådan blev min efterforskning af drabet på Erik gentagne gange afsporet af sære, irrelevante men spændende historier og menneskeskæbner fra det virkelige liv.

Nå, tilbage til Erik. I Centralkartoteket var der en del ukonkrete og i nogle tilfælde direkte forkerte oplysninger om Erik. Der var til gengæld nogle meget konkrete oplysninger, der, så vidt jeg kunne vurdere, var fra foråret 1945. Problemet var, at oplysningerne var tvetydige. Erik arbejdede sammen med ”frihedsfolk”, men samtidig lagde han ikke skjul på, at han også arbejdede for tyskerne. Han havde fået dæknavn og flere dækadresser. Hvem gemte han sig for? Tyskerne? Eller modstandsbevægelsen? Eller begge? Og hvorfor?

Problemet var, at det tilhørende registrerede kildemateriale, som kunne have kastet lys over sagen, var væk. I sagsmappen på Rigsarkivet lå blot en lille seddel, at ”kildemateriale mrk.: 491 vedr. Erik V. Pedersen. Udtaget den 8/2 194_. Til HC.”

KILDEmateriale

mrk.: 491

Vedr.: Erik V. Pedersen

Udtaget den 8/2 194

til: [initials] HC

Underskrift.

Rigsp. F. 260

6831

Hvorfor var det udtaget og hvilket år? Og hvem var 'HC'?

Senere kom jeg på, at navnet på sedlen, "Erik V. Pedersen", måske var en forveksling med HIPO-chefen Erik *Victor* Pedersen, der blev likvideret i april 1945.

Kunne det forklare, at nogen i februar 1945 havde haft behov for at udtage kildematerialet for at opspore HIPO-chefen? Og havde man så fundet materialet på Erik Werner, der så efter befrielsen blev opsøgt og skudt ved en fejl? Og kunne det forklare, hvorfor Erik i foråret 1945 tog eller fik dæknavn og dækadresse?

Erik var i marts 1945 indlagt på Bispebjerg Hospital. Nederst på Eriks patientjournal, som jeg fandt i Københavns Stadsarkiv, var der allernederst tilføjet en håndskrevet note om, at hospitalet den 17. april 1947, altså to år senere, havde besvaret en forespørgsel fra Østre Landsret.

Det undrede mig. Det viste sig, at en Ellen Strand Jørgensen havde anlagt faderskabssag mod Erik. Sagen var anket til Østre Landsret. Af hensyn til barnet kunne jeg selvfølgelig ikke få adgang til sagen og dermed heller ikke få oplysninger om, om sagen havde noget at gøre med drabet. Jeg havde dog fulgt så meget med i skolen, at jeg nok kunne regne ud, at barnet, hvis det var Eriks, måtte være født senest i februar 1946. Da jeg ikke kendte fødesognet, tog jeg chancen og gennemgik alle fødsler på Rigshospitalet fra februar 1946 og bagud. Og dér, langt om længe, den 25. november 1945, havde Ellen Strand Jørgensen født en søn, der blev bortadopteret og døbt Nils Erwin Hansen. I Rigshospitalets kirkebog var faderen oplyst som Erik Werner Pedersen, men navnet var streget over med en note om, at faderskabet var ophævet efter dom i Østre Landsret.

Jeg søgte på internettet på navnet og fandt et foto. Jeg var ikke i tvivl. Det er muligt, at faderskabet juridisk var ophævet, men ligheden mellem Nils og fotoet af Erik fra konfirmationen gjorde, at jeg ikke var i tvivl. Det var Eriks søn. Det mest underlige var, da jeg viste min kone fotoet. "Det er jo Nils", sagde hun. Hun genkendte straks Nils, som hun havde arbejdet sammen med nogle år forinden som rejseleder. Verden er lille. Meget lille.

Jeg kontaktede ikke Nils, da det jo ikke var sikkert, at han kendte sin baggrund. Der var ingen grund til at rode op i noget.

Jeg var gået i stå med efterforskningen og kunne ikke komme videre. Jeg havde skrevet hele forløbet ned i en bog, så arbejdet kunne genoptages og fortsættes en dag, hvis der skete noget nyt.

Og det gjorde der så – to år senere og meget uventet.

Onsdag den 27. maj 2022, Lyngby

Den 27. maj 2022, modtog jeg en mail fra min bror, der havde modtaget en mail, som lød:

“Jeg hedder Nils Erwin Hansen og håber, I kan finde tid til at sende mig et svar på mine spørgsmål, som måske vil vække ubehagelige følelser i jer begge, for jeg søger oplysninger om et medlem af jeres nærmeste familie og dermed også om min familie, idet jeg har gode grunde til at antage, at jeres farmor Emilie Sophie Pedersen, født i 1896, var søster til min biologiske far, Erik Werner Pedersen. Så det er nærliggende at antage, at jeres far har kendt Erik Verner og hørt om hans liv.

Under min research har jeg med glæde kunnet konstatere, at slægten rummer flere medlemmer, der var medlemmer af frihedsbevægelsen og mindst to betalte med deres liv i kampen mod nazismen.

Desværre var min bio far så et sort får. Han var antagelig kun en lille fisk, men han havde sandsynligvis et “Ausweiss” og våbentilladelse fra Gestapo. Selv har jeg aldrig kendt ham. Jeg er født i november 45 og adopteret og vokset op med rigtig gode forældre.

Hvis I ikke ved det, endte Erik Werner sit liv på Tagensvej, hvor han ifølge oplysninger fra Rigsarkivet blev skudt under flugtforsøg den 12. maj 1945 ved en påvisning på stedet. Efter Rigsarkivets oplysninger blev han skudt af frihedskæmpere og “Secret Service”. Mig bekendt passer denne service på USA’s præsident og giver sig næppe af med nedskydninger på Tagensvej, men det står i arkiverne.

Efter mine forældres død fandt jeg min bio mor i 1990, der var indlagt på et plejehjem efter et slagtilfælde. Hun var åndsfrisk, og hun bekræftede, at Erik Werner var min far. Da jeg søgte på ham, viste det sig, at hans bo i Københavns byret var udlagt som min far. Altså et posthumt faderskab. Denne dom appellerede hans bror, lærer Hans Ernst Pedersen til Østre landsret, som frifandt boet og derved juridisk gjorde mig faderløs.

For nogle år siden stoppede jeg som rejseleder for Albatros, Nyhavn og Best Travel m.fl. og levede som pensionist. Det gav tid og overskud til research. Jeg fik taget en DNA-test, herefter det var en nem sag at udelukke de

”træer”, hvor min bio mors DNA optrådte, og søge efter Erik Werners slægt i de match, der ikke var min mors. Jeg er nu uden enhver tvivl nedstammende fra Niels Peder Pedersen, 1871-1963, der var far til min far Erik Verner. Jeres mormor Emilie Sophie var søster til min far.

Det, der undrer mig, er, om der kan kastes lys over min fars skæbne, ikke for at forsøge at rense ham, men fordi hans endeligt rejser en del spørgsmål, især af historisk interesse. Jeg skal her understrege, at nazismen og dens afskygninger er en ideologi, jeg foragter. Jeg har hidtil befundet mig mellem SF, Socialdemokratiet og De Radikale, når der ikke går for meget helligdom i sidstnævnte. Jeg beundrer Højskole-Venstre, har undervist på Rødding Højskole og ser ikke noget lys i Handelskoleudgaven af det parti.

Frode Jacobsens undersøgelse af frihedskampens likvideringer stopper den 7. maj 1945. Fra den 8. maj overtager politiet ansvaret for lov og orden, og jeg medgiver, at jeg forstår en eventuel manglende vilje til at undersøge drabet på en landssviger, når mange af ens kolleger lige er kommet hjem fra koncentrationslejr i Tyskland. Jeg har søgt i Rigsarkivet, politichefens arkiv om landssvigere uden at kunne finde noget. Frihedsbevægelsen har to notitser – ikke særligt belastende, intet andet. Jeg kan ikke finde på nogen arrestationslister. Han er ikke i Bovrupkartoteket eller ses som medlem af nazipartiet. Så jeg vil gerne vide, hvad manden har gjort. Der synes ikke at være nogen sigtelse, endsige undersøgelser og ingen ved, hvad der skulle påvises på Tagensvej

Jeg tænker derfor, om der er familiehistorier om Erik Verner, som kan oplyse mig om, hvem og/eller hvordan han var. Vides der noget i jeres gren af familien, der kan interessere mig?

Håber jeg har pirret til jeres nysgerrighed om en fjern onkel.

Venlig hilsen

Nils Erwin Hansen”

Jeg svarede straks Nils og sendte den bog, som jeg var begyndt på, og som indeholdt mange oplysninger om Erik. Men som altså endnu ikke indeholdt det endelige svar på, hvem der skød Erik og hvorfor.

Nils havde nu fået svar på mange af sine spørgsmål. Men det gav også anledning til nye spørgsmål. Og når det tumlede rundt i hans hoved, satte

han sig ofte til at skrive. Da han ikke vidste, hvem han skulle skrive til, adresserede han det til sine børnebørn. Jeg fik denne mail fra Nils:

“Så lad mig fortsætte med en undersøgelse af et drab eller en likvidering den 12. maj 1945, som via kildeforskning, DNA-prøver og indsamling af vidnesbyrd på en sær måde forbindes med en tidlig erindring. Et drab, der finder sted på Tagensvej i København ca. 5 måneder og 13 dage før min fødsel, medens jeg endnu befandt mig i det mange opfatter som paradys, nemlig i min mors mave, antagelig lykkeligt suttende på en finger. Men netop befrielsen og et af de mange drab fik en afgørende indflydelse på mit liv, nemlig drabet på Erik Werner Pedersen på Tagensvej om natten den 12. maj 1945, altså en uge efter tyskerne havde overgivet sig og fem dage efter, at politiet i samarbejde med frihedsbevægelsen havde overtaget ansvaret for lov og orden.

En ung mand på 26 år endte sit liv på Tagensvej og det i en sand kugleregn. Klokken var 01:30, så selv om det var i de lyse nætters tid, var det mørkt.

Jeg har en idé om, hvorfor han døde, jeg tror, han var landsforræder, men da der ikke har været nogen retssag, er det kun noget, jeg tror. Noget, jeg plejer at sige, at man mest nærliggende kan gøre i den nærmeste folkekirke. Jeg tror det, fordi jeg har set en optegnelse, hvor han har fået en våbentilladelse af Gestapo, det hemmelige tyske politi. Endvidere er der en indberetning om et lån på 1000 kr., som blev sviret op på Liseleje Badehotel. Men identifikationen er ikke sikker.

Jeg har også en indberetning fra Horserød, der på det tidspunkt i 1944 var tysk fængsel, hvor Erik Verner fra 21. februar til 29. juli 1944 var indsat for ”Amtsanmassung”, en forbrydelse om at tilegne sig embede, man ikke har. De danske fanger var mistænksomme og mente, at Erik var stikker, og måske var han anbragt der af tyskerne for at angive danskere.

Jeg er ikke våbenkyndig, men jeg kan dog undres. Ifølge dødsattesten blev Erik Verner ramt af mindst 6 skud, et til højre i brystet, et i underlivet opad til. En indskudslæsion i ryggen til højre i hoftehøjde, og skud gennem begge hofter og venstre lår.

Så man kan fastslå, at Erik Verner blev sendt ud af denne verden med fuld effektivitet. Jeg nævner lige, at kilderne hævder, at Erik forsøgte at flygte og derfor blev skudt af frihedskæmpere og fra en kilde, at Secret Service deltog i eller overværede drabet.

Det gør det jo ikke mindre mærkværdigt. Mig bekendt passer "Secret Service" på den amerikanske præsident, og han var ikke i nærheden af Tagensvej den 12. maj 1945. Der er klart tale om en troværdig andenhåndskilde, og jeg nævner det lige, fordi nogen må jo have haft interesse i at fortælle dette til Mødrehjælpen, antagelig den gravide klient, der næppe har sagt, at det kommende barns fader var "tyskervenlig". Tyskerne havde jo overgivet sig til Montgomery, der var engelsk Feltmarskal, så måske var nogle englændere til stede.

Man kan ikke fortænke mig i at mene, at denne sag ikke er helt lugtfri. Politiet skulle varetage lov og orden sammen med frihedsbevægelsen, og jeg vil nok kunne forstå, hvis dele af politiet tog lidt let på retsplejeloven. Mange af deres kolleger, der overlevede, var lige kommet hjem fra Buchenwald, hvor de politibetjente, som tyskerne tog den 19. september 1944, havde været fanget.

Begrebet "skudt under flugtforsøg" lyder også lidt hult. Hvorfor skulle en ubevæbnet fange stikke af fra flere velbevæbnede mænd?

Den mand, der blev skudt på Tagensvej, var min far, Det har taget mig mange år at finde ud af, men det er så nagelfast, som det kan gøres. Jeg har DNA tilfælles med hans familie, hvoraf jeg har fundet frem til Christina og Poul og herigennem til Peter Gundelach. Jeg skrev til ham og fik et forbløffende svar. Han havde i længere tid forsket i drabet på min biologiske far, og endnu bedre, viste det sig, at han havde fulgt alle spor for at finde frem til sandheden om Eriks flugtforsøg og død, og han sendte mig venligst en undersøgelse på 100 sider, der fulgte Eriks liv til dødsdagen, Og sandsynliggjorde hvem, der skød ham og hvem, der havde interesse heri. Det gemmer vi til senere.

Den 4. maj 1945 var mine forældre Else og Erwin Hansen i biografen i Aladdin Bio på Amagerbrogade. Jeg kalder dem "mine forældre", for det var de i enhver forstand og de gjorde det godt. Det var en tidlig forestilling for de var hjemme og hørte som mange andre engelsk radio i udsendelsen kl 20:30. Fem minutter ind i udsendelsen kom budskabet:

"I dette øjeblik meddeles det, at Montgomery har oplyst, at de tyske tropper i Holland, Nordvesttyskland og i Danmark har overgivet sig"

En sand folkefest startede øjeblikkeligt, mørklægningsgardiner blev revet ned, godt gemt vin, spiritus, cigaretter kom for dagens lys, folk drog mod

Rådhuspladsen og Amalienborg. Fremragende fremstillet i Panduros bog "De Uanstændige" Antallet af frihedskæmpere var siden nytår steget eksponentielt, 40.000 mand havde været klar i ventegrupper, de skulle efter aftale med frihedsrådet og politikerne, der havde holdt sig tilbagetrukket siden 29. august 43, opretholde lov og orden. Der var forskellige grader af militær træning og våbenkendskab i denne styrke, der var forsynet med de siden så kendte armbind.

Det var langt fra nemt. En enorm vrede var vokset frem i befolkningen over ydmygelser og terror. Denne vrede var ikke rettet så meget mod tyskerne som mod de danske medløbere, især Schalburgfolk, Hipoer og østfrontfrivillige fik kærligheden at føle. En polak i tysk uniform var tæt på at blive hængt i en lygtepæl. Behjertede sprogkyndige danskere, der forstod hans gentagne råb: "Nicht Deutsch, Polski", reddede hans liv.

Den 4. og 5. maj 1945 blev besættelsestidens blodigste døgn. Mange hundrede danskere mistede livet. Tyskerne havde overgivet sig til englænderne og ikke til folk med armbind. I Odense blev mindst 26 frihedskæmpere dræbt, da to modstandsgrupper kom i ildkamp, idet man tog den anden gruppe for at være Hipofolk. Ligeså havde frihedsbevægelsen udarbejdet lister over stikkere, værnemagere, danske nazister og direkte landsforrædere, der skulle anholdes.

Der var rationeringsmærker, og derfor var der opstået en sortbørs, så nogle af de arresterede – eksempelvis tobakshandlere - tog turen flere gange fra arrest og hjem, og så på den igen, når en anden gruppe frihedskæmpere nåede frem. Måske var en handlende anmeldt af folk, der følte sig forbigået, så selvfølgelig skete der fejltagelse og overgreb, især gik det ud over de såkaldte "tyskertøser", nogle havde suppleret indtægten med goder, man kun kunne få med en tyskers hjælp, andre var bare blevet forelskede og endnu andre var måske mobbeofre, der kunne finde anerkendelse hos tyskere. I det hele taget var mange tyske soldater ikke toptrænede frontsoldater, de fleste var tilfredse med, at fronten ikke helt forkert gik under navnet "Wienerbrødsfronten". Der foreligger mange erindringer om danskere, der havde medlidenhed med de tyske soldater, i klar modsætning til de danskere, der af politiske grunde var gået i tysk tjeneste.

Denne gruppe danskere er i dag ofte glemt, men det var de ikke dengang. En del var tidligere Finlandsfrivillige, ofte konservative unge, der havde

kæmpet mod Stalin og Sovjetunionen, der i 1939 havde overfaldet Finland. Nogle af disse fortsatte kampen i Frikorps Danmark, der med regeringens mere eller mindre modvillige accept deltog i "kampen mod "Bolsjevismen". Hjemvendte østfrivillige, danske nazister, vildledte unge og almindelige kriminelle, der kæmpede i Danmark for tyskernes sag, fandt ingen nåde. Disse medløbere var med god grund forhadte og foragtede. Efterhånden, som tyskernes nederlag kom nærmere, blev disse medløbere, om de var Schalburgfolk, Hipoer eller almindelige stikkere mere desperate. I foråret 45 var der ligefrem af og til væbnede sammenstød mellem de danske medløbere og modstandsbevægelsen. På baggrund af denne atmosfære gik befrielsen egentlig godt. Naturligvis var der fejltagelser, men baggrunden taget i betragtning gik det bedre end man havde kunnet forvente.

Det var vigtigt for frihedsbevægelsen og politikerne, at man undgik en "de lange knives nat". Det var vigtigt, at straf for forrædere blev udmeldt efter lov og ret og efter demokratisk vedtagne love. Ligesom retssager skulle føres efter loven med forsvarer og anklager. I det store hele lykkedes det at gennemføre et ordentligt retsopgør. Der var, set med bagklogskabens evindelige klarsyn, grimme ting. Love med tilbagevirkende kraft og dødsstraf. Men man undgik i det store hele selvtægt.

Af Peter Gundelachs undersøgelser boede min mor Ellen ifølge folketællingen i 1940 som husassistent hos sin onkel på Ålekistevej, senere blev hun husassistent hos en konsulent på Sommervej 12 i Charlottenlund. Erik brugte telefonnummeret her som reference, da han blev indlagt på Bispebjerg hospital 31. marts 1945.

I retsbogen fra Østre Landsret i 1948 fremgår det, at Ellen og Erik havde kendt hinanden i 6-7 år, de mødte hos fælles bekendte. I byretten forklarede hun, at de havde et forhold fra julen 44 til foråret 45. I Østre Landsret nævnes Secret Service igen som gerningsmænd til drabet. Som tidligere nævnt, har jeg ikke større tiltro til denne teori. Den nævnes første gang af Ellen i en samtale med Mødrehjælpen og gentages i landsretten, medens spørgsmålet om Eriks banemænd ikke beskæftigede byretten.

Gundelach viser, at Ellen og Konsulenten var blevet gift i 1951 på Gentofte Rådhus, efter konsulenten var blevet skilt fra sin første kone. Der var to sønner i det 1. ægteskab, hvoraf den ene var i

modstandsbevægelsen. De fik en datter i 1952. Som et kuriosum kan nævnes, at Ellens løn var 150 kr. om måneden + kost og logi.

Dette beløb er interessant, idet Ellen hævdede overfor mødrehjælpen, at Erik havde givet hende 400 kr., hvis "der skulle ske ham noget." Måske til en illegal abort. Så jeg tænker lige her på Kim Larsen "Vi der er født før aborten den blev fri."

Ifølge Ellens forklaring den 9. september 45 til Mødrehjælpen dukkede Eriks bror Ernst op efter Eriks død og forlangte at få de 400 kr. Det nægtede Ellen, hvorefter broder Ernst truede hende med at fortælle om hendes graviditet til hendes forældre. Hvorefter hun udleverede pengene.

Ernst, der var enelærer ved Krungerup skole uden for Sakskøbing, var for øvrigt en foretagsom herre. Boet efter Erik blev dømt som barnefader ved byretten. Det ankede bror Ernst og en søster Gerda, der var modehandler, til Østre Landsret, hvor de hævdede, at Erik aldrig havde omtalt nogen graviditet. De mente i stedet, at en Bjørn Bentzen var barnefader, idet han var en nær bekendt af Ellen. Ernst og Gerda hævdede, at de havde Eriks fulde fortrolighed, og at han aldrig havde været forlovet med nogen Jørgensen. Det var også ret snedigt at udlægge Bjørn Bentzen som barnefader, idet han var eftersøgt af statspolitiet, som aldrig fandt ham. Det gjorde til gengæld Erik Haast, der fandt ham som Mercedes forhandler i Sydslesvig. Han boede for øvrigt under krigen Vesterbrogade nr. 5. Der ligger også Hotel Terminus, som læreren fra Lolland altid brugte, når han var staden. Ifølge Peter Gundelachs oplysninger boede Broder Ernst sammen med en husbestyrerinde."

Lørdag den 3. september 2022 kl. 13:00, Fensmark

Det var en flot og solrig efterårsdag, da jeg for første gang mødte min nye grandonkel Nils foran fælleshuset i seniorbofællesskabet i Fensmark, i øvrigt lige ved siden af Holmegaard Glasværk, hvor mine forfædre i Gundelachslægten havde huseret som glasmagere. Igen et sært sammentræf. Jeg havde glædet mig meget til dette møde. Jeg havde fortalt Eriks søster Ingrid's børnebørn om Nils' eksistens. Nils og jeg var blevet enige om, at Nils' i alt 5 grandniecer selvfølgelig også skulle deltage i en frokost.

Det er svært at sætte ord på den oplevelse, det var at møde et nyt familiemedlem på 77 år, som man aldrig havde set eller hørt om. Og på

mærkværdig vis, men sådan er det jo nok, når man har fælles gener, så var vi alle på bølgelængde med det samme. Min bror og jeg kunne i Nils genkende ikke så lidt af vores farmor Emilies ansigtstræk og mimik. Sært som generne former os.

Der blev talt om Erik, om Nils, og om det traume, som det viste sig at have været for Eriks søster Ingrid's familie. Særligt for Ingrid's søn Jørgen. Han var 7 år yngre end sin efternøleronkel Erik, men Erik og Jørgen var kommet godt ud af det sammen, så de snarere var venner end onkel og nevø. Det var derfor en traumatisk oplevelse for 18-årige Jørgen i maj 1945 at miste sin favoritonkel, og ovenikøbet at skulle deltage i ligsynet. Der blev aldrig siden talt om sagen. Det blev dysset ned og tiet ihjel, som man jo gjorde dengang – til stor skade skulle det siden vise sig.

Ingrid's datter, Birgit, som jo så var Nils' kusine, levede fortsat. Nils nåede at besøge hende et par gange på Birgit's plejehjem i Næstved, inden Birgit døde i november 2022. Det var en stor oplevelse for Nils og for Birgit, der, oven i at hun havde arvet familiens rystesygge nu også var blevet blind, stadig huskede, at der i maj 1945 kom nogle mænd og hentede Erik i Sorterup, hvorefter han senere blev fundet skudt i en rendesten. Birgit huskede bl.a., at Erik havde hejst flaget på gårdspladsen, den dag han blev hentet.

Tirsdag den 25. april 2023, Lyngby

Opklaringsforsøget genoptaget

Jeg var i 2019 gået i stå med min drabsefterforskning. Men i Nils' oplysninger fandt jeg et nyt og, skulle det vise sig, afgørende spor. Både Nils og jeg undrede os nemlig begge over, at Eriks kæreste Ellen i august 1945 havde oplyst til Mødrehjælpen, at Erik skulle være blevet skudt af medlemmer "Secret Service".

Det gav ingen mening.

Den britiske efterretningstjeneste "Secret Intelligence Service" (SIS) eller blot "Secret Service" samarbejdede med den danske modstandsbevægelse om efterretninger. Englændernes "Special Operations Executive" (SOE) deltog i våbenedkastninger og sabotagehandlinger. Men likvideringerne

lod de danskerne om. Og drab efter krigens afslutning kunne nok helt udelukkes.

Hvad kunne motivet være? Blev Erik forvekslet med HIPO-chefen Erik V. Pedersen? Likvideringsordren på HIPO-chefen fra oktober 1944 blev først effektueret i april 1945. Liget blev indbragt til Retsmedicinsk Institut men hentet af Gestapo så hurtigt, at Retsmedicinsk Institut ikke nåede at skaffe bevis for afdødes identitet. Likvideringen var derfor måske kun kendt i en lille kreds, og der kan derfor være andre, som fortsat jagtede HIPO-chefen.

Udover modstandsbevægelsens "autoriserede" likvideringsgrupper i Holger Danske, BOPA og De jyske Likvideringsgrupper var der en lille selvstændig gruppe, "Den Lille Likvideringsgruppe" eller blot "Den Lille Gruppe". Gruppen bestod af lederen, kjoleforhandler Vagn Riis Hansen, Sven Aage Geisler, Ingolf Asbjørn Lyhne, Mogens Anthon Hansen, Jan Christian Jansson og Erik Crone. Alle sad i Horserød i foråret 1944 samtidig med Erik Werner. Interessant var, at Sven Aage Geisler ifølge egne oplysninger var eller havde været agent for engelske Secret Service. Det fremgik bl.a. af nogle meget svært læselige håndskrevne noter, som Geisler havde skrevet engang efter krigen, og som jeg fandt i Frihedsmuseets arkiv.

Den lille Gruppens metoder var brutale. I august 1944 udførte de et rovmord på en grønthandler på Peter Bangsvej og knapt to uger senere skød og dræbte de et frisørægtepar i Aarhusgade. Inden året var omme, havde gruppen, og det var primært Geisler og Lyhne, foretaget yderligere mindst seks drab. Erik Crone, der også deltog i illegale våbentransporter for Studenternes Efterretningstjeneste, udførte en enkelt likvidering sammen med Jan Jansson. Drabenes berettigelse var højst tvivlsomme.

"Den lille Gruppe" kan have hørt om likvideringsordren på HIPO-chefen og derfor forsøgt at få fat i Erik Werner, som de jo kendte fra Horserød, i den tro, at det var ham, der var HIPO-chefen. Om de gennemførte en påvisning på Bispebjerg, er uklart. Måske havde de afhørt Erik, der kan have forklaret, at han ikke var HIPO-chefen, og at det eneste, han havde gjort, var i november 1943, hvor han deltog i et mislykket forsøg på at anholde nogle BOPA-sabotører på Bispebjerg. For at verificere det, kan de have gennemført en påvisning på Bispebjerg, hvor Erik kan have forsøgt at flygte, hvorunder han blev skudt. Men var det motiv nok til et drab?

Jeg fandt, at Erik faktisk *blev* forvekslet med HIPO-chefen. Under retssagen om drabet på Mathilde Meyer udtalte Eriks ven, John Wierdsma, der var sigtet for som medlem af Toscabanden for at have medvirket til drab på en politimand på Højbro Plads, at han i oktober 1943 havde talt med sin kammerat Erik Werner Pedersen, “den senere likviderede HIPO-leder”, om Mathilde Meyer. Og i Stockholmslisten fra april 1945 blev Erik betegnet som “den kendte stikker”.

I mit videre arbejde med den lille gruppe, faldt jeg over 60 siders Gestapo afhøringsrapporter af Erik Crone i Frihedsmuseets arkiv. Rapporterne skulle vise sig at blive et gennembrud.

Erik Crone og Erik Werner kendte hinanden og havde siddet i Horserød samtidig. De mødtes igen i efteråret 1944. Erik Crone vidste udmærket godt, at Erik Werner var tyskvenlig og arbejdede for tyskerne. Alligevel forsøgte Crone at rekruttere Erik Werner til at spionere mod tyskerne.

Efter lidt betænkningstid meldte Erik Werner, der hele tiden havde ønsket at arbejde for tyskerne, sig som meddeler, “V-mann”, for Gestapo. Med det senere dæknavn “Gottfried” rapporterede han om Crones fantasifulde forsøg på at befri Mogens Fog og praleri om en engelsk faldskærmsofficer, som han havde opfundet for at gøre indtryk på Erik Werner. Det gjorde det ikke lettere for tyskerne, at Erik “Gottfried” Werner havde købt Crones bluf og endda påstod at have mødtes med den fiktive faldskærmsofficer på et hotel i Odense. Det var noget, som Erik Werner havde opfundet for at gøre indtryk – på tyskerne.

Jeg kunne ikke undgå at tænke på, hvor meget Erik og Erik egentlig lignede hinanden. Selvom de kom fra meget forskellige sociale baggrunde, Erik Werner var søn af en mælkekusk fra arbejderklassen og tyskvenlig og Erik Crone var søn af en officer fra overklassen og engelskvenlig, så lignede de som personer hinanden meget. Begge var unge eventyrer, der søgte spænding og penge og havde behov for at blære sig og fremstå som “store mænd”. Ingen af dem indså i tide konsekvenserne af deres legen “røvere og soldater”, som skulle vise sig at blive fatale for dem begge.

Planen om at befri Mogens Fog var udtænkt af Erik Crone, selvom han i starten havde bildt Erik, og dermed tyskerne, ind, at det var

modstandsbevægelsens idé, og at det ville give en dusør på dengang helt uhyrlige 200.000 kr. Erik var med på legen. I midten af december 1944 mødtes Erik Crone, oversygeplejerske Signe Mogensen, Jan Jansson, en tidligere tolk fra Horserød, Erik Helmer Petersen, og Erik Werner Pedersen for at planlægge befrielsen, som ifølge Crone skulle ske den 20. december om eftermiddagen. Erik Werner skaffede en falsk løsladelsesordre, og Erik "Gottfried" rapporterede til tyskerne, at befrielsesforsøget var fremrykket til den 22. december mellem kl. 15 og 17.

Hov, hvad var nu det? Det var jo to dage *efter* det planlagte tidspunkt. Tog Erik fejl af datoerne? For hvis det ikke var en fejl, så måtte det jo være bevidst? Og hvis Erik bevidst oplyste en senere dato for aktionen, så ville aktionen på det tidspunkt, som Erik angav, jo allerede have været gennemført to dage i forvejen, hvor tyskerne ikke var forberedte. Kunne Erik på denne måde alligevel have forsøgt at beskytte sine kammerater ved at vildlede tyskerne?

Kort før jul 1944 blev Erik Crone angivet af den senere så frygtede og berygtede Jørgen Lorenzen, arresteret og sigtet for medvirken i dobbeltdrabet på frisørægteparret, overfald på nogle sabotagevagter og for at have stjålet en skrivemaskine. Allerede samme dag, som Crone var blevet anholdt kl. 16:45, og inden kl. 04:45 næste morgen, hvor forhøret blev afsluttet, tilstod han meddelagtighed i drabet på frisørægteparret og angav et stort antal personer med navne, dæknavne, adresser og signalementer, blandt andre Geisler, Lyhne, Jansson, Helge Mogensen, Mogens Hansen, Vagn Riis Hansen, Erik Werner Pedersen, Signe Højlund Mogensen, Helmer Petersen, Ellen "Thora" Clausen, Erik Westenholz Kiær, en fabrikant Bryde Hansen, en journalist Chantelou, en faldskærmsofficer med dæknavnet 'Robert Jensen' og faldskærmsofficerens danske forbindelse, en glashandler Ove Dahl.

Jansson blev arresteret nogle timer efter Crone. Mogens Hansen og Riis Hansen var stukket af til Sverige med de penge, som gruppen havde røvet til frihedsbevægelsens arbejde. Geisler og Lyhne var også i Sverige, da modstandsbevægelsen ikke kunne tåle flere rovmord fra de to. Paradoksalt nok kunne modstandsbevægelsen godt bruge dem i Sverige til at medvirke i forberedelserne til likvideringen af Jane Horney Granberg.

Der var én person, som skilte sig ud i Crones nærmeste omgangskreds af illegale, røvere, fantastere og kyniske drabsmænd: Oversygeplejerske Signe Højlund Mogensen. Det, der fangede min opmærksomhed, var, at Crone oplyste, at hun havde tjenestebolig på Tagensvej 196 B. Det var lige ud for Bispebjerg Hospital, hvor Erik jo ifølge aviserne blev fundet skudt. Til tjenesteboligen hørte en lille have, og bag i haven var et lille havehus, hvor Signe og hendes søster Anna, der også var sygeplejerske, opbevarede våben og sprængstoffer. Signe Mogensen havde også ifølge egne oplysninger en 9 mm revolver.

Tyskerne havde fået opfattelsen, at Crone havde et intimt illegalt forhold til hende. Betød det mon blot et nært illegalt forhold. Eller betød det, at de havde et *personligt* intimt forhold? Det kunne jo betyde noget i forhold til et eventuelt motiv. I den tyske rapport stod, at Crone "in recht eifriger weise", altså på "en meget ivrig måde" havde et forhold til sygeplejersken.

I et interview til en bog om kvinder under besættelsen fortalte Signe Mogensen, at hun havde arbejdet sammen med Erik Crone. Hun blev arresteret af tyskerne, da hun skulle møde en mand ved Café Botanique. Hun var sikker på, at manden, hun skulle møde, havde angivet hende. Senere besøgte manden hende i Vestre Fængsel, hvor han medbragte kiks, blomster og en passerseddel, så hun kunne gå ud sammen med ham. Det turde hun ikke af frygt for at blive skudt under flugtforsøg. I interviewet fortalte hun, at "ufarlig for mig var han ikke, han vidste en hel del, bl.a. havde jeg lånt ham et spionkamera med 38 film af fæstningsværkerne i Jylland."

Jeg er overbevist om, at Signe Mogensen talte om Erik, selvom hun på intet tidspunkt nævnte hans navn. Efter Crones arrestation havde tyskerne bedt "Gottfried" om at arbejde videre med Signe Mogensen. Samme sted fremgik i øvrigt også, at Signe Mogensen ikke skulle anholdes.

Det var bemærkelsesværdigt, at Signe Mogensen ikke på noget tidspunkt nævnte mandens navn. Alle andre omtalte hun ved navn. Hvorfor så ikke "stikkeren"? Kunne det være, at hun, da hun efter besættelsen fortalte sin historie til bogen, kendte Eriks videre skæbne og derfor ikke ønskede at give oplysninger, der kunne føre til en nærmere efterforskning af drabet?

Drabet - en hypotese

Selvom jeg manglede afgørende beviser, prøvede jeg alligevel at stykke en hypotese sammen baseret på de fakta og indicier, som jeg havde kunnet finde, suppleret med en smule gætterier.

I efteråret 1944 mødtes Erik Werner og Erik Crone igen. Crone, der kendte Eriks tyskvenlige indstilling, forsøgte at rekruttere Erik til at få ansættelse hos tyskerne. Erik fik en stilling som meddeler på Shellhuset og gav tyskerne oplysninger om Crone. Han gav også oplysninger til Crone og dermed modstandsbevægelsen.

Efter anholdelsen af Erik Crone mødtes Erik Werner i løbet af januar 1945 med Signe Mogensen. Erik lagde ikke skjul på, at han arbejdede for tyskerne, og at han kom i Shellhuset, hvor hans bedste Bjørn Bentzen arbejdede. Signe Mogensen havde et russisk fotografiapparat, som hun lånte til Erik. Hun og Erik blev arresteret den 30. januar 1945 af tyskerne på Café Botanique. Han blev løsladt igen kort efter. Hun blev indsat i Vestre Fængsel.

Erik lånte 270 kr. af nogle frihedsfolk. Måske af Signe Mogensen, inden hun blev arresteret. Eller af andre fra Den lille Gruppe, og her var der efterhånden kun Sven Aage Geisler og Ingolf Asbjørn Lyhne tilbage af gruppen i live, på fri fod og i Danmark. Erik lovede at skaffe våben for lånet. Han opgav dækadresse på Vesterbrogade 5, hvor hans broder Ernst boede, når han besøgte familien i København, og et telefonnummer til sin fætter Knud Allerslev i Søborg og dæknavnet Erik Holck Pedersen.

Jeg har ikke kunnet fastslå, om Erik selv tog eller fik dæknavnet, fordi han var forfulgt af frihedskæmperne eller af tyskerne. Eller af begge? Erik fortalte Ellen, at han arbejdede illegalt.

I sidste del af marts besøgte manden, der havde angivet Signe Mogensen, hende i Vestre Fængsel. Han havde en passerseddel, så hun kunne følge med ud. Det afviste hun, da hun frygtede at blive skudt under flugtforsøg. Manden må have været Erik. Om det var en fælde, får vi aldrig at vide.

Efter bombardementet af Shellhusets kom modstandsbevægelsen i besiddelse af Gestaporapporterne, som politikommissær Hans Christensen, "HC", gav til Carl Næsh Hendriksen fra Information, der gav dem til translatør Børge Johansen til oversættelse.

Den 19. april blev HIPO-chefen Erik V. Pedersen likvideret. Hans lig blev hentet så hurtigt, at Retsmedicinsk Institut ikke nåede at foretage en sikker identifikation.

En lille uge senere begik Sven Aage Geislers bror selvmord i fængslet efter at være arresteret af Gestapo.

Den 5. maj blev Studenternes Efterretningstjenestes Helge Mogensen bisat i Hillerød. I bisættelsen deltog bl.a. Sven Aage Geisler, Lyhne og Helge Mogensens barndomsven, politiadvokat Volmer Nissen, der kendte og efter eget udsagn var meget charmeret af Geisler, også selvom han godt vidste, at Geisler havde adskillige drab og røverier på samvittigheden.

Efter bisættelsen indgik Volmer Nissen i "Feltpolitidetachementet", der skulle opøge og anholde de mange mistænkte stikkere og værnemagere. Feltpolitiet havde en omfattende efterlysningsliste. Eriks navn stod *ikke* på den endelige listen, dvs. at modstandsbevægelsen ikke havde Erik som en prioritet.

Samme dag, den 5. maj, blev Jan Jansson og Signe Mogensen løsladt fra hhv. Venstre Fængsel og Frøslevlejren. Signe Mogensen, der var overbevist om, hvem der havde stukket hende, kan have konkluderet, at det også var Erik Werner, der havde stukket Crone og Jansson.

Måske luftede hun mistanken for et medlem af "Den Lille Gruppe", måske Jansson eller Geisler. Og måske kunne Geisler endda også have troet, at Erik var Hipo-chefen Erik V. Pedersen. Og måske kunne Geisler også tro, at det havde noget med hans brors selvmord at gøre.

Geisler, der før havde udgivet sig for at arbejde for Secret Service, kan have taget sagen i egen hånd, måske ledsaget af sin faste og uadskillelige makker Lyhne, der jo også havde hævdet at arbejde for Secret Service. Begge var bevæbnede.

Måske opsøgte de den 10. eller 11. maj Eriks kæreste Ellen og udgav sig for at være fra Secret Service. De tog fotografiet af Erik med sig, da de gik.

I en bil, måske den Opel Kaptajn, som de tidligere havde truet sig til hos en automobilforhandler Skibby, kørte de måske først en tur omkring Eriks fætter Alleslev i Søborg eller måske til Ernst i Krungerup, før de fandt frem til, at Erik var på gården i Sorterup.

Her hentede de Erik og gav ham en hårdhændet behandling men blev stoppet af Eriks morbror Hans, før de, måske efter forudgående aftale, kørte til Tagensvej lige ud for Bispebjerg Hospital. Her kunne Signe Mogensen, der boede i nr. 196 B, og måske også Jan Jansson, være stødt til. Måske brugte de det lille havehus bag sygeplejerskeboligerne til at tilbageholde og afhøre Erik om hans rolle. Om de også mistænkte ham for at være HIPO-chefen, kan ikke siges.

Måske forsøgte Erik at flygte, hvorunder han blev skudt i ryggen, i hofterne og venstre lår. Han må have ligget på ryggen på jorden, da nogen affyrede de to dræbende skud, et skud opadtil i underlivet og et i brystet. Noget må have gjort, at retsmedicineren blev i tvivl, om drabet nu også var foretaget "paa Gaden(?)". Måske manglede Eriks frakke eller hat. Eller måske havde han jord eller grus på tøjet fra haverne.

Og en må have affyret det 11 mm projektil, som blev siddende i huden på underlivet. Det kunne være affyret fra en danskproduceret Schouboe automatpistol. Pistolen havde en automatisk genladefunktion, som bevirkede, at pistolen ikke havde tilstrækkelig gennemtrængningskraft. Der fandtes nogle få eksemplarer, som blev anvendt af modstandsbevægelsen. Volmer Nissen, der kendte Geisler, var kort før befrielsen i besiddelse af netop sådan en Schouboe pistol. Han oplyste selv, at han havde givet den til en kollega, Knud Lewinsky, der dog senere afleverede den tilbage til Volmer Nissen, der indleverede den til politiet. Hvem havde pistolen den 12. maj? Kunne af de deltagende personer mon have haft lånt den, inden den blev tilbageleveret?

Efter drabet: Politiets manglende efterforskning

Hypotesen er bare gætterier baseret på indicier. Det er derfor relevant at spørge, hvad modstandsbevægelsen og politiet vidste og foretog sig i dagene og ugerne efter drabet. Politiet genoptog først arbejdet dagen efter. Jeg fandt påfaldende få oplysninger om drabet på Erik:

Den 2. juni skulle en rapport fra Københavns Opdagelsespoliti indeholde ret præcise signalementer af Erik og Bjørn Bentzen. Rapporten skulle ligge i kildematerialet K-3998E, men det fandtes ikke på Rigsarkivet. Sagen var anført som en "L-Sag", altså en Likvideringssag, hvilket var underligt, eftersom drabet på Erik jo var foretaget en uge efter befrielsen.

Den 11. juni blev en note indført i Københavns Politis hovedjournal: "Skr. af 28. maj om oplysning om Erik Verner Petersen der er dræbt". Til behandling i afdeling F. Politiet fik formentlig først her officielt at vide, at Erik var dræbt. Selve hovedjournalssagen 12.398 viste sig at mangle i arkivet.

Den 12. juni noterede nogen på Eriks lægdsrulle: "Politiet søger ham. §101. Ring til Thorning 12/6-45". Hvorfor mon den militære lægdsrulle blev anvendt til politiets noter? Thorning viste sig at være en overpolitibetjent, som privat boede på Grøndalsvænge Allé. Jeg var begyndt at blive lidt bekymret for, om jeg var ved at se konspirationer. Jeg valgte derfor at slå det hen som et tilfælde, at Sven Aage Geisler i efteråret 1944 havde boet hos Mogens Hansen kun få hundrede meter derfra i en lejlighed på Grøndalsparkvej 6.

Samme dato, altså 12. juni 1945, fik modstandsbevægelsen besked fra Folkeregistret om, at Erik var skudt. Modstandsbevægelsen havde tydeligvis ikke gjort sig nogen anstrengelser for at finde og arrestere Erik. Han fremgik jo heller ikke på de endelige efterlysningslister.

Til gengæld fandt jeg to andre kilder: En artikel i Billed-Bladet fra september 1945 om "Den lille gruppe med de store resultater" og en årbog, "Årets største begivenheder i billeder, tiden der fulgte, året 1945-47", der formentlig udkom i midten af 1949. Det lykkedes mig at finde begge antikvarisk.

Billed-Bladet beskrev frihedskæmperne "Lange Sven" og "John" i stærkt forherligende vendinger i forhold til den virkelighed af drab og røverier, som de to stod for. Af billederne fremgik, at "Sven" og "John" var Geisler og Lyhne, men ingen af dem blev omtalt med deres rigtige navne.

Årbogen, som var redigeret af Carl Næsh Hendriksens bror Walther omtalte Crone og skrev, at den stikker, der angav Erik Crone, "senere blev afsløret som en 21-årig dansk nazist Erik William Pedersen", der blev "anholdt straks efter kapitulationen" og skudt af "de ledsagende modstandsfolk". Hvis det ikke var en fejl, hvad jeg næppe tror, så kan der kun være tale om vildledning.

Det foreløbig sidste, som jeg fandt underligt, var et udklip af en tekst, som var skrevet af Erik Westenholz Kiær på et ukendt tidspunkt efter april 1948 (ny retstavning). Westenholz Kiær skulle af en Lisa Buch være beskyldt for at

arbejde for Gestapo på Hotel Cosmopolite i København. Westenholz Kiær skrev, at Lisa Buch var uvederhæftig. Og:

“Fra Erik V. Pedersen (senere afsløret som stikker) vidste Erik Crone, at ‘Feldkasse Kopenhagen’ på Hotel Cosmopolite lå inde med en million kroner, som kun bevogtedes af en enkelt soldat. Erik Crone, Knud Skou og jeg aftalte at konfiskere pengene. Knud blev myrdet, Crone arresteret og så var den plan færdig. Det er ALT, hvad jeg kender til Cosmopolite! At arbejdet i modstandsbevægelsen også har medført kontakt til enkelte tyskere, skal ikke benægtes, men altid dækket af 3. mand - i reglen Crone og en enkelt gang af Jørgen Winther og Kim Malthe Bruun.”

Westenholz Kiær vidste altså, at Erik “senere [blev] afsløret som stikker”. Hvorfra havde han den viden? Der blev jo dækket over drabet på Erik, dvs. at kun ganske få kan have vidst noget om det. Westenholz Kiær deltog næppe selv i drabet. Han kan vel så kun have fået sin viden af en, der kendte til Erik og drabet. Og her hæfter jeg mig ved, at hans gamle klassekammerat fra skolen og nære ven var Sven Aage Geisler.

Mørklægning?

Jeg er ikke et sekund i tvivl om, at Gottfrieds sande identitet udmærket var kendt af modstandsbevægelsen, da årbogen blev udgivet. Det fremgik klart af den tyske rapport, at der var tale om Erik Werner Pedersen, Firkløvervej 13. Jeg er heller ikke i tvivl om, at modstandsbevægelsen godt kunne læse rapporterne, og at Erik ikke var årsagen til, at Crone blev arresteret og senere henrettet.

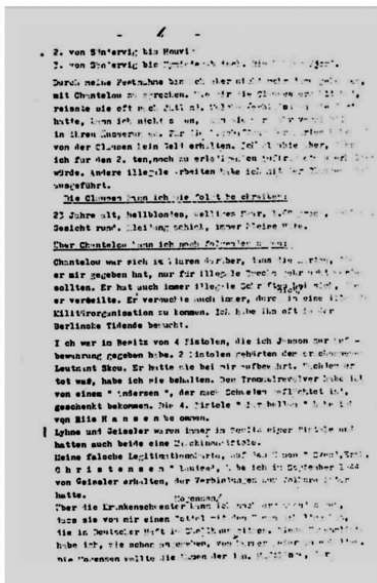
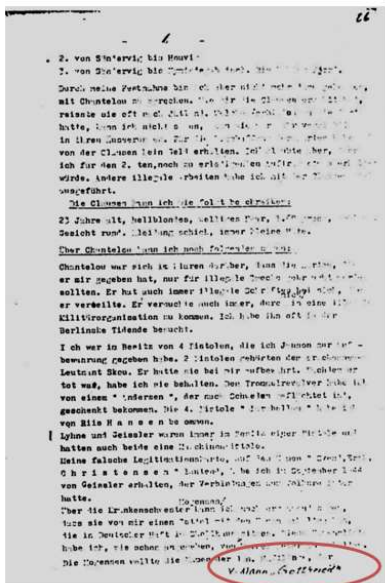
Men da det blev klart, at “nogen” var kommet til at dræbe Erik en uge efter befrielsen, og at drabsmændene var frihedskæmpere, så måtte “nogen andre” vel træde til for at mørklægge sagen. Jeg kan derfor kun tro, at det var bevidst, fordi “nogen” ikke ønskede, at Eriks sande identitet kom frem. For hvis den havde gjort det, så ville det jo være en ret let sag at finde ligsynsattesten, hvor det sort på hvidt fremgik, at der var tale om drab.

Jeg spurgte derfor mig selv om, hvem der skulle beskyttes, og hvem der stod for at udlægge røgsløret. Men jeg fik ikke noget svar... Jeg måtte grave dybere. Det centrale var de tyske afhøringsrapporter, som viste sig at foreligge i hele fire udgaver i Frihedsmuseets arkiv.

Den første var en scannet version af de originale tyske rapporter, eller i hvert fald de sider, der havde overlevet branden i Shellhuset og som omhandlede Crone.

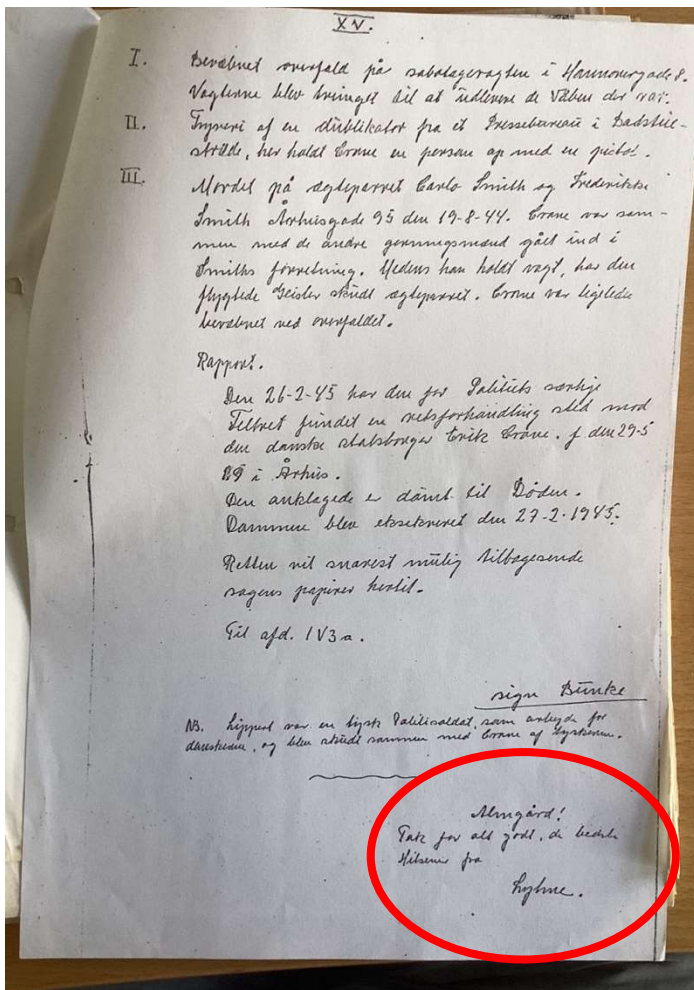
Den anden var en den samme scannede tyske version suppleret med en tilhørende men stedvis mangelfuld dansk oversættelse af en senere dato. I denne version fandt jeg ved et tilfælde, at der var fjernet en helt afgørende håndskrevet fodnote på side 26, hvor der i originalen tydeligt var tilføjet "V-Mann 'Gottfried'" ved Erik Werner Pedersens navn. I scanningen, der også indeholdt oversættelsen, var noten væk. Fodnoteteksten var tydeligvis dækket over, inden scanningen var foretaget.

Jeg kunne ikke finde svar på, hvem der havde foretaget scanningen eller hvornår, det var sket. Jeg kunne blot konstatere, at en afgørende oplysning var væk.

Den tyske afhøringsrapport - med og uden fodnote (Frihedsmuseet)

Den tredje version i arkivet var et 13 siders maskinskrevet, indbundet, dansk uddrag af rapporten skrevet efter gammel retsstavning, dvs. før april 1948. I samme mappe lå også en håndskrevet kopi af dette uddrag, men dette var efter ny retsstavning og altså efter april 1948. Jeg var lige ved at få kaffen i den gale hals, da jeg på sidste side i den håndskrevne udgave læste: "Almgård! Tak for alt godt, de bedste Hilsener fra Lyhne."

Kopi af afhøringsrapport med Lyhnes hilsen (Frihedsmuseet)

Hvordan og hvorfor og hvornår havde Ingolf Asbjørn Lyhne, som jeg havde en stærk formodning om, var en af de såkaldte "Secret Service" folk, der hentede Erik, skrevet en hilsen på rapporten? Det var ikke Lyhnes håndskrift, så det må være en afskrift. Hvem var Almgård? Jeg fandt senere, at håndskriften meget vel kunne tilhøre kriminalkommissær Hans Christensen. Og at Almgård måske kunne være Helge Eigil Almgaard, der var på modstandsbevægelsens lønningslister for perioden 5.-13. maj 1945.

Den fjerde version af rapporten var en komplet maskinskrevet dansk oversættelse på 60 sider. Den var indleveret til Frihedsmuseet af Hans Christensen. Denne version af rapporten nævnte hverken fodnoten eller Lyhnes hilsen til Almgård men virkede ellers komplet. Og dog: På en af afhøringsrapporterne mangler der på scanningen af den tyske rapport underskrifter af Crone og den, der afhørte ham. Men i Hans Christensens afskrift står, at afhøreren var R. Hansen, altså Rasmus Ib Birkedal Hansen. Hvor havde HC det fra? Alle de andre rapporter var undertegnet hhv. Thomer og Schierloh.

Hvordan pokker kunne jeg dog på nogen måde komme videre og undersøge, hvad der reelt var sket?

Den originale rapport blev fundet i ruinerne af Shellhuset og herefter via Hans Christensen, afleveret til Informations Carl Næsh-Henriksen, der gav den til translatør Børge Johansen for at få den oversat. I 1949 sendte Børge Johansen sin egen kopi til Informations Børge Outze. Outze svarede først i 1951, at man ikke havde foretaget sig yderligere "af hensyn til Crones familie". Outze anbefalede Johansen at sende rapporten til Frihedsmuseet. Det gjorde Johansen i 1955.

Hverken Børge Outze eller Børge Gunnar Johansen var en "hr-hvem-som-helst". Børge Outze var journalist på Nationaltidende, hvor han som modstandsmand benyttede sig af sin position til at stifte Det illegale "Information", der siden blev til Dagbladet Information, hvor han var mangeårig redaktør. Outze var en overgang fængslet af Gestapo. Og Børge Gunnar Johansen var statsautoriseret translatør og tolk i tysk og direktionsekretær i Falcks Redningskorps fra 1942 til 1955. Siden blev han direktør i Det Danske Redningskorps. Og så var han medlem af Folketinget for Centrum-Demokraterne fra 1973 til sin død i 1974. Begge var intelligente

mennesker, som må have kunnet regne ud, at der med omtalen i 1949 af den danske nazist Erik William Petersen var ugler i mosen.

Jeg kom ikke videre. Jeg ansøgte om at få adgang til den originale tyske papirrapport, som efter al sandsynlighed ligger i retsopgørssagen mod Jørgen Lorenzen og Anna Lund, som i forhold nr. 77 blev dømt for at have angivet Erik Crone. Dommene faldt i Københavns Byret den 29. januar 1947. Her var rapportererne *ikke* forelagt. Dommene blev stadfæstet i Østre Landsret den 10. juli 1947. Her *blev* rapporten forelagt. Den måtte altså være dukket frem i mellemtiden. Måske lå rapportererne i det afgørende kildemateriale K-491, som var udtaget af HC den 8. februar 194_. Måske fandt HC ved samme lejlighed, at kildematerialet også indeholdt noget andet materiale, som kunne være kompromitterende for kilderne, der måske, måske ikke, kunne være Signe Mogensen og måske Geisler og Lyhne.

For første gang fik jeg afslag på en ansøgning om at se arkivalier. Afslaget var ledsaget af en klagevejledning. Jeg klagede som anført til Københavns Byret men har trods jævnlige rykkere aldrig fået svar.

Hvis drabet *blev* begået af Geisler og Lyhne og måske overværet af Signe Mogensen, hvem kunne de så have henvendt sig til for at få hjælp til at dysse sagen ned? Og hvem havde tilstrækkelig indflydelse? Umiddelbart kunne jeg kun komme på Hans Christensen, der med reference til Frode Jakobsen i Ministeriet for Særlige Anliggender efter krigen undersøgte de likvideringer og drab i krigens sidste tid, som han selv havde været med til at autorisere, og Volmer Nissen, som arbejdede hos Statsadvokaten, der ifølge Peter Øvig Knudsens "Efter drabet" med egne ord deltog i at "kalke gravene", lagde låg på, når drabssager blev henlagt uden yderligere efterforskning.

Jeg fandt endnu et eksempel på kildemateriale, som manglede i arkivet. I marts 1945 udarbejdede modstandsbevægelsen en bruttoliste, "Stockholmslisten", over alle mistænkte i tysk tjeneste, tyske vagtkorps, HIPO, værnemagere, stikkere mm. Erik var med på "bruttolisten" men var frasortet i den endelige efterlysningsliste for Feltpolitidetachmentet. I "Stockholmslisten" i Rigsarkivet manglede den side, hvor Erik skulle have fremgået i den første version. Numrene sprang fra nr. 2029, "Pedersen, E., Inspektør", til nr. 2053 "Pedersen, Holger Winsløw, elektroniktekniker."

Det lykkedes mig i Den blå Avis at finde og købe en kopi af listen. Og her fremgik Erik med meget få oplysninger og henvisning til Erik Peters, som også var på listen. Erik Peters havde været nær ven med "den kendte

stikker” Erik Werner Pedersen, hvem han betegner som en kær ungdomsven. “Den kendte stikker”? Igen en forveksling med Hipochefen?

Hvad skete der med de personer, der indgik i hele denne ulykkelige historie?

Jeg kom nok ikke en opklaring af sagen nærmere. Afslutningsvis ville jeg se, hvordan det egentlig var gået de forskellige mennesker, som Erik havde haft med at gøre – på den eller anden måde.

Efter besættelsen blev de af Eriks venner fra Teknisk Krystallaboratorium og Tosca, der overlevede krigen, idømt lange straffe for forskellige forhold, bl.a. angivelse af jøder. De blev dog alle løsladt efter nogle få års afsoning. Den ene, Niels Faarup, skiftede efternavn og nåede at indgå 3 ægteskaber på 8 år. Hans videre skæbne er ikke kendt. En anden, Jørgen Christian Simonsen, skiftede også efternavn og blev autodidakt kunstmaler og døde i Sverige i 1992, 67 år gammel. Den sidste, John Wierdsma, døde i Hadsund i 2007, 84 år gammel.

Axel Bune og Ernhard Fraun blev i 1948 frikendt, da de afpresninger og røverier, som de havde udført, nu blev vurderet som acceptabelt modstandsarbejde. Drabet på Schalburgfolkene blev aldrig efterforsket. I januar 1952 blev Axel Bune fundet død af kulilteforgiftning på adressen Istedgade 52C, 43 år gammel. Han var fraskilt. I februar 1966 døde Ernhardt Fraun i Emdrup, 52 år gammel. Han efterlod hustru og to sønner. Og i maj 1974 døde Bjørn Schouw Nielsen af cyankaliumforgiftning.

Både Geisler og Lyhne blev på grund af deres praleri om drabet på Jane Horney Granberg efterforsket af det svenske politi, da det jo var mord på en svensk statsborger. Det fik modstandsbevægelsens leder Frode Jakobsen til at gribe ind og kontakte det svenske politi direkte i sagen, så tiltalerne blev frafaldet. Peter Øvrig Knudsen skriver om Geisler og Lyhnes medlemskab af modstandsbevægelsen at Frode Jakobsen udtalte, at modstandsbevægelsen ikke havde ”skarpe grænser”, men at de to herrer ikke var ”nogen, som man ønskede at have med.” Det kan undre, hvorfor Frode Jakobsen gjorde så meget for at redde Geisler og Lyhne. Lyhne skulle selv have udtalt, at han ”havde en klemme” på Frode Jakobsen. På sin side kaldte Frode Jakobsen Lyhne for en ”mytoman psykopat.” Så bedste venner var de næppe.

Politiadvokat Volmer Nissen kendte udmærket Geislers aktiviteter. Nissen udtalte: "Efterhånden fik vi en del sager om røveri og den slags på både ham og Lyhne." Volmer Nissens nære ven, Helge Mogensen, havde en bror Knud, der selv deltog i likvideringer. Nissen fortalte i bogen "Efter drabet", at "han, Knud Mogensen, var bestemt ikke begejstret for de to, Geisler og Lyhne. Han fortalte mig om en eller anden velhaver, de skød ude på Strandvejen. Knud syntes, at de var unødigt brutale over for familierne til de likviderede. De pløkkede folk ned for øjnene af kone og børn. Selv om en mand skulle skydes, kunne man gøre det mere eller mindre hensynsfuldt, men Geisler havde ikke tid til fine fornemmelser. Når man har skudt tilstrækkeligt mange, mister man respekten for menneskeliv.

Det forfærdelige er, at efterhånden blev de reelle motiver tyndere og tyndere, mens berigelsesmotivet samtidig blev stærkere. Det handlede blot om at finde ofre, som var nazister eller på anden måde angribelige. Geisler var udmærket klar over, at de mange gange havde været alt for langt ude. Jeg talte selv med ham om det efter krigen. Blandt andet havde jeg ham til afhøring efter dobbeltmordet på Peter Bangs Vej, fordi vi mente, at han og Lyhne under krigen havde røvet og dræbt en grønthandler i samme ejendom. Han spurgte mig – og det lå ellers ikke til ham at være ængstelig – om jeg troede, at man ville forfølge alle disse sager fra besættelsestiden yderligere. Jeg svarede, at det ikke var mig, der traf den afgørelse."

I 1953 flyttede eller flygtede Geisler til USA. I 1964 vendte han tilbage, invalideret efter en arbejdsulykke, stærkt alkoholiseret og til stigende belastning for sin omgangskreds. Geisler hang ud i det københavnske værtshusmiljø. I 1968 forsøgte han at begå selvmord og skulle overfor en veninde have omtalt et "fingeret drab". Det blev dengang tolket, som om han frygtede at blive dræbt af modstandsbevægelsen. Men hvorfor skulle de det? Kunne han i stedet have tænkt på drabet på Erik, som blev "fingeret" til at være Erik William Pedersen, skudt under flugtforsøg? Var det det, der plagede ham?

I november 1968 blev Geisler fundet brutalt myrdet på en markvej mellem Køge og Ringsted, 47 år gammel og med en alkoholpromille på uhyrlige 3,79. En John Nielsen og dennes søn Preben blev dømt for mordet, der muligvis var rovmord. Kort før sin død havde Geisler henvendt sig på Berlingske Tidende og forsøgt at købe negativer af billederne af "Den lille Gruppe med de store resultater" i Billedbladet i september 1945. Det afslog avisen. Geisler skulle have sagt, at det var til hans børn. Men han havde ingen børn.

Måske frygtede han, at han ville blive draget til ansvar for sine mange drab, hvis nogen genkendte "lange Sven" på billederne. Måske forsøgte han derfor at fjerne beviserne på, at han indgik i "Den lille Gruppe" med de mange drab.

Efter Geislers død udtalte Volmer Nissen sig om Geisler og Lyhne: "De var meget modige og handlekraftige folk af en type, som en modstandsbevægelse ikke kan undvære".

Lyhne fortsatte en kriminel løbebane i nogle år. I januar 1946 blev han anholdt for angiveri, som dog blev frafaldet "på grund af bevisets stilling". I maj 1949 blev han idømt 4½ års fængsel for røveri. Efter afsoning tog han navneforandring til John Emsbøl. I 1952 gav han et interview i et svensk tidsskrift "Allt", at det var ham, der havde skudt Jane Horney Granberg. Det var pure opspind.

Lyhne begik ikke siden kriminalitet. Han havde en bodega "Klovnen" på Åboulevarden. Han havde også et par små firmaer. I starten havde han pralet med at have begået et tocifret antal likvideringer. Senere nøjedes han med at stå ved at have begået i alt 7 likvideringer. Han blev afhørt i 1968 i forbindelse med drabet på Geisler. Her udtalte Lyhne bl.a., at han havde afbrudt forbindelsen til Geisler 8 måneder før drabet. De havde ifølge Lyhne gennem årene talt om de ting, de havde gjort. Efter nogle år begyndte det at tage på Geisler, der gentagne gange spurgte: "Er det rigtigt, det vi har gjort?". De mange drab tog, i modsætning til Geisler, tilsyneladende ikke på Lyhne. Han døde i 2006 på Bellahøj, 89 år gammel.

Jan Jansson blev officer i hæren og døde i Søllerød i 2016, 84 år gammel.

Efter besættelsen blev Volmer Nissen anklager for statsadvokaten, først for byretten og siden for landsretten for de sager, der lå ubehandlet efter 7 måneder uden politi. Han vendte tilbage til politiadvokaturen og blev senere juridisk chef for Københavns Narkotikapoliti.

Volmer Nissen stod frem i Peter Øvrig Knudsens bog "Efter drabet" og fortalte om stikkerlikvideringer og sin deltagelse i "at kalke gravene", forstået som at lægge låg på sager, hvor der af forskellige årsager ikke ønskedes yderligere efterforskning. Volmer Nissen døde i Frederiksværk i 2008, 89 år gammel.

Hans Christensen blev udnævnt til kriminalkommissær og fik en ledende stilling i Politiets Efterretningstjeneste. Oplysningerne om ham er, måske derfor, meget sparsomme. Han døde i 1976 kort efter sin 90 års fødselsdag.

Oversygeplejerske Signe Mogensen blev efter befrielsen gift med Georg Christian Oluf Jansen, der havde arbejdet for Holger Danske og havde været i den tyske koncentrationslejr Neuengamme. Den 14. januar 1947 skrev et af de mange mennesker, som Signe Mogensen havde hjulpet til at flygte til Sverige i oktober 1943 i et takkebrev:

“Ærede oversygeplejerske frøken Mogensen,

Må jeg, en af de mange, hvis navn i en tung tid var ‘Aksel Hansen’, på mine ‘lidelsesfællers’ og egne vegne gennem disse linjer sige Dem vores og mine hjertevarme tak, frøken Mogensen, for Deres kærlige, uselviske og yderst farefulde arbejde og hjælp mod os. Tak for Deres hjælp!

Det gør mig ondt at erfare, at De nu selv er syg og nedbrudt, hvilket forekommer mig at være en meget trist løn for Deres hjælp.

Jeg er den ‘patient’, som kom i bil fra min søster og svoger på Strandboulevarden 5, hvor De også ulejlignede Dem hen. Mange tak fordi De fulgte mig i bilen til Rigersgade 31. Ja, frøken Mogensen, jeg har tilladt mig at anbefale Dem i en beretning om landflygtige her, som jeg har skrevet i 1945 i Uldum Højskoles Årsskrift og det må måske være mig tilladt ved lejlighed at nævne dette?

Tak for minderne fra Bispebjerg Hospital i oktober 1943.

Rigtig god bedring frøken Mogensen. Deres ærbødige Steuer Ring”

Hun omtales som syg og nedbrudt. På et foto fra 1951 så hun både tynd og træt ud. Men hun døde først i 1988.

En sidste observation

Signe Mogensen gjorde udenfor enhver tvivl en stor, uselvisk og heltmodig indsats under krigen, hvor hun frygtløst hjalp jøder og modstandsfolk at flygte til Sverige. Hun blev fængslet af tyskerne flere gange. For sin indsats fik hun i 1951 tilkendt den højeste anerkendelse og udmærkelse i form af Florence Nightingale-medaljen. Hun var tilsyneladende også et selvudslettende menneske, der ikke ønskede at være i centrum. Hendes

kollegaer fik opfattelsen af, at Signe Mogensen ligefrem blev vred, fordi hun fik Florence Nightingale-medaljen. Skyldtes denne reaktion alene hendes beskedenhed? Eller kunne det skyldes, og det er muligvis en helt urimelig antagelse, at hendes stærke reaktion måske også havde at gøre med, at hun modtog medaljen på Florence Nightingales fødselsdag – den 12. maj 1951 – og altså på 6-årsdagen for det ulykkelige drab på Erik lige ud for hendes daværende bopæl på Tagsensvej 196?

Vred, fordi hun fik den?

621045A
398 OTOKOPI

FINESTE MEDALJE TIL EN „HVERDAGENS HELT“

Tidlig. SIGNE HØJLUND MOGENSEN

Kun to danske sygeplejersker har fået den medalje før Signe Jansen, som nu er blevet dekoreret med Florence Nightingale-prisen: den eftertragtede anerkendelse, som uddeles af Den internationale Røde Kors komité i Geneve.

Hvert andet år på Florence Nightingales fødselsdag, den 12. maj, udkåres en række sygeplejersker fra alverdens lande, og forudsætningen for at modtage medaljen er, at man har „udført særligt fortjenstfuldt arbejde i plejen af syge og sårede i krigs- eller fredstid, eller har gjort en bemærkelsesværdig indsats indenfor sygeplejens organisation eller administration.“

Signe Jansen er oversygeplejerske på Bispebjerg hospital, afdeling E. Hun får den fine hæder for sin indsats under jødetransportene under krigen, hvor hun var fuldkommen enestående i sin opofrende gerning. Hun sørgede for husly, og hun hjalp forfulgte af sted. Hun gav sig selv for andre ... og hverken nu eller dengang gik hun ind for ord i stedet for handling.

Den selvudslættende beskedenhed, hvormed Signe Jansen har modtaget sygeplejerskernes største anerkendelse, har inspireret kolleger blandt sygeplejerskerne til

SIGNE JANSEN ... hjælp forfulgte under flugten.

disse ord: Hun er vist vred, fordi hun fik den!

Formanden for Dansk sygeplejerråd, Maria Madsen, karakteriserer Signe Jansen således: „Hun er en af hverdagens helte! Og hun er imod al ståhej. Men vi andre er stolte af hende!“ Birtle.

(Frihedsmuseet)

Søndag den 2. juli 2023 kl. 14:30, Fensmark

Nils havde gennem livet tænkt meget over arv og miljø:

“Adoptanter er interessante inden for forskning i arv og miljø. Kan man f.eks. finde et barn adopteret fra fødslen og sammenligne det med f.eks. en bror, kan man med mange forbehold måske sige noget fornuftigt om, hvad der i en person er et udslag af arv og hvad, der må antages at være et udslag af det miljø, som har formet personligheden.

Lige efter Darwins epokegørende teorier, og efter Gud i det store hele var smidt ud, var det simpelt nok. Sandheden om arv og miljø, lå et sted mellem H.C. Andersens svane, der lod arven veje tungest og Pontoppidans ørn i hønsegården, der vægtede miljøet.

Herefter bliver det svært, Arv og miljø har alene i de sidste 100 år været påvirket af ideologi og stærk politisk interesse, hvilket på dette område har medført, at politiske ideer har været skyld endnu flere misforståelser, for ikke at sige overgreb, end det er almindeligt indenfor de områder, der påkaldte – og påkalder sig – politisk interesse.

Nazismen var med dens raceideer, og opfattelse af det rene folk gået til uhyrligheder i dens ide om arvets betydning, men i Danmark var de samme ideer ikke ukendte, her var den socialdemokratiske minister K.K. Steinke tilhænger af eugenik, hvor man ved sterilisation ville forhindre såkaldt småtbegavede og moralsk anløbne i at give deres gener videre. Det er klart at disse tiltag, der fortsatte op i 1950'erne, især ramte ubemidlede og dårligt uddannede.

Da nazismens forbrydelser kom for dagen, fik piben en anden lyd, nu blev arv mindre betydningsfuldt, og man forsøgte at forbedre miljøet ved at afhjælpe uvidenhed og fattigdom.

Dette holdt vel ved op til de store opdagelser af DNA og kortlægningen af det menneskelige genom for alvor slog igennem i begyndelsen af dette årtusinde. Arv er igen en ting, der diskuteres. Lægevidenskaben manipulerer med vores gener.

Spørgsmålet om arv og miljø er ikke endeligt afgjort, og jeg tør forudse, at det har lange udsigter og virkeligheden skal nok vise sig mere og mere kompliceret, desto flere ting, videnskaben afdækker.

Jeg tænkte, da jeg via Peter fandt ud af min biologiske fars liv, at jeg kunne undersøge, hvad der – groft sagt - var arv fra Erik, og hvad der i min person var miljø, der var formet af Else og Erwin og deres livsvalg og valgte omgivelser.

Samvittighedskvaler.

Det stod hurtigt klart for mig, at der var nogle få begivenheder eller beslutninger af livsdefinerende betydning, der havde afgørende indflydelse for Eriks og min livsbane, altså valg som var miljø eller arveligt betingede udover mere banale talenter f.eks. musikalitet.

Den afgørende begivenhed i Eriks liv var hans beslutning om at gå fra passiv nazisympatisør til aktiv deltagelse i kampen mod modstandsbevægelsen, den beslutning eller en deraf afledte kæde af valg, der til syvende og sidst medførte hans død som et gennemhullet lig på Tagensvej den 12. maj 1945. Valg som også blev definerende for min biologiske mors liv, mit liv og i videre forstand fik indflydelse på Else og Erwins og mange fleres liv.

Og nu bliver det virkeligt svært, som sagt er der de banale forskelle mellem Else, Erwin og Elins og mit liv, musikalitet, øjenfarve, sygdomshistorik, hvor det er nemt at afgøre, hvad der er arv og miljø i mit liv.

Der er dog en begivenhed af livsomvæltende betydning i mit liv, som kan sammenlignes med det afgørende valg i Eriks liv. Nemlig min beslutning om at overtræde loven og importere en anelig mængde libanesisk hash og sælge det videre. Ligesom Eriks beslutning var det et valg, vi begge foretog i præcis samme alder, da vi begge havde solide familier. Valg, hvor man måske kan finde undskyldninger, men det er ligegyldigt. Vi traf begge valg, da vi var i begyndelsen af tyveårsalderen. Handler der var dumme og uansvarlige. Eriks valg medførte en brutal død, for hans land var i en ekstraordinær situation, mit valg som jeg foretog i en demokratisk retsstat, medførte et års fængsel. Jeg var i modsætning til Erik så svineheldig, at Else og Erwin tilgav mig og holdt fast og støttede mig. Tilmed foretog jeg mine forbrydelser i en åben, tolerant epoke i Danmarks historie, hvor tilgivelse var en mulighed, som gjorde at jeg få år efter, at jeg forlod Nyborgs lukkede fængsel i 1968, kunne starte en karriere som tjenestemand i den danske folkeskole. Denne del af mit liv vil være en overraskelse for mange, som jeg kender, tidligere kolleger og arbejdsgivere, familie osv.

Jeg har valgt at fortælle min historie åbent, fordi den får betydning for de næste sider, hvor jeg undersøger mit og Eriks valg med et særligt blik på arv og miljø. Dog endnu mere for at vise, at et åbent og tolerant samfund vinder ved forståelse og tilgivelse, straf i kriminel forstand bør ikke være gold hævn.

Undersøgelsens (manglende) lødighed.

Jeg må starte med at fastslå, at i nogen videnskabelig betydning af ordet "undersøgelse", kan der ikke være tale. Der er langt fra materiale nok til at konkludere noget entydigt, om hvorfor Erik valgte sin vej.

I familien var det kun hans storebror Ernst, der entydigt kan siges at have afgørende indflydelse på Erik og hans valg i livet.

I parentes bemærket kan man antage, at faderen, der synes at være vokset ud af landproletariatet, næppe var særlig interesseret i politik. Er man dristig, kan man, uden skygge af bevis, antage, at min farfar var socialdemokrat. Den antagelse bygger på hans stilling gennem mange år på mejeriet "Enigheden". Min farmor kan man ikke sige meget om, bortset fra, at hun antagelig var opvokset i et venstre- og højskolemiljø. Den udvikling fra landproletariat til lavere middelstand, var en udvikling som hundrede tusinde af danskere gennemgik i årene 1864-1920.

Ernst synes at have stræbt for at komme videre, han blev lærer med tjenestemandsprivilegier men slog sig ikke til tåls med denne position, men forsøgte sig med hundeopdræt og rejsebureau, tilsyneladende uden større succes. Hans nazisympti forhindrede ham antagelig til efter krigen at forsøge at avancere indenfor skolevæsenet til vice- eller inspektør.

Vi kan fastslå, at Ernst syntes at være ærgerrig. Et vildt skud uden nogen dokumentation om Ernsts vej til Nazismen, kunne være at han her så en mulighed for social fremgang ved at adskille sig fra den almindelige lidt kedelige status som lærer på landet ved at vise sympati for et parti, som lovede en lykkelig fremtid for de udvalgte germanske folk. Ernst synes først og fremmest at have været opportunist, hans udtalte nazisympti, som gav sig udslag i glæde ved marcher og skrårøm medførte åbenbart ingen sanktioner efter krigen.

Det er dog nærliggende, og om end igen uden skygge af bevis at antage, at Ernst udlevede sin nazisme gennem sin lillebror, der så op til og beundrede sin storebror.

Ernst havde gået på Ollerup Gymnastikhøjskole, og han må have opmuntret Erik til at søge samme sted hen, da Erik i 1941 blev mere og mere presset til at overveje sin fremtid og uddannelse. Det synes som om Eriks tilslutning til nazismen kom fra en kombination af påvirkning fra Ernst og Ollerup, ligesom man ikke skal være blind for at Tysklands store sejre i krigen i tiden frem til 1941/42 må have skubbet enhver tvivl væk om, at nazismen var fremtiden og samtidig en mulighed for Erik til at føle sig betydningsfuld.

Endelig må der have været et pres på Erik, nemlig "at blive til noget". Måske var det ikke udtalt, men han stoppede en måneds tid før han havde gennemført opholdet på Ollerup. Og hvad så? Han kaldte sig svømme- og idrætslærer, men synes ikke at have været særlig meget hængt op på disse erhverv. Jeg tror, og jeg kender det fra mig selv, at man skal være noget.

Hvad ville han med livet? Hvorledes skulle han få succes? Der var en vej, der ikke stillede store krav. Man kunne arbejde for tyskerne. Der synes ikke at have været større tankevirksomhed i forbindelse med dette valg. Derefter synes Erik at have fulgt med mere eller mindre viljeløst, han tog ikke selvstændige valg. Han kunne antagelig have stoppet med at hjælpe tyskerne. Historien kørte med Erik, og han syntes ikke at have gjort andet end at følge med mod den fatale slutning.

Jeg havde også en "ideologi", som der ganske vist ikke krævedes medlemskort til et parti, men i årene fra den tidlige pubertet udviklede jeg mig (nogle vil sige: "afviklede") fra politisk interesseret konservativ til venstreorienteret Hippie. Jeg var tidligt interesseret i politik, læste den Berlingske avis, som min forældre holdt, og læste "Det Bedste," som min far fik sin udenrigspolitiske erfaring fra. Efterhånden som Vietnamkrigen blev en større og større agenda, blev jeg mere og mere venstreorienteret. Jeg deltog i demonstrationer ved den amerikanske ambassade og mod Verdensbanken, men jeg deltog aldrig i de taktfaste "Ho Chi Minh" råb. Jeg havde læst meget historie og ensretningen i Nazityskland, og senere i Østtyskland og Sovjet, var mig meget imod, jeg orienterede mig mod Frode Jacobsen, Bernhard Baunsgaard og senere Preben Wilhelm. Jeg læste information grundigt, og jeg var særdeles velorienteret. Jeg fandt aldrig et parti, jeg kunne tilslutte mig nok til at blive medlem. En overgang i 90'erne var jeg dog medlem af Det radikale Venstre. Jeg deltog dog ikke i møder og hævdede, at jeg kun var medlem for at melde mig ud i protest, såfremt partiet gik for langt til højre.

På dette tidspunkt efter studentereksamen skiftede jeg omgangskreds. Mine bedste venner var venner fra Sundparken skole, gode solide arbejderdreng, der klarede sig godt i skolen, de ville være lærere eller have andre solide jobs. Det vildeste, vi foretog, var HK-baller i KB hallen og eksperimenter med øl og spiritus. Jeg havde erotiske erfaringer fra min tid som mesterkammerdreng med Noi i Bangkok, men i Danmark blev det kun til kys og petting. Min bedste ven Frans var begyndt på Akademisk Kursus et år efter mig, og der mødte han nogle unge mennesker fra Charlottenlund og Hellerup, som han begyndte at komme sammen med, og det inddrog efterhånden mig. Vi arbejdede begge i lufthavnen med at ordne charterfly, og der mødte vi en del studerende, der havde ekstrajob, ligesom os. Det var avancerede folk, der kom på "Fingerbøllet" på Christianshavn og "Laurits Betjent". Så der åbnede sig et mere spændende liv med vildere, sjovere og erfarne mennesker end mine gamle kammerater med lørdagsfester med dans og kys og fodbold i Lergravsparken, hver aften afsluttet med stimlen sammen rundt om Pølsevognen.

Jeg var flyttet hjemmefra, arbejdede som vikar og natportier på Hotel Europa for at skrabbe penge sammen til en ny SAAB til 18.000 kr., det lykkedes mig at købe den i 1966, hvorved jeg blev mere mobil og også mere populær, vi kunne jo komme rundt. Jeg var i 1967 begyndt på Jonstrup seminarium, og alt gik fremad, jeg havde en pige, jeg besøgte en gang om ugen, vi snakkede aldrig meget sammen, gik aldrig ud sammen, men det var et fint arrangement, indtil jeg begyndte at komme sammen med Kirsten, en klassekammerat fra Jonstrup, som blev hende, jeg skulle have holdt fast i. Det var en frigørelsens tid, P-pillerne var ankommet og pigerne slap angsten for graviditet.

Vi var alle boligløse. En dag så jeg en annonce for én kæmpevilla i Spurveskjul i Sorgenfri, Handelsbankens direktørs gamle sommeropholdsvilla. Et advokatfirma var ved at udstykke grunden, og huset kunne lejes ud et par år til 2.000 kr. pr måned. Frans og jeg slog til, lejede det hele og de mange værelser udlejede vi til venner og venners venner.

Det blev et orgie i uansvarlighed og fest, hash blev røget, vi tog amfetamin og eksperimenterede med LSD. Nogle tog også hårdere ting, selv satte jeg grænsen ved sprøjter. Interessen for hash var startet året før. Jeg havde fribilletter fra lufthavnen til Barcelona, hvor Frans, Preben og Poul hentede mig dagen efter min ankomst. De var kørt ned i Frans' bil og havde fundet et værelse i Vinaros, nord for Valencia. Om aftenen efter ankomsten til

Barcelona gik jeg ned i det skrappe kvarter, som jeg kendte fra min tid som sømand. Jeg traf aftale om, at jeg kunne købe noget marihuana næste formiddag. Jeg mødte nogle ret så skumle arabere, der tog mig ned i en kælder, åbnede en tønde, og spurgte, hvor meget jeg skulle have. Jeg anede intet om pris, eller om de solgte hø eller marihuana. Jeg fik en stor pose med indhold fra tønden for 40 dollars. Vi kendte kun marihuana fra aviserne, hvor en amerikansk sanger og Peter Belli var blevet taget. Vi vidste, at man røg på Montmartre og Vingården, men det var alt. Det blev en fantastisk sommer, vi røg hver dag fra kl. 16. Vi kaldte det "grinetobak", for alt blev lyst og den mindste vittighed medførte latteranfald med kramper af grin.

Den vane tog vi med hjem til Danmark, blev regelmæssige hashrygere og efterhånden var huset i Sorgenfri en hashbule, hvor vi dog ikke var mere fanatiske end at forbruget af øl, vin og spiritus ikke faldt. I starten havde Frans og jeg et mindre overskud på udlejningen, der blev omsat i fremragende middage på Hotel Lyngby, men det holdt hurtigt op, nogle lejere havde dårlig betalingsevne, og man smed jo ikke sine venner ud.

Så indtraf katastrofen, fyret gik itu, og det ville koste en umulig sum penge, som vi ikke kunne skaffe. Jeg tog så den fatale beslutning, i en alder af 23, besluttede jeg at indføre og sælge tilstrækkelig hash til at få betalt fyret. Sammen med en ven lagde jeg en plan. Det var dumt og utilgiveligt, og dengang så jeg intet moralsk galt i det. Jeg tænkte faktisk ikke en dyt over evt. konsekvenser, ikke spor om mit kommende job, og Erwin, der skulle leve med avisoverskrifter.

Jeg tror heller ikke, at Erik tænkte dybere over sit forræderi. Den ene handling førte den næste med sig, som en karrusel, der kørte hurtigere og hurtigere, og vi – far og søn – havde ingen mulighed for at hoppe af. Eller rettere, ingen af os havde moralsk styrke til at hoppe af. Jeg ville sikkert påstå, at hashimport var en del af et oprør mod kapitalen og det borgerlige samfund. En analyse, jeg i dag ikke forstår. Men i samme alder som Erik tog jeg en beslutning, der lignede Eriks. Vi gik begge over Rubicon, han ved at gå ind i nazipartiet, jeg ved at blive forbryder. Disse to beslutninger blev afgørende for vores liv, Eriks endte som død på Tagensvej, jeg endte i Nyborg Statsfængsel med en dom på et års fængsel.

Som skrevet ville jeg få repareret fyret. Jeg skaffede fribilletter i lufthavnen til Tjæreborgs chartertur til Beirut, hvor man skulle være en uge, fulgt af en badeferie på Rhodos. Jeg var klart hovedmanden, jeg var i egen opfattelse

verdenserfaren, fordi jeg havde sejlet på Østen med ØK fra 1962-63. Preben var med for at underholde og fordi, jeg ikke var modig nok til at rejse alene. Planen var at udskifte et par redningsveste under bestemte sæder i flyet med hash. Vi stod af på Rhodos, flyet fløj videre, og venner i lufthavnen fjernede hashen, som jeg senere kørte ud i porten Lufthavn Syd i Dragør. Denne transaktion gav hash nok til at betale fyret, og jeg havde altså begået en forbrydelse, som i min ikke fuldt udviklede hjernebark blev sidestillet med Robin Hoods bedrifter, Huset og vennerne var reddet, der var kun et "aber dabei".

Jeg var et umoralsk røvhul. I Beirut havde vi købt hashen af Ahmed, der tilbød at komme til Rom med 10 kilo i en dobbelt bundet kuffert.

Det er i dag let at se, at selv om jeg i dag går ind for at staten overtager hashmarkedet, så vidste jeg udmærket, at hash ikke var uproblematisk, en viden, som jeg skjulte bag bravader om fri hash, frigjorthed i almindelighed, og hippieholdninger, som jeg i dag – og desværre også dengang – må indrømme dækkede over pengegriskhed og -fuldstændig som Erik – at jeg blev populær, blev den store gangster med stort forbrug, blev betydningsfuld i visse kredse.

Til alt held kom jeg 14 dage senere for at møde Poul, der boede i portnerboligen til hans fars fabrik i Kongens Lyngby, da detektiverne Jørgensen og Gaugin spurgte, om jeg var Nils, hvorefter de meddelte mig, at klokken var 14:32 og at jeg var anholdt.

Da jeg gennem Peter erfarede om min fars opvækst, faldt meget på plads. Jeg har arvet en eventyrlyst fra Erik, der, hvis vi udlægger det positivt, har ført mig til mere end 100 lande, store oplevelser, deriblandt et fængselsophold i Nyborg, der gav mig indsigt i en del af samfundet, jeg ikke kendte. Måske havde Erik det på samme måde, det gav mig et kick eller en lystfølelse at møde øjeblikke af stor spænding. Jeg tror, at det er samme lystfølelse, når pokerspillere opbygger en indre spænding, når puljen er kæmpestor, og en blinken med et øje kan medføre ruin. Det giver et "kick" Den følelse havde jeg i Beiruts lufthavn, da et forkert ansigtsudtryk kunne have medført år i et libanesisk fængsel, eller igen, da jeg på færgen til Rødby tænkte, at jeg ville tabe ansigt, hvis jeg smed kufferten med 10 kilo overbord. Det ansigtstab hos vennerne, hvis tolderne knaldede mig i Rødby, var jeg mere bange for end et dansk fængsel, og Else og Erwins skuffelse bekymrede mig desværre ikke nok.

Jeg tror, at spændingen ved den halvillegale stilling som Erik befandt sig i, at han steg i betydning, at han kunne prale, bruge penge og måske vinde respekt hos Ernst, havde stor betydning. Så meget, at det moralske kompas blev slået fra. Erik blev landsforræder. Jeg forbryder. Var Erik blevet frihedskæmper, havde han ikke kunne prale.

Unge mænd er et problem i vesteuropæiske demokratier. Det synes som om testosteronniveauet i mange unge mænd ikke får afløb på en acceptabel måde i et moderne samfund. Unge mænd er mere kriminelle, de drikker sig i hegnet, kender ikke grænser overfor kvinder, kaster sig ud i skøre konkurrencer, der minder om kampe mellem brunstige hanner i dyreriget. Mange unge mænd finder legale veje til at løse problemet, f.eks. gennem træning, sport eller i militæret. Naturligvis er langt fra alle ramt af dette syndrom, de fleste holdes gud være lovet tilbage af moral og lov, men det er en kendsgerning, at mænd klarer sig dårligere i uddannelserne og har flere psykiske problemer end kvinder.

Erik og jeg fandt ikke en vej til at løse dette problem. Jeg tror, vi slog hjernen fra i de formative år. Det er en forklaring men ikke en undskyldning. Der er altid en vej, det er muligt at handle moralsk rigtigt. Jeg tror ikke Erik var i tvivl om, at han var ude på et skråplan, og nogle og tyve år efter gentog jeg hans tåbelighed. Uden tanke for studier, ansvar overfor Else og Erwin eller samfundet, så jeg en fremtid som gangster med en stor bil, en lækker lejlighed og smukke kvinder. I dag kan jeg se den uendelige dumhed, og hvor heldig jeg har været ved at miljøet lige på den tid var eksperimenterende, stolede på misædere og var tolerant. Kan jeg godt savne i dag.

Som lyset, der nærmer sig et sort hul, kunne intet stoppe Erik eller mig, før kugler på Tagensvej og en fængselsport i Nyborg satte en stopper for vores vej mod ødelæggelse. Jeg sidestiller de to veje, fordi det kun er tiden og miljøet, der lod mig slippe, medens det blev fatalt for Erik.

Jeg er overbevist om, at jeg, om jeg havde byttet plads med Erik, ville have været deltager i opgøret i Danmark under krigen. Jeg tror, at det er tilfældigheder i miljøet, der bestemte, om man gik ind i frihedsbevægelsen eller som Erik valgte forkert.

Desværre tror jeg, at det i vores tilfælde var det at få betydning, at være noget, der var udslagsgivende. Erik valgte forkert, jeg håber, at jeg havde valgt kampen mod tyskerne, men kan ikke være sikker. Tage Skou Hansen har i sine romaner skildret, hvorledes tilfældigheder, forelskelse og et

miskmask af motiver førte unge mænd til frihedskampen, til landsforræderiet, til Frikorps Danmark eller til defaitisme, hvilket blev de flestes valg, som politikerne jo anbefalede, og som jeg finder helt fint, det blev jo også Erwins og Elses holdning under krigen, selvom der ikke var tvivl om at deres sympati lå på de allieredes side.

Grafologi regner jeg som videnskab noget over astrologi og krystaller, lidt i retning af akupunktur. Men den grafologiske undersøgelse af Eriks underskrift konkluderede, at han søgte at skjule egne indre modsætninger, det gælder vel også mig og måske alle mennesker.

Konklusion.

Det er ikke muligt på baggrund af det foreliggende materiale at foretage en entydig opgørelse af arv og miljø. Mit miljø var vidt forskelligt fra Eriks. Jeg var boglig, og opmuntret til at læse, havde intet forbillede i form af en Ernst, men desværre, jeg indeholdt en moralsk brist, som vel ikke er arvet direkte fra Erik, men en retrospektivt manglende moral, havde vi begge tilfælles, og vi udlevede denne egenskab begge to, det kan man godt kalde arv. Jeg fik lejlighed til at rette op på min tilværelse. Det fik Erik ikke.

Jeg kendte Anette fra Spurveskjul, vi havde et forhold en gang imellem, men jeg havde også andre. Da jeg blev fængslet, holdt Anette fast, medens andre forsvandt. Jeg så mere og mere venner fra seminariet, hvor man havde genoptaget mig. Vi fik en lejlighed, hvor man skulle være gift for at kunne leje i Absalonsgade. Vi skiftede omgangskreds, hash blev mere og mere erstattet af vin og efter eksamen fik jeg arbejde på Nyager skole i Rødovre, selvom min dom lød på, at jeg ikke måtte undervise børn, men Poul Koch, lærer på Jonstrup, hans mor Bodil, kirkeminister, og Else Hammerich, senere EU Parlamentet, og Leif Rigun, skoleinspektør, trak i diverse tråde, og i 1971 begyndte jeg som lærer og blev tjenestemand i 1973. Vi fik Jon i 1974, efter aftale med Anette rejste jeg i 1982 et halvt år til Sydamerika, hvilket gav et job i Folkekirkens nødhjælp i Bolivia, hvor Jon og Anette var med.

Fra 1991 til 2003 var jeg på Taurus, et projekt under Rødovre kommune, hvor vi arbejdede med elever mellem 14-18, der var smidt ud af folkeskolerne i Rødovre. Jeg blev skilt i 2002. Jeg giftede mig med Hanne i 2006, vi blev pensioneret, og jeg var rejseleder fra 2008 – 2018.

Vi flyttede til Fensmark, hvor vi ser for lidt til mine børnebørn.

Som et kuriosum kan det nævnes, at Politiadvokat Volmer Nissen, som omtales i Peter Gundelachs undersøgelse, mødte jeg efter min anholdelse, hvor han i Anettes tilstedeværelse, sagde til mig, pegende på Anette: "Og hvor har De samlet det der op". Jeg glemmer aldrig Anettes blik på ham, faktisk elskede jeg hende bl.a. for det blik. Således krydsede Erik og jeg spor gennem Volmer Nissen, som for øvrigt – og det siger jeg ellers ikke om nogen – var gennemført usympatisk. Det gør udtrykket lidt mildere, for det var givetvis gengældt."

Onsdag den 27. marts 2024 kl. 11:30, Rigsarkivets læsesal, København

Jeg havde efterhånden kun et spor tilbage at følge for om muligt at underbygge min formodning om, at Geisler og Lyhne udførte drabet på Erik med Signe Mogensen som vidne eller deltager.

Den måske afgørende sag, Københavns Politis hovedjournal nr. 12.398, manglede i arkivet. Men i journalen stod, at sagen var sendt til Københavns Politi Afdeling F. Jeg ansøgte derfor i februar 2023 om at se afdeling F's journal, men i maj fik jeg afslag på at se sagen. Afslaget var vedlagt en klagevejledning, at jeg kunne klage til Politiets Efterretningstjeneste. Det gjorde jeg. I februar 2024 svarede PET, at man havde gennemgået sagen og kunne meddele mig adgang til Afdeling F's journal over diverse skrivelser og rapporter.

Tilladelsen omfattede kun en "udskift" af det, der stod om Erik, og med kopiforbud, dvs. at jeg kun måtte se sagen. Da jeg fik udleveret sagen på en overvåget plads på Rigsarkivets læsesal i København, bestod sagen af et enkelt A4-papir i et lyseblåt papiromslag. På A4-papiret var en lille scanning, 5x15 cm, midt på siden fra en journal. Teksten lød i sin fulde længde:

"Nr. 270. Se også 702/46. Skr. af 28/5-45 fra 'Baltica' ang. Erik Werner Pedersen 13/12 18 i K[øbenhavn] der den 12/5-45 er dræbt ved Skydning, og om hans forhold til Værnemagten ønskes oplyst. Til undersøgelse hos [opdagelsesbetjent] Heide. 11/6 [1945?] Baltica svar i genpart. Sat i bero og 10/4 [1946?] afsluttet hos Statsadvokaten. Henlagt."

Det viste sig altså at være en tilsyneladende ganske harmløs henvendelse fra Baltica Forsikring, der skrev til politiet, da Baltica vel skulle tage stilling til udbetaling af en livsforsikring. Det interessante var, at sagen åbenbart nåede til Statsadvokaten, hvor den blev afsluttet og henlagt.

Mest interessant er dog, at der allernederst på sagen stod: "11/2-49 udl[everet] til Hans Christensen."

I journalen var en henvisning til et andet journalnummer 702/46. Fire måneder senere gav PET tilladelse til at se dette også. Her fremgik:

"702. Se også 206/45. Sag ang. Erik Verner Petersen, K[øbenhavn] 13/12 1918, k[a]l[det] Holck og Høj, der blev anholdt af Modstandsbevægelsen den 11/5-45 i Sorterup og ført her til Byen, hvor han kort efter blev skudt under Flugtforsøg."

I kolonnen "Forbrydelsens art" var anført "Drab af Stikker".

Desuden står, at sagen er sendt videre til et en Axel Frederiksen, og at sagen var sat i bero, afsluttet ved Statsadvokaten og henlagt.

Det interessante var her, at politiet må have talt med drabsmændene M/K, eftersom politiet jo nu vidste, at Erik blev hentet i Sorterup 11/5 og kaldte sig Holck.

Den første del af beskrivelsen og oplysningen om "Drab af Stikker" var skrevet med det, som jeg er overbevist om, er HC håndskrift.

Jeg prøvede at finde oplysninger om Axel Frederiksen og fandt, at der var en modstandsmand og politimand, Aage Axel Flenstrup, der havde dæknævnet "Axel Frederiksen", og som i dagene 5.-13. maj 1945 havde arbejdet for modstandsbevægelsen på Østerbro med interneringer.

Den endelige konklusion

Det er højst sandsynligt, at den mand, som Signe Mogensen var overbevist om havde angive hende i januar 1945, var Erik. Signe Mogensen kan derfor efter sin løsladelse 5. maj have haft henvendt sig til modstandsbevægelsen eller sine venner fra Den lille Gruppe.

Personer, der udgav sig for at være fra "Secret Service" henvendte sig til Eriks kæreste Ellen. Geisler og Lyhne havde før udgivet sig for at være fra Secret Service og kendte Erik fra Horserød.

Erik blev hentet 11/5 i Sorterup. Måske var det Geisler og Lyhne. Eller måske var det Aage Flenstrup og Helge Almgaard fra Modstandsbevægelsen.

Under alle omstændigheder tyder det på, at Erik blev kørt til Tagensvej 196, hvor Signe Mogensen boede. Erik kan have forsøgt at flygte og være ramt af skud affyret af Geisler og Lyhne eller Flenstrup og Almgaard. De dræbende skud i bryst og underliv tyder mere på at være affyret i affekt. Og så var der 11 mm projektilet fra en pistol uden gennemslagskraft.

Da det efter henvendelsen fra Baltica gik op for politiet, at Erik var skudt, afhørte de tilsyneladende de implicerede og frikendte dem for "Drab af Stikker". Sagen blev afsluttet hos Statsadvokaten – måske Volmer Nissen – og sat i bero og henlagt.

HC fik materialet udleveret 11. februar 1949 og havde måske nogle dage i forvejen, den 8. februar, udtaget kildematerialet K-491. Måske orienterede han "Axel Frederiksen", Aage Flenstrup, og Helge Almgaard, der kan have orienteret Lyhne, som kvitterede med "Almgård! Tak for alt godt – de bedste hilsner Lyhne".

Sagen var nu lukket og kompromitterende materiale fjernet, så drabet uden risiko for opklaring kunne omtales i årbogen, der blev udgivet i 1949, som stikkeren Erik William Pedersen, der angav Erik Crone og blev skudt under flugtforsøg af modstandsfolk.

Børge Johansen kan have læst historien og gennemskuet sagen og skrevet til Outze bilagt sin oversættelse – måske i håbet om at Outze ville gøre noget. Outze må også have gennemskuet sagen, siden han ikke gjorde noget og først svarede Johansen 3 år senere.

Og her stopper så endelig min efterforskning, idet jeg forestiller mig, at Hans Christensen har ryddet så godt op efter sig, at der ikke er mere at finde.

Tagensvej 196 (kbhbilleder.dk)

Kilder

Rigsarkivet:

- Arkivalieronline.dk: Kirkebøger, borgerlige vielser og folketællinger.
- Sundhedsstyrelsen, Dødsattester.
- Politiets Efterretningstjeneste
 - Materiale vedr. E.T. og HIPO, 1944-1946.
 - Centralkartoteket, Erik Werner Pedersen, Erik Verner Pedersen, Erik Victor Pedersen, Poul Børge Ellehauge Jørgensen, Lars Bøgely, Heinrich Christensen, Erik Gaust, Gerhard Kieme, Fritz Kopppe, Niels Faarup Jepsen, John Wierdsma, Jørgen Simonsen, Adam Eigil Bjørn Bentzen.
 - Registreret kildemateriale, K-491 (udtaget), K-611, K-1107, K-3998E (mangler), K-4348, K-8552a, K-11461, K-11495.
 - Kildemateriale fra Den Sjællandske Organisation, pakke R613
 - Diverse materiale om Waffenscheine, pakke R635
- Statsadvokatens Afdeling for Særlige Anliggender
 - AS-sager for København, sag nr. AS 15.895, 17.768, 18.678, 18.968, 19.303, 23.519.
 - AS-sager for provinsen, sag nr. 67/113 og 19-247.
- Københavns Politi
 - 1. Politiinspektorat, minutberetninger 1943-1944.
 - 2. Politiinspektorat, Hovedjournal nr. 12.398 (mangler)
 - 2. Politiinspektorat, Hovedjournalsager 1945-1971, 1945 1-13092.
 - 5. Politiinspektorat, 1. Undersøgelseskammer, journal, sag 36-44.
 - Københavns Politi, Afdeling F, Journal over diverse skrivelser, rapporter, sager (1945-1949), pakkenummer 1, hovedjournalnummer 50, løbenummer 270/45 og 702/46.
- Rigspolitichefen, Danske Politiefterretninger (1868-1959).
- Københavns Byret
 - 3. afdeling, journal og dom, sag 19-44.

- 9. afdeling, dom nr. 353/47.
 - Landsretssager, Nævningesager, Straffeakter, sag nr. ØL-929, 930 og 932 I og II (dom 76/1946).
- Københavns Universitet, Retsmedicinsk Institut: Administrationssager (1944-1945) 17: 1944 – 1945.
- Roskilde kriminalret, dombog for straffe- og kriminalsager, 425/1946.
- Østre Landsret
 - 4. Afdeling, Sagsliste (1919-1985) 15: 1947-1948 mm.
 - 9. afdeling, sagsliste (1945-1983) 4: 1950-1951
- Ritzaus Bureau, Nyhedstelegrammer (1903-1958), S16-703/72: 1945 3 1 – 6 30.
- Krigsministeriet, Stamblade (menige osv.), pakkenummer 186, Erik Werner Pedersen.
- Københavns Amts Nordre Birks Politi, Lægdsrulle. 1. Udskrivningskreds, Landrulle. Tilgangsliste, pakkenummer 809, 1-1-H-4353.
- Københavns Amt Nordre Brik, Straffeakter (1909-1959), Pakkenummer: XII e-491, XII e-492, XII e-493 og XII e-494 (vedr. Jens Sigurd Jørgensen).
- Københavns Fængsler, Generaliekort over mandlige fanger (1928-1979), pakke 28, journalnummer: 1311, blad nr. 1.
- Mødrehjælpsinstitutionen for København, journal nr. 10.363.

Frihedsmuseet:

- Takkebrev for ophold på Bispebjerg Hospital, arkiv nr. 06E-10.871.
- Rapport om stikkerlikvidering, 8E-14.946.
- Rapporter om Erik Crone, 8E-14.951.
- Fotokopi og oversættelse af Gestapos sagsakter vedr. Erik Crone, arkiv nr. 26A-18732.
- Diverse dokumenter vedr. Erik Crone, brev fra Børge Johansen. arkiv nr. 8E-14.952.
- Forskellige artikler om Erik Crones likvideringer og andet modstandsarbejde, 8E-14.948.
- Kopi af Sven Aage Geislers håndskrevne noter, arkiv nr. 26C-18.875.

- Fotokopier af Politihistorisk Selskabs materiale til belysning af to sygeplejerskes arbejde, arkiv nr. 07B-26.024.
- Liste over internerede Horserødlejren 1944, 28C-15.727.

Arbejdermuseet:

- DKP og frihedskampen
 - Bind 30-31, Likvideringer og lignende.
 - Bind 32-33, Sabotagerapporter mm. BOPA
- Eigil Larsens arkiv.

Blade:

- Den illegale presse: Information og De Frie Danske (Illegalpresse.dk)
- Det Kongelige Bibliotek (Mediastream): Aviser og dagblade. (Statsbiblioteket.dk)
- Billed-Bladet nr. 39/1945.
- Frihedskampens Veteraner, FV-bladet nr. 170, 2002.

Bøger:

- Søren Hansen (red.): Daglige Beretninger om Begivenheder under den tyske Besættelse. Kbh., Bianco Luno 1946. (Kobenhavnshistorie.dk)
- Bovrup-kartoteket, DNSAP medlemskartotek København, Forlaget af "1946".
- Peter Øvig Knudsen:
 - Birkedal – en torturbøddel og hans kvinder.
 - Efter drabet.
- Henrik Lundtofte: Gestapo! Tysk politi og terror i Danmark 1940-45.
- Henning N. Larsen: Hængt ud. De illegale blade under besættelsen.
- Peter Birkelund: Sabotør i Holger Danske.
- Leif Larsen: BORgerlige PARTisaner.
- Esben Kjeldbæk: Sabotagegruppen BOPA 1942-1945.
- Vilhelm Bergstrøm: "En borger i Danmark under Krigen".

- Niels Kjølner og Palle Bruus Jensen: Karen. Gangsterpige under besættelsen.
- Arne Sejr: "En kamp for frihed, Studenternes Efterretningstjeneste 1940-45."
- Erik Nørgaard:
 - "Generalens fald: Forræderiet mod sabotørerne."
 - "Generalens fald: Mordet på løjtnant Skov".
 - "Jane Horney".
- Stockholms Listen 28. marts 1945.
- Kate Fleron: "Kvinder i modstandskampen".
- Volmer Nissen: "I sagens interesse".
- Walther Næsh-Hendriksen m.fl.: "Årets største begivenheder i billeder, tiden der fulgte, året 1945-47".

Andre kilder

- Københavns Kommunes Byggesagsarkiv. (public.filarkiv.dk)
- Københavns Stadsarkiv:
 - Københavns Magistrats Begravelsesprotokoller.
 - Folkeregisterkort Erik Werner Pedersen, 13.12.1918.
 - Bispebjerg Hospital Afd. F, Patientjournal Erik Holck Pedersen, 13.12.1918.
- Nationalmuseets Modstandsdatabase (modstand.natmus.dk)
- KRAKs vejvisere. (Bibliotek.kk.dk)
- CIA: German Intelligence Service WWII, vol. 1, cia.gov/library/reading room
- Malmö Stadsarkiv: Malmö Polis, Kriminalavdelingen, oktober 1943.
- Danmarks Tekniske Museum, Zonensamlingen, brev og postkort efter drabet på Ellehauge.
- Danskere i tysk tjeneste – de likviderede, ditt.almanet.dk
- Erik Haaest mindeside, smartcms.dk/user/haaest